

086531798

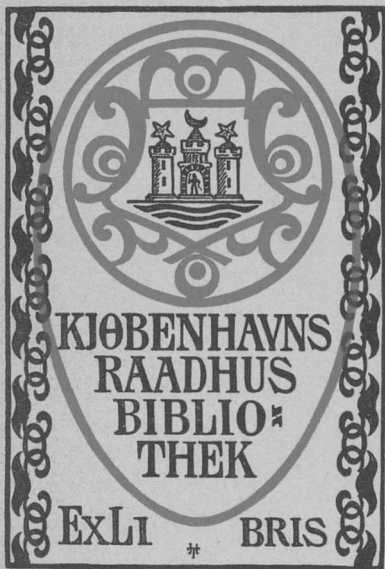

101 KØBENHAVNS
KOMMUNES
BIBLIOTEKER

99.4 Bøgh, Erik Bø

RHB

99.4 Bøgh, Eids

Bø

ERINDRINGER

FRA

MINE UNGE DAGE

AF

ERIK BØGH

KØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SØN)

GRÆBES BOGTRYKKERI

1894

99.4

Bø

INDHOLD.

	Side
Mine Forfædre	1
Bedstefaders Spilur	5
En tabt Ævne.....	9
Ophøjelse og Fornedrelse.....	14
En Forbryderhistorie.....	18
Børnesygdomme o. desl.....	28
Et Interiør fra 1828.....	34
Første Skridt paa Kunstnerbanen	48
Min Fader.....	62
Mads's Kørsel.....	75
En Fjende.....	80
Mørke Aar.....	92
Et Forvarsel.....	98
En lykkelig Dag	105
Landliv og Skolegang.....	114
Hos Provsten	123
Paa Jonstrup.....	142
Paa Skillevejen.....	182
Huslærerliv	188
Min første Forlægger	212
Skolekald og Digterforsøg.....	223
Legender	249

	Side
En Velgører	258
Et tilfældigt Møde.....	291
Ved et rejsende Skuespillerselskab	303
Nyt Changement	327
Friluftsliv.....	344
Endnu en Velgører	361
I Norge	368

Mine Forfædre

har efter Alt, hvad jeg har kunnet opdage, igennem utallige Slægtled ført en stilfærdig Tilværelse og hverken gjort sig bemærket ved berømmelige eller fordømmelige Handlinger. De har derfor ingen Historie, ja jeg tror ikke en Gang, at de har givet Anledning til Historier.

Derimod vil enhver rettroende Genealog kunne godtgøre, at jeg i lige Linie Mand af Mand nedstammer fra to uindskrænkede Monarker, der i den forhistoriske Tid har haft et Verdensherredømme — den ene før Syndefaldet, den anden straks efter Syndfloden; men denne Kendsgerning anfører jeg kun for en Ordens Skyld. Den har hverken fristet mig til Hovmod overfor Nogen, hvis Stamfader først blev „født“ for et Par Hundrede Aar siden, eller stemt mig til Ydmyghed overfor dem, der i deres Pandebygning har et attavistisk Slægts-

mærke paa, at de nedstammer fra Præadamitter med Stumphale og Hugtænder.

Min Farfader var en jydsk Bonde, gift med en Præstedatter af gammel gejstlig Slægt, og min Morfader var en københavnsk Havnefoged, der efter Navnet at dømme maa have været Descendent af en eller anden af vore mange Møllere, og hans Hustru syntes — ligeledes efter sit Navn — at have haft en tysk Tømmermand til Stamfader.

Om mine to Bedstefædre hørte jeg i min Barndom den kuriøse Historie, at Pengeforandringen paa en lige uventet Maade havde bragt den ene paa Fode og den anden paa Knæerne.

Min Moders Fader, der var velhavende og havde et indbringende Embede, blev gældbunden for Livstid derved, at han den Gang „da Pengene ingen Værdi havde“, byggede sig et lille Landsted i Nærum, som siden, da det skulde betales i den nye Mønt, blev saa dyrt, at han først maatte sælge det og siden til sin Død hvert Aar gøre Afbetaling paa Byggesummen.

Min Faders Fader havde derimod for laante Penge købt en Gaard, hvori han selv Intet ejede. Netop paa den Tid, da Pengekursen var sunket dybest, og Panikken steget til sit højeste,

fik han sin Hovedprioritet opsagt. Han spændte da sine bedste Heste for sin Stadsvogn, kørte til Randers, solgte dem og den og gik hjem. Men, da han kom tilbage til Gaarden, havde han Penge til at udbetale den hele Købesum for Ejendommen!

Min sidstnævnte Bedstefader, som jeg aldrig har set, hed Rasmus Olsen, og Gaarden, som han købte for Køretøjet, bar det romantiske Navn „Rosenlund“. Han var gift med den yngste Datter (efter det Seidelinske Slægtregister: Nr. 14!) af Pastor Hans Jørgen Bøgh, som tilhørte den Bøghske Slægt, hvis Medlemmer plejede at være Præster i Trige, Kjerteminde og Nykjøbing, og særlig udmærkede sig ved en overordenlig Frugtbarhed.

Da imidlertid Flertallet af min gejstlige Oldefaders Børn var Døtre og saaledes ikke havde forplantet deres Fædrenavn, og Sønnerne dels var udvandrede til Norge dels døde før Ægteskabsalderen, saa fik min Fader som ældste Søn sit Mødrenavn i Tilgift og kom til at hedde Hans Henrik Rasmussen Bøgh — hvilket jeg betragter som et Held for mig.

Navnet Rasmussen vilde have været højst utjenligt for en Mand, der gav sig af med at

skrive Vers. Det er i alt Fald endnu aldrig lykkedes Nogen, der har baaret det, at bane sig Vej til det danske Parnas, og frem for alt vilde det have skræmt mig tilbage fra at oversætte „Grevinden og hendes Sødskendebarn“.

Havde min Fader ladet mig arve Stednavnet Rosenlund, som man gav ham under hans Skolegang i Randers, vilde jeg for Livstid have været stemplet til Idylliker og Duftvaudevillist — og maaske endt som kgl. Skydebane-Digter.

Nomen et omen! Navnet Bøgh havde derimod allerede banet sig Vej til Literatur-Lexikonet, idet min Oldefarbroder, Provst Nic. Seidelin Bøgh i Kjerteminde midt i forrige Aarhundrede havde gjort sig vide berømt som Skjald ved forskellige Værker, saasom: „Den sjungende Theologus“ — „Den algierske Fred“ — „Poeten“, der indeholder vor Stamfader Adams Biografi — o. s. v. — ja han har endogsaa afgivet „Betænkninger over nogle haarde Ord i den hellige Skrift“.

Bedstefaders Spil-Ur.

Lige overfor Enden af Børsbygningen laa der i vort Aarhundredes unge Dage en lille lav Bygning, i hvis Stueetage der var Konditori og paa hvis første Sal der boede en gammel Havnefoged Møller, hvis Hus blev bestyret af hans Datter, der var gift med en Skolelærer Bøgh.

Nu hører baade Stedet og alle dets daværende Beboere til det forsvundne København, men i Begyndelsen af 1822 var det et ganske muntert Hus. Det var der, jeg holdt mit Indtog i Verden en smuk Vinternat.

Efter hvad jeg siden har hørt, skal det store antikke Spil-Ur i min Bedstefaders Sal samme Øjeblik have slaaet 12 og med sit Klokkespil opstemt Koralen: „Af Højheden oprundet er“, hvoraf den Gamle, der var noget

overtroisk, tog et overmaade gunstigt Varsel for min Fremtid.

Det nævnte Ur var imidlertid et ganske mærkværdigt mekanisk Kunststykke. Det viste ikke blot Dato, Time, Minut, Sekund og Maaneskifte, men det kunde udføre 6 forskellige Koraler, og hvad der var det Mærkværdigste: det havde Luner som den kunstfærdigste Prima-donna. Snart gik det for stærkt og snart for sagte. I en hel Maaned udførte det med sit Klokkespil nøjagtig de seks Salmemelodier — en hver Time — men saa kom Kapricerne, og saa vilde det ikke spille — ikke paa nogen Maade. Urmageren kom og saa paa det, men rystede paa Hovedet som en Teaterlæge. Han kunde ikke se, hvad det fejlede! Saa kunde der gaa et Par Uger, og saa fik det nye Indfald: hver Gang det havde slaaet og skulde spille, gav det sig i Stedet derfor til at surre og knurre som en Spinderok, og naar man saa blot ignorerede dette onde Lune og lod det skøtte sig selv, gik det over, og da kunde Uret midt om Natten give sig til at spille: „Nu vel an, vær frisk tilmode“ — som om det aldrig havde fejlet Noget.

Jeg har en Anelse om, at det har været i sit satiriske Lune den Nat, da det narrede min Bedstefader med Højheds-Koralen i Stedet for at spille: „Vaagn op og slaa paa dine Strænge“, der kunde have varslet om en vordende Vise-mager, eller at aflevere sin Knurrestrofe, som kunde have betegnet den Modtagelse, hans Værker havde i Vente. Vist er det i ethvert Tilfælde, at dette for mig uforglemmelige Ur har spillet mig det Puds: at umuliggøre enhver sikker Angivelse af, hvilken Dag jeg er født.

I min Bedstefaders Familie havde det nemlig været Skik at komme til Verden paa den 17. Januar. Han var selv født paa den Dag, en af hans Sønner ligeledes, og om jeg husker ret, havde enten hans Fader eller hans Moder ogsaa denne Fødselsdato. Da jeg nu blev født Klokken 12 om Natten enten mellem den 16. og 17. eller mellem den 17. og 18., følger det af sig selv, at jeg i ethvert Tilfælde maatte dateres fra den 17., men da Bedstefaders Spil-Ur altid gik enten for stærkt eller for sagte, er der en meget stor Sandsynlighed for, at jeg har holdt mit Indtog i Verden enten Dagen før eller Dagen efter min Fødselsdag.

Det er unegtelig at have begyndt sit Liv med en højst usædvanlig Uregelmæssighed, men jeg kan dog ikke sige, at Begyndelsen har indvirket synderligt paa Fortsættelsen. Tværtimod har jeg haft det Held siden den Tid stadig at møde lige paa Klokkeslaget ved Dampskibe, Banetog, Møder, Middage, Forestillinger osv. Meget sjælden har jeg faaet et bestilt Arbejde færdig før i det sidste Minut, men aldrig efter, at det var udløbet. Kun i et eneste Punkt har jeg stadig haft Uheld med mine Bestræbelser for at være præcis, nemlig: naar jeg forud har foresat mig at afbryde en glad Aften paa Slaget Tolv.

Jeg har ofte forundret mig derover og kun været i Stand til at forklare det som en Følge af min Fødselstimes Ubestemmelighed, hvorfor Skylden nærmest maa søges hos Bedstefaders kapriciøse Spil-Ur.

En tabt Ævne.

I mine gyldne Dage, da jeg regerede i min Bedstefaders Hus, var jeg en Gang lige ved at blive optaget mellem de smaa Profeter.

Skade blot, at min profetiske Begavelse kom saa tidlig, at man ikke vilde tro paa den, og varede saa kort, at den var forsvundet, da man fik Troen i Hænderne.

Mit Fremsyn var nemlig af den aller sjældneste, mest indbringende Art. Det gik i en Retning, hvori ellers Spaamænd, Somnambuler og spiritistiske Medier er stokblinde, og havde jeg blot en eneste Gang haft det til Raadighed paa mine gamle Dage, vilde jeg have sprængt Spillebanken i Monte Carlo, og i et Øjeblik vundet mere, end jeg har givet ud i de fyrretyve Aar, jeg har maattet sidde og mede i

Blækhuset. Men som sagt desværre! — det kom meget for tidligt.

Bedstefader spillede, som de Fleste af hans Samtidige, saa smaat i Tallotteriet. Det vil sige, han betalte hver Uge en Rigsdalers Penge for det interessante Hovedbrud: at spekulere paa: hvilke fem Tal, der i Følge forudgaaende Tegn, Varsler, Hændelser og Drømme havde Sandsynlighed for den næste Gang at blive trukne op af Lykkehjulet i København, Vandsbæk eller Altona, og --- naar de valgte Nummere ikke kom ud -- den Trøst: at se, hvor nær han havde kunnet være ved at vinde — dersom blot . . . osv.

En Dag bragte „Statstidenden“ ham det Budskab at tre af de fem Nummere, han havde holdt i et Par Maaneder men forkastet netop før sidste Trækning, var komne ud. Det var efter hans Beregning — Lotterispillere har jo deres egen Regnemaade — et ufejlbart Tegn paa, at de to andre Tal maatte komme næste Gang. Dem maatte han altsaa tage, og nu spurgte han mig, hvilke andre Nummere han skulde tilføje i Stedet for de udtrukne.

Jeg følte mig naturligvis stolt over at være

spurgt til Raads og havde straks Svaret paa rede Haand. „Tag 1 og 5 og 6!“ — raadede jeg uden Betænkning.

Den Omstændighed, at alle de valgte Tal var etciffrede indeholdt ganske vist et Indicium for, at jeg ikke kunde tælle til 10, men derfor kunde jo mit Raad være lige godt. Det fandt Bedstefader dog ikke. Han raisonneerede som saa: da der aldrig i hans Tid mellem de fem udtrukne Nummere havde været tre enkelte Ziffre, saa var det heller ikke rimeligt, at der vilde udkomme tre saadanne i næste Trækning, og derfor tog han kun 1 og 5 og tilføjede et tredie Tal efter egen Smag. Det skulde den gode Gamle nu ikke have gjort, ti Ingenting er jo mere urimeligt end at vente Rimelighed af et Lotterispil.

Næste Trækning bragte Beviset derpaa. Alle de tre Nummere, som jeg havde nævnt, kom ud, og derimod ingen af de andre.

Havde Bedstefader ikke før haft store Tanker om sin Kæledægge, saa fik han det nu. I de første otte Dage fortalte han Enhver, han kom til at tale med, dette mærkelige Exempel paa, „hvor klogt et Barn kan være, og

hvor dumt en gammel Mand kan bære sig ad“ — og hvad der var det mindst Kløge: han lod uden Skrupler det „mærkværdige Barn“ høre paa Fortællingen.

Lykkeligvis blev Erindringen om denne „mærkværdige“ Forudsigelse snart fortrængt af en hel Del fejlslagne Profetier. Jeg lærte i største Hast Tallene helt op til det berømte Nummer 90, men det lod til, at Lærdommen, som saa tit hænder, totalt forjog Inspirationen. Selvfølgelig kunde jeg til den følgende Trækning diktere Bedstefader fem nye, meget rime-ligere Nummere, der uden Raisonneren blev besatte ikke blot af ham men af Pigerne og Karlen, og jeg ved ikke hvem — men det ved jeg: de kom aldrig ud, og det, syntes jeg, var meget flovt.

Jeg tør ikke paastaa, at det var en Følge deraf, men jeg har siden den Tid staaet paa en spændt Fod med Tallene. Samtidig med, at jeg i andre Retninger har haft et misundelsesværdigt Nemme og en meget paalidelig Hukommelse, har jeg aldrig kunnet lære Aarstal eller beholde den store Tabel i Hovedet. Jeg har sjælden adderet en Talrække uden at faa

en anden Sum, naar jeg begyndte ovenfra, end naar jeg begyndte fra neden af, og naar jeg har opsøgt et Husnummer i Vejviseren, har jeg næsten altid glemt det undervejs til den paagældende Gade.

Ophøjelse og Fornedrelse.

Som Femaarspog fik jeg en Gang Lejlighed til at vise mig som Helt og fejre en Triumf. Denne var dog kun af meget kort Varighed og blev afløst af en Krænkelser, som gjorde et meget dybere Indtryk. Jeg kan slet ikke huske, hvad jeg tænkte eller følte under min Ophøjelse, men derimod har jeg en meget tydelig Erindring om, hvor ulykkelig og harmfuld jeg var over min Fornedrelse.

Der blev — jeg husker ikke, om det var i Hotel du Nord eller i Hotel d'Angleterre — forevist en „Kæmpe-Elefant“, og jeg fik Lov til at følge med min Fader hen at se paa Dyret. Rimeligvis var den ikke større end de andre store Elefanter, jeg siden har set, men opfattet med mine Barneøjne staaer den for min Erindring som et saa fabelagtig stort Kreatur,

at alle senere optraadte Exemplarer af Slægten i Sammenligning med den har taget sig ud som Dvæрге.

Efter at det skikkelige og vel afrettede Dyr var blevet betragtet fra alle Kanter og havde gjort alle sine Kunststykker, spurgte Foreviseren: om der var nogen af det yngste Publikums Medlemmer, der ikke var bange af sig? — vi var nemlig adskillige Børn i Flokken. Dersom En af os vilde gaa ind til Elefanten og give den en stor Toskilling til Tvebakker, skulde den til Slutning vise sin skyldige Taknemlighed mod den lille Velgører.

Da ingen af de andre Smaafolk havde Lyst til at udsætte sig for dens Erkendtlighedsbeviser, og da min Fader bekræftede Mandens Forsikring om, at der ikke var nogen Fare derved, vovede jeg Forsøget, lod mig løfte ind til Dyret og afleverede min Kobberskilling, som det meget behændigt stak ned i en Sparebøsse. Nu kom Takken. Uhyret tog mig i sin Snabel og løftede mig varsomt op paa sin brede Ryg, spadserede Lokalet rundt med mig og satte mig derpaa yderst forsigtig ned paa Gulvet igen.

Mit Mod havde saaledes skaffet mig et Triumftog — men ak: Heltemod gælder ikke

overfor Idiosynkrasier! Jeg har kendt en forvoven Bjørneskytte, der var ræd for Edderkopper, og en drabelig Madame, der bankede sin Mand men rystede af Skræk, naar der kom en Kat ind i Stuen. Ogsaa jeg havde som Barn en saadan nervøs Rædsel: Jeg gik fra Sans og Samling og skraalede, som jeg havde faaet en Kniv i Halsen, naar et Fruentimmer vilde kysse mig.

Nu vilde just Ulykken, at der paa første Bænk sad en gardervoksen tysk Dame med dobbelt Hage, Favorit-Krøller og sorte Knebelsbarter — rimeligvis en Paarørende af Elefanten. Hun havde med Velbehag set den Frejdighed, hvormed jeg havde ladet mig kærtegne af Dyret, og deraf sluttet, at jeg i det Hele taget ikke var „bange af mig“, og da Foreviseren løftede mig ud over Skranken, tog hun imod mig, og tilføjede mig, mens hun endnu havde mig paa sin tykke Arm, et forfærdeligt bredmundet Kys — og det i hele Publikums Paasyn.

I samme Øjeblik var det forbi med al min Værdighed. Fra Elefantridder var jeg reduceret til et uvorent Barn, der halvt rasende, halvt fortvivlet og helt ude af sig selv gav sig til at græde og skribe i vilden Sky. Jo mere

min Fader gjorde for at tale mig til Rette, og jo mere de Andre lo af Kyssets Virkning, jo vildere blev min Exaltation. Jeg rystede over hele min lille Krop og vedblev at hulke lige fra Kongens Nytorv til Nybørs.

Dagen efter gjorde min Fader mig begribeligt, at jeg havde gjort baade mig selv og ham til Skamme, at man ikke maa skabe sig, som man var forrykt, fordi der hænder noget Ubehageligt, og frem for Alt: at jeg maatte vænne mig af med min tossede Angst for et uskadeligt Kys.

Formaningen virkede. Jeg skammede mig i mange Aar over Skandalen hos Elefanten, og jeg tror, at det var sidste Gang, min Vildskab kom til et saadant Udbrud.

Ogsaa min Idiosynkrasi søgte jeg at bekæmpe, men det varede meget længere før det lykkedes. Jeg havde endnu Mindelser af den i mit tyvende Aar, og det var maaske ikke engang mig selv, der fik Bugt med den.

Men over gik den.

En Forbryderhistorie.

Det første Minde, der staar fuldstændig klart for min Hukommelse, var en rædselsfuld Tildragelse.

Det var ikke noget mindre end et Mord, et Giftmord — endogsaa et Mormorsmord begaaet af mig selv i en Alder af fem Aar — lykkeligvis kun i Indbildningen.

I mine første Leveaar tilbragte jeg det meste af Tiden hos mine Bedsteforældre, hvor jeg nød al den Forkælelse, som en lille Stamherre kan opnaa, og som alle Børn, der omgaas for meget med gamle Folk, fik jeg her en hel Mængde for tidlig Lærdom. Blandt andre Videnskaber, med hvilke jeg i Utide gjorde Bekendtskab, var — Toxikologien.

Der havde i Aviserne staaet en advarende Fortælling om, hvorledes nogle smaa Børn var

blevne forgiftede ved at putte grønmalet Legetøj i Munden, og i den Anledning fik jeg en Forklaring over, hvad Giftstoffer og Forgiftning vilde sige, som i højeste Grad vækkede min Videlyst og opskræmmede min Indbildningskraft. Jeg tænkte i lang Tid ikke paa andet end Spanskgrønt, Blyhvidt, Zinoberrødt, ufortinnede Kobberkar, Polervand, Blaadraaber, Rottekrudt o. s. v., og havde utrolig travlt med at skaffe mig Underretning om, hvad der var giftigt, og hvad der ikke var det.

Mine Spørgsmaal desangaaende blev naturligvis trættende — baade i Længden og i Mængden, og da hverken min Moder eller mine yngre Brødres Barnepige, til hvem de sædvanlig blev rettede, havde synderlig Interesse for Giftlæren eller dens Enkeltheder, saa tog de Sagen fra et praktisk Synspunkt, saaledes at alt, „hvad lille Erik ikke maatte spise,“ uden Undtagelse blev indordnet mellem Gifterne. Kridt og Kul blev saaledes for min Bevidsthed lige saa farlige Stoffer som Rottekrudt og Rævekager, og samtlige vilde Blomster og Blade i Have, Mark og Skov blev Søskende til Bulmeurten og Skarntyden. Jeg turde tilsidst ikke røre ved nogen Ting uden først at spørge, om

den var giftig eller ikke, og levede endda i en stadig Frygt for, at jeg af Vanvare havde faaet Gift paa Fingrene eller i Maden.

Min gamle Bedstemoder laa paa denne Tid syg. Lægen havde allerede løftet saa højt paa sine Skuldre og sine Øjenbryn, naar man spurgte om hendes Tilstand, at alle var belavede paa det værste; men til mig fortalte man naturligvis ikke forud, hvad der var i Vente. Jeg gik uden Anelse om den forestaaende Familiesorg omkring i det stille Hus og morede mig, saa godt jeg kunde.

Blandt andet Legetøj havde jeg faaet en Kridtpibe — hvis Mundspids naturligvis var bleven behørig overtrukket med rødt Lak, for at jeg ikke skulde „faa Kræft i Munden“ af at suge paa det „giftige“ Pibeler — og med den blæste jeg de dejligste Sæbebobler, man kan tænke sig. De var altfor pragtfulde, til at jeg kunde være ene om at beundre dem, og i Mangel af andet Publikum gik jeg derfor ud i Køkkenet for at vise Kokkepigen de vidunderlige, regnbuefarvede, svævende Kugler.

Men Stine var ikke oplagt til at beundre optiske Fænomener. Hun bad mig paa en langtfra høflig Maade at blive inde i Barne-

kammeret med mit „Svineri“. Hun vilde ikke have noget deraf i Havresuppen, som hun lavede til Bedstemoder, — forsikkrede hun.

Det var oprørende! Kalde mine dejlige, farvestraalende Kugler — det Reneste og Fineste, jeg nogensinde havde set — for Svineri! At spille flere af dem paa hende kunde naturligvis ikke falde mig ind, men for at lade hende forstaa, at jeg godt kunde undvære hendes Beundring, blæste jeg dog, førend jeg gik, for min egen Fornøjelse en dejlig purpurrød Boble og kastede den til Vejrs. Den fløj hen over Køkkenbordet op imod Trækruden og brast deroppe et Par Alen over Skaalen, hvori Havresuppen var slaaet op for at svales.

Det havde jeg ikke ventet. Nu maatte jeg i mit stille Sind indrømme, at Stine i Grunden havde Ret, ti skønt jeg ikke havde hendes Indsigt i Kogekunsten, stod det temmelig klart for mig, at Havresuppe med Sæbebobler virkelig var „noget Svineri“. Jeg luskede derfor flov bort med min Kop og min Kridtpibe.

Om Aftenen, da jeg allerede laa i Sengen, kom min Moder forgrædt ind og fortalte, at Bedstemoder var død. En gammel Kone — forhenværende Tjenestepige i Huset — der i

de sidste Nætter havde hjulpet hende med at vaage over den Syge, trøstede hende saa godt, hun kunde med, at den Afdøde var sovet hen uden al Smerte. Hun havde for en halv Times Tid siden klaget over Tørst og faaet lidt Havresuppe. Derefter havde hun lukket Øjnene og gjort Tegn til, at hun vilde være i Ro. Siden havde man kun hørt et Suk, og det var det sidste.

Saaledes lød Fortællingen. For de andre kunde den være meget beroligende, men for mig var den det forfærdeligste Rædselsbudskab, som jeg nogensinde har modtaget. Jeg havde, som sagt, ikke haft nogen Anelse om, at Bedstemoders Sygdom var dødelig eller blot farlig, og naturligvis havde jeg endnu mindre den sikke Dømmekraft til at skelne mellem efterat og fordi, hvis Mangel har gjort saa mange Ulykker i Lægekunsten. At Bedstemoder var død straks efter at hun havde drukket Havresuppen, var for mig det selvsamme, som at hun var død af at have drukket den, og da jeg vidste, at Havresuppe ikke var giftig, fik jeg en overvældende Mistanke om, at det maatte være et Stænk af den bristende Sæbeboble, der havde forgiftet den.

Jo længere jeg tænkte over Sagen, jo mere tiltog Mistanken, og Udbrudene af min Fortvivlelse derover blev snart saa heftige, at mine Forældre begyndte at blive ængstelige. Ingen kunde forstaa, at et Dødsfald var i Stand til at fremkalde en saa forfærdelig Bevægelse hos et Barn, og al den Trøst, man søgte at bringe mig ved Forestillingen om, at Bedstemoder, der havde været saa god, mens hun levede, nu, da hun var død, maatte have det meget bedre end før, var mere end spildt. Jo bedre hun havde været, jo større Forbrydelse var det jo at skille hende ved Livet, og Trøstetalerne bevirkede derfor kun en Forøgelse af Heftigheden i mine Smerteudbrud.

Det var ikke underligt, at den Nat har efterladt et uudsletteligt Minde, ti alle de „Mørkets Rædsler“, som kan hjemsøge en fortvivlet Forbryder, var slupne løs omkring mig; den utrøsteligste Fortrydelse og Selvfordømmelse, og den mest haabløse Frygt og Forfærdelse fremkoglede i min feberhede Hjerne de gyseligste Forestillinger om Fængsler, Rettersteder og Helvedesgryder, røde Skarprettere, sorte Djævnle og Slanger, der skiftede i alle Sæbeboblens Farver.

Den næste Dag dæmpede ikke Fortvivlelsen. Jeg turde hverken spørge mine Forældre eller nogen af Husets Folk om, hvor vidt Sæbevand var giftigt eller ikke, ti det kunde jo lede Mistanken paa mig. Det var med Nød og neppe, at jeg om Eftermiddagen vovede at spørge en Vaskerkone, der stod nede i Kælderen og gned paa en Balje fuld af dampende Tøj: „Er Sæbevand giftigt?“

Konen, der vel sagtens har anset det for Pligt at betage mig enhver Lyst til Nydelsen af den omspurgte Vædske, svarede først meget alvorligt: „Ja føj — naar Børn drikker det, saa dør de“ — men da hun saa' den forfærdede Mine, hvormed jeg udbrod; „Gør de virkelig?“ — har hun formodenlig faaet Lyst til at gøre Løjer med mig, ti jeg husker endnu tydeligt Grinet i hendes mørkerøde Ansigt, i det hun viste mig sine skoldede Hænder og spurgte: „om jeg trode, at Tarmene kunde taale den Suppe, som de havde været i?“

Nu var jeg paa det Rene med mig selv om, at jeg var den Skyldige, og den anden Nat blev om muligt værre end den første, især da jeg om Aftenen havde set mit formentlige Offer i sin Ligpynt. Min Graad og Jammer

tog saaledes til, at man frygtede for min Forstand, og Frygten har vel neppe været saa ganske ubeføjet, ti det Indtryk, som disse to mørke Nætter havde gjort, forvandt jeg ikke i mange Aar. Deres Rædselsbilleder vedblev af og til at gaa igen i feberagtige Drømme, som forfulgte mig, næsten til jeg var udvokset.

Den tredje Dag kunde jeg ikke udholde min Tilstand mere. Jeg var kommen til det Punkt, som senere i det offentlige Liv blev betegnet med Resultatet: „Noget maa der gøres!“

Jeg husker tydeligt, hvad jeg gjorde, men derimod tør jeg ikke mere med Vished sige hvorfor. Kendsgerningerne mindes man længe, men Bevæggrundene glemmes snart, og naar man i en senere Alder vil opsøge dem, er man altid udsat for at standse ved det, man efter den mellemliggende Udvikling finder rimeligt, i Stedet for at følge den Tankerække, der efter Datidens Forudsætninger førte til Beslutningen.

Om jeg — som det forekommer mig — selv har villet afsone min Forbrydelse ved at lide den samme Skæbne, som jeg havde paaført min Bedstemoder, eller jeg — som det nu synes mig rimeligere — har villet have en afgørende Vished om, hvorvidt Vaskerkonens

Udsagn var paalideligt, eller — hvad der jo ogsaa kan være muligt — begge Grunde har virket i Forening, vist er det, at jeg fik lavet mig en Kop Sæbevand, sugede en Mundfuld op gennem Kridtpiben og sank den.

Dersom jeg nu vilde fortælle, at jeg efter denne Bedrift med sokratisk Ro havde lagt mig hen paa Sofaen og afventet Følgerne — ja saa var jo enhver troende Læser og Læserinde nødt til at forbavses over min tidlige Karakterstyrke, men som sandfærdig Fortæller maa jeg gøre Afkald paa denne Forbavselse. Næppe havde jeg sunket Sæbevandet, før min barnlige Frygt for Døden og min barnagtige Skræk for Gift gjorde sig gældende og forjog ethvert Spor af Heroisme. Jeg indbildte mig straks at kunne føle Dødens Komme og gav mig til at skraale om Hjælp.

Man styrtede ind og spurgte, hvad der var paa Færde. „Gift, Gift, Gift! Jeg har drukket Sæbevand!“ — raabte jeg.

„Inte andet end det!“ — lo Stine, — „Sæbevand er just sundt. Det renser Tarmene.“

„Ja, jeg har saamænd mangan en god Gang maattet drikke en hel Spølskaal fuld, naar jeg

havde Morsyge,“ — forsikkrede den gamle Ane Vaagekone beroligende.

Stine trode jeg ikke rigtig paa, for hun havde narret mig flere Gange, og Ane var heller ikke til at stole paa, for hun var overtroisk; men saa kom min Fader til, og da han, der var Paalideligheden i egen Person, bekræftede, at en Mundfuld Sæbevand ingen Skade kunde gøre, saa trøstede jeg mig baade for mit eget og min salig Bedstemoders Vedkommende. Da jeg ikke døde af en hel Mundfuld Sæbevand, indsaa jeg jo nok, at Bedstemoder ikke kunde være død af et lille Stænk fra en brusten Sæbeboble.

Men Aarsagen til min Fortvivlelse vedblev jeg standhaftig at fortie, og det i mange Aar; ti vel havde jeg haft Mod til at drikke den formentlige Gift, men det Mod, der udfordres til at vedkende sig en saa latterlig Frygt som den, der havde plaget mig, erhvervede jeg ikke saa snart.

Overtro afløses gerne af Vantro. Den Ringeagt jeg ved denne Lejlighed fik for de udspædte Gifter i smaa Doser, har siden gjort mig det fuldstændig umuligt at tro paa Hømpaterne.

Børnesygdomme o. desl.

Mellem mit femte og sjette Aar gennemgik jeg mine Børnesygdomme: Skarlagensfeber med efterfølgende ondartet Halssyge og siden Mæslinger.

Alle tre Sygdomme angreb mig temmelig stærkt. Der skal endogsaa have været Frygt for, at jeg ikke vilde overstaa Halssygen.

Jeg har en aldeles tydelig Erindring om, at Tungen, Ganen og Svælget, var tæt besatte med Blegner, og at jeg maatte gurgle mig med en Vædske, der brændte som Ild.

Det var et Afkog af spansk Peber, og siden fortalte man, at Doktoren, for at faa mig — lidende og forkælet, som jeg var — til at tage den fæle Medicin, forud havde sagt: at den gjorde meget ondt, og at vor Genbos Søn, der laa syg lige som jeg, havde skraalet saa for-

færdeligt, at Forældrene kun fik ham til at bruge den en eneste Gang, og det endskønt han var en stor Dreng paa tolv-tretten Aar — hvortil jeg havde svaret: „Ja men jeg skraaler ikke, som Blikkenslagerens Dreng“ — og holdt Ord ved at døje Pinen uden at jamre, uagtet Vandet strømmede ned ad mine Kinder! Bedstefader trode deri at se en Yttring af tidlig Ambition — Andre vil maaske give det en mindre bedstefaderlig Forklaring, som trodsig Forhærdelse — og selv skal jeg tilstaa, at om det endogsaa var den første Gang, jeg viste mig haard mod mig selv, saa blev det ikke den eneste!

At en saadan Smerte ætser sig ind i Erindringen, er just ikke saa sært, men Mindet derom staar dog ikke saa klart for mig som det uforglemmelig dejlige Øjeblik, da man, efter at al Fare var overstaaet, satte mig i Bedstefaders Lænestol og bar mig indpakket i Puder og Tæpper hen til Vinduet for at jeg kunde se „Lammesneen“, der lige som store Fjer dansede op og ned i Luften. Det Syn kan jeg genkalde, hvad Øjeblik jeg vil.

Mæslingerne medførte Anfald af Vildelse, der var ledsagede af en rædselfuld Angst. Efter

at Sygdommen var overstaaet, kom disse Anfald nu og da igen om Natten i flere Aar — dog med aftagende Styrke. Ogsaa mit Syn var blevet angrebet, saaledes at jeg i lang Tid ikke kunde læse ved Lys, men denne Svækkelse forsvandt ligeledes efterhaanden.

Fra mit syvende Aar lige til mit 70de — altsaa i mere end 60 Aar har jeg haft den Lykke ikke at ligge syg en eneste Dag — og det uagtet jeg ikke i nogen Henseende kan rose mig af at have været varsom overfor Liv, Lemmer og Helbred.

Jeg vil tværtimod erkende, at dersom jeg ikke havde haft et upaaregneligt Held og en sjelden lykkelig Konstitution, vilde jeg ikke uskadt have naaet saa langt paa min Livsbane.

I mit femte Aar, da jeg ude paa Østerbro legede med nogle andre Børn, snublede jeg midt paa Gaden og blev overkørt af en Arbejdsvogn, men havde det Held, at saavel Hestene som Hjulene gik paa hver sin Side af min lille Person.

Et Par Maaneder senere, da jeg var paa Besøg hos min Onkel i Odsherred faldt jeg fra Høstænget ned paa Logulvet uden at komme til mindste Skade.

Som Trettenaarsdreng skulde jeg vise et Par Kammerater, at jeg kunde „krænge en Ugle“ oppe i Skadegabet over min Faders Lo. Men da den ormædte Hanebjælke skred ud, styrtede jeg fra Rygaasen hovedkulds ned paa Gulvet — heldigvis i en Bunke Ærteris.

Jeg veed ikke, hvor mange Gange forskellige ustyrlige Heste har kastet mig af i min Drengalder, men jeg tør svare for, at der næppe gives nogen Maade at blive Græsrytter paa, som jeg ikke har prøvet til Straf for den Indbildning, at jeg kunde sidde fast paa enhver Hest, hvad enten den taalte at rides eller ej — og forunderligt nok: jeg knækkede aldrig Halsen, selv naar de i strakt Karriere gjorde Bukkespring, saa jeg fo'r paa Hovedet ud over Bæstets sænkede Hals.

Den største ufrivillige Luftfart gjorde jeg dog først i mit 19de Aar paa Jonstrups Seminarium. Her blev jeg fra en gyngende Stige i Klavremaskinen kastet gennem Luften i en Bue paa over en Snes Alen — uden at støde mig.

Kort i Forvejen var jeg saa ubesindig at gribe en meget stor Hund, der havde faaet Vand-skræk. Jeg holdt den fast, til man fik lagt den en

Løbeknude om Halsen, men at mine Greb bag begge dens Ører ikke glippede, var naturligvis „Lykken bedre end Forstanden“.

Naar jeg, for ikke at blive for vidtløftig, endnu kun nævner, at jeg en Gang i mit fjortende Aar har været under Isen paa Førsløv Gadekær uden at drukne, og derpaa i klingrende Frost spadseret en halv Mils Vej i de først dyngvaade og siden stivfrosne Klæder, uden at blive forkølet — at jeg i Vinteren 1846 ovenfor Varbacka Fos i Sverig kom til at træde paa et løsnet Isstykke og derved fik en Glidetur, som først standsede nogle Tommer fra den lodrette Afgrund — og at jeg den 15de Marts 1864, da Preusserne sendte de første Granater ind i Sønderborg, tilfældigvis af en Officer blev vinket ned fra Dosseringen overfor Slottet, netop nogle Øjeblikke før en Granat slog ned og sprængtes paa den Plet, hvor jeg havde staaet og talt med ham — saa haaber jeg Ingen vil benægte, at jeg i denne Retning har haft et mere end almindeligt Held.

Jeg vilde ogsaa være meget uskønsom, hvis jeg ikke erkendte, at jeg i Arv har faaet en usædvanlig stærk Konstitution, der i min Barndom yderligere er blevet hærdet, saaledes

at Kulde, Hede, Savn, Overdrivelser og Strabadser har paavirket mig saa lidt som muligt. I min Ungdom har jeg saaledes en Gang været 11 Nætter i Rad paa Bal uden at blive træt, en Snes Aar derefter var jeg paa en Rejse i Sverig og Finland 40 Dage efter hinanden paa Kallas uden at faa „Kopparslagare“ (Tømmermænd), og nu paa mine gamle Dage kan jeg i Maanedsviis tilbringe 10—12 Timer daglig ved Skrivebordet med produktivt Arbejde uden at føle mig anstrængt.

Skulde imidlertid disse Prøver ikke forslaa, saa kan jeg paaberaabe mig nogle endnu strængere: Jeg har i 5 Aar fra 1855 til 1860 daglig haft med Aktieselskabet Kasinos daværende Bestyrelse og Kasinoteatrets daværende Skuespillere at gøre — derpaa i 25 Aar modtaget alle de Skældsord og Skamflikker, som følger med en Redaktørs Stilling, og nu i adskillige Aar baaret hele det Odium, som en Teatercensor ikke kan undgaa — altsammen uden Skade for min Appetit, mine Nerver og mit Humør.

Hvad mere kan man forlange!

Et Interiør fra 1828.

Som tidligere nævnt tilbragte jeg de første Barndomsaar, hvorom jeg har nogen tydelig Erindring, hos mine Bedsteforældre. De bode nemlig sammen med mine Forældre, dog saaledes, at den gamle Familie havde en større Lejlighed paa den ene Side af Trappegangen og den unge en mindre paa den anden. De Gamle var nu ene To, da deres Sønner havde forladt Hjemmet, og min Moder, der var eneste Datter, bestyrede den fælles Husholdning for begge Familier.

Oprindelig havde Bestemmelsen nok været, at jeg kun midlertidigt skulde have Ophold hos den ældre Familie, mens den yngre blev forøget for anden Gang, men da jeg først var blevet hjemme paa den anden Side af Gangen, fandt man det paa begge Sider i sin Orden,

at jeg blev, hvor jeg var, og da Bedstefader efter et Par Aars Forløb blev Enkemand, og den yngre Familie atter fik Tilvækst, var der slet ikke Tale om, at han vilde give Slip paa mig.

Jeg var nu næsten blevet til den eneste levende Genstand for Gubbens Omhu og Kærlighed, og hvor forunderligt det endogsaa kan lyde: det idelige Samliv havde efterhaanden udviklet et gensidigt Hengivenheds- og Fortroligheds-Forhold, der ellers plejer at være betinget af Lighed i Alder, Udvikling og Forhold. Maaske var dog Forskellen mellem den gamle Havnefoged og hans lille Dattersøn ikke saa stor, som den saa ud til at være, ti ved naturlig Disposition og stadig Omgang med mine Bedsteforældre og deres Jævnaldrende var jeg meget tidlig naat ud over den Udvikling, der er almindelig hos Smaadrenge i den Alder, og efter hvad jeg senere har kunnet forstaa, var min kære gamle Bedstefader en „barnlig Sjæl“, der hverken ved Selvtænkning eller Belærelse var kommet udenfor den Idekreds, hvori jeg var i Færd med at orientere mig. Man siger, at „lige Børn leger bedst“, men vor ulige Alder var ikke i mindste Maade til Hinder for, at vi

begge to morede os fortræffeligt i hinandens Selskab. Han var et gammelt Barn, og jeg blev snart et Barn, der var før gammelt til sin Alder.

Mine Bedsteforældre førte efter Datidens Fordringer et solidt Hus. Der var fuldt op i Spisekammer og Kælder, Overflod af Sølvtoj, ægte Porcelain og fint slebne Glas, Bjærge af Linned og Dækketøj; men naar jeg mindes deres Hjem, fristes jeg næsten til at tvivle paa min Hukommelse — saa nøjsomt var det udstyret.

Deres Del af Lejligheden bestod af fire Værelser i Flugt: et Kontor, en „Sal“, en Dagligstue og et Sovekammer. Jeg skal nøjes med at beskrive Husets Stadværelse: Salen. Endogsaa denne, der ved højtidelige Lejligheder blev benyttet som Festlokale, var yderst tarveligt møbleret og dekoreret. Det var et Trefagsværelse med en Dør midt paa hver Væg, alle Vægfelter betrukne med grønmalet Lærred og Datidens eneprilegerede Perlefarve, paa alt Træværk — naturligvis med Undtagelse af Gulvet, hvis hvidskurede Brædder ikke paa nogen Plet fordunkledes af Tæpper. Mellem Vinduet og Døren paa Sidevæggen tilhøjre stod et stort Mahognichatol med buet Klap og tre

Skabe, af hvilke det midterste var højest; paa den anden Side af Døren stod op til Væggen to højryggede Egetræs Stole og i Krogen en stor grim Tromlekakkelovn. Paa den modsatte Sidevæg, der i Midten havde en Dør, som førte ind til Kontoret, var der anbragt en stor Sofa, ligesom Stolene betrukket med sort Haardug, overfor Chatollet og et brunmalet toeteges Hjørneskab som Pendant til Kakkelovnen. Ved den indre Væg var der paa hver Side af Døren placeret et mahognimalet Fyrretræs Slagbord, som næppe optog en halv Alen i Bredden, naar det var nedslaaet, men som, naar Klapperne, der naade helt ned til Gulvet, blev slagne op, gav Plads til tolv Personer. Oven over hver af disse Borde, der begge var flankerede af to Stole paa hver Side, hang der et „Skilderi“, det ene forestillende den Brig, hvorpaa Husets Herre som Superkargo havde gjort en Rejse til Ostindien, det andet gengav Københavns Bombardement og Frue Kirkes Brand 1807 — hint udført i Akvarel, dette i illumineret Kobberstik, begge indfattede i glatte Mahognirammer. Over Vinduerne var der anbragt klare Kappgardiner baade Sommer og Vinter. Ved de to yderste stod Forhøjninger med Stole paa, og i

Fordybningen til det midterste stod en lille Piedestal med Husets største Kostbarhed, det omtalte „Spilur“. Pillerne var dækkede af Komoder og høje Spejle — alt naturligvis „fineret Mahogni“, og saa glat firkantet som muligt — og oppe under Loftet hang Genstanden for min mest ærbødige Beundring: en Glas-Lysekrone med utallige straalende Prismer og Brillanter.

Saadan saa den Gang Salen i et ganske velhavende borgerligt Hus ud. Nu om Stunder vilde Enhver finde den symetriske Opstilling af de faa Møbler og den store Plads paa det bare Gulv „kedelig og uhyggelig“ — og jeg selv vilde heller ikke kunne trives i et saaledes møbleret Værelse; men denne tarvelige Skueplads for de første Scener af mit Livs Idyl kom i de mørke Barndomsaar, der fulgte paa min Bedstefaders Død, til at staa som Hjemmet for alle mine lyse Minder. I al sin fordringsløse Simpelhed dannede denne rummelige Sal med sin Kreds af gamle Venner, sin Selskabsglæde, sine stemningsfulde Sange, sin Duft af Roser og Lavendler og sin Fylde af Velvillie og Velbefindende en straalende Modsætning til de trange Smaakamre formørkede og beklumrede af Fattigdommens Sorg,

Savn og Sløvelse, hvortil mit Barndomshjem siden skrumpede ind. Af alle de Lokaler, der har omgivet mine Oplevelser, er der intet, der staar saa tydelig for mig som Bedstefaders Sal, men det er betegnende, at jeg har kun to Billeder af den i min Erindring; enten skinner Solen ind af Vinduerne, og da er den tom, eller ogsaa er Skodderne lukkede og Lysene tændte, og da sidder den Gamle med sine Venner om Bordet, der er rykket ud midt paa Gulvet.

Mangen Gang, naar jeg nu ser en Sal udstyret med kostbare brogede Tæpper, Gardiner og Portierer, polstrede Divaner, Lænestole, Nips-Etagerer, Staffelier, Blomstertrapper, franske Kaminer, Buster, Statuetter, kunstneriske Malerier, Panoplier, Tigerskind og alle de andre Herligheder, hvormed en elegant Salon nu skal være overfyldt, dukker Bedstefaders Sal ukaldt op i min Erindring, og da viser Sammenligningen mig paa en næsten forbløffende Maade Forskellen mellem den nøjsomme, fattige Tidsalder, hvori jeg blev født, og den fordringsfulde rige, hvori jeg nu lever og vel sagtens kommer til at dø.

Ogsaa Selskabeligheden havde den Gang yderst nøjsomme Former.

Det var som oftest efter at Aftensmaden var spist, at den rigtig begyndte. Da samlede der sig inde i Bedstefaders Kontor 6—8 af hans Jævnaldrende, mest Søkaptainer, og efter at de første gensidige Meldinger om, at der intet Nyt var passeret, var afleverede, aabnedes Døren ind til Salen, hvor det ene Slagbord, der imens var flyttet midt ud paa Gulvet, dækket med en Dug og omgivet af det behørige Antal Stole, prangede med en velbrygget Bolle Punch af ægte gammel Rom, Sukker og Citronsaft — to Messing Lyseplader, hver med to Lys og tilhørende blankpolerede Lysesaks — og et almindeligt Ølglas i en Porcellæns Underkop pr. Mand. Mens Bedstefader fyldte Glasene, gik Gæsterne hen til Tobakskassen og stoppede sig hver en lang Kridtpibe, tændte den og tog saa Plads om Bordet. Derpaa blev Punchen undersøgt og Havnefogdens udmærkede Rom honoreret med beundrende Udbrud og højtidelige Miner.

Naar saa alle passende Prædikater som: brilliant! — extra! — mageløs! — F. F.! — nederdrægtig fin! — o. s. v. var opbrugte, og

den derpaa følgende Pavse havde varet tilstrækkelig længe, brød En af Selskabet Tavs- heden med de Ord: „Om vi nu tog os en lille Sang til denne prægtige Punch?“ — og saa kom Visebøgerne frem, og Vise fulgte paa Vise efter Forslag snart fra den Ene, snart fra den Anden.

Det var netop i „de gode gamle“ Drikkevisers sidste Blomstringstid. Zetlitz, Abrahamsons, P. A. Heibergs, Ed. Storms, Frankenaus, Baggesens og Rahbeks Sange skulde snart vige Pladsen for de nye Vaudeville-Kupletter og trække sig tilbage til Klubberne, men endnu i 1828—29 blev de 30—40 aarige Viser sungne med fuldstændig Begejstring af det Slægtled, i hvis Ungdom de havde været nye. Det var en forunderlig højtidelig Stemning, der tonede gennem disse bakkiske Salmer. Atterbom kaldte den hos Bellman „en sorg i rosenrødt“, og det kunde vel være ret betegnende for den yppige, overgivne Fredmans-Sang, der skjulte Gravmuldet under et Rosenflor, men i vore Drikkeviser er Forgængeligheds-Sukket saa fremtrædende, at man snarere kunde tale om et Sørgeflor over Rosenkransene. En af de Sange, der hyppigst aabnede Højtideligheden, begyndte saaledes:

I Ungdoms Vaar
 Gror Roser alle Vegne;
 Snart den forgaar
 Og disse hurtig blegne.
 Lad os da nyde Vaarens Lyst,
 Førend dens Dage forsvinde,
 Pryde med Roserne vort Bryst,
 Før vi dem falmede finde!

Tydeligere endnu kom Opfordringen frem
 i den næste Sang, der efter hvert Vers gentog:

Fryd dig ved Livet i dine Dages Vaar,
 Pluk Glædens Roser, før de forgaar.

Mellem de stadige Gæster var der en for-
 henværende Skibskaptain, født Holstener, lille,
 rød og rund. Han hed Viereck paa Tysk,
 men Kammeraterne kaldte ham paa Dansk for
 „Kuglen“. De tyske Sange stod paa den Tid
 højt i Kurs, og da han havde en høj, klar
 Stemme, blev han sædvanlig opfordret til at
 synge sin Yndlingsvise. Den var ganske i
 samme Stil og begyndte saaledes:

Brüder, genieszet der flüchtigen Tage,
 Bald ist das Feuer der Jugend verglüht.
 Sammelt euch munter zum Freudengelage,
 Bald sind die Rosen der Wangen verblüht.
 Und in das kühle beschattete Grab
 Dringt nicht der Jubel der Freude hinab.

Skønt jeg har glemte de mellemliggende Vers, husker jeg tydelig Begyndelsen af det sidste:

Wenn mich der Schauer des Todes umringen.

Den havde nemlig for min Fantasi fremmanet Billedet af den sorte Kiste omringet af Ligbærerne, der efter min Oversættelse meget passende var betegnede som „Dødens Sjøvere“.

En finsk Kaptain Krank gav ogsaa gerne en Solo tilbedste udenfor Visebogen. Det var som oftest den efter-bellmanske

När jag bärs ur mitt hus,
Och min begrafning firas,
Skall med cypressor siras
Min flaska och mitt Krus.

der igen som Kor fremkaldte Thøger Reenberg's gamle Oversættelse:

I et Vinhus vil jeg sige
Mit Farvel og lægges ned.

Saa var der en gammel barsk „Sekretær“ med hvidt Halstørklæde, høje Flipper og blaa Næse, der i Reglen gav Programmet en anden Retning. Han syntes at man nu kunde have nok af disse „Begravelses-Viser“. — „Her kommer jo formelig til at lugte af Kønrog og Boksbum“ — forsikrede han og foreslog at

man tog „en frisk Vise“ til næste Glas. Saa istemte man Zetlitz's

„At Slyngher hæves til Ærens Top“,

og Abrahamsons

„Min Søn, om du vil i Verden frem,
Saa buk!“

og Baggesens

„Naar som vi ofte ser desværre
Den Gode, Kloge lider Nød,
Mens mangen dum og nedrig Herre
Sødt slumrer midt i Lykkens Skød . . .“

og naar Punchen havde bragt Hjerterne til at svulme højere og Modet til at koge over, dristede man sig endogsaa til P. A. Heibergs

For ret os ved Jorden at fryde,
Vi skabtes til Frihed af Gud,
Fornuftige Love at lyde,
Men Ingens vilkaarlige Bud. —

Det var imidlertid efter Bedstefaders Mening at gaa over Stregen — han var jo sin Konges tro og lydige Arve-Undersaat og Embedsmand og vilde ikke for Alt i Verden have Ord for at holde Jakobinerklub. Han skyndte sig derfor at give Stemningen en anden Retning ved at foreslaa et eller andet idyllisk

Nummer f. Eks. N. T. Bruns Sang om For-
glemmigejen:

„Se den lille Blomst, som smiler
Hist paa Vandringsmandens Vej,“

og nu fulgte der en hel Række uskyldige Sange,
som Thaarups

„I Østens Sølvblaa Dagen smiler,
Paa Rosen Duggen laa —“

og

„Nys fyldte Skøn Sigrid sit attende Aar,“

V. K. Hjorths

„Hvor Egen løvfuld Arm udbreder,“

og Øhlenschlägers

„Der bode en Konge i Lejre.“

Ved den havde man naaet til Fædrelands-
sangene. De maatte ikke glemmes, og det var
med en næsten kirkelig Andagt man istemte
Sofus Zales Hymne:

„Jeg kender et Land, som har Bølgen til Vold:
Et blomstrende Eden i Norden!
Jeg kender et Land, som har Troskab til Skjold,
Den tryggeste Hjemstavn paa Jorden.“

Naar saa det sidste Vers sluttede med Ud-
brudet:

„Velsignede Danmark, din Lykke er stor,
Gid længe Kong Fredrik maa styre dit Ror,“

rejste Alle sig op og tømte Glassene til Bunds. Der blev hverken raabt Hurra eller klinket, det skete hverken paa Opfordring eller for at følge Værtens Eksempel eller som Demonstration. — Man kunde ikke andet. Det var den Gang ikke nogen særegen Ceremoni for Selskaber i sort Kjole og hvidt Halstørklæde. — Havde blot tre af de Pokulerende sunget Visen i Hverdagslag med Glas i Haand, vilde de have gjort det Samme.

Glassene blev atter fyldte. Sangen hvilede en Stund, der blev udfyldt med Passiar, og med Et lød der nede fra Gaden en dyb Bassolo:

„Gud Fader os bevare,
De Store med de Smaa,
Hans hellige Engleskare
En Skanse om os slaa!“ —

Det var Vægteren, der raabte Elleve. — „Allerede en Time over borgerlig Sengetid!“ — Nu maatte den sidste Vise synges, og det var som oftest:

„Samled her i en fortrolig Klynge
Hylde vi uskyldig Munterhed.
Venner lad os Grillerne bortsynge!
Drik af Lethe nyttig Glemsomhed!

Hver en Alder har sin egen Glæde,
Livets Aften er ej tom paa den.
Venskab i din fulde skønne Kæde
Svinder Livet sødt og roligt hen.

Snart maaske skal vi adskilte vandre
Hen ad Livets underfulde Sti,
Dog med Ømhed mindes vi hverandre,
Mindes denne Aftens Harmoni.

Jeg glemmer aldrig disse Afteners Harmoni,
og skønt de ligger mere end 3 Snese Aar til-
bage, husker jeg enhver af de — efter Nutidens
Smag naive og sentimentale — gamle Viser
Ord for Ord og Vers for Vers.

Første Skridt paa Kunstnerbanen.

Naar og hvorledes jeg lærte at læse og skrive, husker jeg ikke. Jeg veed kun, at jeg senere har set Rester af en „Poetisk Nytaars-gave“, paa hvis første hvide Blad jeg havde skrevet: „Føræret mig af min kære Bedstefader den 1ste Januar 1827“ — hvilket beviser, at jeg baade læste Vers og skrev Prosa, førend jeg havde fyldt mit femte Aar.

Derimod mindes jeg aldeles tydeligt, at jeg i mit sjette Aar blev betragtet som en meget større Digter og Deklamator, end man har Lov til at være, naar man ikke er over halvanden Alen.

Jeg var som sagt den eneste mandlige Spire i min Morfaders Slægt, var opkaldt efter ham, opvokset i hans Hus og havde som Følge deraf meget tidlig været Genstand for en

Opmærksomhed, der ikke er særdeles gavnlig for smaa Personer. Den Gamle havde i sin Ungdom været Sømand, men var havnet i et ret indbringende Embede som Havnefoged; han var Godheden selv, men at han var nogen god Opdrager, tør jeg ikke paastaa. I alt Fald satte han en Glæde i at opfylde alle mine Ønsker, selv de urimeligste, lagde aldrig Baand paa sin bedstefaderlige Lyst til at beundre Alt, hvad jeg gjorde og sagde, men greb derimod enhver Lejlighed til at sætte mig paa Præsenterbakke og forevise mig som Vidunderbarn.

Mit usædvanlig hurtige Nemme for Vers og den Færdighed, jeg uden Undervisning havde faaet i at fremsige de lærte Digte saaledes, at baade Meningen og Versemaalet kom nogenlunde til deres Ret, var mere end nok til at overbevise ham om, at der kunde blive en stor Skuespiller af mig, og da jeg et Par Gange havde sat Ord til en Melodi saaledes, at Rim og Rytme kom paa rette Sted, kunde han ikke et Øjeblik betvivle, at jeg tillige maatte kunne blive noget Ualmindeligt som Digter.

At mine første Vers — der naturligvis ikke var andet end barnlige Rimerier — blev

opskrevne i hans røde Safians Tegnebog og oplæste for Husets Venner, der naturligvis pligtskyldigst istemte hans Beundring og bekræftede hans Forhaabninger, og at jeg jævnlige blev stillet op paa Bordet for at forbavse hans smaa Aftenselskaber med Fremsigelse af lange Digte — det var ikke nok for den gode Gamle: Presenterbakken maatte gøres saa stor som muligt.

En Aften, da han i Forening med et halvt Dusin helbefarne Ungdomsvenner havde drukket sin Punch og sunget et tilbørligt Antal af de gode gamle Selskabssange efter „Lützens Arie-bog“, fortalte han Kammeraterne, at der ikke var nogen Sang i hele Bogen, som jeg havde hørt tre Gange og ikke lært med det Samme.

Det forekom Selskabet at være meget sagt, men Prøven blev gjort og bestaaet.

„Kan Du virkelig lære et Digt udenad ved at læse eller høre det tre Gange?“ — spurgte en lille, trind, karmoisinrød Kaptain mig med polisk Mine.

„Ja—a!“ svarede jeg forundret over, at Nogen kunde tvivle derom.

I det Samme tog han en nylig udkommet Avis — om jeg ikke tager fejl, et Nummer

af „Politivennen“ — op af Lommen og bad mig vise min Dygtighed paa et Digt deri. Det var en humoristisk Elegi over St. Gertrudstrædes Brolægning paa syv-otte Vers. —

Da jeg havde gennemlæst det blot to Gange, gennemgik jeg det udenad og mærkede, at jeg kunde det. Den tredie Læsning blev altsaa erklæret overflødig. Kaptainen fik Bladet. Jeg blev løftet op paa en Stol og deklamerede:

O Sankte Gertrudstræde,
 Du er nu rent forglemt!
 Du Aarsag har at græde
 Og være hel forstemt,
 Ti dine mange Buler
 Og end ulægte Saar
 Forvandle sig til Huler,
 Og daglig fler Du faar . . .

og saa videre fra Begyndelsen til Enden uden Fejl og uden Standsning.

Det var en Triumf for Bedstefader.

„Hvad siger Du til det?“ — spurgte han Tivleren med Taarer i Øjnene.

„Jeg siger, han har fortjent Medaljen og den skal han have!“ — svarede han, og saa fik jeg en prægtig blank Sølvmedalje med Sjette-Frederiks allerhøjstegne Portræt paa den

ene Side, og Danmarks Rigsvaaben paa den anden, mindst 96 Skilling værd.

Bedstefader saa sig stolt om i Kredsen og nikkede, men sagde Ingenting. De andre Tilhørere sagde heller ikke Noget, men rystede betydningsfuldt paa Hovedet. Kun en gammel alvorsfuld Kinafarer — hvad han hed, har jeg glemt, men jeg ser endnu tydelig hans brune, furede, firkantede Ansigt, hans hvide, buskede Øjenbryn, Guldørenringene og det ostindiske Silketørklæde han bar om Halsen — tog til Orde. Han sagde langsomt og med dyb Alvor:

„Nu skal jeg sige Dig noget, Erik Møller! Det er Dævlens entre mig Synd og Skam, hvis der ikke bliver gjort Noget for den Dreng!“

Derom blev Alle enige, og der maatte laves en ny Bolle Punch, for at man kunde raadslaa om, hvad det Noget skulde være.

Resultatet fik jeg først at vide Dagen efter. Det var blevet besluttet, at Bedstefader skulde gaa lige til Teatret og lade en af Instruktørerne høre paa mig; han vilde saa nok sige, hvad der burde gøres. De brave Gubber betragtede Dr. Ryge som den egentlige Konge i Teatrets for dem meget lidt bekendte Rige, og til ham havde de ment, at vi helst burde gaa, men af

Rygtet vidste de nok, at han var ikke at spøge med. Nu var Spørgsmaalet derfor, om jeg havde Mod til at vise mig for ham.

Havde min Bedstefader været Menneskekender, kunde han have sparet sig dette Spørgsmaal. Saalænge Modet aldrig har faaet noget Knæk, veed man ikke hvad Frygt er. Ingen havde ladet mig ane, at der kunde være to Meninger om mine mærkværdige Talenter, og den ene Mening, som jeg saa ofte havde hørt, var altfor smigrende til at jeg skulde være bange for at høre den bekræftet af den størst mulige Avtoritet.

Det blev ikke mig, men ham, der havde Besvær med at samle det behørige Mod, da det kom til Stykket. Som alle gode Borgere i Dannevang paa de Tider havde han en stærkt udviklet Ærbødighedsfølelse overfor Konger og store Mænd, og det var især det Ydre, der imponerede ham. En Teaterfyrste med Tordenstemme, lynende Blik og hvide Strudsfjer i Hatten var for ham noget langt mere Gysenvækkende end den lille smalle borgerlige Sjettede-Frederik i den velbekendte lange luvslidte Frakke. „Dannerkongen“ var jo i umindelige Tider hver 28de Januar blevet besunget som

„den fredegode Ædling“ og „den naaderige Landsfader“. Om ham vidste Enhver, at det var en godmodig Mand, men det vidste man just ikke om Dr. Ryge.

Da vi kom til hans Port stod Bedstefader en Stund stille for at samle sig. „Jeg har været ude for mangan en drøj Dravat, og to Gange har jeg staaet for Hans Majestæt selv, men aldrig har jeg været saa beklemmt om Hjertet som nu“ — sukkede han.

Jeg havde endnu ikke set nogen Skuespiller udenfor Scenen og ikke forsøgt at gøre mig nogen Forestilling om, hvorledes han maatte se ud i Hverdagsdragt. Dr. Ryge havde kun vist sig for mig to Gange, først i sort Fløjels Ridder-Kostume og derpaa i Salomon Goldkalbs Sølv mors Maskeradedragt, og om jeg just ikke ventede at se ham i en tilsvarende Paaklædning, saa var jeg dog vel nærmest belavet paa, at han ogsaa i Hjemmet vilde optræde i en vis teatralisk Pragt.

Man maa nemlig erindre, at jeg trods min Storhed som Kunstner-Emne endnu var næsten utrolig lille. Jeg har selv antaget, at jeg paa den Tid var omtrent syv Aar gammel, men to aldeles sikke Erindringer i Forening med

Overskovs Teaterhistorie sætter mig i Stand til med Vished at henføre Begivenheder til en meget yngre Alder. Jeg havde kort Tid forud været i Teatret og set „De borgerlige Stevne-møder“ og „Kong Salomon og Jørgen Hattemager“ og Repertoirelisterne viser, at disse to Stykker kun har været opførte sammen en eneste Aften, nemlig den 12te Marts 1827; da jeg tillige husker, at jeg havde faaet en ny Foraarsdragt paa for første Gang, er det klart, at dette mit allerførste Skridt mod Talias Helligdom blev taget endnu i samme Saison, altsaa da jeg omtrent var halvsvjette Aar gammel.

Jeg kan ogsaa med en temmelig betryggende Sikkerhed give et flygtigt Billede af den haabefulde unge Kunstner, som gik ud at prøve sin Lykke, ti jeg saa ham i Spejlet, før han forlod sit Hjem, og husker ham meget godt. Det var en rødmusset Fyr med mørkeblaa Øjne, langt blondt Haar, stor udfaldende Krave, kantet med Pibestrimmel, græsgrøn Merinos Habit af Trøje og Benklæder, syet i Et og besat med blanke Sølvknapper, sort Fløjels Ypsalanti-Kasket med firkantet Overdel og splinternye, pinlig trykkende Snørestøvler.

Teaterkongens Ydre har jeg heller ikke

glemte; det gjorde ad Overraskelsens Vej et uudsletteligt Indtryk paa min Hukommelse.

I et temmelig skummelt, meget tarveligt udstyret og stærk tilrøget Arbejdsværelse sad han paa sin Trone, en aldeles borgerlig Lænestol, der hverken var forgyldt eller fløjelsbetrukket. I Stedet for Krone bar han en styg sort Kalot, i Stedet for Purpurkaabe en smudset og meget slidt Slaabrok, af hvis ene Albu baade Foret, Vattet og Linnedet tittede ud, og i Stedet for Septer en lang Tobakspibe.

„Er det ham!“ — hviskede jeg forbavset til den Gamle.

„Ja vel! Frisk Mod bare!“ hviskede han igen.

Jeg var endnu ikke kommet saa vidt, at jeg kunde tænke mig en stor Kunstner i en hullet Slaabrok; men det maa tilgives mig. Der er Tusinder af gamle Folk, der aldrig naar saa vidt, at de kan tro paa en Mands Storhed, naar de har set ham i Negligé!

Bedstefader afleverede saa godt han kunde den Tale, han havde forberedt sig paa. Alt hvad der var sagt om det „mærkværdige Geni“, som Vorherre havde skænket hans Dattersøn, blev i pyntelige Ord fremført som Undskyld-

ning for, at han havde taget sig den underdanige Frihed (Det var i 1827!) at henvende sig til Hr. Doktoren — o. s. v.

Teatermanden, der naturligvis var vant til den Slags Henvendelser, lod ham uforstyrret tale ud og bladede imens i en stor Protokol. Da Talen var til Ende, saa han op fra Papirerne og spurgte i en ikke aldeles velvillig Tone: „Er han Mere end Geni?“

Bedstefader forstod ikke, hvad det vilde sige. Han havde lige saa lidt som jeg anet, at der kunde fordres Mere, og stirrede aldeles betuttet paa Doktoren.

Der maatte tales tydeligere!

„Jeg mener: hvad tager han sig for? Er han Student, Kadet, Maler eller Hosekræmmer-svend?“ — forklaréde Doktoren.

Det var endnu mindre forstaaeligt.

Vel havde Bedstefader havt altfor travlt med Beskrivelsen af sin Dattersøns Talenter til at han skulde have kunnet omtale hans Alder, men da han ikke havde flere end een Dattersøn, faldt det af sig selv, at Talen var om mig, og hvordan det kunde falde Nogen ind at spørge, om jeg var Hosekræmmer-svend, det gik over den gamle Havnefogeds Forstand.

Han stirrede endnu en Stund forknytt paa Instruktøren, der igen havde givet sig i Lav med sine Papirer, skød mig saa frem foran sig og sukkede spørgende:

„Han her?“ —

„Han!“ — udbød Ryge med hele sin Stemmes rungende Klang og maalte min lille Person fra Øverst til Nederst med en ubeskrivelig Mine. Derpaa tog han Piben af Munden og sagde ganske rolig:

„Naa saadan at forstaa!“

Tredive Aar senere, da jeg selv var Teaterdirektør, og en gammel Bedstemoder kom op til mig med et Vidunderbarn, som hun vilde have ansat ved Kasino, faldt det samme: „Naa saadan at forstaa“ ud af Munden paa mig, og som ved et Trylleslag stod hele det nu fortalte Optrin med alle dets Enkeltheder for mig i en næsten vidunderlig Klarhed. Jeg saa pludselig hele Stuen, men især Doktor Ryge og hans Slobrok med fotografisk Tydelighed, jeg hørte det rungende „Han?“ og mødte det forfærdelige komisk-tragiske Ansigt, hvormed han den Gang betragtede mig, idet han langsomt lod Tobakspiben synke.

Det er slige pludselig opdukkende Gen-

skinsbilleder, der saa ofte friste os til at tro paa en Forudtilværelse, hvori vi engang før har oplevet Nutidens Hændelser. Havde Billedet ikke været saa klart som det var, og havde Erindringens Traad været overskaaret, saa jeg ikke havde genkendt det, vilde jeg have kunnet opfatte det som et Blink fra en Præexistens, hvori jeg ligesom senere havde været Teaterdirektør. Nu kendte jeg derimod Situationen og vidste, at Erindringen tilhørte Begyndelsen af denne Livs-Udgave — følgelig ogsaa, at det ikke var mig, der den Gang sagde: „Naa saadan at forstaa“. Dog er det rimeligt nok, at Ordene begge Gange har forudsat samme Forstaaelse. Da jeg sagde dem, betød de: Barnet er Barn, og den Gamle gaar i Barndom!

„Lad os saa høre et af de Digte, Du kan, men helst det korteste!“ — sagde Doktoren.

Mit Valg var naturligvis gjort forud, og det var ikke faldet paa noget kort Digt. Til Ære for Teatrets Hakon Jarl havde jeg lært hele Øhlenschlägers Ballade af samme Navn — formodentlig med et beskedent Haab om, at han i mig skulde opdage en fix og færdig Liden Erling — og jeg gav mig altsaa til at deklamere:

De Nætter ruge saa lange og sorte,
 Syvstjernen glimrer saa mat,
 Ud stormer Vinden af Nattens Porte,
 Fælt knager Granen i kolde Nat —
 I Offerlundene Blæsten tuder
 Om mosgrode Støtter af Valhals Guder:
 „Vor Tid er forbi . . .“

„Ja det er nok!“ — afbrød Instruktøren mig med en Mine, der lod os forstaa, at vor Tid ogsaa var forbi.

Derpaa vendte han sig med et Skuldertræk mod Bedstefader og sagde:

„Lad ham bare komme i Skole! Ved Theatret har vi ingen Brug for Genier, førend de selv kan knappe deres Bukser!“

Det kunde ikke misforstaaes!

Jeg ved ikke, paa hvem af os disse massive Ord gjorde mest Virkning, men det ved jeg, at de hos mig forjog alle de Indbildninger, som Bedstefaders og hans Venners Beundring havde udklækket, og fyldte den ryddede Plads med forskræmt Selvmistro. Det var Teaterkongen, der havde talt, og om hans Ord var der ingen Tvivl. Kongeord var Gudsord i den gamle Havnefogeds Hus, og den reducerende Mine, hvormed Ordene var blevne udtalte, var endnu mere overvældende end de! Den ud-

slettede ethvert Spor af Illusion. Vidunderbarnet var fuldstændig tilintetgjort i samme Nu.

Og vel var det. Bedstefader opfordrede mig aldrig mere til at deklamere, og ingen Anden fik mig under hele min Barndom ved noget som helst Middel til at producere mig. Jeg havde faaet Sky og Skræk for at lege Geni.

Min Fader.

Efter min Bedstefaders Død kom jeg tilbage til mine Forældres Hus. Det var ikke noget Avancement, men — maaske — en gavnlig Degradation.

Tidligere havde jeg været Nummer Et i Huset. Nu var alle Numre optagne, og jeg reduceret til et overkomplet Individ. I Stedet for, at jeg før havde været Genstand for Bedstefaders mest forkælende Opmærksomhed og hans Venners pligtskyldige Beundring, mærkede jeg nu, at der ikke var Nogen som tog synderligt Hensyn til mig. Min Fader, der havde 9 Timers Undervisning om Dagen, maatte passe sin Skolegerning, min Moder, der altid i en meget høj Grad — næsten udelukkende — gik op i sine nærmeste Interesser, var fuldt optaget af Omsorg for Huset og sine Smaa, og for

Pigen var naturligvis „den store Dreng“ kun til Besvær. Legekammerater havde jeg ingen af, da jeg ved at omgaas med gamle Folk var bleven for gammel til at kunne tage Del i mine Jævnaldrendres Fornøjelser, og det var derfor en overvældende Følelse af Forladthed, der fulgte efter Tabet af den mageløse Kammerat jeg havde haft i Bedstefader, som næsten udelukkende havde ofret mig hele sin Fritid.

Min Fader havde, som sagt, ikke ret megen Fritid, og den Smule, han havde tilovers, var der saa mange Interesser om at optage, at der kun blev en forsvindende Brøkdæl, som direkte kom os Børn tilgode.

Det vilde være Synd at sige Andet, end at han — naar vi henvendte os til ham — med den største Venlighed tog sig af os i alle Henseender og sagde os Besked om Alt, hvad vi havde Lyst til at vide, men var det ikke os, der selv henvendte os til ham, saa havde han alt for mange Extra-Jern i Ilden til at bekymre sig om os. Han læste alle overkommelige Tidsskrifter, der handlede om Opfindelser og Opdagelser og i det hele taget alle naturvidenskabelige Skrifter, og havde altid travlt med at experimentere efter det Læste, snart for

at fremstille de beskrevne Apparater, snart for at opfinde nye, der paa en simplere Maade førte til det nævnte Resultat. Han havde f. Ex. længe før det blev forsøgt i Tyskland udført Naturtryk af Blomster og Blade, han havde opfundet en ganske nem Betegnelse for Højderne paa topografiske Kort (førend han kendte Kurve-Principet), han søgte at konstruere et Skriftsprog, der maatte kunne benyttes af alle Folk uden Hensyn til deres Tungemaal, snart syslede han med Efterligninger af alleslags Krystaller, snart udførte han Dyr og Fugle med skuffende Lighed og mekanisk Bevægelse, snart tegnede han optiske Trylleskiver, snart indrettede han et Camera obscura — et Panorama, et Diorama, magnetiske og elektriske Apparater, 5—6 forskellige Slags Solskiver, kartografiske Arbejder i Relief, snart tegnede han Billeder til Cylinderspejlet, snart Afbildninger efter Mikroskopet o. s. v. o. s. v. Jeg skulde kunne fylde hele Sider med Betegnelser af deslige Sysler og Projekter, der stadig holdt ham i Aande, uden at det blot tilnærmelsesvis vilde give et fyldigt Begreb om Omfanget af alle hans spredte, idelig skiftende Interesser.

Det var saaledes ikke underligt, at en

Mand, hvis Tanker havde saa mange Steder hjemme, og som foruden at tilbringe ni Timer daglig med Skoleslid efter den lankasterske Metode, og fire Gange daglig maatte gaa fra den ene Ende af Byen til den anden, ikke havde let ved at koncentrere sin Interesse paa Hjemmets Smaakrav i de enkelte Timer, der var levnet ham fra hans trivielle Dagværk.

Min Fader var i det Hele taget et Menneske, der — til liden Baade saa vel for ham selv som for hans Nærmeste — havde en alt for mangesidig Begavelse til at kunne indordne sig under smaa almindelige Forhold, og som kun manglede en enkelt Gave for at kunne have opnaaet en eller anden ualmindelig Stilling. Jeg ved næsten ikke noget Stort og Godt, som han ikke havde haft Ævne til at blive, hvis ikke . . . men der stod over alt et ulykkeligt uoverkommeligt lille „Hvis ikke“ i Vejen for ham, og det gik han altid af Vejen for. Maaske var det blot hans medfødte uovervindelige Tilbøjelighed til at „gaa af Vejen“, der var Skyld i, at han ingen Vej kunde komme i nogen Retning.

Jeg mindes ham aldeles tydelig saaledes, som han var i hans Manddoms bedste Aar —

han var nemlig 27 Aar, da jeg blev født, 34 Aar, da jeg kom tilbage fra min Bedstefader og 42 Aar, da jeg sagde Hjemmet Farvel.

Naturen havde begavet ham med Kæmpekræfter baade legemlige og aandelige. Han var en af de Faa, der kan Alt, hvad de vil, men han kom egenlig aldrig til at gøre Noget, ti saa snart han havde overbevist sig om, at han kunde magte en Opgave, betragtede han sig som færdig med den og prøvede sin Styrke paa noget Andet.

Han var i sin allerførste Ungdom Skriver paa et Amtskontor. Her drev han det til at skrive den smukkeste Haandskrift, jeg har set, og til en næsten utrolig Færdighed i alle kalligrafiske Kunststykker. Fra Kontoret kom han paa Jonstrup Seminarium for at tage Skolelærer-Examen. Den tog han med Udmærkelse i saa godt som alle Fag, men dermed var den Sag færdig — nogen virkelig Skolemand blev han aldrig.

Han burde have været Kunstner, sagde hans Ungdomsvenner, og efter hans Begavelse at dømme, havde de Ret. Han lærte sig selv at tegne, radere og male saa vel i Olie som i Pastel og Akvarel, og udførte i sine yngre

Dage mange Portrætter af slaaende Lighed. Hans Silhouetter var fortræffelige. Han modellerede i Voks, skar Billeder i Træ, i Allabast, i Hvadsomhelst, spillede Violin og Fløjte, skrev komiske Fortællinger paa Vers i Wessels Stil, sang hvilken som helst af de fire Stemmer i en Kvartet fra Bladet og kunde endnu, da han var over et halvt Hundrede Aar, gøre Entrechats som en Solodanser, men for Alvor gøre sig gældende som Maler, Kobberstikker, Silhouettør, Billedhugger, Billedskærer, Musiker, Sanger eller Danser — nej det gik han af Vejen for. Han blev ved sin Skole, og heller ikke i den gjorde han sine Ævner gældende.

Ogsaa som Ægteemand og Fader prøvede han sin Lykke med stor Fremgang: han fik som ung Mand en meget smuk Pige til Hustru, og i Løbet af 26 Aar ti velskabte Børn, men ogsaa her gik han af Vejen. Huslivets Bryderier overlod han til sin Kone, og hvad Børnenes Opdragelse angik, fulgte han Rousseaus Grundsatning: aldrig at brydes med Naturen, men lade den udvikle sig frit efter Lyster og Anlæg.

Han var en ægte gammeldags Rationalist og Filantrop, smilte ad Mirakeltroen og forargedes over Offerlæren, betragtede alt Djævel-

skab som Overtro og vilde nødig vide af noget positivt Ondt at sige. „De saakaldte Forbrydere er næsten allesammen Idioter i moralsk Henseende“ — sagde han og støttede sin Overbevisning til deres Kraniers Form. Frenolog var han nemlig ogsaa.

Hans Fornuftreligion førte ham dog aldrig ud til Ateismens Yderlighed. Vilde Nogen gøre ham opmærksom paa, at Fornuften hverken kunde bevise Guds Tilværelse eller Sjælels Udødelighed, saa blev han oprørt og gik af Vejen for enhver Disput.

Det var især Naturen og Naturvidenskaberne, der var Genstand for hans Interesse, og næsten i alle Grene af disse vidste han mere end Ikke-Fagmænd plejer at vide.

Derimod havde han den dybeste Ringeagt for alt, hvad der hedder Historie. „Der er saa lidt Sandhed i det, den fortæller os. Det er altid de Sejrende, der har besørget Optegnelserne. De har ladet sig selv paadigte alle op-tænkelige Fortjenester, og sørget for at man paaløj de Overvundne alle mulige Misgerninger“ — sagde han, og skønt han i Almindelighed udtrykte sig meget varsomt og betinget, aftvang hans Retsfølelse og Sandhedskærlighed ham

mange Udtalelser om historiske Personer, der i høj Grad skurrede i Datidens Øren.

Han sagde f. Ex. om Kristian II: „Det var en stakkels halvgal Mand, men han var dog den eneste af Oldenburgerne, der havde mere end Borgmesterforstand!“ — I Anledning af, at Kristian IV paa Skoleforskrifterne blev kaldt: „Den Store“, sagde han: „Jeg forstaar ikke, at en saa smaalig Per Nittengryn kan have været en stor Konge,“ og da en Dame udtalte sin Forbavselse over „at Hans Majestæt (Frederik VI) kunde nedlade sig til et Forhold med en Nyboders Pige,“ udbrød han: „Herregud! Vor gamle rare Konge er jo selv meget mere Holmens Mand, end han er Majestæt.“ — Om Luther hørte jeg ham engang sige: „Det var Skade, at den geniale Mand var saa bornert og overtroisk“ — og om den bibelske Kong David vovede han endogsaa at sige: „Ham maa de have løjet skammeligt paa, enten da de tilskrev ham alle de Nederdrægtigheder, han har faaet Skyld for, eller da de kaldte ham: Manden efter Guds eget Hjærte“.

Han var redelig til det Yderste, nøjsom, beskeden, dømte mildt om Alle og var godtroende indtil Naivitet. Jeg har aldrig set ham

gøre Noget, som han ikke trode var Ret, eller sige Noget, som han ikke mente, men derimod tør jeg ikke sige ham fri for, at han gik af Vejen for Opfyldelsen af besværlige Pligter, hvor det blot nogenlunde lod sig gøre, enten ved en Opsættelse, til det var for silde, eller ved sløv Opgivelse motiveret med det haabløse: „Hvad kan det nytte“.

Dette ulykkelige Troldomsord hørte jeg i min Barndom stadig anvendt til Drab af ethvert modigt Forslag og til Bortmanelse af enhver energisk Beslutning. Især var der et Par Aars-tid, hvori jeg hørte det saa ofte, at det blev til en Rædsel for mig. Det var i den mørke Periode af min Barndom, hvorom jeg siden skal tale.

Fader havde træt af Skoleslidet ladet sig narre til at tage Afsked fra Undervisningen og sætte sine faa Sparepenge i en Forretning, der førend det første Aar var forløbet, havde opslugt enhver Skilling, og nu gled han dybere og dybere ned i Fattigdom og Modløshed. Det lidt, han kunde tjene ved Afskrivning, forsløg ikke til den forøgede Familie, og skønt man skulde synes, at der til enhver Tid og overalt maatte være Arbejde og Fortjeneste for en Mand med hans Ævner, Kundskaber og Fær-

digheder, der med den bedste Villie og største Flid udførte ethvert Arbejde, som blev ham betroet, skortede det ham stadig paa Beskæftigelse. Ævnen til at skaffe sig Indtægter laa helt uden for hans Begavelse, og ethvert Forslag til at søge fast Erhverv blev efter et Par mislykkede Forsøg mødte med hans trøstesløse: „Hvad kan det nytte“. Først Trykket af den største Nød drev ham til atter at søge Ansættelse ved Skolevæsenet — og se: Han fik det første Kald, han søgte.

Skønt han kun havde naat sit syvogtredivte Aar, da han fik Kald paa Landet, og skønt han endnu mange Aar bevarede sine herkuliske Legemskræfter, var der kommet et Slags aandelig Træthed over ham. Han kastede sig ikke mere saa ivrigt over sine Smaasysler og opgav dem hurtigere end forhen, derimod blev han mere og mere tilbøjelig til at søge Hvile ved at døde sin Fritid hen, uagtet hans Forretninger langt fra var anstrengende. Hele hans Optræden var ogsaa forandret. Hans tidligere frejdige Væsen var bleven afløst af en kejtet Forlegenhed. Det var, som om hans Selvtillid og Mod havde faaet et Knæk, og som han — om muligt — gerne vilde „gaa af Vejen.“

for sig selv. I alt Fald gik han med tiltagende Sky af Vejen for Alt, hvad der berørte Fortiden eller Fremtiden.

Han levede endnu 40 Aar, afholdt og agtet i sin Kreds, men kun Faa af de Mange, der kun kendte ham som „en mærkværdig Mand af en Landsbyskolelærer at være“, har haft nogen Anelse om, hvad han tidligere havde været, end sige om, hvad han kunde være blevet, hvis han havde villet — eller rettere: hvis han havde kunnet ville — eller rettere endnu: hvis han havde haft Ævnen og Viljen til at ville.

Jeg har omtalt min Fader meget vidtløftigere, end det fra først af har været min Hensigt, men da han baade negativt og positivt har været den vigtigste Faktor i min Udvikling, syntes jeg, at en Skitse af hans Ejendommelighed omtrent er nødvendig til Forklaring over, hvad jeg blev og ikke blev, hvad jeg oplevede og ikke kom til at opleve.

Af hans Naturgaver maa vel den, som jeg særlig fik i Arv efter ham: Ævnen til metrisk Digtning være den, der nærmest kan interessere mine Læsere, og jeg betænker mig derfor ikke paa endnu at tilføje nærværende Skitse nogle

Ord om hans Forsøg i denne Retning samt en lille Prøve paa hans Digteform.

Hans poetiske Produktionstid har, efter hvad jeg kunde slutte mig til, været afsluttet meget tidligt. Mig vitterligt har han aldrig ladet noget Digt trykke. Derimod laa der i hans Skatol et grønt Hefte, som indeholdt Afskrift af 12—16 komiske Fortællinger, som han havde skrevet mellem sit tyvende og femogtyvende Aar. De var meget stærkt paavirkede af Wessel og Baggesen, ubetydelige i Anekdoten som deres Forbilleder, men i formel Henseende saa omhyggeligt udarbejdede, at de fleste af dem efter mit Skøn godt havde kunnet taale en Sammenstilling med den større (ikke den bedre) Del af Digtene i „Votre Serviteur Otiosis“.

Hans Versifikation var ualmindelig let, og hans Prosodi meget sikker, og man skal i Aarene 1815—20 ikke paavise mange Metrikere, der i den Grad, som han, undgik Inversioner og rimede efter Udtalen.

Nogle alvorlige Digte, som senere var indførte i det omtalte Hefte, viste kun, at den Ungdomsfriskhed, som gik igennem hans For-

tællinger fra 1820 allerede var tabt i 1830, og at paabegyndt Manuskript til en større Fortælling i Prosa indeholdt kun et Par indledende Kapitler, der ikke tydede paa, at der var tabt Noget ved dens Afbrydelse.

Han kunde aldrig lide, at Nogen fik hans „Rimpose“ at se eller blot, at man talte om hans Digte. Da man efter hans Død søgte efter „den grønne Bog“, var den intet Steds at finde. Rimeligvis har han selv tilintetgjort dette Unikum. Kun to af Fortællingerne, som jeg i min Barndom havde listet mig til at afskrive, undgik de andres Skæbne. Her er den ene!

Madses Kjørsel.

Fortælling af Hans Henrik Bøgh.

(1817.)

En Bondemand, som hedte Mads,
Var just kjørt ud at hente Qvas,
Og samme Madses Hund, Present,
Var løbet med den samme Gang.

Til al Ulykke

Fik han den først at see, da han var kjørt et
Stykke,

Han havde ellers ligefrem
Med Pidsken vist den Veien hjem,
Da den ei ansaae det for Skam,
At jage Høns og Gjæs og Ænder
Og Katte, Kalve, Faar og Lam,
Kort alle Dyr, der ei er Venner
Af Hundeglam
Og Hundetænder.

Saa sagte Mads paa Vognen aged,
 De Brune lunted kun saa smaat
 Og pænt, som selv de fandt for godt,
 Men denne Kjørsel vared blot,
 Til Kjøteren Presang, som jaged
 Langs Veien, en Flok Agerhøns opdaged,
 Thi Hønsene opdaged den igjen,
 Og skræmte af den lækkersultne Ven,
     Med Sus og Støi
     Tilveirs de fløi
     Den første Vei den bedste,
 Og den gik netop foran Madses Heste.

Mads havde paa den magelige Tuur
 I Stilhed taget sig en Luur,
     Men den fik hurtig Ende;
 Han vaagnede og vilde skjende,
 Men dertil fik han ingen Tid,
 Thi Bæsterne tog paa at rende,
 Saa de løb rent fra deres Smule Viid,
 Og lige saadan gik det selve Manden,
 Han kjørte saa at sige fra Forstanden.

Det gik i strygende Gallop
 Ad Bakke ned, ad Bakke op,
 Og saasom Vognen hopped let,

Og Føret var forbistret slet,
 Og Sædet kun et Agebrædt,
 Der ikke var særdeles blødt,
 Ialtfald mindre blødt end Kroppen,
 Blev denne ubarmhjærtigt stødt
 Ved begges Mod-hinanden-Hoppen,
 Dog varede det kun
     En Stund,
 Før Brædtet gled
 Og han sank ned,
 Saa lang han var, paa Vognens Bund,
     Men der var ikke
 En Smule blødere at ligge —
 Nei tværtimod! Just her fik Manden
 Først gjennemstødt sin hele Krop
 Saa grundigt, at vist mangan Anden
 I hans Sted havde givet Aanden op.

 Men saa fortvivlet blev dog ei vor Mads,
 Han indsaae, at det kunde været værre,
 Og sukked ydmygt: „Gud skee Lov, Vorherre
 Har ikke gjort os Mennesker af Glas!“

Nu foer de tvende Dyr med dobbel Fart
 Bagefter Fuglene ad Veien frem,
 Og Manden i sin Vogn som næste Part
 Kom ligerviis i Hælene paa dem.

Han kunde ikke faa en Lyd af Munden,
 Men kunde ikke han, saa kunde Hunden,
 Den kommandered lystigt væk
 Til Hestenes og Kudskens Skræk
 Og sprang af Glæde ved at see,
 Hvor flinkt de lystred alle Tre.

Mads havde lagt en halv Miilsvei paa Bagen,
 Og nu var han af denne Agen
     Saa led og kjed,
     At han til Slutning smed
         Sig ned
 Fra Vognen, og var henrykt ved at føle,
 Hvor blødt han laa i en af Veiens Pøle.

Dermed var Kjørselen forbi,
 Og det fandt Mads sig roligt i.
 Han raisonnerede som saa:
 Kan man ei kjøre, maa man gaa,
 Og heller gaa, selv i det værste Føre,
 End komme saa elendigt op at kjøre,
 At Kjøterhunden bliver den,
 Der raader for, hvor man skal hen!“ —

Men Bæsterne, de foer afsted,
 Alt hvad de kunde og blev ved,

Til de fik knækket Boldt og Stang,
 Og Svinglerne fra Hamlen sprang,
 Da prøved' de først ret at flyve —
 Men saa kom Madses værste Smæk!
 Det var: at de blev stjaalne væk —
 Formodentlig af Hestetyve.

Heraf kan drages en Moral,
 Der i sig selv er ei saa gal.
 Den er, at man af flere Grunde
 Skal vogte sig for gale Hunde —
 Item: at man bør ei forsømme,
 Som Kudsk at holde paa sin Tømme —
 Og endelig: at man bør fare frem,
 Saa man ei kjører ud og maa spadserer hjem.

En Fjende.

Min Fader var blevet meget stærkt paa-
virket af daværende Dr. Ottos Skrifter og
Foredrag om Frenologien.

Denne besynderlige Videnskab, der anviste
den arvelige medfødte Naturbegavelse en saa
afgørende Indflydelse paa Individualiteternes Ud-
vikling, passede netop fortrinligt sammen med
min Faders pædagogiske Erfaringer og An-
skuelser om Opdragelsens og Undervisningens
Afmagt overfor vilde Lidenskaber og indskræn-
kede Ævner, og — til Trods for Alt, hvad
Anatomerne har eftervist om Upaalideligheden
af „Organernes“ ydre Tilsynekomst, — havde
hans praktiske Undersøgelser i to Friskoler paa
90 Elever hver og en Aftenskole paa 30 Børn
i Konfirmationsalderen givet ham den fasteste
Overbevisning om, at Bulerne paa de betegnede

Steder af Hjærneskallen var ufejlbare Vidnesbyrd om, hvad der laa indenfor.

Han var blevet troende Frenolog. Galls og Spurzheims Skrifter var blevne optagne blandt hans Kanoniske Bøger. Alt hvad Otto havde skrevet angaaende den nye Aabenbaring og dens Bekræftelse ved Kranierne af de hals-huggede Forbrydere fra Børnehus-Opstanden og ved utallige psykologiske Iagttagelser, hentede fra fremmede Landes Kriminalhistorier, havde han gennemstuderet med en samvittighedsfuld Discipels pligtskyldigste Grundighed. I Aarene 1827—29, da „Frenologisk Tidsskrift“ udkom, og da den Gallske Hjærnelære spillede en lignende Rolle som Hypnotismen senere er kommen til at spille, var det hans Yndlingssyssel i sin Fritid at modellere smaa Kranier efter de Udmaalinger, der blev meddelte i de frenologiske Beskrivelser over berømte Mænds og berygtede Forbryderes Hoveder, og jeg husker endnu tydeligt, hvorledes saa vel troende som vantro Venner og Bekendte fik deres „Organer“ undersøgte, og hvorledes flere af hans Udtalelser om forskellige Personer fik uventet Bekræftelse og blev forfremmede til Orakelvarsler.

Selv paa sine gamle Dage, efter at Kritiken

havde indrangeret hans Yndlingsvidenskab ved Siden af Astrologi, Chiromanti og lignende Vildfarelser, tabte han aldrig Troen paa Rigtigheden af dens Grundtræk.

Var der Tale om den utilladelige Svaghed, som Hr. Den og den ved en given Lejlighed havde udvist, trods alle modtagne Advarsler, saa trak Fader paa Skuldren og forsikkrede, at det nyttede ikke at gaa i Rette med ham: „I det Hoved, han har faaet, er der ikke Plads til nogen stærk Vilje!“ —

Beklagede man sig over, at den unge X var faldet igennem ved Examen Artium, saa hviskede han til dem, der vilde vide hans Mening: „Det er Synd at lade et Menneske studere, naar hans Pande ikke er bedre bygget!“ — og naar den strænge Moral udtalte sin Fordømmelse over Søstrene N. N., der alle tre var komne galt afsted, rystede han kun paa Hovedet og sukkede: „Hum, hum! — De stakkels Piger med de brede Nakker!“

Paa den Tid, da min Faders Interesse for Frenologien havde naaet sit Højdepunkt, gik han en Dag op til Dr. Otto og tog mig med. — Det maa have været i 1829, ti jeg husker aldeles sikkert, at det i vort Hus saa meget

omtalte „Tidsskrift for Frenologien“, der ophørte at udkomme samme Aar, gav ham det fornødne Ærinde til Profeten.

Om han har tænkt paa Muligheden af at faa en Udtalelse af Nordens største kranioskopiske Avtoritet angaaende de uudviklede Ævner og Drifter, der gemtes i mit Barnehoved, skal jeg lade være usagt. Jeg har i alt Fald ingen Grund til Mistanke i den Retning; ti det laa saa fjærnt fra hans Karakter at søge efter en Forudviden, der kunde forurolige ham, at jeg langt snarere kunde tiltro ham den størst mulige Tilbøjelighed til at „gaa af Vejen“, hvor han kunde frygte for at blive bebyrdet med en saadan. Vist er det, at jeg meget længe maatte blive siddende alene ude i Venteværelset, mens Fader gennemgik et Kursus i Videnskabens højere Sfærer — at jeg langt fra var forsynet med det Kvantum Taalmodighed, der udkrævedes — at jeg begyndte at fantasere over den Mulighed: at Fader havde glemt mig og var gaaet en anden Vej ud — og: at jeg desaaarsag var meget nær ved at være grædefærdig, da Døren endelig gik op og Doktoren fulgte ham ud i en meget livlig Samtale.

Først nu lod det til, at Doktoren lagde

Mærke til min Tilværelse. „Er det Deres Søn, den lille Fyr?“ — spurgte han, og fik naturligvis straks de behørigte Oplysninger om mit Navn, min Alder osv.

Saa begyndte Synsforretningen. Frenologen satte sig ned, trak mig tæt hen til sig med nogle spøgende Ord, idet han stak sine Fingre ind i mit Pandehaar og derpaa lod dem løbe rundt om paa alle Sider af Hovedet.

„Det var et morsomt lille Hoved!“ udbød han lidt efter og vekslede saa nogle Ord med Fader, som jeg ikke forstod og formodenlig heller ikke skulde forstaa. Derpaa sagde han til mig, der vel sagtens ikke har kunnet skjule de blandede Følelser, hvormed jeg hørte den tvetydige Dom: „Naa, naa, Du Smaa! Hovedet er slet ikke saa galt! Panden er god nok, men Du har en slem Fjende over Dine Øren. Tag Dig i Agt for den!“

Skønt der er gaaet mere end et halvt Aarhundrede, siden disse Ord blev udtalte, kan jeg endnu høre den stærke Betoning, han lagde paa Ordet „slem“. Det var aabenbart, at det maatte være noget meget Farligt, hvorfor han advarede mig, og jeg var ikke saa uvidende

i Frenologien, at jeg ikke til Dels skulde forstaa Oraklet.

Lige oven over Øret hvælver der sig paa begge Sider af ethvert normalt Hoved en mere eller mindre udbuet oval Forhøjning, der efter Frenologernes Iagttagelser skal betegne Grumhedens, Ødelæggelsesdriftens Organ. Dr. Gall, der gjorde sine første Undersøgelser som Fængselslæge, havde bemærket, at denne Udbuning hævdede sig til en aldeles abnorm Størrelse hos Mordere, Drabsmænd og alle andre Forbrydere, der havde begaaet voldsomme og grusomme Misgerninger. Han kaldte den derfor „Mordorgan“ og lagde allerede derved sin Lære for Had. Hvor kunde han vente, at et skikkeligt Ægtepar skulde vedkende sig Disposition til at begaa Mord, saa længe Manden kun lod sin Vrede gaa ud over Børnenes Rygstykker og Konen nøjedes med at slaa Porcellain i Stykker, naar hendes Lidenskab kom i Kog? Det hjalp ikke, at den mere betænksomme Spurzheim kaldte den berygtede Bule „Organ der Zerstörung“, og at den i Ottos Frenologi blev presenteret som „Ødelæggelsesdrift“ — selve Opdageren havde en Gang for alle brændemærket den som Morderorgan, og paa alle de afbildede Morder-

kranier viste den sig jo med den mest haandgribelige Tydelighed!

Det var for denne „slemme Fjende“, Vismanden havde advaret mig, og hertil har han rimeligvis haft god Grund, thi jeg skal paa den Tid have været en meget ustyrlig lille Person, naar mit unge Blod kom i Kog.

Jeg havde med stor Interesse læst nogle af Forbryderhistorierne i Tidsskriftet, og efter at jeg havde faaet Advarslen, fortsatte jeg selvfølgelig mine frenologiske Studier med fordoblet Iver. At Ottos Skrifter egenlig ikke var bestemt for saa unge Læsere, kom aldeles ikke i Betragtning. Fader var altfor frisindet til at udøve nogen som helst Censur over Valget af de Bøger, jeg læste, og for mig var det blevet en Velfærdssag at lære den „slemme Fjende“ rigtig grundigt at kende.

Det var et fælt Bekendtskab, jeg der gjorde. I den ene Morderbiografi efter den anden læste jeg Beretninger om, hvorledes den Vildhed, der til sidst drev Delinkventerne til deres blodige Forbrydelser, allerede i Barndommen havde yttret sig som ustyrlig Hidsighed, Arrighed, Hævnlyst, Trods osv. — og jo mere jeg læste, jo mere blev min Fantasi opskræmmet. Jeg

genkendte jo tydelig hos mig selv alle disse første Yttringer af den forfærdelige Drift, der til sidst forvandlede sig til en overvældende Myrdelyst, og forudsaa med Rædsel, hvorledes den en Gang vilde gøre mig til en umenneskelig Forbryder.

Det skulde undre mig, hvis nogen Sinde en Syvaarsdreng har været nærmere ved at læse sig en Fortvivlelse til, end jeg var det. Alle mine Tanker og alle mine Drømme drejede sig kun om Mord og Drab, Fængsler og Rettersteder, og ligesom man ved Hjælp af en ophidset Fantasi kan opdage alle optænkelige Sygdomstegn hos sig selv, saaledes overbeviste jeg mig uden Vanskelighed om, at den skæbnesvangre Spire ikke blot var til Stede men i frodig Vækst: jeg syntes ganske tydeligt at kunne spore en vaagnende Blodtørst, der blev stærkere og stærkere for hver Dag, og jeg nærrede ikke Skygge af Tvivl om, at den med Tiden vilde kunne drive mig til det aller Værste. Ja, skønt det lyder som Overdrivelse, er det ganske vist, at jeg endogsaa grublede over det Spørgsmaal: om det vilde være Synd at befri Verden fra et saadant vordende Uhyre.

En saa fortvivlet Udvej til Flugt for „den

slemme Fjende“ tænkte jeg mig dog kun som det Sidste, der kunde gøres, men var der ikke noget mindre voldsomt Middel, der først burde forsøges?

For at faa Rede derpaa, havde jeg ikke Andet at gøre, end fortælle min Fader Alt, hvad jeg trode at have opdaget om Fjendens daglig voksende Magt. Det var ikke let at tage en saadan Beslutning, men da den var taget, udførte jeg den uden at prutte med mig selv. Jeg aflagde en fuldstændig Bekendelse om alle de skrækkelige Opdagelser, jeg trode at have gjort, og jeg er aldeles vis paa, at jeg ikke gjorde noget Forsøg paa at forringe de Gyseligheder, jeg havde drømt mig i Stand til at udføre.

Fader hørte ganske roligt paa min Fremstilling og tog Sagen alvorligt. Han forklarede mig, efter sin Opfattelse: at alle Anlæg oprindelig var gode, og at selv den saakaldte „Ødelæggelsesdrift“ var en nødvendig Naturbegavelse, da man uden den vilde være nogle ynkelige blødsødne Stakler, der hverken kunde forsvare sig selv eller beskytte Andre mod Vold og Uret, og at den først blev farlig, naar

man lod den faa Magt over sin Forstand og sin Vilje.

— Ja, men naar den nu har faaet det? —

— Det kan den ikke have faaet saa tidlig, naar man ikke er moralsk Idiot, og det er Du jo ikke, da Du baade indser, at den er farlig, og har Vilje til at underkue den.

— Ja, men Bulen over Ørerne, den er der jo nu engang.

— Den svinder ind, naar man bekæmper Fjenden, men den vokser efter Haanden som han bliver stærkere og faar Lov at regere. Naar Du blot, hver Gang Du bliver vred, husker at holde ham i Ave, saa skal Du se, hvor han svinder ind, og saa retter Bulen sig med det Samme — især naar det gøres i Tide, mens Hjerneskillen er blød endnu.

*

*

*

Jeg huskede det, og jeg optog Kampen for Alvor. Maaske gik jeg endogsaa for vidt i denne Selvunderkuelse, ti mangan Gang forekom det mig, som om der var noget i Færd med at gaa i Stykker inden i mig, naar jeg, rystende af Harme og Hidsighed, tvang mig

til at tie og taale, hvad der efter min lille Mening var Overgreb og Fornærmelser — men Striden blev stadig lettere, og længe førend jeg blev voksen, var jeg endogsaa kommet saa vidt, at jeg gjaldt for at være usædvanlig koldblodig. Kun meget faa Gange i mit Liv har „Fjenden over Ørerne“ været ved at faa Overtaget; men det har hver Gang kun været nogle faa Sekunder, hvori jeg følte, at jeg hverken kunde røre Haand og Fod eller Tunge, og følgelig hverken forgribe, forløbe eller fortale mig.

Ved disse enkelte Lejligheder har jeg imidlertid faaet en fast Overbevisning om, at Frenologens Ord var en Advarsel i Tide, og at Fjenden kunde være blevet farlig nok, hvis han ikke var taget i Opvæksten.

Et Par Snese Aar senere traf jeg Dr. Otto som gammel Konferentsraad. Jeg fortalte ham nu Historien om hans Advarsel, men han havde naturligvis ikke Spor af Erindring om det lille Udbrud, som havde faaet saa stor Betydning for mig. Den morede ham imidlertid, og han forsikrede, at han skulde optegne den.

„Men hvordan gik det med Bulen?“ — spurgte han.

— Den er til behageligt Eftersyn!

Saa lagde han for anden Gang Fingrene paa mit „Ødelæggelsesorgan“.

„Mærkeligt nok! Det synes at have listet sig bort!“ — smilte han.

Mørke Aar.

Da min Fader havde taget Afsked fra Skolen, gav et Par af hans Bekendte ham det urimeligste Raad, man kunde give et saa upraktisk og udriftigt Menneske, nemlig, at etablere en Restavration.

Det var paa den Tid en Levevej, hvorved Folk, der egnede sig for Forretningen, havde samlet sig Formue — min Moder, der var meget dygtig i sit Køkken, gik gerne ind paa Planen, og min Fader, der rimeligvis har indbildt sig, at et saadant Foretagende kunde skøtte sig selv, saaledes, at han fik Tid til helt at hengive sig til sine kunstneriske og videnskabelige Puslerier, fandt den fortræffelig — altsaa: den blev sat i Værk. Der blev indkøbt det fornødne Udstyr, lejet et ubekvemt Lokale (i Universitetskvarteret), anskaffet et

prægtigt, nyt Billard, fæstet en Markør og en Opvarningspige — den Gang holdt man endnu ikke „Herrer“ til det Brug — og saa „aabnede“ man.

Alt gik naturligvis saa galt, som det kunde og maatte, eller rettere sagt: det gik slet ikke. Hele Indretningen havde ligesom Balzacs herlige Perpetuum mobile den eneste, men væsenlige Fejl: at Drivkraften manglede.

I Begyndelsen kom der en Flok dagdrivende Studerende, men efter at de i en passende Tid havde spillet, spist og drukket paa Kredit, forsvandt de sporløst. Opvarningspigen fandt allerede efter en Maanedes Forløb, at „Besøget var baade for tyndt og for tarveligt — hun havde jo ingen Andre at varte op end Markøren, og han gav ingen Drikkepenge!“ — følgelig gik hun sin Vej, og en Maanedstid derefter fandt ogsaa Markøren, at Ensomheden blev ham uudholdelig, og saa takkede han af. Imidlertid havde han dog, for at more sig med Noget, lært mig sin Kunst saa grundig, at jeg, før han tog sin Afsked, spillede meget bedre Billard end han.

Jeg var mellem 8 og 9 Aar, da denne Misère begyndte, og hvor besynderligt det end-

ogsaa kan lyde, tror jeg uden Overdrivelse at kunne sige: Det var mig, der kom til at føle dens Tryk haardest. Min Moder var fuldt optaget af sine Børn og sit Køkken, og min Fader søgte, med sin sædvanlige Færdighed i at gaa af Vejen for det Ubehagelige, saa vidt muligt at lukke Øjnene for den uundgaaelige Ruin og at fordybe sig i sine Experimenter og Opfindelser. Det var kun sjældent og ugerne Nogen af dem viste sig i Lokalet. Med en forunderlig sløv Tillid overlod de til mig — den lille Dreng — at tage mod Gæsterne, besørge deres Rekvisitioner, modtage Betaling, markere for de Spillende og spille med de Enkelte, der ikke havde Medspiller. Selvfølgelig blev Besøget mindre og mindre, og til Slutning indskrænkede det sig til et Par smaa Klikker, der mødtes til forskellig Tid og satte Pris paa at have Lokalet alene.

Saaledes gik der et Aar, hvori jeg tidlig og silde maatte holde Vagt i Billardstuen. Jeg blev snart Virtuos i Spillet, og det var en almindelig Sport, at Stamgæsterne medbragte fremmede Spillere, fik dem til at spille med „den lille Fyr“, parerede paa min Haand — og vandt bestandig. Den egentlige Opvartning

blev imens besørget af en halvgammel og halvforfalden Tjener, der havde en lille Pensjon fra sit tidligere Herskab og derfor kunde gøre Tjeneste for Kost og Logis. Det var en underlig Person, som man aldrig saa drikke og aldrig traf overlastet, men heller aldrig, end ikke i den tidligste Morgen, overraskede i ganske ædru Tilstand. Han udrettede avtomatisk, hvad der blev forlangt, havde altid et lille fedtet Smil paa, og besvarede enhver Tiltale med et velvilligt „Jo—o!“, et „Næ—æ!“ eller naar ingen Bekræftelse eller Benægtelse passede, et „Hm—m!“ — men saa' paa samme Tid saa polisk, næsten intelligent ud, at Ingen mistænkte ham for at være Idiot. Jeg mindes ikke, at jeg nogensinde har hørt ham udtale en Mening eller gøre et Spørgsmaal, og spurgte man ham om Noget, fik man altid det kortest mulige Svar. Ubehageligheder lod han til slet ikke at forstaa, og selv var han aldrig ubehagelig mod Nogen. Naar han ikke havde Noget at bestille, sad han og saa i Adresseavisen, og den kunde han være en hel Dag om at gennemstudere. Af og til forsvandt han uden at sige et Ord, blev borte en Dag eller to og kom saa tilbage, som om det var aldeles i sin

Orden, og skønt han flere Gange blev sagt op, ignorerede han det fuldstændigt.

Dette Exemplar af „l'homme machine“ var just ikke noget velgørende Selskab for et Barn i min Alder, og de enkelte Gæster, der kom, var det vel heller ikke altid, men dog kan jeg ikke sige Andet, end at de alle var venlige og velvillige imod mig. Værst for mig var de mange lange Timer, naar der ingen Gæster kom, og jeg sad ene i det tomme Lokale, forgæves ventende paa Besøg, med fuld Forstaaelse af hele den haabløse Situation, og Ingen — ikke en Eneste — med hvem jeg kunde tale, end sige, til hvem jeg kunde betro mine tidlige Sorger.

Jeg tror ikke, at ret mange Børn, der saaledes som jeg havde Fader og Moder og en Flok Søskende, har kunnet føle sig saa bedrøvelig ene i deres Fædrehjem, som jeg gjorde i dette ulykkelige Aar. Min eneste Adspredelse — Trøst kunde jeg jo ikke kalde det! — var at læse, og jeg læste da ogsaa Løst og Fast, hvad jeg kunde faa fat i: Johannes Wildts og Lafontaines Romaner, Saxo Gramatikus og Snorro Sturlesen, Suhms Danmarks-historie i 14 Kvantbind, og jeg ved ikke hvor

mange Aargange af gamle Morgen- og Aftenposter.

Det næste Aar, da Skibbrudet var sket og Strandingsgodset var solgt, blev ikke mindre haabløst og fortvivlet, men paa mig hvilede det ikke saa trykkende tungt, ti nu havde jeg min Frihed, og den pinlige Illusion: at jeg paa Grund af min unaturligt fremskudte Stilling var delagtig i Ansvarret for den fælles Ruin, var derved forsvundet. I Halvdelen af dette Aar kom jeg tillige til at gaa i Skole. Det var min første regelmæssige Undervisning, og det er betegnende for den Sorgløshed, hvormed jeg blev opdraget, at Skolegangen ophørte, saa snart vi flyttede til en anden Kant af Byen.

Et Forvarsel.

Fra det sidste Aar jeg i min Barndom tilbragte i København husker jeg en lille Scene, der i og for sig ikke var andet endet end en Drengepassiar, men ved den Reflex, som de følgende Tider kastede tilbage paa den, fik en vis Betydning, som et af de Forvarsler, der først bliver bemærkede bagefter.

Vi var tre Smaadrenge mellem ti og tretten Aar, der havde sluttet os sammen i et ret intimt Kammeratskab.

Ernst, den ældste, var en meget flittig og artig Dreng, Søn af en Landmand, der for Skolegangens Skyld havde sat ham i Kost hos en Onkel. Han nød en vis Respekt af os Andre: han havde sit eget Værelse, gik med Lommeur og var finere klædt end vi.

Anton, den mellemste af Alder men største

af Vækst, var en ualmindelig smuk Dreng, der tidlig havde mistet sin Fader og blev forkælet af sin Moder, som ikke kunde holde Styr paa hans vilde Sind.

Jeg var altsaa den yngste, men maaske nok — ved Forholdenes Ugunst — den tidligst udviklede af os tre. Det morede i alt Fald Kammeraterne at kalde mig „Gamle“.

Antons Moder havde et Lejebibliotek, hvorfra Sønnen kunde skaffe os saa mange Romaner, som vi ønskede. Min Læsemani smittede snart de Andre, der var langt større Fantaster end jeg, og nu blev det til en Regel, at vi hver Dag samledes en Timestid eller to for at læse Fortællinger — jo mere eventyrlige jo bedre! — og derefter fantasere os selv ind i de fortalte Begivenheder.

En Dag, da vi nede i Kirsebærgangen havde læst en vældig Ridderroman, var begge mine Kammerater komne til Begejstringens Højdepunkt.

„Jeg skulde bare have været i Kongens Sted!“ — udbrød Anton — „saa skulde de Slyngler af Hofmænd have faaet noget andet at vide. Tænk Jer: at have Lov til at banke

dem Allesammen, uden at Nogen turde slaa igen!“

„Jeg vilde dog hellere have været den gamle Stjærnetyder“ — sagde Ernst. — „Hvad siger I om, at kunne gøre Guld og købe alt, hvad man fik Lyst til?“

„Ja, hvad siger Du, Gamle?“ — spurgte Anton.

„Jeg synes, det havde været morsomst at være i Hofnarrens Sted, for han turde sige Alt, hvad han vilde, baade til Kongen og Stjærnetyderen og alle de Andre!“ — mente jeg.

„Var det nogen Herlighed at sige Folk Ubehageligheder?“ — spurgte den artige Ernst.

„Jo det var en rar Forretning!“ — istemte Anton — „Du kan tro han blev ordenlig foset fra alle Kanter! — Nej maa jeg bede om Kongens Magt!“

„Og jeg om Guldmagerens Kunst — saa skal Du gerne faa Lov at blive til Nar, Gamle!“ — spottede Ernst, og saa kom vi op at trættes. Jeg husker det saa godt, for det blev gentaget Snese Gange bagefter, at jeg „helst vilde blive til Nar“.

Henad Efteraaret til skiltes vi ad, da jeg med mine Forældre rejste fra København, og

siden har jeg aldrig truffet de to Smaakammerater.

Da jeg efter en halv Snes Aar kom tilbage til Hovedstaden, var de begge borte. Ernst var efter Faderens Død rejst til Tyskland, og Anton havde „maattet“ rejse til Amerika.

Først en Menneskealder efter vor Adskillelse fik jeg ved to forskellige Tilfældigheder Noget at vide om de Udvandrede, og da viste det sig, hvor underligt Barndoms-Ønskerne var blevne opfyldte for os alle Tre.

Ernst havde paa sin Maade studeret Alkymiens Hemmeligheder: han havde lært at brygge bayersk Øl, arvet et Bryggeri efter en ugift Morbroder ovre i Tyskland og i dette Laboratorium lavet sig et Par Tønder Guld — saa han „kunde købe, hvad han fik Lyst til“.

Den smukke Anton havde erobret en rig kreolsk Enke, der gjorde ham til Ejer af et Par Plantager i Sydstaterne, hvor han nu regerede som en lille Konge og „kunde banke alle Slaverne, uden at nogen turde slaa igen“.

Og jeg — jeg var blevet Redaktør af Danmarks mest udbredte Blad, hvori jeg hver Dag „kunde sige Alt, hvad jeg vilde“ — endogsaa i halvnittende Tusinde Exemplarer!

Det var endogsaa mere, end der havde foresvævet mig i min Barndoms dristigste Drømme — men jeg skal gerne indrømme mine fordums Legekammerater, at det just ikke altid har været nogen ubetinget behagelig eller særdeles taknemlig Forretning at sige sin Mening til begge Sider.

Det har lagt mig ud med en utalt Skare af højere og lavere Avtoriteter og Individier:

Reaktionære,

Radikale,

Stor- og Smaabønder,

Socialister,

Hjemmetyskere,

Danevirkere,

Dannerfolk,

Augustinere,

Grundtvigianere,

Kierkegaardianere,

Talmudister,

Papister,

Spiritister,

Homøopater,

Nordiske Patentkunstnere,

Moderne Klatmalere,

Duftpoeter,

Zolakopister,
 Wagneroider,
 Fritanke-Kvinder,
 Afvæbnings-Mandfolk,
 Forbrydervenner,
 Møbellaanere,

ikkeforstaaede Digtere og ikkeforstaaende Kritikere samt 1003 private Personer og Korporationer med Koner og Børn, Tanter og Svogere — og jeg kan just ikke prale af, at jeg har haft en tilsvarende Bistand af dem, hvis Sag jeg har talt.

Hvis Nogen derfor vil sige, at mine to Legekammerater havde gjort et klogere Valg end jeg, saa skal jeg ikke disputere imod, at de naade det Maal, der var ønskeligst for enhver af dem, men det tror jeg, vi alle tre gjorde. Jeg tror nemlig; at det „Hver sin Lyst“, der kom til Udbrud i vore barnlige Ønsker, har været betinget af instinktuell Følelse af vore endnu uudviklede Ævner og Anlæg. Den koncentrerede Drift til at „være om sig“, der fører til Rigdom, og den Hensynsløshed, der rydder Vejen til Magten, var ikke faldet i min Lod, og lige saa lidt som jeg endnu kunde ønske mig at være Bomulds-Magnat i Texas

eller Øl-Nabob i Tyskland, saa fuldt ud forstaar jeg, at de To, der opnaaede disse Stillinger, vilde — hvis de endnu var i Live — vedblive at kalde den for en Nar, der foretrak i tarvelige Kaar at sige sin Mening paa Dansk.

En lykkelig Dag.

Jeg skal ikke istemme den pessimistiske Paastand: at Livet ikke har nogen anden Nydelse end Tilfredsstillelse af Savn, og at enhver Glæde er betinget af en overstaaet Sorg, men efter min Erfaring tør jeg paastaa, at den Dag, der skænker os Lykkens største Gaver, ikke efterlader sig et saa klart og varigt Minde, som den Dag, da et Solglimt af Lykke har afsluttet et langt mørkt Tidsrum.

Naar jeg ser tilbage paa mine lykkeligste Dage, ved jeg ikke en af dem, paa hvilke mine højeste Ønsker er blevne opfyldte, der staar i en saadan Trylleglans for min Erindring, som den Dag, da min Familie holdt sit Indtog i Karebekstorp Skole.

Der var, som sagt, gaaet to, tre ulykkelige Aar forud for vor Afrejse fra København, og

selve Rejsen bragte Elendigheden til det Yderste — yderligere end til den haardest behandlede Straffanges Kaar!

For Billighedens Skyld tog vi Søvejen til Karebeksminde med en daarlig lille Jagt, der mindst af alt egnede sig til Passagerer-Befordring. Aarstiden var jo meget heldig — de sidste Dage af August — Vinden var gunstig, og Skipperen gav os Haab om, at vi allerede næste Aften kunde være ved vort Bestemmelsessted. Vi gik altsaa trøstigt ombord en smuk Tirsdag Morgen: en eneste Nat maatte vi vel nok kunne tage Lejligheden, som den faldt, selv om den ikke var synderlig bekvem. Mine Forældre og det yngste Barn fik Logis i Kahytten, mens vi tre ældre — en Ti-, en Otte- og en Femaars-Pog — skulde ligge forude i Kabysen. Vi var næsten stolte derover og mente, det kunde vi saa godt. Vi skulde rigtig more os paa Rejsen! — ogsaa over dens Besværligheder!

Saa snart vi var komne ud paa Reden, begyndte imidlertid Fortrædelighederne. Skipperen blev prajet af en Mand i en Baad, fulgte med ham i Land og lod Skibet vente, til han kom tilbage henad Aften til med en hel

Mængde Stykgods, der næsten gjorde Dækket ufremkommeligt. Det begyndte nu at regne, og vi blev derfor stuvede ned i vor Hule. Her anviste man os et Slags Natteleje, hvorom vi aldrig havde gjort os noget Begreb. Det var, saa vidt vi kunde forstaa, et gammelt Sejl, der var lagt sammen en Del Gange, og laa dels paa Gulvet, dels paa nogle Bundter Stokfisk, som højnede vort Hovedgærde. „Klæderne kunde vi godt beholde paa“ — forsikrede Skibsdrengen, og Andet kunde heller ikke falde os ind. Bælgmørkt var der, ti Laaget var for Regnens Skyld lagt over Nedgangslugen, og Luften var kvælende lummer af Ildstedets Varme og manglende Ventilation. Den lugtede som en Blanding af Skorstensrøg, Os af branket Fedt, brændte Kaffebønner, gammelt Tovværk, vaade Uldklæder, transmurte Støvler . . . og alt Andet, der kan vække Kvalme.

Og Kvalmen kom da ogsaa ganske rigtigt. Søgangen og med den Skibets Slingringer tiltog stadig, og da vi en Stund havde trillet om mellem hinanden og snart gledet ned paa Gulvet, snart drukket Skaller mod Skibsplankerne, kom Søsnygen til Udbrud under behørig Jammer og

Stønnen, og det gjorde naturligvis ikke Atmosfæren bedre!

Saadan en Nat havde jeg aldrig tænkt, at jeg skulde opleve. Men det blev ikke ved den ene Nat. Vinden havde vendt sig lige imod os og var blevet til en saa stiv Kuling, at vi Børn ikke kunde forstaa andet, end at det var en Storm. Jagten maatte nu krydse sig frem over Køge Bugt, og den laa snart paa den ene, snart paa den anden Bov. Hvert Øjeblik hørte vi en Sø gaa over Dækket og indbildte os, at vi var i Færd med at gaa til Bunds. At det var blevet Dag hjalp os kun lidt, ti Laaget paa vort Fængsel blev kun løftet op saa længe, som Drengen behøvede for at krybe gennem Lugen, og der var slet ikke Tale om at vi Smaafolk kunde komme op paa Dækket — vi var jo desuden saa søsyge, at vi ikke kunde staa paa Benene. Lidt Lysning fik vi rigtig nok, da der blev gjort Ild paa til Morgenkaffen, men den var dyrt betalt, ti Røgen slog stadig ned og tvang os til at lukke Øjnene. Til sidst gik Skorstensrøret overbord, og saa blev det rent galt. Vi var aldeles enige om, at det var ude med os, kun var vi uvisse om, hvad Død vi vilde faa. Allerede den tredie Dag var

vor medbragte Madkurv tømt, og da vi ansaa det for umuligt at døje den Skibskost, som Drengen rodede sammen, havde vi omtrent lige god Udsigt til at sulte ihjel, dø af Søsyege, drukne eller røges til Spegekød!

Saaledes gik der fem Dage og Nætter. Et Par Gange var vi naaet ned til Stevns, men maatte gaa tilbage til Kastrup. Endelig fik vi Magsveir, Medvind og Solskin; Søndag Morgen løb vi ind i Karebæksminde Havn, og Dagen derefter kørte vi til den ventende Skole- og Lærer-Bolig, der laa midt mellem Distriktets to Byer: Karebækstorp — og salva venia! — Gumperup.

Det var denne Dag — en solklar Dag først i September — der kom til at staa saa straalende for min Erindring, at den aldrig kunde fordunkles af nogen anden Dag, der manglede en Baggrund af to Aars Elendighed og fem Døgns mørk Arrest med Kvælning, Røgning, Sult og Søsyege.

Blot det: at være kommet paa Landet var en jubelvækkende Bevidsthed for mig, der ikke siden min Bedstefader levede, havde været udenfor Københavns Raveliner. Og her var jeg kommet paa Landet til Gavns: Skoven laa lige

tæt ved, og der var næppe et Kvarters Vej til Havet med Klinten „Lodne Hoved“. Rundt om laa der rigtige Bønderhuse, hvori der bode rigtige bondeklædte Bønderfolk, der talte rigtig Bondesjællandsk — det var en hel anden Verden, end den københavnske Stenbro, med de snævre Gaarde, de mudrede Rendestene og de fæle Gadedrenge!

Og nu den nye Bolig: et Stuehus og to Udhuse — det var jo et helt Landsted — og det var vort eget! — Jeg kunde næsten ikke tro paa en saadan Velstand.

Og der var Have og Mark — en stor, stor Mark til Huset. Jeg stormede straks ud i Haven. Den havde ligget brak under den halvaarige Vakance, der var fremkaldt af Kaldets Magerhed, saa der var ingen Urter i Bedene, men Ukrudt var der, og det blomstrede nok saa kønt. Og Frugtræer var der ogsaa: Blommer, næsten saa store som et Æg, baade gule og blaa hang paa Grenene i Færd med at modnes — ikke i snesevis, men i skæppevis! Men, hvad der imponerede mig aller mest, var to Rækker mandshøje Kæmpeplanter, der stod paa begge Sider af Hovedgangen, med Stængler som Medestænger, omvundne med de dejligste

lyserøde, purpurrøde, gule, chamois og hvide Blomster af Størrelse som Tvebakker. Det var Stokroser — Pragtblomster, hvis Tilværelse jeg aldrig havde anet! — Ja, i Hjørnet af Haven stod der endogsaa Solsikker med Blomster lige saa store som hele mit Ansigt, Selv Stengærddet om Haven stod i fuldt Flor: Der hang lange, blomstrende Ranker af Bukketorn ud fra den tætte Hæk, og udenfor i Vænget var der langs Markskellet et helt Buskads af Træer og Buske, som jeg ikke engang kendte af Navn. Der var Hvidtjørn med karmoisinrøde Bær, Røn med store lakfarvede Klaser, Hyld med vældige Buske af sorte Bær, Kaprifolier med Klynger af duftende Blomster, og et Benvedstræ fuldt af de vidunderlig skønne rosenrøde Frugter, der, efter at være revnede i alle fire Hjørner, lod de guldgule Kærner titte frem. Og saa var der lange mørke, røde Brombærranker, tæt besatte med de dejligste modne blaasorte Bær.

Det var altsammen noget aldeles nyt — noget, som jeg aldrig havde drømt om. Og alle disse Herligheder skulde nu tilhøre os — os, der næppe nok havde ejet en Urtepotte i Vinduet. Vi Smaadrenge, der ikke havde haft

Lov til at „gaa udenfor de afstukne Gange“ paa Volden, end sige plukke en Viol i Kirsebærgangen, skulde nu have en Tumbleplads paa 10 Tønder Land og fri Raadighed over alle de vellugtende Spireaer, de stolte Kongelys, de store blaa Kløkkeblomster, de smukke Linariaer og alle de andre vilde Markblomster, der stod i Flor. Jeg vidste næppe, om jeg drømte eller jeg turde tro, jeg var vaagen, men det følte jeg, at denne dejlige Septemberdag aldrig vilde kunne glemmes, om ogsaa jeg blev nok saa gammel.

Netop fyrretyve Aar derefter viste den samme Septemberdag mig ganske anderledes storartede Herligheder end den stakkels fattige Landsbyskole og dens Omgivelser.

Da standsede vor Vogn paa Højderne ved Croce hvor de lykkelige Rejsende nyder den verdensberømte Udsigt over „Lombardiets Have“, den underskønne Comosø, de rigtbevoksede og bebyggede Højder og de fjærne Alper. Det var det dejligste jeg havde set, og det var Opfyldelsen af en mangeaarig Længsel. Jeg var beruset af den aldrig anede Skønhed, overvældet af Vidunderlandets Trylleri, men dette Syn staar kun for mig som et blændende

Drømmebillede. Det har ikke de bestemte tydelige Omrids, som mit Barndomsminde har bevaret — den sorte Baggrund var der ikke. Tvært imod: bag ved det laa en herlig Rejse; i Schweitz, over St. Gothard, gennem Ticinodalen og paa Lago Maggiore. Der laa mange lykkelige Aar — og

Naar Sommergudinden
 har blomsterstrøt vor Sti,
 ænser vi næppe Kærminden
 og Rosen, vi gaar forbi.
 Om de er aldrig saa skønne —
 ak, de vækker dog ej
 den Fryd, som det første Grønne,
 vi saa i vor fattige Maj.

Landliv og Skolegang.

I de fem seks Aarstid, jeg tilbragte hjemme — først i Karebekstorp og siden i Snesløv — førte jeg et sundt, roligt og ubekymret Landliv.

Jeg deltog i alle Markarbejder, passede Haven — til sidst alene — gik til Haande i Skolen som Hjælper og Hører, løb Ærinder til Nabobyerne, blev hærdet mod Hede og Kulde og øvede al Slags Gymnastik, saasom Klavring i Træerne, Brydning, Springning, Svømning, Dykning osv., saa ivrigt, at jeg snart blev en rigtig stærk Friluftsdreng i Hvergarn og Træsko.

Det varede heller ikke længe, førend jeg kunde bruge Haandøkse og Baandkniv (alias „Bondehøvl“) som en voksen „Hugger“, passe Kreatur og malke Køer som en „Sennebub“ og balancere med en Mælkebøtte paa Hovedet som dansk Bondepige.

Min Fritid havde jeg fuldt besat. Jeg gjorde Bekendtskab med Egnens Planteverden, samlede Sommerfugle og Biller paa Marken og i Skoven, Vættelys og Echiniten ved Stranden og smaa kalkagtige Forsteninger i Grusgravene, læste ligesom hidtil alle de Bøger, jeg kunde overkomme, og skrev Oversættelser efter tyske Billedblade, hvis Illustrationer jeg kopierede saa godt jeg kunde.

Ved at nævne den sidste Syssel kommer jeg til at mindes et lille Træk, der var ganske karakteristisk for den Maade, hvorpaa min Fader stillede sig til min Undervisning.

Fader havde, efter Opfordring af nogle Familier i Karrebæksminde, indrettet et lille Kursus i Dansk og Tysk for deres Sønner, og i Begyndelsen deltog jeg i Timerne. Mine Medelever var et Par Aar ældre end jeg, men det viste sig snart, at jeg for den danske Sproglæres og RetskrivningsVedkommende vidste en hel Del, som de Andre først skulde lære. Skønt jeg aldrig havde haft en Times Undervisning i Tysk, havde jeg ved at høre paa min Bedstefaders Samtaler med de holstenske Skippere, og siden — i de faa Maaneder jeg gik i Skole i København — ved at snakke

med to tyske Smaadrenge, lært saa meget af det beslægtede Nabosprog, at jeg ogsaa heri var forud for mine Kammerater. Da jeg desuden havde hurtigere Nemme end de, tog jeg mig uden videre den Frihed at forsømme nogle Timer, og da Fader spurgte om Grunden dertil, svarte jeg: at det gik mig for langsomt.

„Naa ja, ja!“ — svarede Fader — „saa kan Du jo blive borte, til de Andre har naaet Dig, og sige til, naar Du faar bedre Forstand!“ — Dermed var den Undervisning forbi. Jeg vilde nemlig vise, at jeg kunde lære saa hurtigt, at de Andre ikke skulde naa mig, og i Stedet for at sige til, gav jeg mig nu for Alvor til at læse og oversætte Tysk paa egen Haand.

Et Par Maaneder derefter fandt Fader et Hefte af mine Oversættelser og tog deraf Anledning til at prøve, hvor langt jeg var kommet, og Prøven faldt saa godt ud, at han indrømmede, at jeg virkelig var betydeligt forud for Kammeraterne. „Og siden det gaar bedre paa den Maade, saa bliv ved med den!“ — sagde han.

Det gjorde jeg, men Følgen blev rigtig nok den, at skønt jeg har slugt en utalt Mængde af tyske Bøger, er den tyske Grammatiks Regler og Undtagelser aldrig trængt saa dybt

ind i min Bevidsthed, at jeg har overfor dem kunnet stole paa min sproglige Samvittighedsfølelse.

Omtrent paa samme Maade gik det i alle andre Retninger. „Det gik af sig selv“ — syntes Fader, og saa lod han det gaa, som det bedst kunde. At det imidlertid kunde have gaaet meget bedre ved en forstandig Vejledning af min Lærelyst, mit lette Nemme og min ualmindelige Hukommelse — derom var der ingen Tale. Jeg læste hvad som helst, og lærte, hvad jeg læste, uden Valg og Orden, Nyttigt og Unyttigt mellem hinanden — først, hvad der burde være gemt til sidst, og sidst, hvad jeg skulde have begyndt med. Og i min Hukommelse var der Plads til det Altsammen: Saxos Danmarkskronike og Bomares Naturhistorie, Øhlenschlägers Tragedier og Johannes Wildts Romaner, Lukians „Timon“ og Salzmanns „Den menneskelige Elendighed“, Hoffmanns Diablerier og Biskop Gunnerus' Afhandling om den norske Ostelavning — etc. etc.

Det er ret betegnende, at den første Bog, jeg ejede — købt for mine egne Sparepenge, da jeg var 6^{1/2} Aar gammel — var Damms

og Moritzs' græske Mythologi. Den kunde jeg paa mine Fingre, førend jeg havde rørt ved en Skolebog, og har endnu ikke glemt den.

I Skolen lærte jeg de almindelige Skolefag ved at høre de andre Børn i deres Lektier og rette deres Oplæsning, deres Retskrivningsøvelser og deres Regnestykker. Psalmebogen og det ny Testamente, der af økonomiske Hensyn blev brugte som Læsebøger, heftede sig paa den Maade saa fast i min Hukommelse, at jeg ved min Konfirmationsalder, uden nogen sinde at have bestræbt mig derfor, kunde saa vel dem som de egenlige Skolebøger ordret udenad fra Ende til anden.

Kort efter min Konfirmation holdt Provsten Visitats i min Faders Skole, og ved denne Lejlighed maatte de sidst Konfirmerede møde til Examination. Det vakte Provstens Opmærksomhed, at jeg under Overhøringen fortalte det Stykke af Bibelhistorien, der blev mig opgivet, med Biblens egne Ord, og da han i den Anledning spurgte, hvilken Skolebog jeg havde lært, fortalte Præsten ham, at jeg kunde hele det nye Testamente og det gamle Testaments historiske Bøger Ord for Ord. Dette førte til en yderligere Undersøgelse, og efter

at Provsten havde forvissset sig om, at det virkelig var Tilfældet, og at jeg ogsaa i andre Discipliner, f. Ex. Fædrelandshistorie, Naturhistorie og Sproglære, kunde en hel Del, som man ikke plejede at lære i en Almueskole, holdt han en meget varm Lovtale over den Omsorg, Fader under trange Kaar og vanskelige Forhold havde baaret for min Undervisning.

Denne Ros tillod min Faders Sandhedskærlighed ham ikke at modtage. Han forsikrede, at han kun havde sagt mig Besked om, hvad jeg havde spurgt om, men aldrig givet mig Lektier for eller tvunget mig til at lære noget. Hvad jeg kunde, var „kommet af sig selv“ — dels ved, at jeg havde læst paa egen Haand, dels ved, at jeg havde været til Medhjælp i Skolen. Denne Erklæring i Forning med en Lovtale af den gamle Præst, der havde konfirmeret mig, bragte Provsten til at gøre sig større Tanker om mig, end jeg var i Stand til at retfærdiggøre. „Vi skal tales nærmere ved, førend jeg rejser!“ — sagde han, efter at have betragtet mig en Stund i Tavshed — og fortsatte derpaa Examen med de andre Børn.

Da den var forbi og han stod rejsefærdig, kaldte han mig hen til sig og spurgte, om jeg

kunde have Lyst til at overtage en lille Plads hos ham som hans Skriver og at være ham behjælpelig med hans lille Søns Undervisning, og hvad der for Resten forefaldt? „Nu kan Du betænke Dig derpaa og raadføre Dig med Dine Forældre!“ — sluttede han.

Det Sidste gjorde jeg paa en Maade, det Første slet ikke. Jeg løb straks ind og fortalte min Moder, hvilket Tilbud jeg havde faaet, og spurgte: hvornaar jeg kunde være udstyret til Rejsen? — Det kunde snart være gjort! Fader rystede paa Hovedet. Han syntes ikke om den Plads. „Hvad skal den føre til?“ — sukkede han med fuld Føje.

„At jeg kommer ud i Verden!“ — svarede jeg nok saa kæk. — „Jeg kan ikke holde ud at gaa her hjemme og drive!“

„Jeg er bange for, at Provsten venter mere af Dig og vil fordre mere af Dig, end Du kan opfylde. Han er en meget brav, men meget stræng Mand, og Du har endnu ikke lært at skikke Dig i Verden!“ — vedblev han, ligeledes med god Grund.

„Men det lærer jeg aldrig her hjemme, og læres skal det jo“ — mente jeg og forsikrede, at jeg slet ikke var bange for, at der

skulde blive fordret Umuligheder af mig, og hvad der var muligt, maatte jeg jo finde mig i at gøre.

Kort sagt: Enden blev, at Fader sagde: „Naa! Saa gør, hvad Du tror er rigtigt!“ — og at jeg lidt over femten Aar gammel forlod mit Hjem, for i Fremtiden selv at styre min Skæbne.

Jeg vil ikke sige, at det just var den Skole, jeg trængte til, der nu aabnede sig for mig, men jeg skal heller ikke negte, at jeg i den kom til at lære meget, som jeg havde godt af.

Havde min medfødte Lyst og Ævne til at lære fra først af fundet en aarvaagen og omhyggelig Vejledning, vilde jeg rimeligvis meget tidligt have erhvervet et Grundlag af solide sammensmeltede Kundskaber, hvorpaa der kunde have været bygget højere og højere, i Stedet for, at det kom til at vare mange Aar og koste stort Besvær at faa rettet de Misforstaaelser, udfyldt de Huller og raadet Bod paa den manglende Harmoni og Helhed i min Udvikling, hvormed jeg som Avtodidakt maatte begynde. Selv om mine Bestræbelser herfor efter Haanden lykkedes nogenlunde, skete det

kun ved Hjælp af en ubarmhjærtig Selvkritik, der igen fostrede en Mistillid til mine Ævner, som efter al Sandsynlighed har skræmt mig fra adskillige større Opgaver, hvorpaa jeg ikke vilde have forløftet mig, hvis jeg havde haft Mod.

Det er imidlertid mere end sandsynligt, at en saadan Vejledning ikke blot vilde have aabnet mig andre Veje, men ogsaa ført mig ind paa en ganske anden Bane, end den, jeg selv maatte bryde mig, og at de andre Forhold, hvori jeg saaledes vilde være kommet, havde udviklet mig til en Anden end den jeg blev, og da det er en logisk Umulighed at tænke sig som en Anden, bliver det lige saa umuligt at afgøre, om den jævner, nærmere og lysere Vej vilde have ført mig til et lykkeligere Maal end det, jeg naaede ad den ubanede.

Hos Provsten.

Det var, som om jeg havde skiftet baade Eksistens og Element, da jeg ombyttede mine Forældres Hus med Provstens.

Fra en Løsgænger, der bevægede sig i alle Kompassets Retninger efter Lune og Lejlighed, var jeg blevet til et Hjul i det Maskineri, der med ufravigelig Regelmæssighed gik sin ustandselige Gang under min højærværdige Principals Tilsyn.

I Stedet for at det hidtil havde været min vanskeligste Opgave at faa Anvendelse for min Fritid, mærkede jeg nu, at der hverken var Tale eller Tanke om et saadant Begreb i Provstens Tjeneste. De Tjenende havde efter hans System opgivet deres Frihed, og hele deres Tid tilhørte deres Herre.

Fra Kl. 5¹/₂ om Morgenen til Kl. 10¹/₂

om Aftenen var det Arbejdstid — fra Kl. 11 om Aftenen til Kl. 5 om Morgenens skulde man sove, for at kunne arbejde den næste Dag. Om Søndagen arbejdedes der ikke — det vil sige: Hverdagsforretningerne hvilede, men Tiden var lige fuldt optaget af Ekstrasysler: Ordning af de i Ugens Løb indkomne Papirer og af Sognebibliotekets Bøger, Opsøgning af ældre Skrivelser i Arkivet, obligat Kirkegang, dito Spaseretur med min Elev, Smaaærinder til Fods og til Hest o. s. v. Rejste Provsten bort paa Besøg Søndag Eftermiddag, hvad der var det sædvanlige, maatte jeg „for uforudseelige Tilfældes Skyld“ ikke forlade Huset, men holde Brandvagt — kort sagt: kunde jeg en Gang imellem faa nogle Timers Tid til at læse for egen Fornøjelse, saa betragtede jeg det næsten som en ulovlig Tilsnigelse. I de to Aar, jeg tilbragte her, var jeg næppe ti Gange ude paa Smaaavisitter om Søndagene.

Spørger nu Nogen, hvad jeg havde at bestille i al den lange daglige Arbejdstid, kan jeg med fuld Føje sige, at det var mangt og meget.

Der var først Kontorforretningerne. Provstiet talte en Snes Pastorater, nogle og trediv

Kirkesogne og henimod et halvt Hundrede Skoledistrikter, og som Følge deraf fik Provsten et tilsvarende Antal Fattigkasse-, Skolekasse- og Skoledistriktskasse-Regnskaber at revidere, og da paa den Tid alle disse Regnskaber blev førte af Præsterne, var det et forfærdeligt Arbejde. Naar jeg blot anfører: at et lille Regnskab paa to Foliosider, aflagt af en yderst nidkær Sognehyrde, fremkaldte fire Ark Revisionsbemærkninger, vil man faa et Begreb om, hvad en indtil Yderlighed nøjeregnende Revisor kunde faa at bemærke ved et Hundrede af disse ofte over al Beskrivelse uordenlige og mangelfulde Regnskaber! — De grovere Synder — saa som manglende Bilag og urigtig Sammentælling — var det betrot mig først at notere, og da jeg altid har haft en meget svag Talsans, var disse Additioner mig en Forfærdelse.

Naar jeg havde tilbragt nogle Dage med dem, fik jeg ligefrem deliristiske Syner før jeg faldt i Søvn om Aftenen. Jeg saa hele Firmamentet beklædt med skævt linieret Papir, i hvis Rubiker vanskabte Tal myldrede om imellem hverandre som Edderkopper.

Fra hvert Pastorat skulde der desuden ind-

sendes mindst en Snes Indberetninger, der saa igen skulde sammenstilles tabellarisk og indsendes til Biskoppen, Amtet eller Kancelliet, og de kom sjelden ind i rette Tid. Der var flere af Præsterne, som maatte have to, tre Rykkerbreve for hver Indberetning eller Liste. Endvidere maatte al Korrespondance mellem Biskoppen og Præsterne, Kancelliet og Skolekommissionerne o. s. v. gaa gennem Provstiet, saaledes at Originalerne blev beroende i Arkivet, mens den Tilskrevne kun fik en Afskrift, hvilket ofte havde til Følge, at en og samme Resolution, der „tjenstligt blev meddelt til behagelig Efterretning og videre Bekendtgørelse for samtlige Vedkommende“ maatte afskrives i nogle og tyve eller tredive Eksemplarer. Naar hertil kommer, at mange af Præsterne stadig gjorde Forespørgsler om, hvorledes de havde at forholde dem i dette eller hint givne Tilfælde, selv om Svaret laa saa nær, at de maatte kunne snuble over det, saa er det ikke vanskeligt at indse, at en Assistent kunde have fuldt op at gøre med Afskrivning, Protokolføring, Konvoluttering o. s. v.

Men ved Siden af mit Skriveri maatte ieg ogsaa besørge det meste af en Informators

Forretninger. Provsten forbeholdt sig vel at høre Sønnen i hans Lektier, men gennemgaa dem med ham, hjælpe ham med alle hans Op-gaver og Øvelser og rette, hvad der skulde rettes, det maatte jeg. Det var en meget begavet lille Dreng, der i sit ottende Aar var lige saa vidt i alle Skolekundskaber, som Børn i Tolv-aarsalderen plejer at være, og han var baade videlysten og letnem, saa vi kom godt ud af det med hinanden i de tre Timer om Dagen, han sad paa Kontoret hos mig, der skiftevis maatte fungere som Lærer og som Kopist. Der var kun et Fag, det kneb lidt med. Det var Latin. Min Elev skulde nemlig forberedes til Sorø Akademi (hvor han ogsaa kom ind i en Klasse over hans Alder — men desværre stagnerede!) og havde følgelig hver Dag Lektier i Grammatik, Gloser og Oversættelse. Dem var jeg fritaget for at hjælpe ham med, men da jeg betragtede det som skadeligt for Respekten ikke at kunne det, saa lærte jeg mig hver Morgen, før Provsten stod op, Dagens Pensum, saaledes at jeg ikke behøvede at erklære mig for uvidende, naar min Elev spurgte mig om Et eller Andet. Dermed vedblev jeg til den sidste Dag, men det blev ogsaa den eneste

Forøgelse, mine Kundskaber fik i disse to Aar, ti her var som sagt ingen Tid til at fortsætte min Alleslagslæsning.

I Sommermaanederne, naar Kontorarbejdet sagtnede lidt, fik jeg Brug for ethvert Minut, der blev til overs, idet jeg fik Underopsynet over Haven og blev betroet til at plante, beskære, klippe Hække, binde Spalierer op, stikke Asperges, vande Blomster og passe Mistbænke — og naar Høsten kom, og Tienden skulde leveres *in natura*, fik jeg Fuldmagt til at ride fra Gaard til Gaard, tælle Neg, „rebe Ærter“ o. s. v. Kort sagt: jeg var Kontorist, Informator, Sognebibliotekar, Forsanger i Kirken, Gartner, „Tæller“, Skytte, Ridefoged og hvad som helst andet. Men i alle disse Egenskaber var jeg kun et Slags Befalingsopfyldelsesmaskine. Min Personlighed var suspenderet, saa længe jeg var i Provstens Hus. Jeg tror i alt Fald ikke, at han nogensinde har talt med mig om Noget, der angik mig personligt. Han gav mig kun Ordre — altid i den bestemte korrekte Form: „Nu skal Du . . .“ o. s. v.

Han var den mest regelmæssige Mand, jeg har kendt: Pligtmenneske til det Yderste, nøj-

agtig og ufejlbar i sin Embedsgerning, aldrig et Minut bagefter det bestemte Klokkeslet i sin daglige Dont. Man kunde stille sit Ur efter hans Udgang og Indgang, og holde 1000 mod 1 paa, at en Indberetning, der skulde være paa sit Bestemmelsessted den 1ste i Maaneden, aldrig indtraf den 2den.

Som Pligtmenneske var han retsindig, vel-sindet mod Enhver og lige saa offervillig i det Store, som nøjeregnende i det Smaa, men selvfølgelig stillede han lige saa strænge Fordringer til Andres Pligtopfyldelse, som til sin egen, og i hans matematisk afmaalte Skema var der ingen Rubrik, der gav Plads for et saa form-løst Begreb som „Gemytlighed“.

„Orden er Sjælen i alle Forretninger“ — stod der den Gang paa Sonnes Forskrifter, og hos Provsten, der lod til kun at betragte Tilværelsen som en Embedsforretning, var Alt ordnet saa strengt og saa snorlige, at der slet intet Spillerum var levnet os stakkels underordnede Sjæle. Det var ikke nok, at han som min Overordnede ikke nedlod sig til at tale med mig om Andet end Forretninger, han be-tragtede det endogsaa som en Uorden, naar

jeg indlod mig i en Samtale med Folkene, der jo „ikke var mine Sideordnede“.

Og netop i Retning af Orden og Folkeskik havde jeg saa meget at lære!

En af de første Dage efter min Ankomst, da alle Gaardens Folk var ude i Marken, fik Provsten en uventet Forretning, der nødsagede ham til at køre ud, og gav Anledning til, at jeg skyndsomst maatte bringe en Ordre desangaaende til en af Karlene. Da jeg kom tilbage, havde Provsten i lang Afstand bemærket, at Karlen og jeg talte sammen undervejs. „Hvad var det for en lang Passiar, Du førte med Jens?“ — spurgte han, og jeg, der ikke anede Uraad, fortalte nok saa frejdig, at jeg havde disputeret med Karlen, som paastod, at Snogene var et Slags Aal, som havde forvildet sig op paa Landjorden. „Disputeret!“ — gentog Provsten skarpt — „Man disputerer kun med sine Lige-mænd. I det Højeste kunde Du kort og godt have sagt ham, at Aalen var en Fisk, men Snogen et Amfibium, og dermed Punktum — men disputere derom med min Tjenestedreng, det passer sig ikke. Du skal i det Hele taget have for megen Ambition til at inklade Dig med Folkene!“

En Morgenstund kort efter, da jeg ifølge Ordre var til Stede paa Kontoret, mens Pigen gjorde rent, havde Provsten fra sit Sovekammer hørt hende le. Da han siden kom ud i sit Arbejdsværelse, begyndte han: „Jeg hørte Trine le for lidt siden. Det var naturligvis over noget, Du sagde —“. Her gjorde han en lille Pavse, og da jeg troede, at han havde talt ud og ventede paa Svar, skyndte jeg mig med at oplyse: „Jeg sagde blot . . .“, mere fik jeg ikke sagt, førend et imponerende Blik lod mig forstaa, at det ikke var mig, der havde Ordet. Nu kom Fortsættelsen: „Du sagde følgelig noget Upassende. Enten var det noget Morsomt, og det er upassende for Dig at være morsom for Stupigen, eller ogsaa var det noget saa dumt, at hun lo Dig ud, og det passer sig endnu mindre. Du kan overhovedet betragte enhver Konversation mellem Dig og det underordnede Tyende som upassende!“

Endnu mere upassende var det naturligvis uden bydende Nødvendighed at tale til ham selv, og naar han havde givet en Ordre, betragtede han enhver Indvending, selv om den var nok saa beføjet og blev fremført i den beskedneste Form, som aldeles utilladelig.

En Dag havde Husjomfruen beklaget sig over, at en Flok Skader, som havde sit Tilhold i Haven, tilsmudsede det nyvaskede Tøj, der var ophængt til Tørring ved Blegepladsen.

Lidt efter kom Provsten ind til mig med en Bøsse.

„Kan Du skyde?“ — spurgte han.

— Ja—a!

— Saa lad denne Bøsse! Her er Krudt og Hagl!

Jeg adlød.

— Kom saa med!

Jeg fulgte. Da vi kom hen til Vasketøjet, sad just en Skade og gyngede paa en af Provstens fineste Manchetskjorter. „Skyd den Fugl der!“ lød nu Ordren.

Jeg lagde an, og holdt mig færdig til at skyde, saa snart Fuglen fløj op.

„Naa! hvad venter Du efter?“ — spurgte Provsten utaalmodig.

„At den skal flyve.“

„Saa træffer Du ikke. Skyd, mens den sidder!“

„Ja men . . .“

Mere fik jeg ikke sagt. Et Men var en Insubordination. Med et Blik, der øjeblikkelig

bragte mig til at forstumme, gentog han: „Jeg sagde: Skyd!“

Altsaa jeg skød — og ganske rigtigt: Skaden, jeg sigtede paa, faldt død til Jorden, men Skaden, jeg vilde have undgaaet, var anrettet. Den fine Skjorte, som nok oven i Købet var broderet af den afdøde Provstinde, havde med det samme faaet sit Banesaar af Haglene. Provsten skyndte sig hen til de Ramte, og Blodet steg ham til Hovedet, da han saa Følgerne af sin Ordre. I min Befippelse var jeg nu saa ubetænksom at forsikre, at det var netop for at skaane Tøiet, jeg havde villet . . .“

Men heller ikke denne Gang fik jeg talt ud. Konsekvent til det Yderste afbrød min Principal mig med sin mest skræmselfulde Avtoritet: „Her er slet ikke Tale om, hvad Du havde villet. Naar jeg siger: Skyd! — saa har Du at skyde. Resten bliver min Sag!“

Det var saaledes ikke min Fejl, at jeg havde adlydt, ti det var min Skyldighed, men at jeg først havde villet adlyde paa en anden Maade, end han havde tænkt sig, og derpaa villet bevise, at min Maade vilde have været den tjenligste — det var et Brud paa Respekten,

som Undgaaelsen af den skete Skade ikke kunde unskylde end sige forsvare.

At Tjenestefolkene blev holdte under den strængeste Disciplin var en Selvfølge. De bar især en velbegrundet Ærbødighed for den Hasselkæp, han altid havde i Haanden, naar han færdedes i Gaarden og paa Marken: med Undtagelse af den halvgamle Kusk og Avlskarl havde de alle — baade Piger og Karle — gjort dens aller nærmeste Bekendtskab.

Mellem de ikke faa Optrin, hvori jeg saa den i Funktion mod Uorden, Unoder og Utugtighed, er der et, som især staar tydeligt for min Erindring.

Det var første Juledag, lidt før Kirketid, at han paa sin Morgen-Runde ude i Gaarden opdagede en Spand, der havde været fyldt med Kalk, men var faldet i Staver, da dens Indhold i Nattens Løb var bundfrosset. Han kaldte nu paa Avlskarlen og spurgte, hvorledes det var gaaet til. Ja, det maatte Anders vide, han havde brugt Kalken sidst. Saa blev der kaldt paa ham. Han havde ganske rigtig klinet ovre i Stalden, men da han var færdig dermed, havde han givet Peer Spanden og sagt, at han skulde tømme den og bære den

ind i Boden. Nu maatte den sekstenaarige Peer frem. Han havde Ingen at skyldes paa. Han havde sat Spanden fra sig, mens han tænkte over, hvor han skulde tømme den, og i det Samme havde Pigen kaldt Folkene ind til Julegrøden. Det havde voldt, at han lod Spanden staa og siden glemte den, men „han havde jo aldrig kunnet tro, at det skulde blive saadan en Frost.“

„Da skal jeg sandt for Herren lære Dig at tro det!“ — sagde Provsten, og gav saa Peer fire velmente Kæpperap paa Rygstykkerne.

Derpaa kom han ind — endnu i stærk Bevægelse. „Hjælp mig min Præstekjole paa, og kom saa over i Kirken!“ — hed det nu.

Jeg gjorde, som sagt, men jeg tør ikke negte, at da han lidt efter begyndte sin Prædiken med Englenes Julehilsen: „Ære være Gud i det Høje, Fred paa Jorden, og i Menneskene en Velbehagelighed!“ — havde jeg lidt svært ved at rime det, jeg hørte, sammen med det, jeg nylig havde set.

Man maa imidlertid ikke af disse Smaatræk danne sig den Forestilling, at Provsten i det Hele taget var nogen barsk eller uomgængelig Person — Tværtimod! Han var anerkendt

som en beleven og venlig Mand, en samvittighedsfuld, opofrende Sjælesørger, og en udmærket Repræsentant for Gejstligheden. Som Vidnesbyrd om hans Anseelse i den sidste Egenkab behøver jeg blot at nævne, at han allerede i sit 34te Aar var bleven valgt til Distriktsprovst, skønt han rimeligvis var den yngste af de to Herreders mange Præster.

Det, der gik ud over mig og hans andre Undergivne, var blot: at han var en saa stræng Systematiker. Hans pligtro Korrekthed tillod ikke den ubetydeligste Overskridelse af de Linier, der adskilte Rubrikerne i hans Skema: Hvem, der var kommet paa den ene Side af Stregen, maatte derfor ikke „melere“ sig med dem, der stod paa den anden, og hvad der stod i den gejstlige Rubrik maatte holdes strængt ude fra det, der stod i den verdslige. Jeg er vis paa, at lige saa samvittighedsfuldt, som han har fulgt Bibelens Ord i sin Prædiken, saa nøjagtigt har han øvet sin Hustugt i Overensstemmelse med Christian V.s Lov og Schous Anordninger.

Angaaende Hustugten maa det heller ikke glemmes, at vi den Gang skrev Anno 1838, og at Forholdet mellem Husbond og Tyende,

Mester og Lærling paa Frederik VI.s Tid blev opfattet ganske anderledes end i vore Dage.

Nu om Stunder vilde man f. Eks. omtrent finde det utroligt, at en Embedsmand — især en Præst — der saa' en af sine Tjenestepiger løbe fra sit Arbejde for at sladre en halv Snes Minutter bort med Naboens Pige, der var kommet ind i Haven til hende, kunde falde paa at afbryde deres Samtale med et Kæpperap pro persona og det nærgaaende Spørgsmaal: om det var for at arbejde eller sladre, de fik Kost og Løn — men den Gang fandt ikke engang de Adspurgte det forunderligt.

Jeg spurgte mange Aar efter den Tid en Bondekone, der som ung Pige havde oplevet en saadan Scene i Provstens Tjeneste, om hun kunde huske hans Hæsselkæp. Jo, hun huskede godt baade den og ham selv. „Det var en rigtig Stadsmand. Striks var han jo, men det havde vi godt af. Saadan skulde just vore Karle og Piger have det, saa blev de ikke til det Utosk, de nu er!“ — mente hun.

Heller ikke hos mig fremkaldte eller efterlod den strænge „Observants“ nogen bitter Følelse. Saa snart jeg kendte Systemet, vænnede jeg mig dertil, indrettede mig derefter og tog Skade

for Hjemgæld, naar jeg en Gang imellem stødte an imod det og paadrog mig en Irettesættelse ved f. Eks. at skrive et „der“ i Stedet for et „som“ eller uspurgt at udtale mig om Et eller Andet.

De Forhold, hvori jeg var kommet ind, vilde alligevel have passet bedre for et halvgammelt tilslidt Husinventarium — en fyrretyveaarig, resigneret Stud. theol. eller dsl. — end for en ung Fyr, der var saa leve- og lærelysten som jeg. I Stedet for at „komme ud i Verden“ var jeg blevet indelukket i Forretningslivets hvileløse Trædemølle, og udelukket fra al belærende Omgang. Jeg havde faaet Pappagenos Laas for Munden, og det Bekendtskab, jeg gjorde med Klosterdisciplin, Kancellistil og Peblingelatin, blev omtrent hele Udbyttet af de to uvurderlige og uerstattelige Læreaar, som her forløb. Alligevel befandt jeg mig ganske vel: jeg havde den tilfredsstillende Følelse af, at være et uundværligt lille Hjul i det store Maskineri. Til at falde i Tanker, hengive sig til Drømmerier eller kede sig var her ikke Stunder.

Og Tiden løb, saa jeg ikke vidste, hvor den blev af. Snart havde jeg naat det andet

Foraar, der bragte Avertissementet om, at de unge Mennesker, der vilde optages paa Jonstrup Seminarium, skulde møde til Antagelsesprøve paa den og den Dag. Jeg viste det til Provsten og fortalte, at jeg var et af dem.

„Du har jo endnu ikke den befalede Alder“ — indvendte han.

„Jeg kan faa Dispensation!“

„Tror Du at kunne bestaa denne Prøve uden Forberedelse?“ — spurgte han videre.

„Jeg haaber det, men jeg er bange for, at jeg ikke kan det næste Aar!“

„Naa! Saa rejs med Gud, og staa Dig godt!“ — sagde han og skrev mig en meget smuk Anbefaling.

Jeg tilstaar, at jeg var alt andet end sikker paa, at mine selverhvervede Kundskaber vilde slaa til, men hvis de ikke gjorde det, mente jeg, det var bedst at falde igennem straks, for at kunne møde bedre forberedt næste Gang. Altsaa jeg mødte, og Resultatet blev, at jeg over al Forventning „stod mig godt“.

Men i det Skema, Examinanderne havde maatte udfylde, var der en Rubrik, hvori de, der søgte om Friplads, skulde erklære, om de kunde betale for sig, hvis de ikke fik den, og

her havde jeg af gode Grunde skrevet „Nej“, og til Trods for Udfaldet af Prøven kom mit Navn derfor ikke paa de Antagnes Liste, da der det Aar — for første Gang — ingen Fripladser blev givet til Elever i yngste Klasse.

Da min Faders Skolepatron hørte dette, sagde han til Fader, at han vilde betale den ene Trediedel af Omkostningerne ved mit treaarige Ophold paa Seminariet, hvis de to andre Trediedele kunde skaffes til Veje paa anden Maade. Fader takkede naturligvis for Tilsagnet, men jo mere han tænkte over Umuligheden af at opdrive det manglende Beløb, jo nærmere kom han tilbage til sit sædvanlige haabløse: „Hvad kan det hjælpe!“ — Der var efter hans Mening intet Andet at gøre, end at opgive Sagen indtil videre og „se Tiden an“.

Jeg mente derimod, at Alt kunde klares, hvis Fader blot bad den velvillige Godsejer om, i Stedet for i 3 Aar at give en Trediedel aarlig, at betale alle tre Trediedele det første Aar. Nu, da der var kommet saa mange Fripladser i Mellemlassen, maatte jeg vel sagtens kunne gøre mig Haab om en til næste Aar. Men det kunde Fader ikke gaa ind paa.

Haabet kunde jo glippe, og saa var hele Summen bortkastet.

Saa tog jeg Mod til mig og gik selv — forlegen og forknyt som jeg var — op paa Herregaarden og fortalte „Herren“, hvordan Sagerne stod, og hvad jeg havde at bede om.

„Ikke Andet end det? — Med største Fornøjelse!“ — svarede den venlige Mand straks, og saa var den Sag klaret.

Paa Jonstrup.

Paa den Dag, da det nye Hold Seminarie-Elever var indkaldte, mødte jeg altsaa som Aspirant til en overtallig Plads, for saa vidt som en saadan var at opnaa. En af de ældre Elever, som jeg kendte, gav mig ikke store Forhaabninger i denne Henseende, ti Indkaldelsen var approberet af Kancelliet, og Forstanderen var en Alvorsmand, der til det Yderste holdt paa „den bestaaende Tingenes Orden“ — det var nemlig hans Yndlingsudtryk! — og aldrig plejede at tillade sig nogen Afgivelse fra det en Gang Vedtagne.

Det var saaledes ikke med det letteste Hjerte, at jeg gik op for at prøve min Lykke, men der var ikke Andet for — jeg maatte tale min Sag saa godt, jeg kunde, og uagtet Forstanderen, som sagt, var i høj Grad Alvors-

mand og Skematiker, var han langt fra saa imponerende og distancerende som min tidligere Principal.

Han var en temmelig lille, mørk og lidet anselig Mand, havde selv som Bondesøn taget Skolelærer-Eksamen med Udmærkelse, derpaa studeret, og var som teologisk Kandidat vendt tilbage til Seminariet i Egenskab af Anden-Lærer, hvorfra han videre avancerede til Forstander og senere blev tituleret Professor og til sidst Etatsraad. Han havde et klart Hoved, en sjælden analytisk Skarpsindighed, en utrættelig Flid og havde alle Rubriker i sine Lærefag fuldstændigt fyldte i den bedste Orden, men hele hans Væsen røbede, at han havde læst mere end han havde levet, og den Strænghedsmine, han søgte at paatage sig, var ikke støttet af nogen personlig Avtoritet. Hans jævne, velvillige Skolemesternatur skinnede altid igennem, og selv naar han skulde holde Straffetaler for Ungdommen, mærkede man paa de lange boglige Perioder, at de ikke var inspirerede af Øjeblikkets Følelser, men at de var forud konciperede og kun blev afleverede ex officio.

Det første Svar, han gav mig, var et bestemt Afslag: Da jeg havde skrevet, at jeg

ikke kunde modtage nogen Plads, hvis jeg ikke fik Friplads, og da jeg ingen saadan havde faaet, var det jo naturligt, at den Plads, som jeg efter Prøvens Udfald vilde have faaet, var bortgivet til en Anden, og følgelig kunde jeg ikke faa den. Det var jo soleklart!

Jeg fremstillede nu den usminkede Sandhed: at jeg virkelig havde handlet i god Tro, da jeg skrev, at jeg ikke kunde komme, at den Mulighed, der havde aabnet sig i de sidste Dage, var mig aldeles uventet, og at jeg i Tillid til den helt havde opgivet min Plads hos Provsten, saaledes at jeg var meget ilde stillet, hvis jeg ikke blev antaget. Jeg maatte selvfølgelig renoncere paa den Plads, som efter Prøve-Examen vilde blevet min, da en Anden havde faaet den — men da Klassen ved indtrufne Omstændigheder var blevet mindre end sædvanligt, maatte der, efter hvad jeg kunde forstaa, være en Mulighed for, at jeg kunde faa en ubesat surnumerair Plads efter alle de Andre, og for en saadan Fukseplads vilde jeg være meget glad.

„Hm—m! Hm—m!“ — svarede Forstanderen og gav sig til at blade i Examensprotokollen. Det var tydeligt, at hans Velvilje var

i Færd med at overvinde hans rigoristiske Skrupler. Efter at han havde betragtet Resultatet af Prøven og purret sig i Haaret et Par Gange, vendte han sig om og sagde — næsten i en undskyldende Tone — „Ja, det Numer, De skulde have haft, det kan jeg ikke skaffe Dem, men paa Grund af Deres, ved Antagelses-Prøven, for Dagen lagte ualmindelige tilfredsstillende Forberedelse, tror jeg at kunne forsvare, at jeg — uagtet alle tre Klasser tilsammen allerede har det lovbeftalede Antal Elever — undtagelsesvis antager Dem som Elev udenfor Nummer i yngste Klasse.“

Og med den Besked ilede jeg jublende ned i Spisestuen, hvor de andre nys antagne Elever var samlede. Jeg indbildte mig, at jeg nu var blevet forfremmet til en meget højere Rangklasse, end den jeg havde tilhørt som Provstens Faktotum, og anede mindst, at jeg kun var i Færd med at erhverve mig en Titel, som jeg senere skulde faa saa lidt Glæde af, og have saa svært ved at blive kvit.

Det var et temmelig broget Selskab, hvori jeg nu indtraadte. Flertallet af mine Kammerater var Bondesønner med meget stærk Hukommelse og tildels skarp om end uøvet Tænke-

ævnne, men i Reglen med meget snæver begrænset Viden og ingen Interesser udenfor Lærebøgerne. En hel Del unge Mennesker fra Hovedstaden og Købstæderne var der ogsaa. De havde som oftest oprindelig haft anden Bestemmelse: nogle havde begyndt at studere, andre havde været anbragt ved Handelen, atter andre „skulde have gaaet Kontorvejen“.

Som Eksempel paa disse Elevers højst forskjellige Begavelse, kan jeg anføre en Skolelærer-Søn, der kunde alle Lærebøgerne udenad og var saa sikker i sin Lærdom, at naar man f. Eks. tog Fr. Frølund's gyselige Haandbog i Religionsundervisningen og spurgte ham: „Hvorledes begynder Side 451?“ — kunde han øjeblikkelig svare: „Den begynder med belse — den forrige Side ender med Forta.“ Men i Modsætning til denne vidunderlige Receptivitet var hans Ævne til selvstændig Produktion — baade skriftlig og mundtlig — aldeles ikke usædvanlig.

Vor Vice-Fuks var ligeledes mærkværdig begavet i en enkelt Retning. Han kunde udregne de sværeste Opgaver hurtigere i Hovedet, end nogen anden kunde det paa Tavlen. At multiplicere to firecifrede Tal med hinanden

var for ham en saadan Bagatel, at det aldrig kunde falde ham ind at notere Opgaven. I et Nu, som ved Inspiration, havde han Facit, og han tog aldrig fejl. Derimod var det ham i Begyndelsen af det første Læreaar fuldstændig umuligt at gengive en Smule af, hvad han havde læst og lært, med egne Ord.

En af Eleverne i ældste Klasse blev kaldt „Digteren“. Han havde nemlig en forbavsende Færdighed i at skrive Vers. Naar han satte sig til at skrive et Rimbrev eller et Lejlighedsdigt, løb hans Pen med en saa ustandselig Hurtighed hen over Papiret, som om det var en Skrivemaskine, der var i Virksomhed, og de Vers, han producerede med en saadan Lethed, var altid korrekte — saa regelrette, som kun Maskinarbejde kunde være. Men stort Mere end Fabriksarbejde blev hans Digtning vist heller ikke — i alt Fald vandt et Par Samlinger af hans Smaadigte, som han senere udgav, ingen Bekræftelse paa hans tidligt erhvervede Digternavn.

Lige saa forskellige som mine Kammerater var i Begavelse, var de i Alder og Temperament. Skønt Loven havde fastsat bestemte Aldersgrænser for deres Antagelse, var der ved særlig

Tilladelse kommet baade ældre og yngre Undtagelser ind i Flokken. De Yngste af os var nylig komne ind i Labansalderen, mens der blandt de Ældre fandtes Alvorsmænd oppe i Trediverne, der aldeles ikke var i Humør til at tage Del i vore Drengestreger, og netop derfor stadig blev Genstand for vore Drillerier.

Jeg vil maaske tydeligst kunne betegne Forskelligheden mellem de fra alle Kanter samlede Elever, naar jeg fortæller, at vort kongelig danske Modersmaal, der — om muligt skulde indøves i den mest korrekte Form, til en Begyndelse — og hos Mange fra Først til Sidst — blev varieret paa Kælder københavnsk, Nord- og Syd-Sællandsk, Fynsk, Falstersk, Øst- og Vest-Jysk, Holstensk, Bornholmsk, Norsk, Færøisk, Islandsk og Malabarisk. Der var nemlig som Repræsentanter for Danmarks daværende Bengalske Kolonier to Missionær-Elever: En smuk Hindu af Kriger-Kasten og en lille grim Halvblodsportugiser, der begge talte et forfærdelig morsomt Dansk.

I denne højst uensartede Flok var der to Studenter, som nærmest paa Grund af utilstrækkelig Flid og overflødig Lyst til at more sig, var blevne „satte paa Seminariet“ af deres

Paarørende. Hvad det paa den Tid vilde sige for en Student, faar man et lille Begreb om, naar man husker paa Kuplettet i „For Alvor“, hvori det en halv Snes Aar senere hed om den udsvævende Frans Halland:

„Du kan tro, han ender vist paa
Jonstrup Seminarium!

Disse to unge Herrer, der hidtil ikke havde haft Tanke for ret meget Andet end at nyde Livet, betragtede naturligvis Seminariet som en Straffeanstalt og deres Anbringelse derude som en uforsvarlig Degradation. Da de som Følge af deres bevægede Fortid og deres Værdighed som *cives academici* havde set noget mere af Verden og havde Rede paa Adskilligt, som deres landsbyfødte Kolleger, ikke kendte Noget til, indtog de i Begyndelsen en noget reserveret og tilbagetrukket Stilling overfor disse, men — jeg ved ikke hvorfor — skønt de var i 2den Klasse, og jeg, der var fire—fem Aar yngre end de, kun i yngste, viste de mig efter kort Tids Forløb en særlig Velvilje, som naturligvis smigrede mig og fremkaldte en Sammenslutning mellem os, der ikke i alle Retninger var gavnlige for mig.

Jeg havde vist nok naaet mit 18de Aar,

og ligesom jeg var fuldt udvokset i legemlig Henseende, kunde jeg i flere Retninger sige, at jeg ogsaa var det i aandelig, men samtidig med, at jeg paa enkelte Punkter var forud for min Alder, havde jeg ikke faaet Tid og Lejlighed til at træde mine Børnesko, og da jeg saa at sige havde mine Drengaar tilgode, var det ikke saa underligt, at Drengagtigheden, der var blevet siddende i Kroppen paa mig, slog ud nu, da jeg var kommet paa fri Fod, og gjorde sig gældende ved en ubændig Lyst til at gøre Drengestreger.

Disse var dog i Almindelighed af en temmelig uskyldig Art og gik i Reglen ud paa at drille og fiksere de Kammerater, der var udnævnte til „Opsynsmænd“, og som saadanne skulde holde Bog over alle vore Reglementsovertrædelser: f. Eks. den Uorden: at have ladet sine Morgensko blive staaende under Sengen, i Stedet for efter Afbenyttelsen at gemme dem i Kommodeskuffen — eller ikke at være i Seng om Aftenen paa befalet Klokket slet og opstaaet, naar Klokkeren slog 6 — eller at blive truffet med tændt Tobakspibe paa Gangene.

Den sidste Forseelse var især hyppig, og

dens Paatale vakte ofte ondt Blod, da det trykte Reglement indirekte tillod Tobaksrygning ved utrykkelig at nævne de Stuer, hvori der slet ikke maatte ryges, og de, hvori der ikke maatte ryges i bestemte Timer. Forstanderen, der netop paa den Tid havde læst de nyeste preussiske Seminariers Reglementer, havde faaet Lyst til at indføre den i dem mere gennemførte Kasserne-Disciplin og overraskede en smuk Dag alle Eleverne med at oplæse en ny Udgave af Reglementet, hvorved det blev os aldeles forbudt at ryge Tobak, saa længe vi var Elever.

Dette Indgreb i vor „personlige Frihed“ blev modtaget med ualmindelig Knurren, og da Forstanderen opfordrede os til tydeligere at udtale, hvad vi mente med vor uartikulerede Opposition, og Ingen af de Andre tog Ordet, saa tillod jeg mig at følge Opfordringen og udtalte med almindelig Tilslutning, at Mistemningen var rettet mod den ny Bestemmelse, fordi den stred mod det af Kancelliet konfirmerede Reglement, der ved sine Undtagelsesbestemmelser viste, at Tobaksrygning maatte være os tilladt med den anførte Indskrænkning. Som Svar derpaa oplæste han de Ord af Slutningsparagrafen: „For øvrigt har Eleverne at

rette sig efter, hvad Forstanderen til god Ordens Fremme maatte bestemme“.

Saa vidt jeg husker — det er jo nu over et halvt Hundrede Aar siden — stod der imidlertid i den ældre Instruks endvidere: „i Overensstemmelse med dette Reglement“, og jeg søgte derfor at gøre gældende, at det var i Uoverensstemmelse med dette, naar man udenfor Seminariet vilde forpligte os til at iagttage de Ordensbestemmelser, der angik dets Lokaler. Det var saaledes yderligt nok at lade Forbudet gælde paa Seminariets Territorium — Mark og Have iberegnet — men det var efter min Opfattelse en Vilkaarlighed at udstrække det til de i Nærheden liggende Veje og Skove, ja selv til Hovedstaden, hvori de Fleste af os tilbragte vore Ferier og Fridage.

Herpaa svarede Forstanderen, at Seminariet ogsaa stod i et opdragende Forhold til Eleverne, og at disse vilde være vel tjente med at undgaa den usunde og kostbare Uvane at ryge Tobak, og det forundrede ham saa meget mere, at jeg vilde gøre mig til Talsmand for denne Uskik, da han vidste, at jeg ikke selv var Ryger.

Jeg forklarede denne tilsyneladende Urime-

lighed med: at jeg baade var Talsmand for flere af de ældre Kammerater, der vanskeligt vilde kunne negte sig denne tilvante Nydelse og følgelig let vilde komme i Kollision med det nye Reglement, og for flere af de yngre, der endnu ikke havde røget, men var stærkt udsatte for at faa Smag for den forbudne Frugt, naar de saa uventet blev befaleet til en Totalafholdelse, som man kun plejede at indskærpe ukonfirmerede Børn.

Min Protest hjalp naturligvis ikke. Forbudet var udstedt og skulde overholdes — indtil videre. Det bortfaldt efter faa Aars Forløb af sig selv af den gode Grund: at det ikke kunde overholdes, og den brave velmenende Mand har, da vi mange Aar derefter talte om Sagen, selv smilet over „de Tider, da man trode, at Sligt kunde gennemføres“, men for mig blev min oratoriske Bedrift ikke uden Følger.

Den Anerkendelse, jeg fik af Kammeraterne for mit Mod til at udtale vor fælles Mening, mens de Andre tav, opmuntrede naturligvis min Selvfølelse, og særlig bragte min Bedrift mig i nærmere Forhold til de to studerende Kammerater, der stod i den ivrigste Opposition

mod vort Kassernereglement, og bidrog alt hvad der stod i deres Magt til at udvikle mine revolutionære Tendenser. Det blev snart en afgjort Sag, at naar Opsynsmændene havde ført Klage over yngste Klasse, saa var det mig, der — enten jeg havde været med om Spilopperne eller ikke — skulde forsvare de Anklagede, rejse Kontraklage mod Anklagerne, og være den, til hvem den fælles „Røffel“ blev adresseret.

At jeg paa Grund af Forbudet efter fattig Raad og Lejlighed lærte mig til at ryge Cigarer og derved i Løbet af den lange følgende Aar-række paadrog mig en Udgift af adskillige Tusind Kroner, der kunde have været anvendt bedre — behøver jeg vel ikke at fortælle.

Jeg havde det for Resten ganske mageligt og behageligt i det første Aar. Til min store Overraskelse viste det sig, at det Meste af det, vi skulde lære, kunde jeg forud, og at det der manglede, ikke var mere, end jeg havde Nemme til at opfatte og Hukommelse til at bevare, naar jeg havde hørt det en Gang fra Kathedret, og mens jeg saa' flere af mine Klassekammerater med den mest fortvivlede Flid tidlig og silde anvende ethvert Minut af deres Fritid paa at

lære de tykke Lærebøger udenad, havde jeg ikke andet Brug for mine ledige Timer, end nu og da at hjælpe lidt paa en eller anden ubehjælpssom Medelev, der ikke kunde finde paa Noget at skrive om det givne Stilæmne, eller ikke kunde udtyde, hvad de selv havde noteret under Foredragene — for øvrigt „spaserede“ jeg.

En ret pudsigt lille Begivenhed mindes jeg fra den Tid. Jeg havde en Sidemand, der var lidt ældre end jeg og var begavet med et klart og kvikt Hoved, men ikke havde lært at lære anderledes end udenad. Uagtet han var flittigt indtil Overdrivelse og f. Eks. læste det Pensum i Frølund's Haandbog, hvorover der var holdt Foredrag 20—30 Gange igennem, var det ham en Umulighed at gøre Rede for det Lærte, naar han i en følgende Time blev adspurgt. Han havde hver Dag i en hel Maaned, naar Forstanderen eksaminerede ham, faaet den „mundtlige Karakter“ — „Det var kun lidt, De vidste om den Sag“ — eller „De synes hverken at have læst eller tænkt derpaa.“

Det stakkels flittige Menneske var nærved at fortvivle, og en Dag mødte jeg ham kommende grædefærdig fra Forstanderen. Han

havde været oppe hos ham og forsikret, at han hver Dag havde læst og tænkt saa meget paa sine Lektier, at han ikke havde kunnet sove om Natten, men at det var ham umuligt at lære, hvad der fordredes. Han havde ikke Hoved dertil, og bad derfor om, at han maatte rejse hjem, da han aldrig vilde kunne tage Eksamen. Forstanderen, der som sagt var en god Mand, havde imidlertid opfordret ham til ikke at tabe Modet, men prøve sine Evner endnu et Par Maaneder, før han opgav sin Fremtidsplan.

„Men hvad kan det hjælpe?“ — sukkede den Fortvivlede. „Jeg kan jo ikke læse mere end jeg gør.

„Det skal Du heller ikke. Tvert imod,“ — svarede jeg.

Kammeraten saa' forundret paa mig, uvis om det var Spøg eller Alvor. „Ja Du kan sagtens!“ — fortsatte han. „Du læser aldrig over og hver Gang, Du bliver eksamineret, siger Forstanderen: „Det var meget godt.“

„Naturligvis — netop fordi jeg ikke læser, som Du. Det er Din Fejl, at mens han holder Foredrag, sidder Du og ser i Lærebøgerne og bliver fortvivlet over, at han ikke siger det

Samme, der staar i dem, og siden anvender Du hele Din Fritid paa at læse Dig dum. Du lærer det tilsvarende Pensum i Bogen ordret, og det, Du saaledes lærer, passer ikke til Svar paa hans Spørgsmaal.

„Det er ganske vist — men hvad skal jeg da gøre?“

„Du skal love mig, at Du ikke vil læse en Linie i Bøgerne til imorgen, men lade os tale sammen om Foredraget imorgen tidlig.

Han rystede paa Hovedet, men erkendte, at det ikke kunde gaa ham værre end sædvanligt, hvis han gik ind paa mit Forslag, og — lagde derfor Bøgerne ned i Skuffen.

Næste Morgen gik vi en Tur ud i Skoven, og undervejs sagde jeg ham i Korthed, hvad der var Hovedpunkterne i den forrige Times Foredrag, hvilke Spørgsmaal, der omtrent kunde blive gjort, og hvad der skulde svares paa dem. Det var jo altsammen meget nemt og bekvemt. Han behøvede ikke at høre det to Gange for at kunne gentage det, men kunde ikke tro, at det vilde være tilstrækkeligt.

Det viste sig dog. Forstanderen gjorde ham straks et af de Spørgsmaal, der var forudsete, og til sin store Forundring fik han denne

Gang et Svar, der vidnede om, at Spørgsmaalet var forstaaet, og da det blev modtaget med et opmuntrende „Aldeles rigtigt!“ — tog den ikke mindre forundrede Yngling Mod til sig, fik Munden paa Gang og klarede saa godt for sig, at han fik Ros for „i Dag at have forberedt sig grundig“.

Han var naturligvis ellevild af Glæde over sin Succes, og da Timen var forbi, jublede han paa sin falsterske Dialekt: „Naar jeg kan hjælpe mig med saa lidt, saa skal Fa'en være Læsehest mere!“ Fra det Øjeblik af var det forbi med hans Forknythed og Klage over daarligt Nemme. Han tænkte mere og læste mindre, kunde altid sine Ting, og tog, da Tiden kom, sin Embeds-eksamen med bedste Karakter.

Det vilde sandsynligvis næppe faldet mig ind at optegne denne ubetydelige Hverdags-historie, der kun havde nogen Betydning for den paagældende Medelev, hvis den ikke paa en Maade dannede en forklarende Indledning til, hvad der siden hændte mig selv.

Seminariets Lokaliteter var den Gang temmelig indskrænkede. I Undervisningstimerne maatte vi alle sidde bænkedede paa vor Lærestue, og selv om det Pensum, der blev foredraget i

en Time, var lige saa bekendt for de bedre Forberedte blandt os som Alfabetet og den lille Additionstabel, turde vi ikke bede os fri for den, end sige forsømme den uden Tilladelse. Saaledes var vi nagelfast anbragte i de syv Timer af Døgnet. Syv andre Timer — fra Kl. 11 Aften til 6 Morgen — skulde vi tilbringe i vor Seng, og naar man saa fraregnede et Par Timer, der blev tilbragte i Spisestuen ved vore tre Maaltider, havde vi til egen Disposition otte Timer daglig. Det var maaske for Elever, der var tungnemme og skulde begynde forfra i Alt, til Nød og næppe saa megen Tid, som de behøvede til Lektielæsning og Udførelse af skriftlige Arbejder, og hertil havde hver af de tre Klasser sin egen saakaldte „Læsestue“, men ligesom Lærestuen kun var bestemt til at høre Foredrag i, Sovesalen til at sove i og Spisestuen til at spise i, saaledes var jo Læsestuen kun til at læse over i, og da de, der behøvede at læse over, ikke vilde forstyrres af Samtaler mellem dem, der ikke behøvede det, saa var disse — og mellem dem jeg — saa godt som husvilde i hele Fritiden.

Da vi naturligvis nødig vilde sidde „så

tysta som Egyptens prester“ og høre paa de mumlende Kammerater, tilbragte vi saa vidt muligt vor Fritid i det Frie, og det var kun, naar Vejr og Føre holdt os inden Døre, at vi lod os stuve sammen med de Andre, og da trøstede vi os sædvanlig med en eller anden underholdende Bog, som vi havde faaet til Laans.

Aaret gik hurtigt, og Opflyttelses-Eksamen kom. Jeg overstod den meget heldigt og fik særdeles gode Karakterer i alle Fag. Jeg tror endogsaa, at jeg efter dem vilde være blevet Nummer Et eller maaske Nr. To i Klassen næste Aar, og paa Grund deraf betragtede jeg det som givet, at jeg denne Gang maatte faa Friplads, og mine Kammerater var af samme Mening, men vor Sandsynlighedsberegning slog ilde til. Da Førstanderens Indstilling kom tilbage, bekræftet af Kancelliet, og Resultatet blev os forkyndt, viste det sig, at to — eller om jeg husker ret tre — af mine Kammerater, der havde gjort en mindre god Eksamen, havde faaet Friplads, men jeg ikke.

Det var for mig det Samme som en Tilkendegivelse af, at jeg maatte forlade Seminariet. Jeg havde to Aar tilbage, og hverken Haab

eller Begreb om, hvorledes jeg skulde kunne tilvejebringe den, i mine daværende Forhold enorme Sum, 200 Rigsdaler. Jeg havde jo til den brave Velgører, der havde betalt for mig det første Aar, sagt, at naar det var overstaaet, skulde jeg nok se at skaffe mig Friplads, saa til ham turde jeg ikke mere henvende mig, og fra Hjemmet var der af gode Grunde lige saa lidt at vente nu som før.

Da Forstanderen meget godt kendte min hjælpeløse Stilling, kunde jeg ikke forstaa Andet, end at der var begaaet en stor Ubillighed, og jeg gik derfor op til ham og bad ham sige mig, hvad jeg nu, da jeg var blevet nødt til at forlade Seminariet, skulde skrive hjem til Forklaring over, at jeg maatte bede mig afhentet i Utide.

„Saa slemt er det dog vel ikke? — Men vil De selv vide Aarsagen, hvorfor Andre end De har faaet Fripladserne, da er det fordi disse Andre har vist større Flid end De“ — fik jeg til Svar.

Jeg paaberaabte mig nu, at jeg i det hele Aar, hver eneste Gang jeg var blevet adspurgt i hvilket som helst Fag, efter mine Læreres Vidnesbyrd altid havde været forberedt til deres

fulde Tilfredshed, at mine skriftlige Udarbejdelser stadig var blevne oplæste som Mønster for Klassen, og at Ingen af de Foretrukne havde saa gode Eksamenskarakterer som jeg — saa jeg ikke trode, at der var Grund til at tilside-sætte mig af Hensyn til min Flid.

„Deres Flid har man ikke set Noget til. Der er Ingen, som nogensinde har set Dem med en Bog i Haanden, undtagen naar De har siddet og læst Morskabsbøger paa Lærestuen“ — hed det nu.

„For Lærebøgernes Vedkommende er det ganske sandt. Jeg har nemlig ikke ejet en eneste af dem af den gode Grund, at jeg har været for fattig til at købe dem og hørt saa godt efter i Timerne, at jeg kunde undvære dem. Det er ogsaa paa en Maade sandt, hvad Opsynsmændene har rapporteret om, at jeg har læst Morskabsbøger, hvis man vil kalde Holbergs og Øhlenschlägers, Ingemanns og Chr. Winthers Arbejder saaledes. Men jeg anede ikke, at det kunde komme mig til Skade — indvendte jeg.

„Det vil jeg heller ikke sige. Jeg mener kun: at havde De med Deres hurtige Fatteevne og gode Hukommelse anvendt lige saa megen

Tid og Flid paa de givne Lærefag som Deres Kammerater, saa vilde der have været Sandsynlighed for, at De havde kunnet staa Dem endnu bedre til Eksamen, end De har gjort, og i ethvert Tilfælde er det jo den ufortrødne Flid og ikke de medfødte Naturgaver, der fortjener at belønnes“ — erklærede Forstanderen som afsluttende Bemærkning.

Trodsig, som jeg var, og forurettet, som jeg trode mig, følte jeg mig af denne Sofisme ophidset til at give mine Følelser Luft i den impertinente Afgangs-Replik: „Jeg har desværre trot, at det var de erhvervede Kundskaber og ikke den kortere eller længere Tid, der var anvendt paa Erhvervelsen, som gjorde Udslaget, men selv om jeg havde vidst, at det kun var det daglige Slid, der kom i Betragtning, vilde efter dette Princip Økonomens to Arbejdsheste have haft større Adkomst til Friplads, end jeg — ja end hvem som helst af de saakaldte „Læseheste“.

„Det var ikke nogen vellykket Vittighed“ — sagde Forstanderen. i det han fulgte sin gamle Vane til at give os „mundtlig Karakter“ — og deri havde han Ret.

For det Første var det slet ikke nogen

Vittighed, men kun en Uartighed — for det Andet var Sammenstillingen mellem Arbejdshestene og Læsehestene branderagtig — og for det Tredie mislykkedes det mig totalt ved dette Udbrud af Harme og Bitterhed at overbevise min Foresatte om, at jeg var sælig skikket til at blive en taalmodig, ydmyg og resigneret Skolelærer — men om jeg end forløb mig i Desputten, kunde jeg ikke opgive Troen paa, at Thesis var rigtig.

Dagen efter kom min Onkel kørende for at hente mig. Han henvendte sig straks til Forstanderen for at faa at vide, „hvad jeg havde gjort“, siden jeg ikke havde faaet den Friplads, som han efter Eksamens Udfald havde troet var mig saa vis. Han antog nemlig, at jeg havde gjort mig skyldig i en eller anden meget stor Forseelse, og blev næsten forbavset, da han hørte, at der ikke kunde paasiges mig nogen saadan, men at jeg kun ved flere Lejligheder havde vist en oppositionel Tendens, og at man sjælden saa' mig paa Lærestuen.

„Naa, Gud ske Lov, er det ikke Andet!“ udbrød min Onkel. „Naar han hverken har forbrudt sig mod de ti Bud eller Kristian den Femtes Lovbog, og faar lige saa gode Karak-

terer til næste Eksamen, maa han da vel kunne faa frit Ophold her det sidste Aar!“

„Det er muligt, men ikke afgjort, da det staaar til ham selv at forspilde Muligheden!“

Med den Besked gik min Onkel ned til Økonomen, en gammel Dame, som han kendte fra sin Seminarietid, og hos hvem han haabede at faa nøjere Besked om, hvad det var for Optøjer, hvorved jeg denne Gang havde forspildt mine tilsyneladende gode Udsigter.

Hun tog imidlertid helt mit Parti og forsikrede, at efter hendes Mening havde jeg ikke forbrudt mig med Andet, end at jeg med ungdommelig Frimodighed havde udtalt mig mod det nye smaalige Reglement, og i min overgivne Lystighed jævnlig gjort Løjer med Opsynsmændene, der til Gengæld havde været mig paa Nakken ved enhver Lejlighed. Hun havde endogsaa saa megen Godhed for mig, at da hun hørte, at Onkel, der just ikke var velhavende, vilde gøre Udvej for Betalingen det første af de to resterende Aar, saa tilbød hun, at hvis jeg heller ikke næste Gang fik Friplads, skulde hun renoncere paa Godtgørelsen for det sidste Aar.

Jeg fik altsaa de 100 Rigsdaler til Laans

af min Morbroder, men af den gamle Frues venlige Tilbud vilde jeg nødig gøre Brug, og da jeg, hvis jeg ikke skulde falde hendes Velgørenhed til Byrde, vilde være nødt til at underkaste mig en total Omvendelse, der stred mod alle mine Tilbøjeligheder, saa havde jeg ikke Andet at gøre, end at sætte mine Ævner paa en dristig — maaske dumdristig Prøve.

Jeg gik atter til Forstanderen og fortalte ham, at jeg nu havde faaet Penge til næste Aar, men at jeg hverken kunde opnaa et større Laan eller turde gøre en større Gæld.

„Naa, ja ja, saa maa det jo være Dem saa meget mere magtpaaliggende i det kommende Aar at underordne Dem den bestaaende Tingenes Orden, saaledes, at der næste Gang kan tilfalde Dem en Friplads“ — bemærkede Forstanderen.

„Det tør jeg desværre ikke løbe an paa. Hvad der er hændt mig denne Gang, vil lige saa godt kunne hænde mig næste, og saa er jeg nødt til at rejse herfra med Gæld“ — svarede jeg.

„Hvad har De da betænkt?“ — spurgte han forundret.

„Jeg vil bede om Tilladelse til at tage Opflyttelseseksamen med den næste Klasse, der

kun har det ene Aar tilbage“ — svarede jeg bestemt.

„De har vist ikke tænkt tilstrækkeligt over den Sag“ — indvendte Forstanderen i sin godmodigste Tone. „Husk, at Mellemlassen har det dobbelte Pensum i alle Fag og skal eksamineres i fire—fem Fag, som er aldeles nye for yngste Klasse. Om en halv Snes Dage skal dens Eksamen begynde, og De antager altsaa, at De i den korte Tid skal kunne lære det Samme, som de Andre har været et helt Aar om at lære.“

Jeg svarede, at jeg haabede det, og da det efter Forstanderens egen Erklæring havde været en af Aarsagerne til min Forbigaaelse ved Uddelingen af Fripladser, at man ikke havde set noget til min Flid, saa kunde jeg ikke tro, at han vilde negte mig Lejlighed til at vise, at den stod i Forhold til de Opgaver, der blev stillet, selv om disse var saa strænge som den forestaaende.

Hvad enten det nu var hans Velvilje, der som sædvanligt sejrede over hans Betænkelighed mod at afvige fra „den bestaaende Tingenes Orden“ — hvilket jeg er mest tilbøjelig til at tro — eller det var hans Overbevisning om,

at jeg vilde berede mig en gavnlig og fortjent Ydmygelse, der gjorde Udslaget, nok er det: Samtalen endte med, at jeg fik den ønskede Tilladelse.

Nu læste jeg for Alvor og anvendte hver Time fra den tidlige Morgen til den sildige Aften paa at gennemlæse de nødvendige Bøger og Kollegier, og den korte Repetitionsferie slog saa godt til, at jeg, da Eksamen begyndte, følte mig temmelig tryk for dens Udfald. Mine Kammerater belavede mig rigtignok paa „skarp Eksamination“; men jeg skylder baade Forstanderen og de andre Lærere det Vidnesbyrd, at de ikke forelagde mig et eneste uberettiget Spørgsmaal.

Eksamens Udfald blev, at jeg fik særdeles gode Karakterer i alle Fag og vilde have faaet et af de øverste Numere i den nye Klasse, hvis man ikke for første Gang havde medregnet det hidtil frivillige Fag Orgelspil ved Sammentællingen af vore Points. Jeg fik dog lige saa mange som den ene af Studenterne, og da han var ældre end jeg, blev han Numer 6 og jeg Nr. 7 af den Snes Elever, der udgjorde Klassen.

Smukkest havde det vist nok nu været,

hvis jeg havde vist mig glad og taknemlig over dette Resultat; men da jeg havde sat mig i Hovedet, at jeg var forurettet, fordi der ikke var taget Hensyn til min første Eksamens Udfald, saa syntes Uretten mig endnu større, da den andens havde vist, at jeg med saa kort Frist kunde tage Luven fra Flertallet i den Klasse, der havde et helt Aars Forspring for mig, og særlig fandt jeg det chikanøst, at man ved at medregne Orgelspillet, som jeg naturligvis ikke kunde lære i de faa Dage, havde berøvet mig den Plads, der ellers vilde have tilkommet mig.

Jeg var jo, som sagt, endnu ikke kommet ud over den Alder, hvori man tillægger alle formentlige Forurettelser en urimelig Betydning, og det er derfor let forklarligt om ikke forsvarligt, at jeg nu, da Frygten for at forspilde den ventede Friplads ikke mere holdt mig tilbage, gav min Lystighed og min Oppositionslyst endnu friere Tøjler end tidligere. Nu var jeg kommet i samme Klasse som de to Studenter, og blevet Sidemand med den stridigste af dem, og deres Paavirkning bidrog ikke saa lidt til at trække mig helt over i Oppositionen.

Den ene af dem — den, som jeg nærmest

sluttede mig til — var født i Norge af danske Forældre, som var døde i hans Barndom, og han var derfor blevet opdraget og forkælet af en svag Tante, der i Et og Alt lod ham have sin Vilje, aldrig kunde nægte ham Noget og aldrig havde gjort ham en Bebrejdelse, hvor vildt han skejede ud. Følgen deraf var, at han havde faaet den fikse Ide, at Alt var ham tilladt, og at der blev gjort et utaaleligt Indgreb i hans Privilegier, naar Nogen, selv om det var med den fuldeste Berettigelse, stillede sig i Vejen for hans ofte aldeles hensynsløse Paafund. Det er næppe muligt at betegne denne Side af hans Karakter tydeligere end med det lille Træk, at det var ham umuligt at følge Landevejen, naar der ved Siden af den gik en spærret Sti — om den var nok saa sumpet og ubekvem, krøb han over Gærdet for at komme ind paa den. For øvrigt var han trofast, ordholdende, lidt Fantast, lidt Hypokondrist og lidt Særling, men helt og holdent paalidelig Ven.

Den anden var Søn af en anset københavnsk Familie, havde et indtagende Væsen, var i ualmindelig Grad beleven og havde vist nok købt sin Belevenhed meget dyrt for sine

Slætninges Penge. Det var som sidste Udvej, efter at Familien havde indset Umuligheden af at holde ham til Studierne i Hovedstaden, at han var blevet „sat paa Jonstrup“. Han var det letsindigste Menneske, jeg har kendt. Der var, som man siger, ikke en Draabe ondt Blod i ham, og forsætlig vilde han ikke gøre noget levende Væsen Fortræd, men naar Øjeblikket fristede, kunde han ikke modstaa, selv om han maatte kunne indse, at han satte baade sin egen og sine Nærmestes Velfærd i Vove. Velvillig, ja opofrende var han overfor alle sine Kammerater, og selv Lærerne modstod sjælden hans aabenhjærtige Tilstaaelser og hans i Øjeblikket ærligt mente Løfter, som han ogsaa standhaftigt holdt — saalænge der ikke var Lejlighed til at bryde dem.

Det var to farlige Venner. Den enes systematiske Lovtrods og den andens Letsind fremkaldte stadig Konflikter med Reglementet. Blev vi lidt for længe ude en Aften, eller stod vi et Par Minuter for silde op om Morgenens, saa var det sjælden en Enkelt af os, men os alle Tre, der kom til at paradere i Uordens-Protokollen, fordi vi havde spaseret sammen om Aftenen eller paasiaret sammen om Morgenens til Opsynsmanden

kom bag paa os. Og naar en af os var blevet noteret, fordi han havde tændt sin Tobakspibe ude i Skoven, saa gik de to Andre Opsynsmanden imøde med dampende Cigar i Munden — og saa kom vi som sædvanlig alle Tre i den sorte Bog.

Dog lad mig ikke spille mere Papir paa at optegne flere deslige Bedrifter, som Enhver kender Mage til fra sin Skoletid. Jeg vil nøjes med at fortælle en eneste, dels fordi den syntes mig at være den bedst lykkede, og dels fordi jeg ikke selv spillede nogen Rolle deri.

En Søndag Formiddag sent paa Efteraaret fik vi Nys om, at en af Opsynsmændene havde opdaget og noteret en syndig Kammerat, der gik og smugrøg i den nærliggende Skov. Da denne arme Synder allerede forud havde paa-draget sig et Par Advarsler, var vi temmelig enige om, at denne Tilføjelse paa hans Synde-register vilde faa farlige Følger, og der var i den Anledning Tale om, at Klassekammeraterne skulde anstille et Masse-Røgoffer og lade sig notere *in pleno*, men denne Demonstration blev dog forkastet, efter at dens Utjenlighed var paavist af en besindig Elev, der aldrig havde gjort sig skyldig i nogen som helst Reglementovertrædelse. Et Par Timer senere slog Timen til

vort Middagsmaaltid og alle styrtede ind i Spisestuen. Almindelig Forbavselse: det store Værelse var fyldt med en saa tæt Tobaksrøg, at man næppe kunde se hinanden i tre Skridts Afstand. Det synes at være sket ved et Mirakel, ti Døren havde været lukket i den sidste Halvtime, mens Bordene blev dækkede, og Vinduerne var spærrede med tykke Jernstænger. En af Opsynsmændene løb øjeblikkelig op til Forstanderen for at rapportere det uforklarlige meteorologiske Fænomen, men hvad han ikke havde været forbavset før, det blev han nu. Skønt Døre og Vinduer var lukkede op, kunde man tydelig lugte, at Studerekammeret nylig havde været fyldt af den samme Røg som Spisestuen. Forstanderen gik utaalmodig op og ned ad Gulvet, og da Rapporten var afleveret, og Opsynsmanden erklærede, at det var ubegribeligt, hvorledes Nogen havde kunnet komme ind i Spisestuen, blev han afbrudt af Forstanderen med det Spørgsmaal: „Hvad skal jeg da sige? — Jeg gaar bort for en Time siden, lukker Døren af og stikker Nøglen i Lommen — da jeg kommer tilbage, er Døren laaset, som da jeg gik, men da jeg aabner den, er hele Stuen saa fyldt med Tobaksrøg, at her mindst maa have

været tre, fire Rygere inde. De har kun kunnet komme denne Vej, og maa altsaa have brugt falske Nøgler.“

Opsynsmanden kom derpaa ned og fortalte det gyselige Eksempel paa, hvor vidt Frækheden kunde drives. Jeg har mine gode Grunde til at tro, at det var „Studenterne“ og mig, paa hvem Mistanken faldt stærkest, skøndt vi gensidig kunde bevidne hinandens Uskyldighed og dokumentere vort Alibi med uvillige Vidner — men mærkeligt nok! — der blev aldeles ikke gjort Undersøgelser for at udfinde den Skyldige, og saa vidt jeg kan huske, blev der fra den Dag ikke mere gjort Anmeldelser, naar En af os udenfor Seminariets Grund blev truffet med Cigar i Munden.

Først efter at vi var dimitterede, fik jeg Forklaring over Miraklet. Den af os, som man aller sidst skulde mistænke for et saa dristigt Skalkestykke, netop den besindige og eksemplariske Kammerat, der havde fraraadet Demonstrationen, tilstod nu, at han var Manden, der havde fremkaldt den skæbnesvangre Tobakstaage — ganske alene og uden Hjælp af Dirker eller Hovednøgler. — Han havde et Øjeblik før Pigerne begyndte at dække Bord og laasede

Spisestuedøren, drysset et Fjerdingspund Røgtobak paa Gløderne i Kakkelovnen, drejet Spjældet for og aabnet Døren til Tromlen. „Men hvordan kom Du ind i det aflukkede Studerkammer?“ — spurgte jeg forundret. „Jeg kom slet ikke derind“ — svarede han. „Da jeg havde set vor Professor begive sig ud paa sin Middagstur, gik jeg op paa Gangen, stak Pibespidsen ind gennem Nøglehullet og blæste gennem Hovedet Værelset fuldt af Røg.“

Saaledes var Miraklet gaaet ganske naturligt til.

I det sidste Aar af min Læretid indtraf Seminariets Halvhundredaars-Jubilæum. Det var en meget smuk Fest, som varede i to Dage. Den alvorlige Del optog den første, og fik sin Stemning ved Besøget af en Mængde gamle Lærere, blandt hvilke der var et Par Stykker af det første Kuld Seminarister, der nu var komne over de „Syv Gange ti“ og ved deres Affældighed gjorde et elegisk Indtryk paa os Unge. Den anden Dag var det os, der paa ungdommelig Vis fejrede Højtiden med Bal og Sange. En af de sidstnævnte var det første af mine Rimerier, der kom paa Tryk. Det var en Vise, som næppe havde andre Fortrin, end

at den var skrevet paa fejlfrie Vers, som passede til Melodien og kunde forstaas uden Vanskelighed — hvilket Sidste gjorde den til Mod-sætning af en Sang, som vor Forstander (der ved denne Lejlighed blev udnævnt til Professor) havde digtet. Han var vel en lærd Mand og en stiv Grammatiker, men Forstaaelsen af hans Poesi kostede et ualmindeligt Hovedbrud. Her er et af hans Vers til Prøve:

Vidskabs Venner, Lysets Præst
 Aandens Offer bringe,
 Hjertets Guld paa Lysets Fest,
 Tak paa Tankens Vinge.
 Visdom førte os ved Raad,
 Kærlighed gav Glæde.
 Vise Fædres Jubeldaad
 Hjærtetoner kvæde.

Dette Vers, der vist nok vil forekomme de fleste Læsere som komplet Amfiguri eller i alt Fald som en meget „mørk Tale“, er blevet mig uforglemmeligt, fordi det gav Anledning til, at jeg begik en ny Exces.

Som bekendt er det for unge Mennesker (af og til ogsaa for ældre!) en særlig Fornøjelse at kritisere deres Foresattes mislykkede Arbejder, og det er derfor let forstaaeligt, at en Mængde af Kammeraterne fik travlt med at

analysere dette mystiske Vers. Det lykkedes dem dog ikke at faa en tilfredsstillende Mening ud af det, og der blev derfor udsat en Præmie for den bedste Fortolkning deraf.

Hvor ungdommeligt — barnagtigt kan man ogsaa sige — vi tog deslige Konkurrencer, kan man forstaa deraf, at Præmierne altid bestod i — Æbleskiver. Enhver, der interesserede sig for Løsningen af Prisopgaven, udsatte en eller to, som han den næste Gang denne Yndlingsret blev serveret, udbetalte den Sejrende.

Det blev min Lod at vinde Præmien, og det faldt mig saa meget lettere, som Ingen af de Andre var ubesindig nok til at indlade sig paa en Satire over Professorens Vers, da vi meget godt vidste, at den vilde blive rapporteret. Paa den bestemte Dag besteg jeg Katederet i en af vore Fritimer og holdt et „eksegetisk Foredrag“, hvori jeg fortolkede de dunkle Steder i den nye Højsang med lige saa stor Spidsfindighed og saa dristige Sofismer, som man har anvendt for at gøre den gamle til et religiøst Digt. Parodien gjorde megen Lykke hos Kammeraterne, indbragte mig et helt Fad Æbleskiver og gik fri for Paatale, men jeg tvivler ikke paa, at baade den og et Par lig-

nende, men mere uskyldige Foredrag blev tagne behørigt i Betragtning ved Udfærdigelsen af min Demissionsattest. Det var i alt Fald min største Forsyndelse mod „den bestaaende Tingenes Orden“.

Efter at vi var opflyttede i Demissionsklassen og især efter Jubilæums-Ballet udbrød der en ejendommelig Epidemi blandt os. Den gik paa den gamle Melodi af Piberdrengens Vise i „Vennernes Fest“:

Jeg veed ikke, hvad jeg skal gøre,
Nu er jeg saa ledig og løs,
En maa dog mit Hjærte tilhøre,
Da jeg er saa voksen en Knøs —

og slog ud i en Mængde Forlovelser, der naturligtvis skulde være hemmelige, men ikke kunde forties. Jeg kendte dem allesammen fra Patienternes egen Mund, ja jeg tør ikke engang benægte, at jeg i Egenskab af den mest æstetisk Belæste var taget paa Raad og hævde fungeret som Koncipist ved Affattelsen af tre, fire af Frierbrevene. Det var derfor ikke underligt, at ogsaa jeg fik et lille Angreb af Smitten og skrev en lille Suite af erotiske Digte med Motto af Ingemann:

Hvor skal jeg finde Dig, min Sjæls Veninde?
 Hvor skal jeg søge Dig paa Verdens Ø?
 En enlig Sanger gaar jeg her iblinde,
 Veed ej, hvad Livet er — og kan ej dø.

De havde ikke nogen bestemt Adresse og var kun som spontan Lyrik forærede til en ung Dame, der nærmest syntes mig passende til Genstand for mine forlorne Længselsudbrud, og de gjorde fortjent Lykke: hun fandt Poesierne rørende, tilsmilte mig sit Bifald . . . og forlovede sig med en Prosaiker — men jeg kunde fremdeles „ikke dø“.

Som jeg senere erfarede, havde mine Vers dog gjort en vis Virkning. En af mine Kammerater havde faaet Afskrift af dem, sat sit Navn under dem og under behørig Adresse afsendt dem et for et til sit Hjertes Dame, der bevæget af den udsukkede „Liebesnoth“, lyk-saliggjorde ham med sit Ja. At Lykken ikke varede længere, end til hun opdagede Plagiatet, var jo ikke deres Skyld.

Tiden gik og Demissionseksamen kom. Den fik ikke noget heldigt Udfald for mine to studerede Kammerater, der begge maatte nøjes med anden Karakter — og som Følge deraf blev satte i den Nødvendighed at maatte være Hjælpe-

lærere i to Aar, førend de kunde faa Kald. Denne Straffetid var næsten mere end de havde Kræfter til at bære. Den forkælede Melankoliker, der maatte tilbringe den paa en trist Hede, fik et Tryk paa Sindet, som han aldrig helt forvandt. Den forvænte Sangviniker gik det endnu værre. Før at fordrive Ensformigheden i den lille Købstad, hvor han blev ansat, indlod han sig paa Æventyr, der gjorde ham umulig som Lærer, rømte bort, blev efterlyst og endte yderst sørgeligt.

Jeg var heldigere. Jeg fik udmærkede og meget gode Karakterer i alle Fag uden Undtagelse, og blev følgelig tilkendt Hovedkarakteren „meget duelig“. Havde man medregnet det „ug“, jeg fik i Naturhistorie, vilde jeg endogsaa have faaet flest Points af alle Demitenderne og dermed Udmærkelse, men jeg var den Eneste, der havde opgivet dette Fag, og da det ikke var obligatorisk, blev det udeladt ved Sammentællingen.

Ogsaa det syntes mig den Gang at være en Forurettelse, om den end ikke havde nogen praktisk Betydning, men mere ubehageligt var det dog, at vi tre fik Paategningen: at vi under vort Ophold havde vist en „ret god“, i Stedet

for en „meget god“ Opførsel, som da var den sædvanlige Karakter. Vi kunde paavise, at Personer, der havde gjort sig skyldige i aldeles uanstændige Excesser, desuagtet havde faaet Vidnesbyrd om „en god Opførsel“, og da den aldrig tidligere brugte Karakter „ret god“ ikke engang havde saa god Klang, udbad vi os en skriftlig Forklaring over dens Valør.

Det fik vi i Form af den Erkendelse, at vi „ikke havde gjort os skyldige i nogen Overtrædelse af de borgerlige Love og den almindelige Moral, men kun vist Tilbøjelighed til og Færdighed i at omgaa den bestaaende Tingenes Orden“ — og dermed slog vi os til Ro.

Paa Skillevejen.

Den af Eksamensdagene, da jeg havde været oppe i Bibelhistorie og Bibelforklaring, kom der en pæn gammel Mand med hvidt Halstørklæde og Baand i Knaphullet hen til mig ude i Haven og gav sig i Passiar med mig. Han var mig aldeles ubekendt og sagde mig ikke sit Navn, men af hans ligefremme og bestemte Maade at tale paa trode jeg at kunne gætte mig til, at det var en Læge eller en juridisk Embedsmand. Efter at han havde sagt mig nogle venlige Ord om den Maade, hvorpaa jeg havde klaret for mig, spurgte han mig, om jeg tænkte paa at studere.

Dertil kunde jeg kun svare, at en saa forvoven Tanke aldrig var faldet mig ind, da jeg havde maattet laane mig frem for at naa Lærereksamen og ikke havde den fjærneste Udsigt til, at Nogen vilde hjælpe mig længere frem.

„Sig ikke det!“ vedblev han venlig. — „Det kunde jo dog være, at en Mand, der havde Raad til at hjælpe Dem ogsaa fik Lyst dertil. Sæt nu, at det var Tilfældet! — Hvis han gjorde Dem et saadant Tilbud — vilde De saa have Mod til at tage imod det?“

Jeg stod som himmelfalden. Kunde jeg tænke mig, at en Ubekendt virkelig havde i Sinde at koste saa mange Penge paa mig? Eller turde jeg mistænke den velvillige Mand for at forelægge mig et saadant Spørgsmaal, naar der ikke laa nogen alvorlig Mening bag ved det?

Han syntes at forstaa min Studsen, ti han besvarede den med de beroligende Ord: „Sagen er slet ikke saa vanskelig, som De tror. Det kommer kun an paa at hjælpe Dem til Eksamen artium, som De vel ikke behøver lang Tid til at tage. Har De først den, er der saa mange Understøttelser for ubemidlede Studenter, at De ikke vil behøve store Tilskud. Men Spørgsmaalet er: om De vil slaa Dem til Ro med Deres Skolelærereksamen, eller om De har Mod og Lyst til at anstrænge Dem endnu nogle Aar for at faa Adgang til mere overordnede Stillinger.“

Der stod jeg paa Skillevejen!

Paa den ene Side aabnede der sig uoverskuelige Udsigter, som næsten bragte mig til at svimle, men paa den anden stod min forknyttende Mangel paa Selvtillid, der altid har holdt mig tilbage, naar ikke Nød eller Chikane har tvunget mig frem. Jeg havde aldrig givet mig af med at ønske eller kendt til ærgerrige Drømmerier. At blive Skolelærer havde været det højeste Maal, hvorefter jeg havde tragtet, og dertil havde jeg set, at mine Evner forslog. Men sæt, at jeg ligesom mine to Kammerater kom tilkørt, naar jeg vovede mig ind paa den akademiske Bane! — Og hvilket Tryk vilde det ikke være, at skyldte en Fremmed saa meget! Hvilken Skam vilde det ikke være, hvis Resultatet af hans Opofrelser ikke svarede til hans Forventninger!

I nogle Sekunder løb disse og en Mængde andre Tanker omkring i Hovedet paa mig, og det var vist i en meget forvirret Form jeg svarede: at jeg vilde være henrykt over at komme til at studere og ubegrænset taknemmelig mod Den, der gjorde mig det muligt, men at jeg ikke havde Begreb om, hvormeget der skulde læres for at opnaa en tilfredsstillende Embedseksamen, og at jeg derfor var ængstelig

for at paadrage mig Fordringer, som jeg maaske ikke havde Ævner til at opfylde.

Min nye Patron mente, at efter de Prøver, han havde hørt, behøvede jeg ikke at være bange. De Kundskaber, jeg allerede havde erhvervet, vilde komme mig meget til Gode, hvis jeg, som han antog, vilde bestemme mig for det teologiske Studium.

Det var, som om jeg fik en Spand Vand over mig. „Det teologiske . . .“ — gentog jeg betuttet.

„Ja — vilde det ikke ligge nærmest for Dem?“ — spurgte han smilende.

Jeg trode i hans Smil at se et Tegn paa, at han talte ironisk for at sætte mig paa Prøve, og busede ud med den Forsikring: at den teologiske Vej laa mig aller fjærnest. „Jeg havde slet ingen Anlæg til at være velærværdig, og havde selv saa svært ved at tro paa Mirakler, at jeg ikke turde paatage mig at faa Andre dertil.“

„Naa, naa, naa!“ — svarede han med et lille Skuldertræk. — „Der kan jo Ingen forlange, at De i Deres Alder skal have den Alvor, som et gejstlig Embede fordrer, og hvad Troen angaar, skal der ogsaa Tid og Erfaring til at

leve sig ind i den. De kan jo nu tænke over den Sag, Vi træffes vel en anden Gang.“

Hermed saa' han paa sit Ur, nikkede Farvel og gik.

„Enandengang er en Skælm“ — siger Ordsproget. Det var den ogsaa denne Gang.

Jeg ventede at se ham igen paa Dimissionsdagen, men jeg traf ham aldrig mere og fik ikke en Gang at vide, hvem han var. Alt hvad jeg kunde faa opspurgt om ham var, at en af Seminaristerne havde hørt hans Kusk titulere ham „Provsten“.

Det var imidlertid tilstrækkeligt til at lade mig forstaa, at han havde følt sig stødt ved min flotte Udtalelse, og at jeg havde forspildt en Velvillie, der maaske kunde have ført mig ind paa en lysere Livsbane.

Der kunde vist nok have været Mulighed for, at den ubekendte, gamle Hædersmand ikke vilde have fastholdt det teologiske Studium som absolut Betingelse for Hjælpen, og at jeg ved en mere besindig og beskeden Optræden kunde have bevaret den Velvillie, han saa uventet havde vist mig, men jeg maatte trøste mig med, at en større Tilbageholdenhed, ja selv en oprigtig ment Opsættelse af det forestaaende

Valg, til jeg med modnere Overlæg kunde tage Bestemmelse, meget let kunde udsætte mig for den Beskyldning, at have tillistet mig en Understøttelse, som den gejstlige Velgører havde bestemt for en vordende Standsfælle.

De fleste Dimittender havde — i alt Fald for saa vidt som de fik første Karakter — allerede før Eksamen Tilsagn om Kald eller Andenlærer-Pladser. Jeg havde imidlertid intet Tilbud, og da jeg paa selve Dimissionsdagen fik et saadant, modtog jeg det, uagtet det kun lød paa en Huslærerplads med fri Station og — 60 Rigsbankdaler om Aaret.

Huslærer-Liv.

Det var atter en stor Forandring i mine Forhold — vel ogsaa i mit hele Væsen, der foregik, da jeg tiltraadte min Huslærerplads hos den daværende Forpagter paa Farumgaard.

Omslaget fra at være Elev til selv at være Læremester var saa gennemgribende, kom saa pludseligt og indtraf saa meget for tidligt, at jeg i Begyndelsen havde svært ved at finde mig til Rette i min nye Stilling og snarere syntes, det var en Forvandling end en Forandring. Især faldt det mig vanskeligt at vænne mig til den Ensomhed, der afløste det ungdommelige Kammeratskab paa Seminariet.

Et Rimbrev fra den Tid vil maaske give et friskere Billede af Sceneforandringen, end jeg nu efter et halvt Aarhundredes Forløb kunde

fremstille den, og derfor skal jeg uden Rettelser fremlægge det gamle Aktstykke:

Min bedste Ven!

Hav Tak for Dit Brev
 Og for den dejlige Mængde
 Levende Væsener, Du beskrev,
 Fra Din Principal til den mindste Elev,
 Og alle de Smaating, der gav mig Begreb
 Om, hvad der er hændt Dig, og hvad Du bedrev.
 Du aner ikke, hvor rørt jeg blev

Over dets vældige Længde!

Den viste mig, hvor Dit Sind var venskabeligt,
 Eller — hvor Du maa kede Dig drabeligt.

Dit første Spørgsmaal: Hvordan jeg har det,
 Kan jeg besvare med: „Aa — som man ta'r det.“
 Jeg maa jo, saa vidt mine Evner slaar til,
 Gøre gode Miner til daarligt Spil;
 Men det er slet ingen Spøg at holde
 Den rette Air i min Anstandsrolle.
 Skøndt *facile princeps* i Lærdom paa Gaarden,
 Jeg vaagner fortunlet hver evige Morgen
 Og kniber mig selv, fordi jeg neppe
 Veed, om jeg er eller ikke er Jeppe.
 Jeg synes endnu, at jeg føler Lænken,
 Hvormed jeg var smedet til Skolebænken,
 Og finder slet ingen Mening i,

At hele min Læretid er forbi,

Saa jeg er fri

For nogensinde at eksamineres,

Endsige noteres

Og reprimanderes.

Jeg ligger og drømmer med Mareridt,

At jeg „er oppe“ og kan for lidt;

Og naar jeg saa kommer op og ser mig

Lysvaagen i Spejl

Som værdig Præceptor, jeg selv beler mig

Og ryster paa Ho'det og tror jeg tar fejl,

Ja, finder endogsaa den Paastand umulig,

At jeg som saadan er „meget du'lig“ —

— Men dette være dog sagt *sub rosa* —

For alle de Indfødte maa det jo tros a'!

Og nu „auf Verlangen“ en kort Beskrivelse

Uden Pynt eller Overdrivelse,

Af hele min Personal-Omgivelse!

Befolkningen finder jeg højst respektabel,

Kulturen og Levemaaden passabel,

Men Sproget — ja, det er ingen Fabel,

Men desværre en miserabel

Sandhed: — det minder nærmest om Babel.

Manden er Holstener, stor og svær,

„Verschwiegen und düster“ i al sin Færd,

Hans Dansk er gebrochent, rent besat,

Hans Tysk er det bredeste Kieler-Platt,

Konen er livlig, venlig og rar.
 Hun er Slesvigerinde, men har
 Det Uheld at være født paa Landet
 „Bi Aappenraad“, og kan ikke andet
 Sprog end et fælt Patois, der er ganske
 Rædsomt for Tyske saa vel som for Danske.

Børnene, der er normalt begavede,
 Kunde være lidt bedre avede;
 De er forkælede, slemt forsømte,
 Og har i al deres Tid været dømte
 Til snart at platt-tyskes med Papa
 Og snart at tysk-jydskes med Mama.
 Mens ogsaa lidt Kulsviersprog blev hængende
 Da de omgikkes Bønderdrene.
 Du kan begribe, at vænne dem fra
 Platt-Tysk og Sællandsk og Løjter-Patois
 og lære dem Dansk bliver Slid for Pengene.

Vor Jomfru er jysk — en Vardenserinde,
 Ogsaa et Slags Dialekt-Fænomen!
 Hun taler „en Sprook saa peen, saa peen,
 Men det er hende umuligt at finde
 Ud af: hvad der er Et eller En.
 Og spiser vi Grød — som hver Aften sker,
 Saa spørger hun smilende: „Vil De ha' fler?“
 Og for at gøre vort Virvar komplet
 Har vi fremdeles en mørke-brunet
 „Schwitzer-Mädel“ fra Bern, der gør
 Underværker af Ost og af Smør,

Men mishandler paa sit Old-Allemannisk
Tysken og Dansken lige tyrannisk.

Du indser vel nok, at der ikke er Tale
Om nogen sympatisk Forstaaelse,
Eller om nærmere Venskabs-Indgaaelse
Med Nogensomhelst af vort lokale
Bibel-Babelske Personale,
Men kun det nevtrale,
Høflige, svale

Forhold, der holder sig indenfor Skrankerne,
Vogter paa Munden og lukker for Tankerne.
Som Teori er det vistnok rigtigst,
Og frem for alting er det forsigtigst;
Men i Praksis man snart bliver ked
Af denne stylitiske Ensomhed.

Især naar man bakser med Masser af Tanker
— En Fejl, som jo hører til mine Skavanker! —
Og stadig maa sluge dem uden Pardon,
Saa er det slet ingen Overdrivelse,
At man af aandelig Indigestion
næsten kan fristes til Selvaflivelse,
Hvis man har Anlæg til Drab og Mord.
I Mangel deraf har jeg en stor
Lyst til at gøre som Midas's Slave:

Gaa ud og grave
Et lille Hul i den tavse Jord,
Og hviske i dette Moder-Øre

Om alle Tanker, hvis Mulm omspænder mig,
 Alle de Irllys, som Drømmene tænder mig,
 Alle de Tvivl, som min Dæmon sender mig,
 — Alt hvad „Bekendte“, der ikke kender mig,
 Ikke kan taale at høre.

Til Dig, min Ven, kan jeg derimod trygt
 Betro min største og værste Frygt:
 Jeg frygter for, at jeg ikke er fri
 For en sygelig Melankoli:
 Du veed, jeg har holdt mig saa temmelig kæk,
 Saa sjælden Nogen har sat mig i Skræk;
 Men det er netop det, der er Tingen:
 Det maa være galt med mit Nervesystem,
 For jeg er ligesom Polyfem
 Bange for Udejs — for „Ingen“;
 „Ingen“ som Modstander, „Ingen“ som Ven,
 Kun Ingen, Ingen, hvor jeg ser hen —
 Selv midt ind i Menneske-Vrimlen!
 For mig er de Udejs'er hele Stimlen.
 Det er for mig, som jeg saa mig om
 I en Ørk, naar det kommer over mig,
 Rundt om Øde og Daarligdom,
 Fortiden spildt og Fremtiden tom —
 Bare jeg ikke gaar hen og forlover mig!

*

*

*

Dette Rimbrev har faaet en særlig Betydning for mig af to Grunde.

Den første er: at det er det ældste af mine metriske Forsøg, som jeg er i Stand til at opvise.

Den anden er, at det fik en lille Historie. Den Ven, til hvem det var skrevet, havde en Bekendt, der af og til kom i Digteren Inge-manns Hus. Til denne sendte han et Par Romancer, jeg havde skrevet, tillige med en Afskrift af Rimbrevet (hvis Slutning, ligesom her, var udeladt), og bad ham, om muligt at faa Digteren til at sige sin Mening om, hvor vidt de røbede nogen Digterbegavelse eller ikke. Herpaa kom der kort efter det Svar, „at Inge-mann havde fundet Romancerne saa vel formede, at de kunde trykkes, hvor som helst, og at Rimbrevet viste en Magt over Sproget, som man neppe skulde tiltro et ungt Menneske.“

Det er ganske naturligt, at jeg baade blev overrasket og glad over denne Udtalelse, men jeg skylder dog mig selv det Vidnesbyrd, at Glæden ikke i mindste Maade gjorde mig ør i Hovedet eller udklækkede Indbildninger om, at den Sikkerhed og Lethed, hvormed jeg skrev Vers, nogensinde skulde faa praktisk Betydning

for mig. Jeg værdsatte den ikke højere end f. Eks. min Evne til at tegne efter Naturen — det vil sige: som en lille Færdighed, der kunde more mig selv og Andre, men som jeg aldrig tænkte paa at udvikle. Det faldt mig lige saa lidt ind at lægge mig efter Metrik, som at studere Perspektivregler og Skyggelære. Hvad skulde vel en Almuelærer med saadan unyttig Lærdom? — Det var denne forknyttende Tro paa det uoverstigelige Maal for min Stræben, der stækkede Vingerne paa mine Ønsker og lærte mig en urimelig Resignation, som siden udartede til en sentimental Forskruelse.

Min Overraskelse over Digterens anerkendende Dom om Formen i den ene Romance, der var skrevet til en temmelig vanskelig Melodi — han skulde, som det blev mig fortalt, endogsaa have brugt Ordet: „Virtuositet“ — steg derimod til Forbavselse. Jeg havde, uden at ane, at der var nogen ualmindelig Kunstfærdighed deri, strængt fulgt Musikkens Rytmer og brugt korte Linier og samme Rim, hvor Øret fordrede det ved Gentagelse af samme musikalske Figur, og desuagtet undgaaet Benyttelsen af den sædvanlige Nødhjælp: de stødende Inversioner — alene fordi jeg syntes, at det kun

maatte gøres saaledes, og var derfor som himmelfalden over, at min, som jeg selv syntes, aldeles simple Musiktektst ved en Autoritetsdom blev betegnet som et lille Kunststykke. Jeg tør ikke engang paastaa, at jeg paa den Tid havde nogen fast Tro til, at den udtalte Ros var fortjent. Jeg forudsatte endogsaa, som ikke urimeligt, at den var vokset ved at passere gennem de to Venners Penne, men opmuntrende virkede den ialtfald og bidrog Sit til, at jeg i de følgende Aar anvendte en Del Fritimer til Forfærdigelse af Husflids-Lyrik.

Nu, efter at der er gaaet over et halvt Hundrede Aar siden den Tid, og jeg forhaabentlig har erhvervet baade den fornødne Upartiskhed og den behørige Autoritet i musikalsk Metrik til selv at bedømme disse Ungdomsdigte, kender jeg for Ret: Indholdet af den omtalte Romance var uskadelig og uforargelig Klingklang-Lyrik, Tanker uden Ejendommelighed udtalte i korrekte Sætninger, men den metriske Form var saa nøjagtig afpasset efter Melodien, som det var muligt. Om de Rimbreve, jeg dengang skrev i Mængde, og for hvilke det foranstaaende kan gælde som Prøve, er bedre eller slettere end dem, jeg senere har

skrevet og ladet trykke i min Digtsamling, maa Publikum bedømme. Jeg skal kun attestere, at jeg den Gang skrev deslige Epistler *currente calamo*, mens de senere, selv om de saa betydelig lettere ud, er gaaet mere og mere langsomt fra Haanden.

Som Slutningen af det anførte Brudstykke viser, befandt jeg mig paa den Tid i en nervøs Urostand, under et stadigt Tryk af den utilfredsstillede Virkelyst eller Drift, der kan udtrykkes i Replikken: „Noget maa der gøres“. Jeg havde utilbørlig længe opsat at læse til Eksamen, men havde i den korte Tid, der var levnet, opbudt hele min Energi, læst tidlig og silde, ikke tænkt paa noget som helst Andet, ja, om Natten kun drømt om, hvilke Spørgsmaal der kunde komme bag paa mig. Nu, efter at Eksamen var vel overstaaet, var jeg ikke blot overanstrengt, men da paa en Gang Alt, hvad der havde optaget hele min Tanke og fremkaldt den stærke Spænding, var bortfaldet, havde jeg en Følelse af, at hele min Hjærnes tidligere Møbement var udflyttet, og at den aandelige Verdens *Horror vacui* i den Anledning øvede sit Pres paa mit Hoved.

Noget maatte der gøres — men hvad?

Mest korrekt vilde det naturligvis have været: at anvende det ledige Overskud af Drift og Kraft i min nye Stillings Interesse, men det var ikke saa let sagt som gjort. Allerede ved den første Samtale med min Principal blev det mig klart, at han havde gjort sig et andet Begreb om mine Pligter og Rettigheder, end jeg kunde gaa ind paa. Skønt han hverken havde læst om Grækerne eller om deres Opdragelsesmaade, havde han tænkt sig, at en Huslærer ikke blot skulde sørge for Børnenes Undervisning, men ligesom den antikke Pædagog være deres Fører, Oppasser og Paapasser i hele deres Fritid og følgelig selv gøre Afkald paa at have nogen saadan. Jeg maatte derfor gøre ham opmærksom paa, at den sidste Fordring, som man i Oldtiden kun stillede til en Slave, og i vore Dage enten maatte holde en Hovmester eller en Bonne til at opfylde, ikke kunde stilles til en Huslærer. Dog lovede jeg — i Betragtning af, at Børnene mere end ønskeligt havde været overladte til sig selv — saa vidt muligt, men uden Forpligtelse, at have Tilsyn med dem ogsaa udenfor Skoletiden, for saa vidt de var i min Nærhed.

Dermed var vi dog ikke komne over det

værste Uenighedspunkt. Det kom først frem i hans Krav paa, at jeg, naar Børnene forsaa sig, skulde overlade Straffen til ham. Herpaa kunde jeg kun svare, at hvis han straks havde fortalt mig, at han vilde gøre et saadant Indgreb i deres Lærers Myndighed, vilde jeg aldrig have modtaget Pladsen, og at jeg endnu vilde være nødt til at fratræde den, hvis han i paa-kommende Tilfælde gjorde denne Fordring gældende. Herover kom det til en lang Udveksling af vore forskellige Meninger, hvoraf jeg erfarede, at han — der var en brav Lægmand, som aldrig havde set Salzmanns eller Basedows Værker endsige forset sig paa Filantropernes Fantasiexperimenter — havde (maaske ved en for haard Opdragelse) faaet den fikse Ide, at Børn aldrig maatte straffes med Prygl. Jeg søgte at berolige ham med den Forsikkring, at jeg ligesom han afskyede Legemsstraf i alle de Tilfælde, hvor den blev misbrugt: f. Eks. for Dovenskab, Uefterrettelighed, Mangel paa Opmærksomhed, Sjuskeri, Uorden o. desl. — og at der egentlig kun var to Tilfælde, hvori jeg betragtede den som baade berettiget og tjenligst af alle, nemlig for Mishandling af mindre Børn, hvor den bliver en naturlig Straf,

og for aabenbar Trods mod Læreren, der gør den til *ultima ratio* for Hævdelsen af hans Avtoritet. Det trøstede ham lidt, at vi var enige i saa meget, men om vi end fra begge Sider kunde slaa os til Ro ved Haabet om, at intet af de to betegnede Tilfælde vilde indtræffe, forbeholdt jeg mig dog, hvis et af dem indtraf, at handle efter bedste Skøn.

Derimod kom vi slet ikke til Enighed om det af ham foreslaaede Surrogat for alle andre Straffe. Det var nemlig — Sult. Skønt jeg kunde slaa om mig med Citater af Campes Seksten-Binds „Revisions Værk om Skole- og Opdragelsesvæsenet“ (mellem hvis sidste Gennemlæsere jeg haaber at kunne hævde min Plads!) og anføre de mest udmærkede Avtoritetsvota mod denne fæle Straf, var hele min pædagogiske Viden uden Virkning overfor hans Trosartikler, og af dem havde han adskillige, der lød temmelig paradoksale. Naar der var Tale om Sygdomme og Lægekunst, kunde ingen Disput rokke hans Overbevisning om at:

„Wenn man baar immer spis' Kærnelchsgröt des Abends, blifer man nimmer krank.“
og i Henseende til Skoletugt og Børneopdragelse

var det efter hans Opfattelse et lige saa urokkeligt Lovbud:

„Wenn de Kinders blife unartig, skal man dem gife Sult-Kur, und wenn de' ikke hjælp, nichts Anders, som noch mehr Sult-Kur!“

Disputten kunde derfor ikke faa anden Ende, end den, at jeg med alle fornødne Forbehold vilde forsøge, hvor længe det kunde lykkes, at holde Spillet gaaende under saa vanskelige Omstændigheder. Store Forhaabninger nærede jeg naturligvis ikke, men ved en forsigtig Tilbageholdenhed, der næppe gavnede Børnene og bidrog ikke lidt til at forøge min Isolation, lykkedes det mig dog at undgaa det uafværgelige Sammenstød i meget længere Tid, end jeg havde haabet.

Der var især tre Ting, som bødede paa min Ensomhed.

Den første var et temmelig stort Bibliotek paa den ubeboede Hovedbygning. Herfra havde jeg altid fuldt op af historiske og æstetiske Værker til Afbenyttelse i min Fritid, og det var under mit Ophold paa Farumgaard, at jeg fik Lejlighed til at supplere mit Bekendtskab med de ældre tyske Klassikere, med alle den romantiske Skoles Værker og „det unge Tysk-

land"s Oppositionsdigtning — en forøvrigt temmelig farlig Kost under de givne Forhold!

Den anden var Bekendtskabet med forskellige enkelte Personer og Familier — blandt disse først og fremmest den af Kaalund saa uforligneligt besungne „Familie i Præstegaarden“ — for hvis venlige Modtagelse jeg ikke kunde være nok som taknemmelig paa den Tid.

Og til sidst maa jeg nævne den dejlige Egn: den smukke Sø omgivet af de tætte Skove, der overalt fristede til ensomme Smaature og tilbød den uimodstaaeligste Lejlighed til at melankolisere.

Lejligheden blev benyttet rigeligt, og skønt jeg — til en vis Grad med Rette — blev betragtet som en glad Sjæl i et bomstærkt Legeme, blev jeg — til Trods for mine fem Rigsdaler om Maaneden og min ufejlbare „Kernmelchs-Gröt hver Aften“ — mere og mere betaget af den sorte Syge, der har bragt saa mange eksalterede Mennesker til at tage sig af Dage. Saa sort blev dog aldrig min Stemning, men jeg husker for aldeles vist, at jeg flere end een Gang som Tankeeksperiment har forelagt mig selv det Spørgsmaal:

Hvis Du nu havde Valget mellem den

Fremtid, der venter Dig, uden at Du veed, om den bliver lys eller mørk, lang eller kort — og en Levetid af kun tre Aar, hvori Du havde Raad til at rejse, hvorhen Du vilde, og leve, som Du lystede, og derpaa dø — hvad saa?

Saa valgte jeg altid i Tankerne de tre Aar, og jeg er ganske vis paa, at dersom det havde været muligt for Alvor at stille mig et saadant Enten-eller, vilde jeg uden Betænkning have fastholdt det garanterede Eller — den Gang! — Skønt det havde været et meget daarligt Bytte.

Imidlertid gik Undervisningen sin rolige Gang, og det var kun meget sjælden, at Nogen af Børnene blev afleverede til Sultekur. Jeg syntes nemlig at have bemærket, at de slet ikke var bange for denne Straf. Dog kom den stundom til Anvendelse, naar Faderen selv opdagede, at Drengene havde overtraadt en af hans Befalinger.

En Dag var dette hændt og i den Anledning savnede vi de to største ved Middagsbordet. De var blevne indelukkede paa et Kvistværelse for at lide deres Straf, og under Maaltidet fik jeg en Paamindelse om, at jeg alt for sjælden benyttede denne Straf, hvorpaa

jeg svarede, at jeg ikke trode paa dens Virkninger, hvilket jo var et Angreb paa en af Mandens Dogmer og følgelig fremkaldte en temmelig varm Debat.

Efter at vi havde spist, gik vi ud i Haven, hvor der blev plukket Kirsebær. Jeg gjorde Folkene opmærksom paa, at der oppe i Toppen paa et af de højeste Træer endnu var en hel Høst at gøre, og der blev derfor hentet en længere Stige, end den hidtil benyttede. Da den var blevet opstillet skyndte jeg mig op ad den, og fik der oppe fra et fuldstændigt Indblik i det omtalte Kvistkammer.

Ganske rigtigt! Der sad mine to smaa Ugolinoer i Hungertaarnet nok saa glade ved en vældig Sibøtte Tykmælk, overdrysset med Puddersukker, og led deres Straf med god Appetit.

At jeg under et eller andet Paaskud fik lokket Deres Fader op til mig og vist ham denne efter mit Skøn fyldestgørende Motivering af, at jeg ikke trode paa Sultekuren — behøver jeg vel næppe at fortælle.

Det var unegtelig en Sejr, men netop fordi den var saa fuldstændig og saa ubestridelig, var det en af dem, som den Overvundne nødig til-

giver Overvinderen. Vi talte nu aldrig mere om Sultestrafpen, men vi talte endnu mindre sammen end før.

Hvad jeg fra først af havde forudset, indtraf endelig. Mærkeligt nok, at det lod vente paa sig i næsten halvandet Aar.

En Formiddag i Skoletiden havde den ældste af Drengene faaet et usædvanlig stærkt Anfald af rebelsk Uvornhed. Det begyndte saa smaat med, at han kastede Papirskugler paa Søsteren, og han vedblev dermed, skønt det mere og mere alvorligt blev ham forbudt. Da det var aabenbar Trods, forsikrede jeg ham, at hvis han gentog sine Flovser en Gang endnu, skulde han faa Prygl, men herpaa svarede han nok saa kæk, at jeg turde ikke slaa ham, for det havde hans Fader forbudt. Nu var der kun Et at gøre!

„Gaa ind i Kammeret, og hent Spansk-røret!“ — befalede jeg.

Han gik, men gav sig med det Samme til at hyle saa højt, at det genlød over hele Gaarden — naturligvis i det Haab, at Faderen skulde komme ham til Undsætning. Det Haab slog imidlertid fejl, og da han endelig bestandig skraalende bragte det skrækkelige Tugteapparat,

ruskede jeg ham dygtigt, saa han forstummede, løftede Spanskrøret og spurgte, om han nu trode, jeg turde slaa ham? Nu var Modet kuert, og han klynkede: „Jo, jo, jo!“

„Saa veed Du det til næste Gang“ — sagde jeg — „og saa behøver jeg ikke at vise Dig det nu!“ —

Dermed var det Optrin forbi, men dets Følger udeblev ikke. Ved Middagsbordet var Faderen ikke tilstede. Hidsig, som han var, frygtede han for at Uvejret vilde bryde løs, saa snart han saa' mig.

Lidt efter at vi havde spist, da jeg ovre paa mit Værelse spillede et Parti Skak med et ungt Menneske, der havde Tilsyn med den ubeboede Hovedbygning og derfor bar Navnet „Slotsforvalteren“ — blev Døren slaaet op med et Brag, og ind traadte min vældige Principal, mørkerød i Ansigtet og dirrende af Harme.

„Hvorfor schlug Di min Heinrich?“ — raabte han med en Mine, der tydede paa, at hans Heflighed stod paa Sprængpunktet.

Jeg var belavet paa en saadan Scene og saa' derfor ganske rolig og forundret paa ham, rystede paa Hovedet, som om jeg ikke forstod ham, og gjorde saa et Træk paa Skakbræddet.

„Hvorfor schlug Di min Heinrich?“ gentog han med et Næveslag i Bordet, saa alle Skakbrikkerne i et Nu laa væltede mellem hinanden.

Jeg saa' atter forundret paa ham, men tav.

„Wet Di inte, hvorfor Di schlug ham?“ — raabte han næsten ude af sig selv.

„Nej! Hvordan skulde jeg kunne vide hvorfor han fik de Prygl, som han ikke har faaet?“ — fortsatte jeg saa rolig, som jeg kunde.

„Har Di ham inte schlaget?“ — spurgte han, forbavset over Benegtelsen. „Han skrek ja so, som han hatte en Knif i Halsen. Wat skrek han denn for?“

„Se det kan jeg svare Dem paa: Han skrek for, at De skulde frelse ham fra de Prygl, han havde fortjent, men ikke har faaet.“ Og nu fortalte jeg, hvad der var hændt, og spurgte paa Ja og Nej, om jeg havde handlet korrekt eller ej.

Nej! —

Hvad jeg da skulde have gjort?

Naturligvis: overladt Faderen at straffe Sønnens Uartighed. —

„Med Tykmælk og Puddersukker etc.“ — supplerede jeg og tillod mig den Bemærkning,

at den Komædie dog vel nu maatte være udspillet, og at jeg i ethvert Tilfælde, dersom „en anden Gang“ skulde indtræffe, maatte holde mit Ord, hvis jeg ikke vilde fraskrive mig al Respekt hos mine Elever, der jo nu var vidende om den Uenighed, der hidtil havde været skjult. Herom vilde Manden ikke høre Tale, og da jeg bestemt erklærede, at dersom han ikke i dette Tilfælde gav mig fri Raadighed, maatte jeg betragte mig som opsagt, saa løb Heftigheden i den Grad af med ham, at han bad mig „gaa Pokker i Vold, hellere idag end imorgen“ — hvilket jeg dog i Henhold til hans loyale Respekt for trufne Aftaler maatte opfatte som Afskedigelse ved Halvaarets Udløb — eller saa snart der tilbød sig en anden Plads, som jeg kunde være bedre tjent med.

Da den hidsige, men rettænkende Mand havde sovet paa Sagen, lod det dog til, at han ikke var ganske tilfreds med sin temmelig brutale Optræden og Resultatet af vort Sammenstød. Næste Eftermiddag efter Skoletiden bad han mig komme op paa hans Værelse, og nu var han den rene skære Velvilje. Han indrømmede, at han satte Pris paa, at jeg havde taget det Hele saa alvorligt, og at jeg holdt

paa mit Ord til det Yderste, og han erkendte, at jeg ikke havde gjort Andet end staaet paa min Ret — men jeg havde saadan en tirrende Maade at sige min Mening paa — og han var „grob wie en Ochse“, naar han blev hed i Hovedet, at jeg var et ungt Menneske, og at han var en ældre Mand, der havde Hovedet fuldt af Bekymringer — og at vi derfor skulde smage paa denne gamle Rydeshejmer, som han ikke havde set til i flere Aar — og saa slaa en Streg over Alt, hvad der var haendt og sagt igaar!

Ja, naturligvis! Jeg var meget villig til at skrive Alt, hvad der var passeret mellem os To, i Glemmebogen. Der var kun Et, som jeg maatte holde udenfor den, og det var mit Løfte til Sønnen om, hvad der vilde hænde „næste Gang“.

Denne Indskrænkning i den gensidige Amnesti bragte min Principals buskede Øjenbryn til at sænke sig betydeligt, men i det Samme kom Karlen med Post-Tasken. Denne blev grebet og aabnet i Hurtighed — det var i Nærheden af December Termin! Mens Forpagteren læste sin Korrespondance, gennemløb jeg to Breve, der var faldne paa min Part, — saa akkurat

i det rette Minut, som Efterretningen om den rige Onkels Død i de franske Komedier, ja saa usandsynlig nøjagtigt, at jeg næppe vil undgaa at vække Mistro, naar jeg fortæller det! — og da han var færdig, skænkede han atter Glasene fulde og foreslog: at vi skulde lade „det Hele“ være glemmt.

Til hans store Forundring svarede jeg: „Nu vel! Efter hvad jeg har set i disse Breve, skal jeg helt overlade al Straf til Deres Godtbefindende“ — og dermed overrakte jeg ham de to Breve.

Det ene var fra min første Principal, Provsten, der tilbød mig en Andenlærerplads ved Borgerskolen i den Købstad, hvortil han var blevet forflyttet. Det andet var fra min Fader, der underrettede mig om, at Fugleberg Skolekald var blevet ledigt, og at Kaldspatronen havde lovet, at jeg skulde faa det, naar jeg søgte det. Begge Embeder skulde tiltrædes til Nytaar.

Det var tilstrækkelig Forklaring over min pludselige Føjelighed.

Otte Dage efter holdt jeg Afskedseksamen, der udviste en saa stor Fremgang i Børnenes

Kundskaber, at jeg fik udmærkede Vidnesbyrd baade af Husfaderen og Præsten.

Da jeg et Aar efter besøgte Familien, havde Faderen gjort et Forsøg paa at spare Huslærerlønnen og undgaa alle Kvaklerier om Straffebestemmelser ved at sende Børnene i Byens Skole, men han var meget utilfreds med Resultatet.

„Wenn jaj war en rik Mann, wilde jaj Dem köpe ut af den dumme Burskul' och gif Dem doppel Lön!“ — forsikrede han. „Die Kinder kan nicht mehr som det Halfe, wat di hatte ifjur gelehrt.“

Naa! Ogsaa jeg havde imens lært at sætte Pris paa den ærlige Mand, trods hans Fordomme.

Min første Forlægger.

Den venlige Dom, der var fældet over Formen i mine første Rimerier, havde, som tidligere bemærket, ikke fremkaldt noget overtroisk Haab om, at min Ævne til at skrive Vers nogensinde vilde blive til mere end et lille Dilettant-Talent, men i min Ensomhed hjalp den mig dog til et kært og underholdende Tidsfordriv. De fleste Breve, jeg paa den Tid og det følgende Aar skrev til min hypokondre Ven og Seminarie-Kammerat, blev skrevne i metrisk og rimet Form, og uagtet han var mit hele Publikum, satte jeg en Ære i ikke at gøre Brug af de saakaldte „poetiske Friheder“ og især saa vidt muligt at undgaa Digressioner og Inversioner.

Denne første Del af mit Forfatterskab kunde være blevet et temmelig voluminøst Værk,

hvis det var faldet i en Brevudgivers Hænder, men min Vens Hypokondri afvendte enhver saadan Fare. Engang i Koleratiden, da han fik lidt Mavepine, betragtede han sig som dødsdømt, skrev sit Testamente og brændte sine Papirer. Kun to af Rimbrevene — der nok var omtrent et halvt Hundrede i Tallet — eksisterede tilfældigt i Afskrift, og det er dem jeg her har aftrykt som Prøve paa mine Digte fra „første Periode“.

Hvis Nogen vil beskyldte dem for at være plat realistiske, skal jeg ikke forsvare dem men kun til Forklaring anføre: at jeg i dem kun skrev om, hvad jeg oplevede, og det var jo forstemmende trivielt. Jeg følte selv i saa høj Grad mit Hverdagslivs Mangel paa Romantik, at jeg for at bøde paa den søgte at digte mig ind i en Drømmeverden, hvortil jeg hentede Stemninger og Dekorationer fra Digterne af „den romantiske Skole“. Som en udvalgt Repræsentant for disse Forsøg kan jeg nævne Digtet „Vildsporet“, der nu staar som en ensom Modsætning til mine senere Digte, men den Gang havde hele Flokke af Søkende, alle sammen uklare, hemmelighedsfulde, duftende af „den blaa Blomst“, hvis Navn Ingen kendte.

En Gang kom jeg dog ganske tilfældigt til at skrive et lille Digt, der bevægede sig helt udenfor Mystikkens og Romantikkens taagede Omraade.

Paa en Spaseretur langs Søen kom i et Selskab, der udgik fra Præstegaarden, „Klaus Nars Ø“ — en lille Holm, der nu, saa vidt jeg ved, er landfast — paa Tale. Der blev spurgt om Aarsagen til dens Navn, og man kunde til Svar herpaa kun oplyse, at der havde gaaet et Sagn om, at en Konge engang havde sat sin Hofnar ud paa denne Ø. Narren havde heddet Klavs, men hvad Kongen hed, og hvorfor Narren var blevet deporteret derud, det vidste man ikke mere. Den gamle Original, Avditor Poul Rasmussen, der havde optegnet Alt, hvad han i hele sit Liv havde hørt og set, bekræftede baade, at han i sin Barndom havde hørt Sagnet, og at der allerede den Gang var saa lidt tilbage af det. Han kunde imidlertid tilføje, at der var skrevet et (maaske utrykt) Digt om Øen af hans Plejefader, Digteren Edvard Storm, men det gav ingen Oplysning om nogen Hofnar, men om en dansk Apicius:

Claus Nar han var saa mægtig en Mand,
 Han havde i Farum sit Sæde.
 Hans største Lykke, jeg siger forsand,
 Var den: at drikke og æde.“

hed det om denne „Ædedolk“, der havde givet Øen Navn ved at opføre et Hus paa den for at kunne æde og sove i Ro for den øvrige Menneskehed. Avditøren vilde, næste Gang vi samledes, medbringe en Afskrift af Digtet.

Jeg syntes det var Synd, at binde den lille Øs Historie til en saa dum og aldeles ikke naragtig Figur, og da jeg kom hjem, satte jeg mig til at skrive Digtet „Kongen og Narren“, over det lille Motiv, der var levnet af Sagnet.

Da det var færdigt, viste jeg det til H. V. Kaalund, der den Gang som *Poëta laureatus* eller i alt Fald som Chatolkassens Stipendiat „laa paa Landet“ i Farum. Han havde altid vist mig megen Velvilje, ja endogsaa betroet mig at læse Korrektur paa „Valkyrien Göndul“ — ja han havde læst adskillige af sine Digte op for mig i halvfærdig Tilstand, men aldrig havde han haft Anelse om, at jeg gav mig af med at skrive Vers, og der er derfor al Rimelighed for, at det nærmest var Overraskelsen, der var Grunden til, at han udtalte sig saa venligt om det, som han gjorde. Især Anvendelsen, der vilde passe godt til en af Datidens Statsreformatorer, som jævnlig optraadte paa Møderne i Præstegaarden, fandt han vel-

lykket — og han vilde absolut have Digtet med, naar vi kom sammen næste Gang, og oplæse det som Konkurrencestykke til Storms Digt.

Det var jo Alt, hvad jeg kunde ønske mig. Ved den følgende selskabelige Sammenkomst blev det oplæst og hans ejendommelige Maade at recitere paa gav det i Tilhørernes Øren en Kaalundsk Klang, hvoraf det oprindeligt ikke havde Spor. Formodentlig var det den, der bidrog mest til, at det gjorde langt mere Lykke, end det havde fortjent, og vilde have gjort, hvis det var blevet fremsagt af en Anden og bebudet som et Debutarbejde af en Dilettant.

Nok er det: at det fik en Modtagelse, som om det var en Nyhed fra den allerede da anerkendte Digers Haand, og at det vakte en, som det syntes mig, afkølede Overraskelse, da han fralagde sig Forfatterskabet og fortalte, at det var mig, der havde sat Sagnet i Stil.

Uagtet dette Digt — der er blevet optaget i de senere Udgaver af mine Digte, fordi det for mig selv har et Slags historisk Interesse — ikke vidner om ret meget Andet, end at dets Forfatter havde forelsket sig i Christian Winthers „Træsnius“-Rytmer, trode man, bestukket af dets lokale Interesse at have opdaget

et nyt Digter-Æmne i dets Ophavsmand, og det er ikke nogen af de meget anvendte Fortale-Undskyldninger, naar jeg fortæller, at jeg fik flere Opfordringer til „endelig at lade det trykke“.

Hertil havde jeg endnu ikke Mod til selv at gøre de fornødne Skridt, men da en velvillig ung Protektor, der havde leveret nogle Oversættelser til Georg Carstensen's Ugeskrift „Feuilletonen“, tilbød mig at forelægge mit Digt for denne æstetiske Storhed, blev jeg inderlig glad, og da han kom tilbage med den Besked, at Agenten havde læst det og fundet saa meget Behag deri, at han ikke blot havde erklæret sig villig til at optage det, men endogsaa sendt den Hilsen til Forfatteren, at han med Glæde vilde optage flere Digte af samme Kvalitet — saa blev jeg næsten svimmel over den uventede Lykke.

Jeg skyndte mig nu at tage en Afskrift af en halv Snes romantiske Balader, der godtgjorde, at jeg ogsaa havde læst la Motte Fouqué, Novalis, Achim v. Arnim og Hoffmann. Der var fuldt op med Fantasteri efter det blaablomstrede Mønster i disse Digte, men jeg maa dog sige til deres Forsvar: der var i dem alle den

samme Sky, som viser sig i „Vildsporet“, for at trække de mystiske Figurer frem til Lampe-rækken. De var stadig holdt i Baggrunden, saa vidt muligt bag Flortæppet.

Den første Fridag, jeg fik, ilede jeg til Byen og opsøgte Redaktøren og Udgiveren af det æstetisk-artistiske Ugeskrift, hvori jeg altsaa havde Haab om at se mine første Digte komme i Trykken. Jeg blev høfligt modtaget, og da det var lykkedes mig at sætte min ringe Person i Forbindelse med det af en Anden indleverede Digt, — hvilket lod til at være temmelig vanskeligt! — tillod jeg mig efter hans Tilladelse at aflevere nogle flere Digte til behageligt Udvalg og mulig Optagelse i „Feuilletonen“.

Manden havde øjensynlig meget travlt, men galant til det yderste takkede han mig for det første Digt og lovede hurtigst muligt at gennemlæse de tilkomne, undskyldte, at hans Tid var saa optaget med en Festino, der samme Aften skulde holdes i Ridehuset, og hvortil jeg „endelig maatte gøre ham den Glæde at benytte disse Fribilletter . . .“

Altsaa: jeg takkede, og skønt jeg var saa uvant til at omgaas literære Folk, opfattede jeg

bedre end Klienter i Almindelighed, at jeg ikke turde spille et Sekund af hans kostbare Tid, men hurtigst muligt burde skynde mig ud ad Døren og ned ad Trapperne med Biletterne — de første Sportler, mine Vers havde indbragt mig.

Festinoen var glimrende, Musikken fortryllende, og jeg var nær ved at beundre mig selv i min nye Egenskab: Frigænger. Dog glædede jeg mig endnu mere til min Værdighed som Medarbejder af „Portefeullen“, og aabnede med haabefuld Forventning hvert af dens følgende Numre.

Men nej! Hverken i det første eller det andet eller det tredje saa' jeg Spor af min Hofnar, end sige af min hvide Dame, min sorte Jæger, min Huldrepige, min Drømmehøj eller de andre Vildspors-Digte.

Nu mente jeg da, at efter en hel Maanedes Forløb kunde det ikke være ubeskedent, at jeg spurgte ham, om der var noget af Digtene, der egnede sig til Optagelse.

Den følgende Søndag gik jeg derfor igen til min forhaabenlige Udgiver — dog ikke saa frejdig som første Gang. Vel havde jeg ikke nogen overdreven Tro til mine Digtets Værd

og vilde næppe blevet synderlig forundret, hvis han ikke havde fundet dem egnede til Udgivelse, men denne Uvished om, hvad de vilde bringe mig: enten en Anerkendelse, som jeg oprindelig ikke havde betragtet som sandsynlig — eller: en Reduktion af de Forventninger, som Andres mere velvillige end velbegrundede Kritik havde vakt — den vilde jeg gerne se en Ende paa.

Da Tjeneren havde meldt mig og aabnede Døren for mig, hviskede han, at hans Herre kun havde et Par Minuter til overs: han skulde have en Festino om Aftenen.

Jeg vilde derfor fatte mig ganske kort, men næppe havde jeg aabnet Munden, før han meget venlig afbrød mig med de Ord: „Ah — nu kender jeg Dem igen. De vil spørge mig om Digtene? For dem kan De være rolig. Fra første Juli sker der en Forandring med Ugebladet, og til den Tid har jeg gemt Deres Digte. De vil komme til at begynde i et af de første Numre af „Figaro“. Gør mig den Fornøjelse at benytte disse Fribilletter til Festinoen i Aften — saa træffes vi maaske der! — Undskyld!“ — Han saa' paa sit Ur, og jeg forstod, at Avdiensen var forbi, bukkede og takkede og

gik min Vej med den Trøst, at nu var Sagen afgjort. Det var jo endogsaa ganske smigrende for mig, at mine Digte skulde gemmes til det nye Ugeskrift.

Den 1ste Juli 1841 kom, og samtidig kom det første Nummer af Georg Carstensens „Figaro“. Med en Uges Mellemrum fulgte Numrene 2, 3, 4 og 5, men hvad der ikke kom, det var mine Digte.

Ved Juli Maanedes Slutning plejede Bønderne at opgive Ævret, og nu besluttede jeg at gøre lige saa. Nu begyndte Aftenerne at blive længere og Festinoerne forflyttedes fra Ridehuset til Kongens Have.

Aftenen før den første faldt det mig ind — mere for Løjer end for Alvor — at jeg dog maaske endnu kunde faa et Par Fribilletter i Honorar for de hedengangne Digte.

Jeg skrev derfor en høflig Forespørgsel om deres Skæbne, og bad om, at jeg maatte hente Svar den følgende Morgen.

Da jeg kom for at hente det, blev jeg modtaget af Tjeneren. Herren var allerede gaaet ud, men han havde ganske rigtig med sædvanligt Galanteri efterladt to Billetter til Festen, som han bad mig benytte.

Men Digtene? —

„Ja, han sagde rigtignok Noget om nogle Digte“ — svarede Tjeneren — „men det forstod jeg ikke rigtigt, for han havde saa travlt.“

Af den Maade, hvorpaa han søgte at snakke sig fra Sagen, saa' jeg, at han baade var en fiffig og forstandig Karl.

„Naa saaledes,“ — sagde jeg med et forstaaende Smil. — „Han har smidt dem væk? Sig det kun rent ud, saa slipper jeg for at løbe her tiere.“

„Ne—e—ej — smidt dem væk, det har han vist inte“ — svarede Tjeneren alvorlig — „men naar De vil vide, hvad jeg tror, saa har han forlagt dem, og det for meget længe siden!“

„Saadan kan det jo ogsaa forklares!“ — indrømmede jeg og takkede for god Besked.

I Begyndelsen syntes jeg, det var ufor- svarligt saaledes at „forlægge“ en ung Forfatters „haabfulde Arbejder“, men nu er jeg ham taknemlig for den Maade, hvorpaa han blev min „Forlægger“.

Skolekald og Digterforsøg.

Saa kom jeg da til Maalet for min Stræben. Nytaarsdag 1842, næppe fyldt 20 Aar, tiltraadte jeg „Skolelærer- og Kirkesanger-Embedet“ i Fuglebjerg, Nabobyen til Snedløv, hvor min Fader, der for omtrent et Kvant-Aarhundrede siden var demitteret som „udmærket duelig“, var havnet. Jeg havde saaledes efter mine smaa Forhold gjort Karriere og blev fra alle Sider lykønsket til saa tidligt at have faaet Embede.

Hvorledes jeg selv satte Pris paa denne Lykke, vil man bedst kunne se af et Rimbrev, som jeg et Par Uger senere paa min Fødselsdag tilskrev

Min Ven!

Nu gaar jeg atter hen
Og gør en stakkels Gaasepen,

Der nys var blæk- og brødefri,

Delagtig i

Det Rimeri,

Som jeg kun altfor tidt begaar.

Og det er Synd og Skam, ti naar

Jeg rigtig nøje overvejer

Min nye Stand

Som Alvorsmand,

Jeg ved: det kan

Ej mér gaa an

At gøre slige Narrestreger!

Men ak! Det gaar mig, som det plejer:

Bedst, som jeg tror, det er forbi

Med alt det gamle Maskepi:

Triptrip! Saa kommer Fristerinden,

Og saa er jeg igen i Vinden;

Thi Pligten raaber: „*A la porte!*“

Men hun — nej, hun gaar ikke bort!

Ak, Fader Abraham! Du, som

Jeg nys holdt Forelæsning om,

Jeg staar som Du, da Sara kom

Grum som en Tyrk

Og bød Dig mørk:

„Driv Hagar ud i Parans Ørk!“

Ja, jeg staar meget, meget værre!

Thi da var Du en gammel Herre,

Og naar de Hundredeoget
 Er ude, koster det kun lidt
 At holde Hjertet og dets ømme
 Inklinationer smukt i Tømme.

Med mig er det en anden Sag.
 Jeg fylder just den Dag idag
 Paa anden Snese det første Aar —
 En Alder, som kun lidt forslaar
 Imod en Skæbne fuld saa gram
 Som den, der ramte Abraham!
 Jeg har, som han, en ærbar Frue —
 Saa ærbar, at jeg tidt maa grue!

(Det er — mit Kald,

Ifald

Jeg skal

Forklare, hvad der er naturligt:
 At „Frue“ kun er brugt figurligt)
 En Sara, ingenlunde fager —
 Hun er desværre meget mager,
 Endel tilaars og meget kjedelig
 Og i en mere end tilstedelig
 Potens forfalden til Askese.
 Af Børn hun har, vel talt, to Snese,
 Tildels forsømte, ilde avede
 Og ikke synderlig begavede;
 Dem skal jeg være Stedpapa
 Og aldrig vende Tanken fra!

Nu, jeg har ofret dem min Tid,
 Min bedste Kraft, min største Flid,
 Men al den Tak, hun hidtil gav,
 Var kun Bebrejdelser og Gnav;

Ti hun gør Krav

Paa meget Mere,

End det er muligt at præstere:
 Min Dag, min Nat, mit Liv, min Sjæl,
 Min Krop fra Hoved og til Hæl —
 Alt hører jo kun hende til!
 Naar blot jeg om en Anden drømmer,
 Hun paastaar, jeg min Pligt forsømmer
 Og sætter hendes Vel paa Spil.
 Hvert Suk, hvert Savn hun strængt fordømmer,
 Og mindst af Alt hun taale vil,
 At under hendes Tag jeg huser
 Forfløjne og forløbne Muser.

Min stakkels Hagar derimod —

Ak, hun er kun Slavinde,

Et fattigt Barn af blandet Blod,

Der flakker om paa Tater-Fod;

Men hun er ung og glad og god

Og pukker ingensinde.

Om hun er smuk, det ved jeg ej,

Men min, det er hun, og for mig

Er hun komplet forførende;

Og hun er uinteressert,

Opoffrende og resignert,
 Saa det er mer end rørende:
 Hun taaler Alt, selv Haan og Tort.
 Tit har jeg jaget hende bort
 Om Morgenen med Skam og Skænd,
 Og næste Kvæld stod hun igen
 Og nynned udenfor min Dør
 Saa kærlig og saa mild som før.
 Og hvad var saa den Løn, hun fik?
 Et fattigt ledigt Øjeblik,
 Som altid ved sit Komme hun
 Forvandlede til en Glædesstund!
 Derfor til Trods for den Estime,
 Som *ex officio* jeg maa
 Udvide mod min Legitime,
 Kan Du vel sagtens nok forstaa,
 At hvad hun her har foreskrevet,
 Kun slet er blevet efterlevet,
 Og at *pro forma* blot den Smaa
 Er jaget ud i Overdrevet!

Jeg sad i Aften ganske ene —

Det hænder tit

En Eremit! —

Hvem skulde gøre mig Visit?

Jeg var aldeles paa det Rene

Med Skæbnen om, at uden Gæst

Jeg skulde ende Dagens Fest,

Jeg havde holdt mit Solo-Taffel
 Saa nøjsomt, som det vel er set
     Hos en Asket,
     Og lagt Salvet
 Og Smør og Brød og Kniv og Gaffel
 (Og Appetiten med) igen
 I min Komodeskuffe hen,
 Besørget Kakkelovnen proppet
 Med Tørv — idag den ryger ej
 Af særlig Høflighed mod mig! —
 Item min største Pibe stoppet
 Med Nestved-Knaster — ja, min Ven!
 Du kender mig vist knap igen.
 Men jeg er bleven saa solid
 I disse fjorten Dages Tid,
 At jeg endogsaa, skøndt det kniber,
 Gaar med Kalot og holder Piber! —
 Jeg sad alt dybt fordybet i
 Et mig velvilligst laant Parti
 Af vel aflagrede Aviser
 Dels fra i Aar, dels fra i Fjor,
 Og divertered mig med Mord
 Og Ildebrand og Torvepriser
 Og Stænder-Præk og Kunstnoticer;
 Min Tanke fløj til Hovedstaden,
 Jeg saa' det glade Liv paa Gaden
     At tumle sig
     Ved Bjældeklang

Og Vægtersang

Og Tappenstreg

I livlig broget Hurlumhej —
 Fik Blod paa Tand og drømte mig,
 Forlokket af en dum Fortælling,
 Til Lande, som jeg aldrig saa',
 Men husked i det Samme paa,
 At jeg, der neppe mer tør gaa
 Tversover Gaden uden Melding,
 Bør passe paa min Fantasi
 Og „nøjes med min Kres“, hvori
 Jeg har det godt og er saa fri
 Som nogen anden tøjret Ælling!

Ja, jeg er en uskønsom En!
 Det Tøjr, der haler i mit Ben,
 Misundes mig af Mange —
 Det veed jeg nok, men kort og godt:
 Nu var Humøret blevet graat,
 Min „frie Bolig“ en Cachot
 Og jeg en stakkels Fange.
 Da nærmed der sig lette Skridt,
 Ved Ruden hviskede det „Titit“ —
 Det var den Lilles Stemme!
 Og saa blev Døren aabnet lidt,
 Og gennem Sprækken lød et blidt:
 „Titit! Er Degnen hjemme?“ —
 Og tror Du, jeg blev hende kvit?

Nej, hun gør Fødselsdagsvisit
 Til Midnat vist, den Slemme!
 Desaaarsag kan Du nok forstaa
 Hvorfor, saalænge det staar paa,
 Min Pen faar Lov at danse Ril
 Og slaa sig løs i bunden Stil.
 Altsaa — Indledningen er skrevet,
                     Nu kommer Brevet:

Min kæreste Ven! „Jeg griber min Pind
 Og sætter mig hen og letter mit Sind
 Og skriver Dig til og lader Dig vide,
 At“ — nu har jeg fyldt den fjerde Side.

Mer Nyt er her ikke paa denne Egn,
 Undtagen at jeg er udraabt til Degn,
 Har læst i Kordøren højt og lydeligt
 Og sjunget Amen særdeles nydeligt.

Indvielsen gik lidt broget for Resten.
 Paa Prædikestolen erklærede Præsten,
 At han „havde hellere set en Anden,“
 Hvori jeg ikke fortænker Manden.

Ti, som han siger, jeg kan „faaenskam“
 Sige præcis det Samme om ham,
 Og, hvad der er mere: hans hele Menighed
 Vil stemme i med den skønneste Enighed.

Som Prædikant var han ellers herlig,
 Skønt ikke videre menneskekærlig.
 „Svovlpølen“ nævnte han elleve Gange
 Og „Tændersnidsel“ vist dobbelt saa mange.

Værst skal han være, naar Kirken er tom
 (Det er den nok næsten Aaret om!)
 Til Paaske, Pintse og Jul er han bedst,
 For han er nidkær som „Offer“-Præst.

Fugle-Bjergboerne — de er honnette!
 Med dem kan jeg herlig komme tilrette.
 De er velvillige og beskedne,
 Somme er blot en Smule svedne.

Der er to Slags, som er højst forskellige:
 Dem, der bander, og dem, der er hellige,
 Dog lader det til, at den første Sekt
 Har en betydelig Overvægt.

„Omgang med Mennesker“ holder jeg ikke,
 Her kan man saa dejligt undvære Knigge.
 Jeg sidder som en umagen Ugle
 Midt mellem Fuglebjergs pæne Fugle.

Her er en Forpagter, meget agtværdig,
 Men halvgammel, ordknap, mørk og stilfærdig.
 En yngre Forvalter, der ikke er fri
 For gode Anlæg til Hypokondri.

En skikkelig Kromand, hos hvem jeg spiser,
 Informerer og læser Aviser,
 En sprænglærd Smed, der er ret kuriøs,
 En Skomager, som har en Skrue løs,

Og saa er der Bønderne — det er dygtige
 Folk, der er meget brave og kløgtige;
 At slaa mig til dem vilde være det Bedste,
 Men ak — jeg kan sletikke snakke om Heste!

Forleden var jeg i Gildeslag;
 Men jeg var tilovers: jeg manglede Smag
 For dampende Piber og trampende Hæle,
 Toture, Trekort og halve Pægle.

Dog, jeg har min Bolig at more mig i;
 Den hører til Embedet og er „fri“ —
 Ikke for Skatter blot, men for Alt,
 Hvad der er Hygge og Luksus kaldt.

Den ligger ved Byens fornemste Gade,
 En meget afvekslende Promenade
 Med Bakker og Søer, hvori man kan vælte,
 Om Sommeren Støv og om Vinteren Ælte.

Af Ler og Pindeværk Muren er bygget,
 Taget er kendelig pukkelrygget,
 Skorstenen bøjer sig mildt deltagende:
 Den gør mig vist en Visit en af Dagene!

Bjælkerne gnider mig Haaret af Ho'det,
 Bræddeloftet er skjoldet og sodet,
 Ovnene ryger, men Enken derinde
 Forsikrer: Det er kun med visse Vinde.

Gulvet er ikke særdeles tørt,
 Men derimod er det blødt og mørt;
 I Hullerne vokser der store Svampe
 Og Rotter — Du skulde se hvilke Tampe!

Væggene er elegant dekoreerte:
 I Frostvejr bliver de krystalliserete,
 Og naar det tør, er de straks betrukne
 Med broget Tapet, for saa er de mugne.

Men — hvad der hverken er kønt eller sundt:
 Af og til skal de løbe rundt,
 Fortalte min Formand. Stakkel, han led
 Selv saa meget af Fugtighed!

Skolestuen er smuk, kan Du tro:
 En Mellemting af en Stald og en Lo.
 Luften derinde staar ikke en Smule
 Tilbage for den i „den sorte Hule“.

Der sidder jeg daglig fra Ni til Tre
 Og mader Ungerne med ABC,
 „To Gange To“ og „Bibel“ og „Balle“ —
 Bare de kunde fordøje det Halve!

Nu ved Du altsaa, hvordan jeg har det,
 Dejligt og daarligt — alt som man ta'r det.
 Det er just ikke enhver Mands Sag
 At opleve saadan en Fødselsdag.

Nu er den endt. Hør, Klokken slaar!
 Parcen har hentet en ny Tot Blaar —
 Ak! Naar det blot er en Tamp, hun vil tvinde,
 Maatte hun helst holde op at spinde!

Lyset er nedbrændt. God Nat, min Ven!
 Hagar mig vinker til Lejet hen —
 Hvad der jeg tør drømme ved hendes Side,
 Faar Præsten i Krummerup aldrig at vide!

Den Følelse af Ensomheds-Uhygge, der havde været saa trykkende mens jeg var Huslærer, blev mig nu aldeles overvældende. Her var jeg henvist til et gennemført Eneboerliv udenfor Skoletiden. Mens jeg tidligere havde nydt alle mine Maaltider sammen med den Husstand, hvoraf jeg var Medlem, maatte jeg nu spise min Frokost og Aftensmad alene, og kun om Middagen, naar jeg spiste oppe i Kroen, havde jeg et langt fra livligt Selskab i Gæstgiverens lille Familiekreds.

Præsten havde fra første Øjeblik vist sig saa fjendlig imod mig, at jeg holdt mig saa langt og længe borte fra ham som muligt, og der var ingen af Skolelærerne i de nærmeste Byer, med hvem jeg havde Interesser til fælles. Overfor Herregaardsfolkene var jo en stakkels Skolemester ikke noget passende Selskab, og Fuglebjerg var ikke som Farum et Sted, hvor Kunstnere, Digtere og deslige Folk laa paa

Landet. Kom der en Gang imellem en København derud og slog sig til Ro en Ugestid, saa var det en Slagter eller Kreaturhandler, der kom for at gøre Opkøb.

Under disse Forhold var det let forklarligt, at jeg fortsatte den allerede tidligere begyndte Flugt for Virkeligheden, som syntes mig saa utilfredsstillende, og digtede mig dybere og dybere ind i en Drømmeverden. Havde jeg haft Opium eller Haschisch vilde jeg uden Tvivl have taget min Tilflugt til disse Beruselses- og Bedøvelsesmidler, men i Mangel af dem kastede jeg mig over Heines og Byrons Digte, og jeg kan ikke nægte, at de gjorde deres Virkning. Det gik mig som Dværgene i den Parabel, jeg siden skrev: jeg kunde ikke lægge en Tomme til min Vækst, men derimod lykkedes det mig ikke saa ilde at efterligne disse Herrers Skavanker. Det opdigtede „Jeg“, paa hvilket jeg lagde mine Vers i Munden, havde baade Byrons Hestefod og Heines visne Rygmarv, det saa' med Overmættelsens Foragt ned paa den Verden, hvori jeg ikke havde levet, men efter hvis Herligheder jeg havde smægtet, og det spottede efter bedste Evne de Erfaringer, jeg ikke havde gjort, og de Følelser, jeg ikke havde oplevet.

Hvis Nogen skulde have Lyst til at se en Prøve paa de Digte, jeg dengang begik, kan jeg henvise til „Jonas Tværmoses Ærgrelser“. Første Del, femte Skitse. Den indeholder blandt Andet en Elegi, der hedder „For Vind og Vove“, som Plattenslageren Suderup har afskrevet efter en ung poetisk Morfinists Manuskript og benytter til at bedaare en smuk følsom Piges Hjerter.

Det er virkelig ordret afskrevet, og jeg har desværre i Virkeligheden oplevet, at en Afskrift af den har bidraget til, at en elskværdig Pige lod sig overtale til at prøve sin Lykke som frelsende Engel for et ufrelseligt Subjekt, der ødelagde hendes Fremtid. Hun syntes, det var Synd andet end at redde ham fra det Skibbrud, som antydes i det sidste Vers:

„Nu gaar jeg med Strømmen. Jeg slipper mit Ror
Paa en lystig Fart vil jeg drikke!
Jeg landede ej, hvor jeg vilde, og hvor
Jeg strander bekymrer mig ikke,“

men al hendes opofrende Kærlighed kunde ikke forhindre, at han tilsidst strandede paa et af de kriminelle Skær, og endte i den yderste Elendighed.

Samtidig med, at jeg mere og mere forfaldt til den sorte Lyrik, kom jeg ogsaa til at lide

af religiøse Anfægtelser. Et betydeligt Antal af Sognets Beboere hørte til de saakaldte „Opvakte“, og jeg kunde som Sognets Skolelærer ikke undgaa nu og da at være tilstede ved deres Konventikler. Unegteligt var de Taler, der i disse Møder blev holdte af Lægprædikanterne, meget nær beslægtede med Symptomerne paa den nordlandske Prækesyge, og naturligvis var der i disse stakkels Mennesker automatiske Fraseflom, ingen nye Tanker, der virkede overbevisende, men der var i den — maaske til Dels hysteriske — Henrykkelse, hvormed de fleste af Kvinderne og en Del svagelige Mandfolk, hørte paa de bibelske Talemaader og sang de gammeldags Salmer, hvis Billedsprog de aldeles ikke forstod, noget Smittende, især for et Menneske, der saaledes som jeg var utilfredsstillet af den virkelige Verden og i Færd med at digte sig en Fantasi-Verden til Privat-Asyl.

Laa det ikke meget nærmere og nemmere: ved Viljens Kraft at kvæle alle Fornuftens Tvivl og Indvendinger, lukke Øjne og Øren for Digter-Elysiets Fristelser og søge Tilflugt i den blinde Tros Nødhavn, hvorfra der jo efter Millioners

Vidnesbyrd var Adgang til et Paradis, som Utallige havde offret Livet for at naa? —

I den urolige Tilstand, hvori jeg befandt mig, kom dette Spørgsmaal over mig ikke som en Flyvetanke, men som et alvorligt Enten-Eller. Jeg skal ikke forsøge paa at skildre de Sindsbevægelser, det fremkaldte, men kun hen-vise til Digtet „Tro og Viden“, som jeg paa den Tid skrev efter et Motiv af Aloïs Blumauer. Jeg havde dengang nylig læst Baur's og Strausz' Skrifter og var for godt belæst i Kirkehistorien til, at jeg uden en Tankeomvæltning skulde kunne slaa over i den efterhaanden udviklede kirkelig ortodokse Trosbekendelse, men paa den anden Side havde jeg ogsaa indset Positivismens Trøstesløshed og Nyrationalismens Halvhed, og følte en naiv Beundring for Søren Kierke-gaards „Credo quia absurdum“ der taalte et-hvert Angreb. Maaske var det dog kun min Forbavselse over, at den store Tænkter havde kunnet slaa sig til Ro ved Paradokset, der pyntede den syge Mand med Glorien, men vist er det, at hans Skrifter paa den Tid bidrog meget til mine Forsøg paa at gøre ligesaa.

Den stærkeste Paavirkning modtog jeg dog ved min Omgang med en Familie, hos hvem den

levende Tro aabenbarede sig i sin elskeligste, mest vindende Form. Det var Institutbestyrer Stephansen paa Holsteinsminde og hans Hustru Dorothea født Svenningsen. Begge var ualmindelig begavede og kundskabsrige, og begge levede uden Hensyn til deres Opofrelser og Anstrengelser alene for at gøre godt.

Han var en Mand med meget udpræget Individualitet, i god Betydning næsten en Original. Hans livlige Fantasi udstyrede hans Tale med en saadan Rigdom paa Billeder og Sammenligninger, at den, der talte med ham første Gang, havde svært ved at følge ham. Ogsaa Paradokser og Ironi anvendte han i Overmaal, saa man maatte kende ham temmelig nøje for ikke at misforstaa ham. Naar han vilde fortælle, at han i sin Ungdom havde været Fritænker og siden gennemgaaet baade Pietismens og Grundtvigianismens Yderligheder, sagde han f. Eks.: „Jo jeg kender godt den gamle Baruch Spinoza. Jeg har logeret hos ham næsten en halv Snes Aar. Det var en meget ugeneret Lejlighed, og den kunde nok gaa an om Sommeren, men om Vinteren er man ikke tjent med at ligge for aabne Døre. Jeg har ogsaa en Tid haft Tilhold hos Pietisterne; der var

baade Døre og Vinduer lukkede, og det med Skodder saa tætte, at der hverken kom Sol eller Luft ind i Huset. Nej! Saa var der hyggeligt hos Gamle Grundtvig. Der var baade Synge-skole og Dansebod og Legestue, og saa var der Gennemgang til Vatikanet, hvad der jo især tiltalte mig, som altid har været et Slags Katolik“. — Det Sidste sagde han med sit ironiske Smil for at aabne sig Lejlighed til at fremhæve „den Slags“ Kristendom der var katolsk, førend Papismen og Reformationen forvoldte det store Skisma.

Fru Stephansen var — efter min Overbevisning — det mest begavede Menneske, jeg har lært at kende. Hendes skrøbelige, forkrøblede Legeme gemte en Sjæl, der besad baade Kvindens og Mandens særlige Ævner i deres fuldkomneste Udvikling. Hun forenede Kvindens øjeblikkelige, instinktueller Opfattelse med Mandens grundige Refleksion, og ved Siden af den kvindelige, sympatetiske Indflydelse, som hun udøvede, stod hele den mandlige, klare, logiske Fremstilling og Bevisførelse til hendes Raadighed. Selv de mest forvorpne og forhærdede Fjortenaars Vagabonder, paa hvem Lærernes Straffe og Formaninger prellede af,

kunde hun ved en stille, blid Samtale blødgøre, saa de flød hen i Taarer og lovede Bedring. I de tre Hovedsprog var hun hjemme som en Indfødt, og skønt hun nødvendig lod sig mærke dermed, oversatte hun Latin temmelig færdigt. Vidunderlig belæst var hun ogsaa. Uagtet hun aldrig søgte Lejlighed til at vise sine Kundskaber, overraskedes man idelig ved at opdage, hvor meget hun vidste i de forskellige Retninger, og hvor klart alt, hvad hun havde læst, stod for hende.

Det var meget sjældent, at hun blandede sig i en Disput, uagtet der blev ført Disputter i Mængde i det tolerante Ægtepars Hus. Kun naar hendes Mand, der var en ivrig Disputator, i Stridens Hede havde vovet sig for langt ud i sine Paradokser og Hyperboler eller hildet sig i en ugennemførlig Allegori, tog hun beskeden fat, hvor han slap, og hjalp ved et forklarende: „Stephansen mener vist . . .“ baade ham selv og hans Modpart til Forstaaelse og Fortsættelse. Greb nu denne Lejligheden til at fastholde hende i Disputten, saa gjorde han kun et daarligt Bytte, ti den Klarhed, hvormed hun udtrykte sig, den Varsomhed, hvormed hun valgte sine Ord og det Skarpsyn, hvorved hun

øjeblikkelig opdagede ethvert svagt Punkt i Modstanderens Taktik, var ligefrem overvældende. Men med al sin vidunderlig udviklede Begavelse forenede hun den mest fordringsløse Beskedenhed, den mildeste Fordragelighed mod anderledes Tænkende og Troende, og den utrætteligste Sagtmodighed overfor enhver Fejlende.

Det kunde ikke være Andet end at disse to elskværdige Mennesker fik en stor Betydning for mig, der i saa høj Grad var trykket af min Ensomhed, af mine utilfredsstillende, haabløse Længsler, af mine usympatetiske Omgivelser og min indre Splid mellem et lyst, levelystent Sind og Nødvendigheden af en mørk Resignation. Hos dem fandt jeg den venligste Deltagelse og den fuldeste Forstaaelse, og det uagtet den store Forskel paa vor Alder og den betydelige Uoverensstemmelse i vore Trosartikler. Da jeg i min Fritid paatog mig at give Timer i Sang og Gymnastik for Institutets Elever et Par Gange ugenlig, blev jeg snart som hjemme i Huset og fandt i den gamle livlige Mand en Ven, der altid var rede til i den velvilligste Form at tale og disputere med mig om Alt, hvad der laa mig paa Hjærte, og i hans Hustru en moderlig Veninde, hvis Overlegenhed jeg i

alle Retninger maatte erkende paa samme Tid, som jeg med den inderligste Tillid og Fortrolighed kunde skrifte alle mine Trængsler og Sorger for hende.

Der var kun een Fold i min Bevidsthed, som jeg i det Længste ikke aabnede for hende, og det var den, hvori jeg skjulte mine poetiske Attentater. Grunden hertil var ikke nogen Tvivl om hendes Ævne til at dømme rigtigt eller hendes Vilje til at udtale sin Dom paa den skaansomste Maade. Jeg var tvertimod overbevist om begge Dele, men jeg havde ikke nogen synderlig Tro til mine Romancer og Ballader, og jeg havde en korrekt Forudfølelse af, at dersom hun fandt dem værdiløse, vilde jeg opgive et Tidsfordriv, som hidtil havde interesseret mig, og som jeg under de daværende Forhold vilde savne.

Jeg havde imidlertid faaet Lyst til at prøve mine Kræfter paa et større Arbejde end de smaa romantiske Digte, og var temmelig hurtigt blevet færdig med en Novelle, hvori jeg havde omsat mine egne smaa Oplevelser i stor Skala. Den handlede om to Venner: den ene en praktisk Realist og den anden en idealistisk Drømmer, begge to trods deres Forskellighed noble indtil Yderlighed, paa Kant med Verden, miskendte,

bedragne og til Slutning: resignerede pessimistiske Filantroper. Den Førstnævnte vil man i betydelig omarbejdet Skikkelse kunne træffe i „Jonas Tvermoses Ærgrelser“, hvor han optræder i anden Del under Navnet Morten Strøm. Den Sidstnævnte kan man omtrent genfinde i hvilken som helst Gouvernante-Roman fra Aarhundredets første Halvdel. Han adskilte sig dog i et Punkt fra Flertallet af de frøkenbaarne Romanhelte: han havde ingen Anfald af Bersærkergang, men derimod hyppige poetiske Paroxysmer, under hvilke han skrev lyriske Digte, der i det Ydre gav min Novelle en vis Lighed med Ingemanns „Werners Ungdomsvandring“ eller — om jeg maa bruge en Sammenligning af Friherreinde Knorring — med „spenat med små melankoliska köttbullar i“.

Jeg vil alligevel tilstaa, at uagtet jeg ikke havde nogen Tro paa min Forfatterbegavelse i det Hele taget, var der i dette Opus Adskilligt, der syntes mig saa vellykket, at jeg forundrede mig over, hvor heldigt jeg var sluppet derfra, og det gav mig den Courage, jeg havde manglet. En smuk Dag samlede jeg et Udvalg af mine bedste Sager sammen og bad min gamle Veninde uden Forbehold sige mig sin Mening om,

hvor vidt de kunde betragtes som Andet og Mere end Husflidsarbejder.

Hendes Dom var, som jeg kunde vente den, baade skaansom og uforbeholden. Den anerkendte, at Versene vidnede om Smag, Omhu og formel Færdighed, men tillige om saa stærk Paavirkning af de Digtene, jeg havde læst, at de let vilde blive betegnede som Digtning paa anden Haand. Rimbrevene var de bedste, fordi de behandlede selvoplevede Tildragelser og Stemninger og derfor gav min Personlighed friere Lejlighed til at gøre sig gældende. Novellen var det svageste Forsøg, i det den bevægede sig i Krese, som jeg kun kendte af Bøger, og fremstillede flere Personer og Situationer, hvortil jeg ikke havde haft Lejlighed til at se Forbilleder i Virkeligheden — kort sagt: man mærkede, at jeg havde set og oplevet for Lidt i mine trange og smaa Forhold, til at mine Tegninger af Livet kunde blive Andet end Billeder uden Modeller og Studier.

At jeg øjeblikkelig erkendte den slaaende Sandhed i hendes Ord, var ikke underligt, ti de stemte fuldstændig overens med min egen Følelse af min ufærdige Udvikling. Det stod nu aldeles klart for mig, at ethvert Forsøg paa

at arbejde mig frem til selv den beskedneste Plads blandt Forfatterne — poetisk Kopist vilde jeg dog ikke nøjes med at blive! — var haabløs under mine nedtrykkende og sammensnørende Forhold. Min Præst havde allerede længe gjort mig min Stilling utaalelig, og da der omtrent samtidig med at mine poetiske Illusioner faldt sammen, bortfaldt et privat Hensyn, som lagde et Baand paa mig, tog jeg den vilde Beslutning: at opgive min faste Stilling og springe ud i det tomme Rum. Hvor jeg skulde finde Fodfæste, havde jeg ingen Anelse om — men ud — ud maatte jeg!

Det Fornødne var snart arrangeret — at slippe fra et Embede er utrolig meget lettere end at bane sig Vej til det.

Hvad Folk sagde om det? — Naturligvis: De rystede betænksomt paa deres kloge Hoveder og trode, at der var gaaet en Skrue løs i mit. Kun min Fader og Stephansens havde en anden Tro.

Fader sagde: „Du har raadet Dig selv, fra Du gik ud i Verden, og naar Du nu bortkaster alt, hvad Du har opnaaet, saa maa Du vel have dine Grunde dertil!“

Stephansen sagde: „Jeg kan saa godt for-

staa, at De siger Farvel til Deres Skole. Vorherre har nok et bedre Kald til Dem!“

Det var en smuk Høstdag i 1844, da jeg forlod Fugleberg. Jeg havde solgt, hvad jeg ejede, og det sidste jeg gjorde, før jeg steg op i Vognen, der kørte mig bort, var — at lave et stort Baal af alle mine poetiske Manuskripter. Men Nissen fulgte med paa Flyttevognen. Paa Vejen til Sorø kunde jeg ikke lade være at sætte min Stemning paa Vers: jeg digtede „Ynglingens Vaarsang“:

„Isen er brusten!“

Hvis Nogen finder det Umagen værd, kan han læse den i mine „150 Viser“. Den blev Afslutning paa min lyriske Periode. I de fire følgende Aar fik jeg for travlt med at opleve, til at jeg skulde spille Tiden med at opdigte.

Legender.

Det er en nok som bekendt historisk Sandhed, at der flyver og altid har fløjet en Mængde Bedrifter, Repliker og Anekdoter om i Luften, om hvis Oprindelse man ikke veed rigtig Besked, og som derfor i hvert Land tilskrives en der bekendt Mand, til hvis Udstyrelse man finder dem passende.

Det mest bekendte Exempel paa de herreløse Bedrifter er vel det Pileskud, som baade Vilhelm Tell og Palnatoke og, jeg veed ikke hvilken af de gode gamle Ægyptere, har faaet Skyld for, og et Par ganske pudsige Eksempler paa, hvorledes en hel Række af Anekdoter kan overføres paa to samtidige Personer har vi deri: at næsten alle de lystige Indfald, som man i Danmark har paadigtet Wessel, er i Sverrig blevne fortalte om Bellman, og at de samme

Ejendommeligheder, hvormed vore Sagn har udstyret Johannes Evald, kendes af det svenske Publikum som Karaktertræk hos Bengt Lidner.

Naar jeg tilstaar, at der allerede i levende Live er blevet paadigtet mig en hel Mængde Indfald og Replikker, der er mig aldeles fremmede, haaber jeg, at Ingen vil mistænke mig for nogen utilbørlig Lyst til at stille mig sammen med de foran nævnte Herrer. Jeg har kun paaberaabt mig deres Navne for at vise, at saa vel de Store som de Smaa kan være udsatte for at faa deres Historie illustreret med Scener, som tilhører ganske andre Personer.

Den unægtelige Sandhed, at jeg som Elev paa Seminariet var temmelig overgiven, er saaledes blevet betragtet som Berettigelse til at gøre mig til Helt i en hel Del af de Spilopper, der allerede i min Tid var gamle Historier.

For at nævne et eneste Eksempel: Der var paa første Sal en Gang, som var saa slet be-lyst, at man om Aftenen paa den ikke kunde kende hinanden, og det var en gammel Sport, at den ene Kammerat i Mørket satte sig paa Ryggen af den anden, der saaledes maatte bære ham ned ad en lang Trappe. Mange Aar efter at jeg havde forladt Seminariet, vidste Enhver,

at „det var ganske vist“: at jeg en Aften havde taget mig en saadan Ridetur paa Ryggen af vor Professor — skønt det famøse Ridt var foretaget af en Seminarist Wind samme Aar som jeg blev født, paa den daværende Anden-Lærer, Digteren Casper Johannes Boye.

Den æventyrlige Beslutning, jeg havde taget: uden paaviselig Nødvendighed at opgive mit Kald, var paa tilsvarende Maade efter en Menneskealders Forløb bleven sat i Stil saaledes: at jeg uden at sige Noget om min Beslutning skulde være rejst bort efter at have skrevet „Vakant!“ paa Skoledøren — en jysk Degnehistorie fra forrige Aarhundrede!

Den mest kuriøse Bedrift, jeg skulde have udført under mit Ophold i Fugleberg, var dog en Kunstberider-Præstation, der syntes mig selv lige saa utrolig, som Slagelse-Præsten Hellig-Anders's milelange Ridt paa det natgamle Føl.

Det absolut Sande, der ligger til Grund for Legende-Dannelsen er Følgende;

I min Ungdom var jeg en ivrig Gymnast — endogsaa beæret med Udmærkelse i Alt, hvad der henhørte under Gymnastik — og havde som Følge deraf en vis Mangel paa den Adstadighed, som forbyder Folk at springe over

en Grøft, der er mere end en Alen bred, eller hoppe over en Laage i Stedet for at lukke den op og i.

Min velærværdige Foresatte, Præsten i Krummerup, kunde ikke noksom beklage sig over denne Mangel. Ikke nok, at jeg holdt Ridehest — hvilket jo var en upassende Flothed — men han havde endog en Gang set mig „springe op paa den ligesom en Kunstberider“ — d. v. s. uden at bruge Stigbøjlen — hvilket han ligefrem fandt forargeligt. Degneligt var det vel heller ikke saa ganske, og det er nok muligt, at havde jeg været paa hans Alder, vilde jeg ogsaa have kaldt det en Letfærdighed, men den Gang syntes det mig hverken at stride mod Moralen eller Fysikken.

En Søndag Eftermiddag, da jeg vilde besøge en Ven, som var Huslærer hos Skovrideren paa Saltø Gods, havde Sognefogden, der forpagtede min Jordlod og holdt mig med Ridehest, faaet en ny, smuk Hoppe, som jeg skulde prøve. Den bar udmærket, hed det, men „den var lidt letskræmt af sig“.

Turen gik ganske mageligt og behageligt ud ad Landevejen, lige til jeg kom til Hyllinge. Her havde Byens Karle og Piger samlet sig

ude paa Gaden til Leg og Lystighed, og for Øjeblikket prøvede Karlene, hvem der kunde slaa det største Knald med en Kørepisk. Denne Sport faldt aabenbart ikke i min Hoppes Smag. Ved det første Smæld blev den stædig, og alle mine Forsøg paa at faa den til at gaa frem førte kun til, at vi begge To baglængs kom længere og længere tilbage til stor Fornøjelse for Ungdommen. Da jeg imidlertid ikke vilde overlade Hesten at bestemme, hvad Vej vi skulde tage, og den med den mest bæstiske Stædighed fastholdt sine reaktionære Tendenser, vidste jeg ikke bedre Raad end at benytte mig af dem: jeg lod den svinge en Halvcirkel og tvang den saa til med Halen foran at tilbagelægge hele Vejen gennem Byen, stadig fulgt af den glade Ungdom.

Da vi saa var komne et Stykke ud paa fri Mark, var min Rosinante blevet træt af Krebsgangen og lod til at være ret vel tilfreds med at faa Lov til at gøre omkring og med Hovedet forrest fortsætte Vejen til Saltø.

Hvem skulde nu tro, at denne simple, hverdagslige Søndags-Historie ikke alene kunde bevares i en Menneskealder ved at gaa fra Per til Povl og fra Povl til Karen og Maren og

Mette, men at den undervejs har kunnet udvikle sig til et Æventyr, som jeg næsten ikke selv har været i Stand til at genkende, og at den rimeligvis, om end i mindre Stil, med Tiden vil antage lige saa fantastiske Former, som Legendens om Slagelse-Præstens Ridetur?

Det lykkedes dog!

Da Godtfolk derude i Egnen en halv Snes Aar senere fik at høre, at en Forfatter, der var blevet bekendt i Hovedstaden ved en hel Del mere eller mindre lystige Viser og Komedier, ikke var nogen anden end den fordums Skolelærer, var det ikke saa forunderligt, at de begyndte at søge i deres Hukommelse om, hvor vidt denne næsten forglemte Person allerede den Gang skulde have haft lystige Indfald og gjort Løjer for Publikum. Det var rigtignok grumme lidt, man i den Retning kunde opgrave, men det Lidt, man fandt, pyntede man op, saa godt man kunde, og adskilligt af, hvad andre havde sagt og gjort, blev med det samme uforvarende ført over paa hans Regning.

Længere hen i Tiden, da de saaledes fremkomne Sager og Sagaer havde haft en Snes Aar at løbe om og vokse i, traf jeg sammen med en gammel Bekendt, der imens havde

bosat sig der i Egnen og faaet Rede paa alt, hvad der hørte til dens Personhistorie. Han var en meget ivrig Samler i dette Fag, og da vi nu efter lang Tids Forløb mødtes igen, vilde han gerne have lidt nøjere Besked om forskellige Anekdoter, der trængte til at suppleres. Blandt andet spurgte han mig, om det var paa et Væddemaal, jeg havde gjort det berømte Ridt gennem Hyllinge.

Det lød for mig som en Gaade, da jeg ikke kunde falde paa at sætte Turen paa den stædige Hoppe i Forbindelse med nogensomhelst Berømmelse, og jeg kunde kun give ham den negative Oplysning, at jeg aldrig havde redet Væddeløb.

„Var det da bare for Morskabs Skyld, at De red den lange Vej paa den Maade?“ spurgte han forundret.

„Hvilken Maade?“

„Siddende baglængs paa Hesten!“

„Det maa være en Anden, der har gjort det Kunststykke!“

„Ih nej, vist ikke! Der var mange Mennesker, der saa' det, og De var jo godt kendt der paa Egnen.“

„Maa jeg saa faa at vide, hvad det var, disse mange Mennesker har set!“

„Som jeg siger, at De en Søndag Eftermiddag nok saa strunk kom ridende gennem Hyllinge, siddende baglængs paa deres Ganger!“

„Aa — nu har jeg Opløsningen paa Gaaden! Jeg har en Gang tvunget en stædig Hest til at gaa baglængs gennem Byen, men selv sad jeg rigtig nok forlængs paa den.“

„Det maa have været en anden Gang! Den Gang, som jeg taler om, red De, som jeg siger, det veed jeg fra Folk, som selv har set det.“

„Men veed De ikke ogsaa: at der er mange Folk, som, naar de fortæller, hvad de har hørt, ikke husker andet, end at det er noget, de selv har set? — Naar jeg nu forsikrer Dem, at jeg aldrig nogensinde har produceret mig som Baglængsrytter . . .“

„Saa maa De undskylde, at jeg tror, det er Dem, der husker fejl, for der er saa mange, som veed det, at De gjerne kunde faa et Thingsvidne derpaa.“

„Ja, saa maa det jo være en historisk Sandhed.“

„Det er det minsæl!“ Og det er jo da heller ikke det største Kunststykke af den Slags, som De har gjort.“

„Dog ikke?“

„Nej! Min Morbroder har selv fortalt mig, at en Dag, da De havde været oppe og talt med Præsten, saa gik De hen til Drengen, som holdt Deres Hest, og tog Tøjlen, og i det samme stod De med et Spring oppe paa Ryggen af den og galloperede ud af Præstegaarden — ganske som en Kunstberider.“

„Staaende paa Hesten?“

„Ja, det vil De da vel ikke nægte? Min Morbroder var s'gu en paalidelig Mand, og han bandte paa, at han havde hørt det af Præstens Karls egen Mund! . . .“

Saa var jo ogsaa det blevet en „historisk Sandhed“!

Hvorfor skulde Manden vel tro mig bedre end baade „Morbror“ og Præstens Karl? Hvis min Saga tilfældigvis skulde leve endnu til næste Generation, er det højst sandsynligt, at en fremtidig Biograf vil opdage den historiske Sandhed: at jeg, staaende baglængs paa Hesten, red lige fra Fugleberg Skole over til Sverig, hvor jeg straks fik Engagement ved et Kunstberiderselskab.

En Velgører.

Det er en gammel Erfaring, at den Modstand, vi møder hos vore Uvenner, tit hjælper os bedre frem i Verden end den Bistand, vi faar af vore Venner, idet Vennehjælpen meget let kan gøre os et eller andet Stadium paa vor Vej saa mageligt og behageligt, at vi standser der og ikke kommer videre, mens Fjendernes Angreb hindrer os fra at slaa os til Ro under Vejs og saaledes tvinger os til at skynde os mod Maalet, ja maaske endogsaa ved at spærre Vejen nødsager os til at slaa ind paa en anden Bane, der fører til et bedre Maal.

Jeg vil just ikke sige, at vi er synderlig villige til at paaskønne den Nytte, de saaledes gør os, tværtimod: vi har i Reglen den størst mulige Lyst til at sætte Uvilje mod Uvilje, saa længe Kampen staar paa, men naar den for-

længst er endt, og vi maa erkende, at det netop var den, der tvang os ind paa den bedre Vej, saa ser vi rolig tilbage paa de Angreb, der i sin Tid bragte os i Harnisk, og bliver endogsaa tilbøjelige til at istemme den franske Vises Refrain:

„Vivent nos amis —
Les ennemis!“

Jeg har haft al Grund dertil. Saa godt som hver Gang jeg har slaaet ind paa en bedre Vej, er det en eller anden saadan uvillig Velgører, jeg kan takke for de lykkeligere Forhold, jeg har opnaaet, og frem for alle var det en saadan, der viste mig den Velgerning i Tide at gøre mig min Stilling som Skolelærer aldeles utaalelig.

Hvis jeg havde truffet paa en velsindet Sognepræst, er der al rimelig Sandsynlighed for, at jeg, der ingensinde havde stilet højere, vilde have levet mig sammen med min Stilling, ladet mig rusticere og maaske endt som resigneret Pietist, som krakilsk Politiker — eller som mine to Formænd, der døde som humør-syge Stakler, og i hvert Frikvarter maatte tage Medicin af Klukflasken — men det hændte mig

ikke. Den rette Mand var udnævnt, og han skyndte sig alt hvad han kunde med at besøge det Fornødne.

Straks ved min Ankomst til Skolen blev jeg modtaget af min Kollega fra Hovedsognet, som havde læst lidt med Børnene under Vakancen.

Han bød mig Velkommen og ønskede mig Held og Lykke i min nye Stilling.

„Ja, De kan tro, at det kan behøves, for De faar meget at gaa igennem!“ — tilføjede han. „De gør Dem ikke noget Begreb om, hvordan Skolen er blevet forsømt under Deres Formands lange Sygdom! Børnene kan ingen Verdens Ting, saa De maa begynde forfra i Alt.“

„Naa! Saa faar jeg jo Æren for det Hele, naar de lærer Noget“ — mente jeg i mit Ungdomsmod.

„Æren — ja vist! — og Paaskønnelse — jo, der skal De ha' det!“ — sukkede min gamle Kollega. „Saadan tænkte ogsaa jeg den Gang, jeg var ung og kry. Nej, gør Alt, hvad De formaar, slid og slæb for at lære Børnene Alt, hvad de kan nemme, stræb at være saa nøjagtig i hele Deres Embedsførelse som muligt,

og naar De saa venter, at det skal blive anerkendt, saa skal De se, at jo bedre det lykkes Dem at røgte Deres Kald, jo mere Uvilje vil De paadrage Dem, og jo mere vil man chikanere og bagtale Dem! Jeg taler af Erfaring. Jeg har ogsaa været ivrig i Tjenesten og taget mig Verden nær, men inden to Aar var forløbne efter at vi havde faaet vor nuværende Velærværdighed, saa var jeg traadt ned. Jeg var blevet ti Aar ældre, var blevet nervøs, graahaaret og sløv, lod Alting gaa, som det bedst kunde, og fandt mig i Alt. Lad mig se, at De staar bedre imod! De har jo hverken Kone eller Børn, som jeg, stakkels syge Mand!“

Naa! Jeg havde den Gang i slige Sager et Mod, der grænsede til Overmod. Jeg forsikrede, at jeg slet ikke var bange for Præstemanden. Naar jeg passede mit Embede og ikke fornærmede ham, kunde han jo ikke faa noget imod mig — antog jeg.

„Ikke faa Noget imod Dem?“ — gentog min Kollega. „Han har allerede saa meget imod Dem, som man kan have mod et Menneske, man slet ikke kender!“

— Men hvorfor da?

— Først og fremmest fordi han ikke kan fordrage at se glade Mennesker, og dernæst fordi han har interesseret sig for, at en Anden skulde faa Embedet. Han havde nemlig anbefalet en halvgammel, hellig Fyr, som havde haft Uheld i forskellige Stillinger, og til Sidst faaet Eksamen med „Ej ubekvem“, men ham vilde Herremanden ikke kalde, og det kommer nok til at gaa ud over Dem. De bliver vist modtaget som en Hund i et Spil Kegler! Præsten har allerede omtalt Dem.

— Som hvad?

— Som „den første den bedste Vindhav, der har haft lidt Held ved Eksamensbordet“. Det var i Modsætning til hans Klient, som havde haft Uheld der.

— Tak!

Det var første Gang, jeg havde Ulejlighed af den Smule Eksamen, men det blev ikke den sidste.

Endnu samme Dag præsenterede jeg mig for min nærmeste Foresatte.

Det var kort før Jul, og det begyndte alle-

rede at mørknes saa smaat, da jeg om Eftermiddagen traadte ind i hans „Studerkammer“.

Han sad ved sit Skrivebord, med Ryggen imod mig, og uagtet jeg havde ladet mig melde, lod han ikke til at bemærke min Ankomst. Jeg blev imidlertid med degnelig Ærbødighed staaende ved Døren i tavs Forventning om, at han skulde afbryde sin Læsning og værdige mig et Øjeblikks Opmærksomhed, men det varede syv Lange og syv Brede, før jeg naade saa vidt. Endelig, efter at jeg havde faaet mere end fornøden Tid til at indse, hvor lidet værdig jeg var til at komme i Betragtning, og efter at jeg gentagne Gange forgæves havde søgt at tilkendegive min Nærværelse ved sagte at rømme mig, rejste Præsten sig og gik henimod mig.

Jeg bukkede saa pænt som jeg kunde, men det lod han ikke til at bemærke. Han gik hen imod mig, stak mig et stirrende Blik i Ansigtet, lod det derpaa et Par Gange maale mig fra Øverst til Nederst og udbrød saa med en alt andet end venlig Stemme og tilsvarende Mine:

„Naa saa det er Dem!“

Jeg bekræftede naturligvis dette Over-

raskelsesudbrud og fortalte, at jeg var kommet for pligtskyldigst at hilse paa min Foresatte og præsentere mine Attester. . . .

Mere fik jeg ikke sagt, før han afbrød mig med de Ord:

„Jeg bryder mig aldeles ikke om Attester. Man kan have en meget god Demissionsattest uden at du til at være Lærer.“

„Saa er det ret heldigt, at jeg har Vidnesbyrd i denne Retning fra den Mand, for hvis Børn jeg har været Informator, og fra den Præst, der har eksamneret mine Elever“ — svarede jeg, men det syntes han heller ikke at høre, han lod mig blive staaende med Papirerne i Haanden og gav sig til at gaa op og ned ad Gulvet.

„Jeg vil sige Dem det rent ud, Fa'r,“ fortsatte han stadig promenerende. — „Det gør mig meget ondt, at De har faaet Kaldet, uagtet jeg har interesseret mig for en Anden, som jeg syntes bedre om!“

Herpaa svarede jeg beskedent, at jeg haabede, at denne Interesse ikke vilde vække nogen Fordom eller Uvilje mod mig — o. s. v. — men ogsaa det lod han upaaagtet og ubesvaret. Han vedblev tavs at spasere frem og

tilbage — jeg tror en Sneg Gange og lod mig yderlig forbavset blive staaende ved Døren.

Paa en Gang fo'r han hen mod mig, saa nær, at hans Næsespids næsten berørte min og spurgte:

„Hvordan staaer det sig med Deres Tro, Fa'r?“

Dette med den barskeste Røst og det skarpeste Blik pludseligt og uventet opkastede Spørgsmaal, bragte mig næsten fra Koncepterne — i alt Fald ud af den højtidelige officielle Stemning, og halv instinktmæssig, som om han havde spurgt til mit eget Befindende, svarede jeg med et høfligt Smil:

„Jo Tak! Ret godt!“

Det Svar var han aabenbart ikke belavet paa. Efter et Par Ture op og ned ad Gulvet, standsede han igen og fortsatte:

„Jeg spørger Dem alvorligt: har De den rette Tro?“

„Nej, det kunde aldrig falde mig ind at paa-staa. Jeg tror ikke engang paa Pavens Ufejlbarhed end sige paa min egen. Der kan vist være meget Urigtigt i min Tro, som i alle Andres.“

Atter to, tre Ture op og ned ad Gulvet, og saa en ny nærgaaende tête à tête.

„De kniber ud, Fa'r! De vil ikke bekende Kort. Er De „Opvakt“ eller er De Vanekristen, eller Fritænker, eller hvad er De?“

Nu syntes jeg, Situationen ligefrem fristede til Drilleri, og svarede ganske roligt: „Som Barn havde jeg Ord for at være temmelig opvakt, men jeg tilhører for Resten ingen Sekt. Det vil aldrig falde mig ind at føre kættersk Lære i Skolen.“

Manden var lige ved at eksplodere. Han greb fat i begge Spidserne paa min Frakkekrave og vedblev:

„Nu ingen flere Udflugter! Ja eller Nej! Tror De paa Djævelen?“

— Ham har jeg jo forsaget ved min Daab, og jeg tilstaar, at jeg siden den Tid har givet mig saa lidt som muligt af med at tænke paa hans Væsen og hans Gerninger.

— Det er nok! Det er med andre Ord: De tror ikke paa nogen personlig Djævel, og den, der ikke gør det, han tror heller ikke paa nogen personlig Gud.

— Men Hr. Pastor. . .

— Nej, jeg tænkte det nok! Nu ved jeg hvad Aands Barn De er, Fa'r! — og det skal jeg vide at rette mig efter. Lad mig saa faa

Deres Kaldsbrev og Kollats. Jeg er jo nødt til at indsætte Dem i Embedet paa Søndag. Det er sørgeligt — det er sandelig sørgeligt!

Overfor et saadant Raisonnement var der Intet at sige. Jeg gav ham Papirerne og sagde Farvel, og skyndte mig ud af den Dør, ved hvilken jeg under hele Samtalen havde maattet staa Skoleret.

Det var Introduktionen.

Næste Søndag indtog jeg min Plads i Degnestolen og hørte min nye Foresatte *ex cathedra* oplæse mit Kaldsbrev og Bispens Bekræftelse paa min Udnævnelse. Da det var gjort, erklærede han mig for velbestalter Skolelærer og Kirkesanger, men kunde ikke engang paa Prædikestolen tilbageholde den Oplysning, at han havde gjort, hvad „der stod i hans Magt, for at en Anden, til hvem han havde mere Tiltro“, skulde have faaet Embedet.

Den Udtalelse syntes dog ikke at have skadet mig i Menighedens Øjne, ti efter at Gudstjenesten var endt, kom de tilstedeværende Honoratiores op i Koret for at byde mig Velkommen, mens Præsten med sammenbidte Læber og rynkede Bryn skyndte sig ud af Kirken. Det var som jeg erfarede en Demonstration

imod ham, og da jeg beklagede, at Præsten paa Forhaand havde været stemt imod mig, svarede en af Bymændene, at han „ikke kunde have givet mig nogen bedre anbefaling.“

Efter denne Begyndelse var naturligvis vort Forhold klart og tydeligt givet. Han søgte enhver Leilighed til at sige eller volde mig Ubehageligheder, og jeg var belavet derpaa, men min Ungdom og min underordnede Stilling gav mig ikke det rolige Mandsmod, der behøvedes til at forsvare sig med den Brutalitet, som alene kunde imponere en saa ildesindet og ubegavet Person. Naar jeg havde afværget et af hans uberettigede Anfald, forstod jeg ikke at benytte mig af den Blottelse, han havde givet sig, til at sige ham grundig Besked, saa han tog sig i Agt næste Gang. Jeg nøjedes i Reglen med at markere den ved en høflig men spydig Bemærkning, der kun virkede tirrende.

Jeg skal anføre et Eksempel af de utalte mange, jeg kunde vælge imellem, og naar jeg netop vælger dette lille Sammenstød, er det ikke som et af alvorligere og mere betydende, men som et af dem, der er hurtigst fortalt.

Det viste sig meget snart, at Præstens Skolebesøg som oftest indtraf paa det Klokket, da Undervisningen skulde begynde eller lidt før den skulde være endt, med andre Ord: at de gik ud paa at opdage en Lejlighed til at komme mig til Livs, hvis Skoletiden var begyndt et Par Minuter for silde eller endt et Par Minuter for tidligt. Herpaa havde min Kollega i Hovedsognet belavet mig, og det lykkedes derfor ikke at gribe mig i en saadan Forbrydelse.

En Morgen, da „Skoleforstanderen“ (d. v. s. den Gaardmand, der havde Tilsyn med Skolens ydre Anliggender: Reparationer, Mulktopkrævninger o. desl.) var kommet ind til mig i en Forretningssag, opdagede jeg forundret, at den glade Skoleungdoms Støj paa Legepladsen pludselig var forstummet, og at alle Børnene var kaldte ind. Jeg saa' paa Klokken, der endnu manglede fem Minuter i den bestemte Tid, bad Skoleforstanderen vente et Øjeblik, og skyndte mig ind i Skolen. Jo ganske rigtigt! Der sad alle Skolebørnene paa deres Plads og Hr. Pastoren paa Katederet.

Havde jeg nu været en moden Mand med den behørige Avtoritet og Brutalitet, skulde

jeg have sagt til Børnene: „Gaa ud, Børn! I har fem Minutters Fritid endnu, og jeg har Noget at tale med Præsten om.“ Derpaa skulde jeg i Skoleforstanderens Nærværelse have sagt ham, at han ingen Ret havde til at gøre Indgreb i min Skolegerning, fordi hans Ur gik galt — at mit Ur i værste Tilfælde havde samme Ret til at gaa nogle faa Minutter for sagte, som hans til at gaa for stærkt, og at, selv om der var sket en Forsinkelse ved min Samtale med Skoleforstanderen, saa paalagde simpel Humanitet ham at undersøge Aarsagen. Naar det var sket, kunde han have ført Klage over min Forsømmelighed til Skoledirektionen, hvis han ikke frygtede for at gøre sig latterlig derved, men han skulde tage sig i Agt for at kompromittere mig overfor mine Elever — osv. — men dertil var jeg, som sagt, for ung.

Da jeg kom ind i Skolen, hilste jeg høfligt paa Præsten, og efter at have kastet et forundret Blik paa Børnene, saa' jeg spørgende paa ham. Svaret blev, idet han paatog sig sin mest unaadige Embedsmine: „De har ikke kaldt Børnene ind i rette Tid, Fa'r! Derfor har jeg gjort det!

„Er Hr. Pastoren ogsaa vis paa, at det er rette Tid nu?“ — spurgte jeg høfligt.

„Nej! Det er fem Minuter for silde!“

„Fem Minuter for tidligt, skulde jeg mene!“
— rettede jeg og viste ham mit Ur.

„Det Ur gaar galt.“

„Det kom fra Urmageren igaar.“

„Lige meget! Saa har han stillet det galt.“
Saa aabnede jeg Døren og bad Skoleforstanderen komme ind.

„Sig mig, Morten Nielsen: Naar et Ur nu viser paa 5 Minuter over 8 — hvordan gaar det saa?“ spurgte jeg ham.

„Saa gaar det vel saadan sine 10 Minuter for stærkt, kan jeg tro!“ — svarede Manden, efter at have raadført sig med sit Ur.

„Nej, saa gaar det rigtigt, og saa er det faa en Skam Morten Nielsens Ur, der gaar galt!“ — vedblev Præsten.

„Det kan sandelig gerne være, men saadan gaar vist omtrent alle Byens Ure“ — mente Morten Nielsen.

„Ja, det forandrer ikke Sagen“ — forsikrede den gejstlige Rethaver.

„Nej, det er afgjort: alle Byens Ure kan gaa galt“ — istemte jeg, „men naar nu det

eneste ufejlbare Ur befinder sig i Nabobyen i Hr. Pastorens Lomme, og jeg baade begynder og ender Undervisningen efter de fejlbare Ure, vi her har, synes jeg, at Resultatet bliver saa lidt forskelligt, at der hverken er Anledning til at gøre Indgreb i mine Funktioner eller til at give mig Reprimander!“

„Vil De lære mig, hvad jeg har Anledning til eller ikke? — Lær De heller Dem selv at svare Deres Foresatte med skyldig Respekt, Fa'r! Forstaar De det? God Morgen!“ —

Og ud ad Døren fo'r min velærværdige Foresatte, gnistrende vred, uden at vente paa Svar.

Jeg stod flov tilbage, og det var for saa vidt i sin Orden, som jeg havde søgt at være fin, hvor jeg burde have været grov. Børnene havde ikke forstaaet Andet, end at jeg havde maattet give Præsten Ret i Alt, hvad han sagde, og til sidst faaet Grovheder, som jeg maatte tie til. Ikke engang Skoleforstanderen lod til at være rigtig med. Han rystede blot betænksomt paa Hovedet og mumlede:

„Ded æ dou en farli skrap Mand, den Præst, men — æ — jæ trouer ili'el, at hans Klokke itte gaar rejti!“

Han var egenlig en syg Mand, den stakkels Præst, og hans Sygdom var dobbelt beklagelig, fordi den vakte Uvilje i Stedet for Medfølelse, uagtet den var baade pinlig og uhelbredelig. Det var nemlig den tærende Hjertesygge, som kaldes Misundelse, hvorfra han led, og den forbitrede hele hans Tilværelse. Saa snart han saa' noget, der gjorde Opsigt, blev anerkendt eller rost, straks udsendte den beskadigede Plet i Hjertet en Sværm af Avinds-Bakterier i den ulykkelige Mands Blod, og saa kom det altid til Bitterhedsudgydelser.

Det følger af sig selv, at en saa tarveligt lønnet Skolelærer, som jeg, ikke besad Meget, der var misundelsesværdigt, men i den Retning var han nøjsom indtil det Utrolige. Saa' han blot paa mit Bord en illustreret Bog, saa var det tilstrækkeligt. Da hed det: „Hm! De maa nok have Ekstra-Indkomster, Fa'r?“

„Jeg?“

„Ja! Siden De kan købe kostbare Værker om Videnskaber, som er Dem aldeles uvedkommende. Jeg har ikke engang Raad til at købe det Slags Bøger.“

Herpaa kunde jeg have givet ham det beroligende Svar, at det var en laant Bog, men

det fandt jeg ikke nødvendigt. Jeg kunde ogsaa have svaret: at af alle Videnskaber var der ingen, som var mig mere uvedkommende end Hr. Pastorens Økonomi. Det havde været for-tjent, men som sagt: jeg manglede den fornødne Brutalitet. Jeg svarede kun:

„Det er en entomologisk Afhandling, og Naturhistorie hører jo til de „almennyttige Kundskaber“, hvortil der er ansat 2 Timer om Ugen paa mit Skoleskema.“

„Visvas, Fa'r! Spild De bare ikke Tiden med at snakke om Insekter til Deres Skolebørn, men lær dem bare det ene Fornødne! Jeg har sandelig aldrig lært Naturhistorie.“

„Jeg beder Dem undskyldte, Hr. Pastor, men om den ikke hører med til teologisk Attestats, saa kan jeg forsikre Dem, at det er en befalet Disciplin paa Seminariet, og at jeg — uagtet jeg var saa heldig at faa et „Udmærket“ paa min Demissionsattest i dette Fag — kan meget mindre end jeg synes, der hører til almindelig Dannelse.“

Det var bogstavelig sandt, men der er Sandheder, som man ikke skal sige til syge Folk, og jeg maa tilstaa: jeg vidste godt, at han vilde opfatte mit Svar som en Spydighed. Nu var

101 ude, og der fulgte et helt Styrtebad af Ubehageligheder og Bebrejdelser, for hvilke jeg ikke kunde forsvare mig uden at blive beskyldt for Mangel paa Ærbødighed for min Foresatte.

Jeg kunde nævne Snese af Tilfælde, hvor lignende ubetydelige Anledninger fremkaldte tilsvarende Overfald, men skal endnu blot nævne to som ret betegnende:

Væggene i mine Værelser vare hvidtede Kalkflader, der blev skjoldede af Fugtighed og Mursalt, og for at bøde paa deres Uhygge havde jeg anvendt en Uge af min Sommerferie paa at oliemale og dekorere dem. Saa snart Præsten saa' denne Oppudsning, brød Sygdommen løs: Oliemalede Vægge! De fandtes ikke engang i Præstegaarden! Oliemalede Vægge hos en Skolelærer, der skulde være et Mønster paa Nøjsomhed og Beskedenhed — det var uhørt! — Det var et slet Eksempel, der ikke kunde Andet end opmuntre Menigheden til Forfængelighed og Overdaadighed! — Det var ligefrem at give Forargelse! — Og det var desuden ulovligt! — Det var Skoledistriktet, det skulde vedligeholde Bygningen, og Skolekommissionen, der havde at bestemme, hvad der skulde gøres eller ikke gøres. — Og det var Sognepræsten,

der var Formand i Kommissionen. — Havde jeg maaske bedt ham om Tilladelse til at dekorere Vægge og Døre? — Det var Mangel paa Respekt for mine Foresatte — det var en Selvraadighed, der skulde blive paataalt — osv.

Jeg tror virkelig, at han førte Klage over mig i den Anledning, men Medhold fik han ikke.

En Søndag Formiddag, da han kom ind til mig for at iføre sig sit Ornat, førend han gik over i Kirken, opdagede han en ny Straahat, der var lidt smukkere end de, man pleiede at se paa Egnen. Han vendte og dreiede den et Par Gange, og da han havde forvisset sig om, at den uden Sammenligning var mere elegant end den Halmhat, han selv pleiede at bære i Marken og Haven, havde han tillige set sig tilstrækkelig vred paa den. Han holdt den hen for mig og spurgte mig med et Blik, som kunde have passet til en Forbryder: „Vil De gaa i Kirke med den Hat, Fa'r?“

Da det slet ikke havde været min Hensigt, mente jeg, at han i alt Fald kunde have ventet med det Spørgsmaal, til han saa' mig gøre Mine til at tage den paa, og svarede — maaske nok lidt spidst: „Nej, det kunde aldrig falde

mig ind! Jeg gaar aldrig i Kirken med Hat paa.“

„Jeg mener: Vil De gaa til Kirke med den Hat?“ — spurgte han nu med fordoblet Barskhed.

„Synes Hr. Pastoren ikke, at den er pæn nok?“ — spurgte jeg til Svar, og saa brød Uvejret løs igen. Det var en Hat til en Springfy og ikke til en alvorlig Embedsmand — etc., etc.: hele Ramsen om Forfængelighed, Overdaadighed, Nøjsomhed, Beskedenhed, slet Eksempel, Forargelse, Mangel paa Respekt for alt, hvad der var helligt!

Da den var ude, tog jeg ganske rolig min sorte Cylinderhat ud af Skabet og forsikrede Præsten, at jeg ikke et Øjeblik havde tænkt paa at benytte nogen anden Hovedbedækning til min Kirkegang end den sædvanlige — men det gjorde Sagen endnu værre. Saa havde jeg jo formastet mig til at drive Gæk med min Foresatte — og saa fremdeles.

Havde det været en Hat af almindelig Rughalm, vilde den næppe have givet Anledning til saadant et Udbrud. Det var kun det fine italienske Straa, der var ugudeligt — eller udegneligt.

Saaledes gik det omtrent hver Gang, vi kom sammen: idelige Fornærmelser, idelige Naalestik og Chikaner. Stundom var endogsaa Fornærmelserne saa grove, at jeg — til Trods for min ungdommelige Sky for brutal Optræden mod en ældre Mand — blev nødt til at tage Bladet fra Munden. Under en Skoleeksamen havde han siddet og ærgret sig over min Færdighed i Katehisation — en Talesport, der paa den Tid spillede en stor — vistnok for stor — Rolle ved Undervisningen, og hvori jeg tør sige, at jeg næsten havde drevet det til Virtuositet. Da Børnene var gaaet, sagde han mig i Skolekommissionens Nærværelse, at „den Maade, hvorpaa jeg katehiserede, duede ikke“, og da jeg i en temmelig spagfærdig Tone spurgte ham om, hvilken Maade han da vilde anbefale mig, havde han Hardiesse og Enfoldighed nok til at svare; „De hørte jo mig katehisere i Søndags, Fa'r!“ —

Da kunde jeg ikke længere bevare min degnelige Ydmyghed. Jeg svarede, at jeg meget nøje havde hørt efter, og til min store Forundring opdagede, at han kun havde spurgt paa „Ja“ og „Nej“, hvilket i enhver Kateketik bliver betegnet som de mest ubehjælpsomme Former for Spørgs-

maalene. Naar han imidlertid opstillede en saadan Katekisation som et Mønster, turde jeg naturligvis ikke betvivle, at det var den allerbedste, men jeg maatte beklage, at de sagkyndige Lærere forstod sig saa lidt paa Sagen, at de havde lært mig den daarlige Metode, og at de af Kancelliet udnævnte Censorer endogsaa havde givet mig Attest for, at jeg katekiserede „udmærket godt“, mens de ubetinget vilde give den Demittend, der katekiserede som Hr. Pastoren, „tg“ — maaske endogsaa med et ekstra Spørgsmaalstegn.

Nu drapperede „min Foresatte“ sig i sin Velærværdighed og spurgte Skolekommissionens Medlemmer, om de nogensinde havde hørt et mere impertinent Svar, men her kom han tilkort. Sognemændene, der meget godt vidste Besked om hans idelige Chikaner, kunde ikke indrømme, at der var noget Uhøfligt i den Maade, hvorpaa jeg havde sagt, hvad der dog var Sandhed. De mente ogsaa, at det var beklageligt, hvis Præsten alene skulde forstaa, hvad Andre var satte til at bedømme, og det kunde jo aldrig være nogen Fornærmelse mod ham. Kort sagt: man gik ind paa min Ironi og tog Parti mod ham.

Men det skulde jeg faa betalt, og jeg fik det. Hen ad Sommeren til skulde Bispen holde Kirke- og Skolevisitats. Det blev Terminen.

Denne Højtidelighed gik saaledes for sig: Omtrent ved Middagstid skulde Eminentens komme til Hovedsognet, og der skulde saa Pastoratets tre Skolers yngste Klasse give Møde, og enhver Klasse prøves for sig i de Lærefag, som han opgav.

Jeg fik en bibelsk Historie at katekisere over og det gik særdeles godt, Børnene, der var vante til min Maade at spørge paa, svarede frejdigt og livligt, og da Biskoppen havde hørt nok, udtalte han sin største Tilfredshed: „Det var en Katekisation netop som den skulde være, og det var en Fornøjelse at høre, hvor flinkt Børnene svarede“ — netop saaledes faldt Ordene, og de faldt selvfølgelig min Hr. Pastor ilde for Brystet. Efter en meget kort Eksamination i et Par andre Lærefag, hvor Børnene ogsaa gjorde godt Rede for sig, ønskede Biskoppen at se en Prøve paa, hvad de kunde af Gymnastik. Heri var mine Smaadrenge usædvanlig dygtige, mens de to andre Skoler paa Grund af den ene Lærers Sygelighed og den andens høje Alder viste sig at være meget uøvede; og da Præsentationen

var endt, havde min Sjælesørger atter den Sjælesorg at høre Biskoppen rose min Undervisning og den Livlighed, der udmærkede mine Elever.

Det var jo en lille Revanche, men min ene Kollega skyndte sig at reducere Triumfen.

„Til mig sagde Biskoppen ingen kønne Ord, men jeg vilde dog nødig være i Deres Sted nu!“ — hviskede han.

— Hvorfor det?

— Fordi Biskoppen har rost Dem to Gange. Jeg tror endogsaa, at han klappede Dem paa Skuldren. Det gaar min Tro aldrig godt! Mens De fik den første Lovtale sad Præsten og skar en hel Gaasepen i Smaastumper. Saa' De ikke det?

— Jo, jeg saa' nok, at det ikke smagte ham, men . . .

— Vent bare! Husk, at nu har han Biskoppen under Behandling til imorgen Formiddag! Der kan udrettes meget i den Tid.

— Ja — hvad kan han vel udrette? Hvad kan han vel sige om mig?

— Hvad han kan sige, det faar De naturligvis ikke at høre, men hvad han kan udrette dermed, det faar De nok at se!

Med denne ildevarslende Forudsigelse gik jeg hjem.

Næste Dag skulde Skolernes ældste Klasse give Møde i Kirken. Der var stor Højtidelighed. Biskoppen prædikede, og efter Talen skulde Sognets Ungdom, ikke blot den skolesøgende, men de yngste Aargange af den konfirmerede træde ud i Midtgangen til Katekisation.

Jeg skal lade usagt, om det var Præsten eller Bispen selv, der havde truffet dette Arrangement, ti det husker jeg ikke mere, men at det var saa urimeligt som muligt, det kan jeg sige med Bestemthed — ti det siger sig selv: naar de Store og de Smaa bliver blandede sammen, saa synes de Smaa naturligvis, at det er de Store, der maa svare, og er der nogen Alder, hvori den bondeagtige Generthed — *pudor rusticus* — særlig gør sig gældende, saa er det ubestrideligt i Overgangsaaarene, netop for den Aldersklasse, der her skulde figurere som de Store. For at gøre Forplumringen fuldstændig havde de forskellige Skolers Elever ogsaa blandet sig mellem hinanden og derved tabt den Frejdighed til at svare, der følger af de tilvante Omgivelser og Følelsen af at være Medlem af et sammenøvet Kor.

Der stod nu Store og Smaa mellem hinanden i to lange Rækker foran Stolestaderne. Karle og Drengene paa den ene Side og Pigerne paa den anden, og saa traadte Biskoppen ned imellem dem for selv at spørge og høre, hvad de kunde af deres Religion. Man kunde ikke let tænke sig en mere imponerende Skikkelse, end den høje, smukke, hvidhaarede, halvfjersindstyveaarige Olding i sin prægtige Embedsdragt med Kors og Ordener paa. Han var den største og fornemste Mand, der nogensinde var set i Sognet, og allerede som Saadan omgivet med en Atmosfære af forstummende Ærbødighed, men dertil kom det Værste. For Almuesfolk, der ikke havde hørt ham før, var han ikke let at forstaa. Han havde mistet flere Fortænder, og naar han udtalte Ord, hvori visse Konsonanter stødte sammen, smuttede der et lille e ind mellem dem, saaledes at „fremmed“ blev til „feremmed“ og „brændende“ til „berændende“, „Pris“ til „Peris“ og „Klage“ til „Kelage“. For et dannet Øre havde det vel ingen stor Betydning, men her bidrog det vistnok sin Del til det skandaløse Resultat: at han næsten ikke kunde faa et Ord ud af Ungdommen. Han overlod derfor Examinationen til Præsten. Denne henvendte nu en Del Spørgs-

maal til forskellige af Børnene enkeltvis, men han tog dem saa barsk, at et Par Pigebørn gav sig til at græde, og nogle Drengene i Forskrækkelsen svarede Ja, naar de skulde have sagt Nej og omvendt. Slaget var tabt — Panik over hele Linien!

Dæ denne bedrøvelige Scene var forbi, og Menigheden havde förladt Kirken, blev vi tre Lærere kaldte op i Koret, og nu holdt Biskoppen en Beklagelsestale over den forsømte Tilstand, hvori Ungdommens og Skolebørnenes Religionskundskaber befandt sig. For min ældste Kollegas Vedkommende vidste han imidlertid, at han, der havde fyldt de syv Gange Ti, og stod i Begreb med at søge om Afsked, saa længe hans Kræfter slog til havde været en dygtig og nidkær Lærer, og ham vilde han derfor takke for det trofaste Arbejde og lykønske ham til den velfortjente Hvile. Ogsaa om den anden Lærer vidste han, at hans Vilje havde været god, men at han i flere Aar havde maattet kæmpe mod en smærtelig Sygdom, som nu forhaabenlig var hævet, og han stode paa, at Vorherre vilde lægge sin Velsignelse i hans Bestræbelser for at bringe Skolen til et mere tilfredsstillende Standpunkt.

„Dem derimod“ — det var mig — „er der Intet, som taler til Undskyldning før! De er en ung, kraftig Mand, og det skorter Dem hverken paa Kundskaber eller Gaver til at undervise, saa naar Ungdommen fra Deres Skole er lige saa uvidende som den øvrige Flok, da kan det kun være, fordi De ikke har røgtet Deres Kald, som De kunde og burde, og jeg maa derfor paa det Alvorligste opfordre Dem til at gøre Deres Pligt med større Flid og Iver end hidtil.“

Det Udtryk af Forbavselse, hvormed jeg modtog denne saa ilde motiverede Bebrejdelse, maa vist have stødt den høje Kirkeherre, ti saa snart han havde udtalt, vendte han sig bort.

Men taale et saadant Overfald uden at gøre Biskoppen opmærksom paa, at det maatte være bevirket ved urigtige Forudsætninger, syntes jeg ikke, jeg kunde, og jeg stolede paa, at den Venlighed, han havde vist mig Dagen forud, i det Mindste maatte have efterladt saa megen Billighed, at han vilde tillade mig at forklare min Stilling til den formentlige fælles Uvidenhed, spurgte jeg derfor, saa spagfærdigt som muligt: om det maatte være mig tilladt at forsvare mig.

„Nej!“ — svarede Biskoppen med en pavelig Myndighed, der ikke tillod nogen Modsigelse — „Hertil har De Intet at sige.“

Men han tog fejl!

Jeg havde haft meget at sige — endogsaa meget, der var umodsigeligt.

Først det: at jeg kun havde været Lærer paa Stedet i halvandet Aar, og kunde saaledes ikke have mindste Skyld i, at den under min Formands Tid af Præsten forberedte og konfirmerede Ungdom, var uvidende.

Dernæst: at den mislykkede Katekisation i Kirken aldeles ikke kunde give noget Begreb om, hvor vidt min ældste Klasse var forsømt eller ikke. Der var flere Konfirmerede end Skolebørn ude paa Kirkegulvet, og af de tre Skoler var min den mindste — og naar de fem Sjettedele — og deriblandt alle de Store — lod sig forbløffe, var det jo ikke at vente, at den ene — der kun bestod af Børn — skulde turde udmærke sig fremfor de andre.

Endvidere: at da han havde været saa tilfreds med min yngste Klasse, var der jo ikke Spor af Rimelighed for, at jeg skulde have anvendt mindre „Flid og Iver“ paa den ældste.

Men nej: Biskoppen havde sagt „Nej!“ —

jeg maatte ikke forsvare mig, og over for dette urokkelige Nej havde en Skolelærer ikke et Ord at sige, om han ogsaa havde lidt nok saa stor Uret.

Dog hvad jeg ikke maatte sige til ham, sagde jeg saa meget udførligere til mig selv, og jo klarere det blev mig, at den uheldige Kirke-Katekisation ikke havde kunnet give den gamle, kloge Mand nogen rimelig Grund til at lade hele sin Vrede gaa ud over mig alene, jo tydeligere blev det, at det store Omslag fra velvillig Anerkendelse til ubillig Dadel maatte have en anden Oprindelse — og hvor denne maatte søges, var ikke svært at gætte, men hvilke Laster og Forbrydelser der var blevne mig til-lagte, for at det kunde blive fremkaldt — det vidste kun Præsten og Bispem.

Fra den Dag af var min Stilling mig pin-lig. Jeg gjorde Forsøg paa at mageskifte mit Kald bort for et ringere, men Ingen vilde bytte med mig. Tilsidst traf jeg en Kammerat fra Seminariet, som i længere Tid forgæves havde søgt Embede og gerne vilde gifte sig. Han var en ældre determineret Person, der ikke var forknyt af sig. Til ham afstod jeg med Skolepatronens Samtykke mit Kald.

Saa snart det var gjort, skyndte jeg mig op til Præsten, der Intet anede. Jeg overrakte ham et sammenfoldet Papir.

— Er det en Ansøgning?

— Nej, det er min Afsked!

— Afsked? Vil De tage Deres Afsked?

— Ja, og min Eftermand er allerede udnævnt.

— Er De gal, Fa'r?

— Nej, men jeg tror nok, jeg kunde blevet det i de Embedsforhold, jeg har staaet i.

— Hvad vil De saa tage Dem for?

— Jeg vil glæde mig over, at De ikke mere er min Præst og jeg ikke mere er Deres Degn.

— Den Glæde kan De sandelig ikke leve af.

— Det har jeg heller ikke betænkt, men jeg har faaet en Følelse af, at jeg ikke vilde kunne leve uden den.

— Men det er jo en aldeles fortvivlet Ide! Naar er De faldet paa den?

— Den kom som en Anelse den Aften, da jeg meldte mig til Tjeneste og fik den ufor-glemmelige Modtagelse, og den blev til Overbevisning ved Bispevisitatsen, da jeg fik den ubegribelige Reprimande, uden at maatte for-

svare mig. Jeg haaber, De forstaar, hvor høj Pris jeg sætter paa denne Glæde, nu da jeg bortkaster mit Embede og den Stilling, hvortil jeg har forberedt mig fra Barnsben — alene for at kunne sige: Gud ske Lov, De er ikke mere min Foresatte! Men jeg skylder Dem Tak for, at De har været det saaledes, at jeg fik Mod til at bryde med min Fortid saa tidligt, at jeg endnu kan haabe at tilkæmpe mig en Fremtid paa andre Veje!“

Det var mig en Lettelse, som jeg ikke kan beskrive, da jeg fik afleveret denne Lektie, som jeg saa længe havde trængt til at komme af med, og hvad enten det nu var min dyrt købte Frimodighed, der gjorde sin Virkning, eller Manden følte en vis Beklemthed over, at han havde drevet et ungt Menneske til et saa betænkeligt Skridt, nok er det: Præsten var som forvandlet. Den barske Straffetale, jeg var belavet paa at besvare, udeblev. Han sagde ikke et Ord for at gendrive mine Beskyldninger, men gav sig til at spadsere op og ned ad Gulvet.

Først efter en længere Pavse standsede han foran mig, lagde den ene Haand paa min Skulder og rakte mig den anden med de Ord:

„Ja ja da! Farvel Fa'r! Og Gud være med Dem!“

Jeg er vis paa, at hans Ønske var vel ment.

Han er nu død og borte for mange Aar siden, og Mindet om de Fortrædeligheder, han i sin Tid voldte mig, har forlængst tabt deres Bitterhed ved den Erkendelse, at det var dem, der hjalp mig frem i Verden.

Italienerne har et Ordsprog, der i fri Oversættelse lyder som saa: „Et Spark bagi hjælper altid et Skridt fremad“ — det indeholder en slaaende Sandhed, for saa vidt som man ikke lader sig rive omkuld af Hjælpen.

Et tilfældigt Møde.

Enhver vil uden Forklaring kunne forstaa, at jeg efter at have taget Afsked med min Skolelærergerning og brændt mine poetiske Luftskibe, ikke blev en Time længere end nødvendigt i den triste Landsby, og at jeg foreløbigt skyndte mig til København, som det Sted, der her hjemme aabnede de fleste og forskellige Muligheder for at leve og opleve, er heller ikke svært at fatte.

Vil man derimod spørge: hvilke Planer jeg havde lagt for min Fremtid, hvad jeg agtede at søge i Hovedstaden, og om der var nogen bestemt Udsigt til en ny Levevej, som lokkede mig derind? — saa kan jeg kun svare, at jeg flygtede fra en utaalelig Stilling, fra en spildt Fortid og fra en truende Sindssygdom, og at jeg lige som den, der er frelst fra et brændende

Hus, undveget fra fjendligt Fangenskab eller sluppet i Land fra et strandet Skib, i den første Tid af Glæde over at være befriet fra min Fortids Elendighed ikke havde nogen anden Tanke for min Fremtid end den tvivlsomme Trøst: Værre kan det ikke blive.

Dengang havde jeg endnu set saa lidt af Verden, at jeg ansaa det, jeg selv havde oplevet, som noget Enestaaende og trode, at man ikke i nogen anden Stilling kunde træffe Foresatte af samme Slags som min Præst og min Bisp, og jeg var derfor rede til, naar mit Sind nogenlunde var kommet til Ro igen, at paa-tage mig hvilken som helst Post som Hvad-somhelst — selv om den var meget mere underordnet, end den jeg havde forladt.

En smuk Septemberformiddag i Aaret 1844, nogle faa Dage efter, at jeg var kommet til Byen, drev jeg om i de pyntelig befolkede Gader uden at tænke paa, hvor jeg drev hen. Bevidstheden om, at jeg var fri for alle tryk-kende og tyngende Forpligtelser, havde sat mig i den fuglelette, tankefri-glade Tilstand, som jeg før og siden kun har opnaaet i Drømme, naar jeg, uafhængig af Tyngdens Love, spaserede oppe i Luften uden at røre ved Jorden, og i

denne drømmeagtige Stemning var jeg naaet helt op til Volden og i Færd med at bestige en af Opgangene, da jeg blev standset og vækket af et:

„Tillader De?“

Det var en gammel, enøjet Mand, der kom ned fra Voldbakken og rakte en utændt Cigar hen imod min brændende Dito.

Da han havde tændt og takkede, sagde jeg ham til Gengæld Tak, fordi han havde standset mig og saaledes forhindret, at jeg var gaaet op til Skildvagten med min dampende Cigar og derved paadraget mig Ubehageligheder.

Paa den Tid var det nemlig strængt forbudt at ryge Tobak paa Volden — om det var for at beskytte de store Jærnkanoner mod Brandfare, eller for ikke at vække Misundelse hos Skildvagterne, skal jeg lade usagt.

Den Gamle greb Lejligheden til at fortælle en Anekdote — saa vidt jeg husker om en rejsende Skuespiller, der under sit Sommerophold i Hovedstaden var kommet i Forlegenhed af samme Grund . . . Nok er det: han fandt ved sin Fortælling et Apropos til at gøre mig det aldeles uventede Spørgsmaal:

Er De ikke Skuespiller?

„Nej!“ — svarede jeg, halv stolt af min nys erhvervede Uafhængighed. — „Jeg har den Lykke at være Ingenting.“

Denne Bekendelse og den Glæde, hvormed jeg aflagde den, lod til at forundre ham, og for at imødegaa hans Forundring og afværge den temmelig nærliggende Slutning: at jeg var en Vaurien, der ikke havde drevet det videre end til at blive Dagdriver, skyndte jeg mig at fortælle, at jeg dog havde været Noget, men ikke fundet mig tilfreds derved, og derfor frivillig og uopfordret havde opgivet min Stilling og kun indtil videre gik ledig paa Torvet for at se mig om efter en anden Levevej, hvortil jeg havde de fornødne Betingelser.

„Jeg trode, som sagt, at De var en ferierende Skuespiller. Har De aldrig haft Lyst til at prøve Deres Lykke ved Teatret?“ — fortsatte han.

„Jo—o — lige som alle andre unge Mennesker, der sværmer for Kunst og Poesi, men den Vej, jeg har maattet gaa, tillod mig ikke at holde fast paa en saa forvoven Tanke.“

— Synes De den er saa forvoven?

— Ja, saa længe jeg ikke veed, om jeg har Talent.

— Men det kan De jo let faa at vide. Naar De selv siger, at De har Lyst, saa skal jeg sige Dem, om De har Ævne, og bliver vi To enige om, at De har begge Dele, saa kan De faa Engagement som Skuespiller, hvornaar det skal være.

Det lød for mig som et af de Tilbud, som „den gamle Mand i Skoven“ plejer at gøre de hjælpeløse Ungersvende i Æventyrene, og jeg kan ikke nægte, at hele Situationen var i aller højeste Grad æventyrlig. Den Gamle saa' ganske vist ud til baade det Ene og det Andet. Hans Alder var ubetinget ærværdig — han var tydeligt nok nærmere Firs end Halvfjers — men det manglende Øje og et bittersødt fortrukket Minespil gav hans defekte Fysiognomi et alt andet end tillidvækkende Udtryk. Han saa' snarere ud som en dæmonisk Frister end som en hjælpende Genius, og den overrumplende Sikkerhed, hvormed han saa hurtig havde truffet et svagt Punkt, som jeg næppe nok selv havde opdaget, var ogsaa mistænkelig. Vist var det imidlertid, at hans Ord aabnede mig Udsigt til en Verden, der vel havde staaet blændende for

min Fantasi, men altid havde syntes mig saa fjærn, at ikke engang mine Ønsker vilde kunne naa den.

Jeg blev, som man let kan forstaa, ganske fortunlet over med eet at se denne Astral-verden rykket mig saa nær, men jeg havde oplevet for lidt Lykke og for mange Skuffelser til saadan uden videre at indbilde mig, at Gubben, trods sit frastødende Ydre, skulde „være et Eksemplar af de altformaaende gamle Mænd“ fra Æventyrene, og spurgte derfor tvivlende: „Er det virkelig Deres Alvor?“

„Mit ramme Alvor!“ — forsikrede han, som det syntes lidt stødt over min Mistænk-somhed. „Vil De have Troen i Hænderne, kan De blot komme hjem til mig — helst endnu i Dag. Skal vi sige: i Eftermiddag Klokken fire?“

„Jeg skal møde præcis.“

„Godt! Saa er det en Aftale. Her er min Adresse. Farvel saa længe!“

Med disse Ord gav han mig et Blad, som han rev ud af sin Tegnebog, efter at han havde skrevet et Par Ord derpaa, og gik sin Vej.

Jeg stod tilbage halvt i Tvivl om, hvor

vidt jeg drømte eller var vaagen. Papir-
bladet var imidlertid et uforkasteligt Bevis for,
at det sidste var Tilfældet. Det maatte, antog
jeg, kunne oplyse mig om, hvad det var for
et mystisk Væsen, der havde vist sig og sat
mig Stævne . . .

Men nej! — Dets hele Indhold var Ordene:

Løngangsstræde Nr. 163. Kl. 4.

og det var jo ingen Tilfredsstillelse for min
Nysgerrighed.

Det blev derfor svært for mig at faa Has
paa den mellemliggende Tid, og Klokken havde
næppe slaaet det første af de fire Slag, førend
jeg stod i Forstuen foran Døren i det be-
tegnede Hus.

Paa Dørpladen læste jeg:

P. D. Faber. Pastor emerit.

„Det kan jo ikke forholde sig rigtigt —“
sagde jeg til mig selv — „Det har været en
gammel Skælm, der har villet more sig med
at sende den gamle fromme Præst et ungt
teaterlystent Menneske paa Halsen, og det bliver
en løjerlig Modtagelse, der venter mig her!“

Jeg var derfor lige ved at gaa min Vej,

da Døren uventet blev lukket op, og den Gamle fra Volden viste sig i Aabningen.

„Det kan jeg lide, at De møder paa Klokkelaget. Teaterfolk maa være præcise“ — sagde han. Jeg var saaledes ikke gaaet fejl.

Alligevel havde jeg dog heller ikke taget fejl, da jeg syntes, han kunde være baade det Ene og det Andet. Efter hvad jeg senere fik at vide, havde han ikke blot været glad Præst i Sælland men Forpagter paa Falster, Købmand og Strandingskommisær paa Lolland, Proprietær i Jylland, Redaktør først i Aalborg, siden i Aarhus, Forfatter af Tragedier, Komedier, Noveller og Digte, samt utallige landøkonomiske, sociologiske og hippologiske Afhandlinger, Oversætter af Goethe, Blumauer, Kotzebue, Destouche, Jünger og Knigge, for Tiden: Bestyrer af et Fæste- og Kommissions-Kontor og Hverver for de rejsende Teaterselskaber.

Det var i den sidste Egenskab, at den mangesidige Mand havde kastet sine Øjne paa mig, og han gik lige paa Sagen. Først bad han mig oplæse Haralds Monolog i „Væringerne“:

„Da Herkules paa Marken stod“

og rakte mig den opslagne Bog. Det var imidlertid et af de Digte, jeg kunde udenad, og følgelig fremsagde jeg det som Deklamationsnummer.

Derpaa forlangte han at høre en Prøve i lettere Stil, hurtigt fremsagt, og jeg afleverede da nogle Vers af Baggesens „Katten eller Kærligheds Triumf“, som jeg ogsaa kunde udenad, men jeg kom ikke langt, førend han afbrød mig med den Erklæring, at det var nok. Han havde nu, som han udtrykte sig, hørt at jeg havde et tydeligt og fejlfrit Organ, og et meget vævert Mundlæder. Min Fremsigelse af Versene fandt han endogsaa aldeles korrekt og intelligent.

Nu var Spørgsmaalet, om jeg havde Sangstemme, og i den Henseende kunde jeg berolige ham med, at jeg havde Attest for „meget godt“ at kunne bestyre Kirkesang, samt at jeg var en temmelig øvet Kvartetsanger, der snart havde sunget første Tenor, snart anden Bas, efter som det gjordes Behov, og da jeg havde sunget en Vaudevillevise for ham — saa vidt jeg husker en Bellmans-Sang til Prøve, lod han endogsaa til at være særdeles tilfreds dermed.

„Men nu kommer vi til den dramatiske Aktion, som er det Vanskeligste“ — sagde

han. „Her ligger „Ørkenens Søn“. Vil De gennemlæse den Scene, hvori Ingomar vil løbe af med Partenia!“

Det var snart gjort.

„Kan De nu den Replik der?“ spurgte han.

„Den lille Replik?“ gentog jeg forundret.

„Ja vel. Den er kun lille, men for en gammel Teatermand som mig er den stor og svær nok til, at jeg paa Deres Udførelse af den kan se og høre, om De har Talent eller ikke. Naar jeg nu ringer med denne Bordklokke, kommer der en ung Pige ind ad denne Dør. Hun har ingen Anelse, hverken om at hun skal agere Partenia, eller at her er nogen Ingomar, som vil bortføre hende, og følgelig vil hun spille den forskrækkede Grækerpige ganske naturligt. Nu er De inde i Situationen. De er den vilde Tektosag, der er forelsket i hende, men paa samme Tid betragter hende som sin Slavinde og vil føre hende med Vold til sit Telt. Kan De nu sige denne Replik rigtigt i Karakteren og uden at De med en Mine eller en Tone falder ud af Situationen, saa har De bestaaet Deres Prøve.“

Han ringede, den unge Pige traadte ind, og jeg gik paa min dramatiske Opgave med

Ukyndighedens vilde Mod. Jeg slyngede min højre Arm om hendes Liv og fik med min anden Haand fat om hendes venstre Haandled, betragtede hende med det mest glubende og glødende Vildmandsblik, jeg kunde præstere, i det jeg samtidig med, at jeg halvt hviskede halvt med forceret Stemme deklamerede:

Ved alle mine Nætters hede Drømme,
 Ved alle Flammer, som min Sjæl fortære,
 Nu skummer Bægeret, nu skal det tømmes

drog den forbavsede Pige hen til den anden Dør og derpaa ærbødigt bukkede for min ufri-villige Partenia.

„Bravo“ — raabte Kunstdommeren. „De har et afgjort Talent. De maa og skal blive Skuespiller!“

Om han sagde det i god Tro og følgelig tog fejl, eller han kun mente, at jeg var tilstrækkelig begavet til at udfylde en Sidstemandsplads ved det Skuespillerselskab, der havde givet ham i Kommission at hverve et ungt Menneske, som kunde supplere dets utilstrækkelige Personale, kan jeg naturligvis ikke vide, men hvad jeg ved med Vished er, at jeg — der endnu mindre end de rutinerede Skuespillere plejer,

havde nogen Anelse om, hvor meget der manglede mig — jeg trode Præsten paa hans Ord, skønt jeg ikke kunde frigøre mig for en velbegrundet Forbavselse over, at jeg uden al Forberedelse skulde have været i Stand til at udføre et saa afgørende Mesterstykke.

Præsten bød mig derpaa en Cigar, satte sig til at skrive, og endnu førend Cigaren var gaaet op i Røg overrakte han mig et Dokument, hvorved han bekræftede, at han paa vedkommende Direktørs Vegne havde engageret mig til Skuespiller ved det Miller-Olsenske Selskab, der p. t. opholdt sig i Skaane, med en Gage, som jeg med mine smaa Fordringer fandt ganske antagelige.

Jeg kan næppe tro, at nogen af de Forvandlede i Ovids Metamorfoser har følt sig mere fremmed for sig selv i sin nye Skikkelse end jeg, da jeg saaledes med et gik hjem omskabt til Skuespiller.

Et rejsende Teaterselskab.

Hvad der især tiltalte mig ved Selskabet, var dets Plan: at rejse i Sverrig. Den gav mig Haab om, at jeg, uden at det danske Publikum kom til at lide derunder, kunde vænne mig af med den Ubehjælpssomhed, som enhver Debutant plejer at medbringe til Teatret, saaledes at jeg — maaske allerede næste Aar — kunde optræde paa denne Side af Sundet med behørig Rutine.

Efter hvad jeg hørte om Selskabets Bestyrelse og „Kræfter“, havde jeg nemlig ingen Grund til at ønske eller vente nogen langvarig Forbindelse med det. Den Omstændighed, at Saisonen skulde tilbringes udenfor vort eget Land, vakte en Mistanke om, at dets Personale ikke egnede sig til at optage en Konkurrence med de hjemmeholdende Provinselskaber, men

det bekymrede mig ikke, ti jo mindre de andre kunde præstere, jo større Udsigter maatte der jo — efter mine Illusioner — være for mig. Derimod lød de Efterretninger, som jeg indsamlede om dets to Direktører, just ikke syn-derlig trøstende. Om den første, den temmelig bekendte J. P. Miller, fortalte man, at han havde været impliceret i en i sin Tid meget omtalt, men fra oven neddysset Sag om nogle udartede Selskaber i Teatrets Nabobygning, og derved paadraget sig et *Consilium abeundi*, der havde til Følge, at han rejste til Norge. Her debuterede han paa Christiania Teater, gjorde Fiasko, slog sig paa Journalistikken, kom atter i Kollision med Politiet, dels paa Grund af et Klammeri, hvorunder han til Selvforsvar slog en Skydskarl ihjel med et Agebrædt, og dels ved en anden Affære, der ikke blev fuldt oplyst, men dog skulde have bidraget til, at han nødvendig vilde rejse til Norge igen.

Hans Kompagnon Julius Olsen var en ægte gammeldags Provinsskuespiller i Heltefaget, en Alvorsmand, der altid saavel paa Scenen som i Hverdagslivet optraadte paa de mest højhælede Koturner som Ridderen uden Frygt og Dadel, men som, naar det kom til Stykket, ikke kunde

skjule, at han var en meget jævn Almuesmand. Han faldt hvert Øjeblik ud af sin noble Rolle, udtalte alle fremmede Ord galt og bandede som en Svabergast.

Men nu Personalet? — Det var hverken synderlig bedre eller slettere, end det kunde ventes under to saadanne Direktører, der oven i Købet havde gjort deres Engagementer, efter at de mest yndede Skuespillere og Skuespillerinder var blevne anbragte ved de mere solide Selskaber.

Jeg var saaledes ikke uforberedt paa, at der kunde hænde mig baade Et og Andet i den kommende Saison, men hvorfor havde jeg ladet mig engagere, om ikke for at opleve noget Hvadsomhelst.

Det opnaaede jeg virkelig. Allerede idet jeg traadte ind i det Hotel ovre i Skaane, hvor jeg skulde melde mig til Tjeneste, begyndte Æventyrene. Næppe havde jeg sat Foden inden for Dørtrinet, før jeg saa' en høj og svær Mand i Sommerdragt og Skjortearmer smutte forbi Enden af den lange Gang, hvori jeg var traadt ind, og et Øjeblik fløj en Lysestage gennem Luften bag efter ham. Jeg studsede og standsede, men førend jeg kunde forklare mig Be-

tydningen af dette Fænomen, kom der et andet Projektil, en fyldt Vandkaraffel, farende samme Vej i Mandshøjde og knustes mod Væggen. I det Samme kom den Flygtende, der havde frelst sig for Kasteskytset ved at løbe ind i et Værelse ved Tværgangen, ganske rolig ud af en Dør tæt ved mig. Jeg antog ham for en af Husets Folk og spurgte ham, om det var her, Teaterselskabet logerede.

„Ja vel! — Og De er formodenlig vor nye Skuespiller? — Naa, velkommen. Jeg er Direktør Miller . . .“

„Ah!“ — udbrod jeg med en Mine, der formodenlig røbede min Forundring over at se en Direktør saaledes behandlet.

Miller, der var Menneskekender, gættede øjeblikkelig mine Tanker. — „Det lader til, at De er blevet forskrækket for disse Løjer?“ — spurgte han smilende med et lille Træk paa Skuldren.

Jeg kunde ikke nægte det, og han beroligede mig derfor med den Forsikring, at det havde ingenting at betyde. „Det er et ungt Menneske her ved Selskabet, der af og til forsøger sig i det ekstravagante Fag. For Resten er han en

prægtig Fyr, der ikke mener noget Ondt med den Allarm, han gør“ — tilføjede han forklarende.

Denne milde Fortolkning forundrede mig dog ikke mindre end selve Bombardementet, ti havde Karaflen ramt, vilde den jo have gjort samme Virkning, hvad enten den var udsendt i god eller ond Mening, og jeg kan derfor ikke nægte, at jeg fik et underligt Begreb om, hvad man kunde vente for Løjer og Alvor i dette Selskab.

Ved Aftensbordet traf jeg de øvrige Skuespillere og Skuespillerinder, og her fik jeg Begrebet tilfulde suppleret. Der herskede mellem disse Herrer og Damer en Fortrolighed og Naturlighed, som jeg aldrig havde troet kunde udvikles mellem Folk, der ganske nylig havde set hinanden for første Gang, og det var tydeligt nok, at de faa Dage, hvori Selskabet havde været samlet før min Ankomst, maatte have været tilstrækkelige til at udrydde ethvert Spor af Generthed. Der var ikke Tanke om, at man vejede sine Ord — tværtimod, det var aabenbart blevet en stiltiende Overenskomst: at Udtrykket maatte være adskillige Grader stærkere end Meningen.

Jeg blev øjeblikkelig modtaget som en med-

sammensvoren Kammerat, hvem man paa Grund af det fælles Skibbrud uden Betænkning kunde vise ubetinget Fortrolighed, og til en Begyndelse forklarede man mig i den vedtagne ugengivelige Jargon Aarsagen til mit første Æventyr. Miller var bekendt for altid at favorisere — (eller, som hans mindre dannede Meddirektør kaldte det: „favoritisere“) en eller anden af Skuespillerne paa en temmelig hensynsløs Maade. Den Paa-gældende blev ikke blot overøst med Presenter og Invitationer, men han var fra det Øjeblik, han blev Direktørens Favorit, udnævnt til Selskabets absolute *jeune premier*, fik alle de taknemlige Roller og havde Lov at vrage alle dem, som han ikke syntes om. Til Gengæld for alle disse Herligheder maatte Favoriten taale de Ubehageligheder, som var en Følge af Patronens Særheder, og mellem disse var der en, som stundom kunde være temmelig generende for den begunstigede Helt og Elsker. Direktøren, der var Pebersvend af Tilbøjelighed og Kvindehader af Princip, vaagede nemlig med Skinsygens Argusøjne over sin Protegé, for at han ikke skulde falde i Hænderne paa nogen af de „elendige defekte Skabninger“ — hans Yndlingsbenævnelse for Damerne! Nu havde

det netop hændt, at den bevogtede unge Mand paa en lidt for tydelig Maade havde røbet sin Interesse for Selskabets yngste og smukkeste Kunstnerinde — en næppe attenaarige Pige, der var tilstede og morede sig nok saa godt under Referatet — og i den Anledning var det kommet til et af de temmelig hyppige Sammenstød mellem Direktøren og hans Yndling, og den Førstnævntes kyniske Haan havde som sædvanligt bragt den Sidstnævnte til at gaa i Berserkergang, og kaste hvad som helst efter ham, da han tog Flugten.

„Tænk, sikket Uheld, at han ikke fik Karaflen i Nakken!“ udbød en af Damerne.

„Saa havde han jo været Dødsens“ — indvendte jeg.

„Ja, sikken et Held!“ — lød det i Kor, stadig i Jargonen.

„Men hvor er nu den vilde Bersærk?“ spurgte jeg.

„Naturligvis: hos sin Ven og Beskytter“ — svarede Alle. „Hver Gang, der har været en saadan Scene mellem dem, giver Direktøren altid en elegant Souper paa to Kuverter, og saa er den Bagatel forglemt.

Jeg saa' forundret over paa den unge Pige,

der var kommet i Kollision med Direktørens Venskab.

„Ja, vent bare! Det skal ikke blive ved det“ — sagde hun med et triumferende Smil.

„Tag Dig i Agt, min Pige!“ — faldt Selskabets gamle Suffløse hende advarende i Talen. — „Du kan ikke overbyde Direktøren, og han er i Stand til Alt. Lægger Du Dig ud med ham, saa har Du straks Din Returbillet, og Du maa da ikke indbilde Dig, at hans Ven lægger to Straa over Kors for at holde paa Dig!“

„Jeg siger: vent bare!“ — vedblev den unge Pige, der vistnok stolede paa, at hun kunde gøre Overbud.

Rimeligvis har hun ogsaa forsøgt derpaa — men ikke mange Aftener derefter kom det paa Elskerens Værelse til en Rencontre mellem Direktøren og hende, og Dagen derpaa rejste hun hjem til Danmark, uden at der i den Anledning blev slaaet Karafler itu.

Uagtet denne lille Begivenhed langt fra hører til de mest betegnende, antager jeg, at den er tilstrækkelig til at vække en Anelse om Tonen og Livet ved dette Kunstnerselskab, og

jeg tror derfor at kunne skaane mig for at optegne nogen af de mere drastiske.

Ligeledes kan jeg forhaabenlig fritage mine Læsere for en Skildring af de enkelte Medlemmer af Selskabet, da ingen af dem fik Betydning for min Livshistorie. Jeg kan give dem det Vidnesbyrd: at de saavel paa Sværd- som paa Spindesiden hørte til den ægte Bohême. Det var godmodige, velvillige, sorgløse og utrolig letsindige Øjeblikkets Børn, der allesammen mere eller mindre var komne paa Kant med deres Fortid og lod Fiolen sørge for deres Fremtid. Nogen stor dramatisk Begavelse gik der næppe til Grunde hos nogen af dem, men selv om der havde været en saadan, vilde det næsten have været umuligt, at den kunde gjort sig gældende under de givne Forhold. Skønt vi, paa en enkelt Undtagelse nær, ikke var stort Andet end Debutanter, var der Intet, som lignede Instruction, og Prøverne — hvoraf der aldrig blev holdt flere end tre selv paa de vanskeligste Stykker — indskrænkede sig til en Paavisning af Ind- og Udgange og en Opramsen af Replikkerne uden Rettelser eller Vejledning. Hvad Rollefordelingen angik, saa var den omtrent ufravigeligt forudbestemt. Den omtalte *Jeune premier*

var selvskreven til alle de bedste yngre Roller. Var der to Elskere eller en seriøs Elsker og en Bonvivant i samme Stykke, saa fik aldrig de unge Skuespillere nogen Glæde deraf, ti da tog den patetiske Direktør den ene, og saa kom det an paa Lykke og Lune, hvorledes Onkel-, Tjener-, Notar-, Statist- og lignende Smaaroller blev fordelte mellem dem. Med de kvindelige Roller forholdt det sig paa samme Maade. Den bedste Rolle — hvad enten det var en tragisk Heltinde, en Ingenue, en Sou-brette, en Anstandsdame eller en komisk Matrone var altid bestemt for Fru Direktricen, uagtet hun var en lille, uanseelig Person, der slet ikke tog sig ud paa Teatret. Det var som oftest svært nok med de faa kvindelige Kræfter at faa Rollerne i et Stykke besat, men var der f. Eks. en Veninde for meget, saa omskrev man hendes Replikker til et Brev, og fordrede Forfatteren „en Pige“, der ikke kunde besættes, saa satte man uden videre „en Tjener“ paa Plakaten. Da man spillede „Aprilsnarrene“, var det aldeles umuligt at faa „Madam Rars“ Rolle besat, da hverken Fruen, Frøkenen eller de to unge Piger kunde dublere den, og Selskabet kun havde fire Skuespillerinder. Men

hvad gjorde det? Lige saa let som man udstrøg de fire Kvartetsangere, kunde man jo lade lille Trines Fader møde til Eksamen i Stedet for hendes Moder, og jeg fik saaledes den Opgave at kreere: „Hr. Rar, Frugt og Vildthandler“.

Da vi var komne noget længere ind i Landet og som Følge deraf længere bort fra vort Hjemland, saaledes at der var Sandsynlighed for, at Personalet ikke havde Penge til at rejse fra Direktøerne tilbage til Danmark, sammenkaldte disse en Generalforsamling, paa hvilken de fremlagde et Slags Regnskab over deres Indtægter og Udgifter i de forløbne Uger, hvoraf det viste sig, at hvis Besøget ikke blev bedre, vilde det være umuligt for dem at udrede de fastsatte Gager. De tilbød os derfor det under slige Forhold ved rejsende Selskaber sædvanlige Arrangement: „at spille paa Deling“. Miller skulde før at føre Regnskabet og styre Forestillingerne have en Ekstrapart, og Olsen, der ejede Garderoben og Repertoiret ligeledes — men forøvrigt skulde vi broderligt dele Overskudet i lige Dele. Herimod var der jo ikke meget at indvende, naar man ikke kunde holde sig til Kontrakterne, men da disse var

udstedte af den gamle Ex-Pastor paa Direktørernes Vegne, og begge disse erklærede, at de ikke betragtede sig som bundne ved de Forpligtelser, han havde paalagt dem, saa var der jo „intet Skriftligt“, som sikrede os de faste Gager. Hvad kunde vi desuden gøre dem? — „Hvor Intet er —“ o. s. v.

Saa meget var i alt Fald vist: Krybben var tom, og hvad deraf plejer at følge, veed jo Enhver. Det udeblev heller ikke her. De Ord, der blev skiftede, var hverken blide eller elegante, og da det ene, som man siger, tog det andet, varede det ikke længe, før det kom til Haandgribeligheder. Den store, robuste Miller havde med sin venstre Haand taget et vældigt Tag i Brystet paa en ung, spinkel Skuespiller, og allerede var hans Højre hævet for at falde til Slag, da den af Skuespillerinderne, der p. t. var forlovet med den truede Yngling, pludselig rev et af Vinduerne op og med et skærende Skrig raabte: „Hjælp! Hjælp!“

Dette Skrig forvandlede pludselig Situationen. Tumulten forstummede, og Miller slap sit Bytte for at rive den højrostede Dame bort fra Vinduet. Der indtraadte en lille Pavse, og nu kunde vor tragiske Anden Direktør ikke

undlade at give et patetisk Intermezzo. Han var traadt frem midt paa Gulvet og havde ladet sit Hoved falde saa dybt ned paa Brystet som muligt, mens han udstødte tre lange og dybe Suk, derpaa hævede han pludselig Ansigtet og Hænderne op mod Loftet og deklamerede:

„Saa vidt maatte det altsaa komme! — — — Nu har jeg i tredive Aar været skandinavisk Kunstner og — jeg tør sige det — skandinavisk Kavalier! Der var til denne Dag ikke en Plet paa mit Navn. — — — Jomfru! — — Hvad jeg i tredive Aar med Hæder og Ære har kæmpet for, det har De ødelagt i et Øjeblik: — Nu giver jeg, Dælen brænde mig, ikke to Skilling for mit gode Navn og Rygte.“ Denne mageløse Replik gjorde en uimodstaaelig komisk Virkning. Det var kun den almindelige Misstemning, der hindrede, at den tog fortjent Applaus. Jeg, der havde været saa forsigtig ikke at tale et Ord under hele Forhandlingen, og maaske derfor var nærmest til at betragtes som Repræsentant for det manglende velsindede Publikum, havde ikke Herredømme over min Mimik til helt at kunne skjule en tilbagetrængt Latter over Direktørens korrekte Taksation af

hans Navn og Rygte, og det burde jeg jo have haft, ti jeg saa' tydeligt, at min stille Morskab saarede ham mere, end de Andres Haanlatter. Nu havde jeg da lagt mig ud med den ene af Bandens Chefer.

Dagen efter viste den truede Skuespiller mig et ubeskrivelig groft Brev, han vilde sende til Miller. Jeg fraraadede ham det som aldeles unyttigt, men da det ikke hjalp, bad jeg ham i det Mindste udelade eller omskrive de mest injurierende Fraser. Det Samme kunde jo antydes i en forsigtigere Form, der ikke udsatte Brevskriveren for de Ubehageligheder, som han ellers vilde kunne vente. Der var f. Eks. ingen Fare ved at udtrykke sig saa og saa. . . . Kort sagt: mine Advarsler og Raad blev fulgte.

Om Aftenen, da vi før Forestillingen sad i Paaklædningsværelset og sminkede os, var Miller i Humør, som om Intet var passeret. Midt i en Samtale med Teaterskræderen vendte han sig pludselig om til min Kammerat med de Ord:

„Det er sandt: Tak for Brevet: Det har moret mig. Han skriver godt for sig!“

Brevskriveren fik intet Svar paa sit Spørgsmaal om, hvad det vilde sige, og jeg kunde

jo ikke blande mig Sagen, men jeg forstod straks, at den skarpsindige Direktør havde gættet, hvilken anden „Han“, der havde sat Kulør paa Stilen. Jeg var nu altsaa faldet i Unaade hos begge d'Hrr. Chefer, og det kom mit Repertoire til at bære Vidnesbyrd om.

Det blev altid de mindste og ubetydeligste Roller, der faldt i min Lod. Fik jeg en Gang en større, saa var det altid en usympatetisk Person, som Lord Melville i „Kean“ og lignende Herrer, der kommer paa Scenen for at skældes ud. Var det smaa Roller, jeg fik, saa kunde jeg dog ikke klage over, at de var for faa, ti det hændte jævnligt, at jeg fik tre fire i samme Stykke, f. Eks. en gammel Tjener i første Akt, en ung Tjener i anden og tredie Akt, den gamle Tjener igen i fjerde og en Notar i femte Akt.

Opførelsen af „Hagbart og Signe“ blev en i den sidste Retning karakteristisk Forestilling. Vor første Elsker havde til Benefice forlangt denne ikke hos os tidligere opførte Tragedie, og Rollebesætningen blev: at den halvhundredaarige Olsen skulde spille „Ung Hagbart“ — hans lille, grimme Kone: Skøn Signe, Beneficianten: Alger, Miller: Hamund, o. s. v. Til

mig blev Drabanterne Grim og Erik samt Fangevogteren slaaet sammen til en Person.

Da vi spillede paa Deling, maatte Enhver forsyne sig med de Klædningsstykker, der ikke fandtes i Garderoben, og denne ejede kun Resterne af een Rustning, som naturligvis Hagbart maatte have. Beneficianten, der i Algers Rolle straks skal optræde „bevæbnet fra Isse til Fodsaal i et nyt glimrende Harnisk, med nedslaaet Hjælmgitter“, maatte bestille sin Rustning, der selvfølgelig blev reduceret til Hjælm og Brynje eller rettere Stormhue og Kyrads. Ordene „Armskinner og Brynhoser“ blev strøgne i Replikken, og det blev overdraget Byens Blikkenslager at udruste ham, Alf og Hamund. Ogsaa mig blev det paalagt at anskaffe mig Hjælm og Rustning til Scenen i anden Akt, hvor Drabanten kommer fra Striden, og da jeg svarede, at jeg vilde lave mig et Harnisk af Pap, der forhaabenlig vilde være stærkt nok til at holde de faa Aftener ud, som Tragedien kunde opleve hos os, svarede Hagbarts vordende Fremstiller fornemt: „Lad det nu bare ikke komme til at se alt for hjemmegjort ud!“ — „Det vil snarere blive for fint end for simpelt“ — forsikrede jeg. „Gener

Dem ikke! Gør Dem endelig saa dejlig, som De kan!“ fortsatte han haanende, og jeg gængældte lidt ironisk hans Opfordring med det Løfte, at jeg skulde gøre mit Bedste for at overtræffe hans Forventninger.

Jeg havde en Anelse om, at det ikke vilde blive synderlig pragtfulde Hjælme, Kyradser og Skjolde, som en Blikkenslager, der kun var vant til at lave Tagrender og Badekar, vilde kunne levere, og den gode Smaastads Haandværker gjorde ikke min Mistanke til Skamme. At Hjælmene kom til at ligne Mellemting af Stormhuer og Budingeforme, Brynjerne et Slags Selvkogere og Skjoldene Præsenterbakker var jo ikke hans Fejl — han havde gjort sit Bedste og leveret forsvarligt Blikkenslager-Arbejde — han var jo ikke Vaabensmed. Det var jeg ganske vist ikke heller, men jeg havde Begreb om, hvorledes en Rustning skulde se ud og havde nogen Færdighed i Paparbejde. Desuden var jeg jo fornærmet over, at jeg havde faaet den lille Drabantrolle og var blevet opfordret til at gøre min Dragt saa smuk som mulig — altsaa jeg lavede mig en glimrende, fuldstændig Rustning, beklædt med lyseblaat, bronseret Papir med Sølsirater paa Brynjen og Sølv-

kanter ved alle Sammenføjningerne, en Hjælm med Sølvkam og Sølvgitter og et tilsvarende Skjold.

Selvfølgelig var det aldeles urimeligt at udstyre en Drabant saaledes, naar d'Hrr. Drotter var saa fattigt udrustede, men hvad var ikke urimeligt ved dette Selskab! Opførelsen af dette Stykke med de givne Kræfter var en Uforskommethed mod Publikum, og Ordren til at anskaffe Dragter, som vi aldrig mere fik Brug for, var aldeles hensynsløs mod Personalet — især mod den Del af det, der var udelukket fra de taknemlige Roller. Jeg for min Part havde nu besluttet at gøre min Drabant til en taknemlig Rolle og havde desuden Intet imod overfor Direktionen at sætte Chikane mod Chikane.

Beneficeforestillingen trak fuldt Hus. Øhenschlægers Navn stod jo paa Plakaten, og i en Tragedie af den store Digter ventede Tilskuerne Fægtninger, Optog og Alt, hvad der hørte til *grand spectacle*. De ventede imidlertid forgæves. Beneficianten, som den unge Prins Alger, der selv har smedet sig en Dragt af hærdet Staal, om hvilken han forsikrer:

„Ej Thor i Thrudvang har en bedre Rustning.“

maatte optræde i det af Blikkenslageren forfærdigede defekte Føderal, og alle de øvrige Rollehavende var udstyrede med tilsvarende Tarvelighed, og hverken Optog eller Fægtninger til Hest og Fods var der Spor af. Værst var det dog, at den jambiske Dialog med de mange Arkaismer og Inversioner, der oven i Købet blev afleveret i mindre korrekt Dansk og til dels med mindre tydelige Organer, omtrent var uforstaaelig for det svenske Provinspublikum. Det var derfor ikke underligt, at første Akt blev opført under højtidelig Tavshed, og at Direktør Hagbart, da Tæppet faldt i lydløs Stilhed, udtalte sin Harmen over, at man „skulde spille et Mesterværk paa saadanne Syvsovere!“

I anden Akt, da Skjalden Halloge med Erik og de øvrige Kæmper, som har deltaget i Kampen, hvori Alf er faldet, skulde komme tilbage fra Holmgangen, havde Direktionens Økonomi for at gøre Striden saa blodig som muligt, ladet alle Kæmperne med Undtagelse af Erik blive paa Valpladsen. Jeg kom saaledes ind alene med den gamle Sanger, der sang Alfs Drapa. Rimeligvis har man af den glimrende Rustning, som jeg ikke havde baaret i første Akt og som gjorde alle de øvrige Ko-

stymer til Skamme, ladet sig forlede til at antage mig for en Hovedfigur i den kommende Del af det ubekendte Stykke, og da Erik straks optræder som Skjaldens noble Forsvarer mod Dronningens Raseri, og efter den patetiske Replik om Utaknemlighed mod Digtere bærende hans Harpe følger ham bort, udbrød der et bragende Applaus, som var saa meget stærkere, som det skulde være et Ækvivalent for hele den foregaaende Tavshed.

Da jeg kom udenfor Kulissen blev jeg modtaget af Direktør Olsen, der nær ved at kvæles af Forbitrelse løb frem og tilbage som en Løve i sit Bur og hilsede mig ironisk med de anerkendende Ord: „Det kalder jeg et Mesterstykke. De er Dævlen brække mig en stor Kunstner, den største Komediantspiller, jeg har set. Nu har jeg, der i tredive Aar har spillet Hagbart med stormende Bifald i alle tre nordiske Riger, givet en af mine bedste Scener, uden at en Haand har rørt sig for mig — alle Hovedpersoner har været inde og gaaet af uden Applaus — dette Publikum sov saa det snorkede! Men saa kommer De ind i en skidt lille Drabantrolle og siger en lumpen Afgangsreplik paa 10 Linier — og straks

brager Huset af Klap, saa Teatret ryster! Jo De er Fanden knuse mig en saadan Mester i at spille smaa Roller, at De aldrig skal faa en større, saa længe jeg er Direktør!“

Det var jo ogsaa en Anerkendelse, skønt den mere galdt mit Federalmager- end mit Skuespillertalent, og jeg kan ikke Andet end bevidne, at Direktørerne med sjælden Punktlighed overholdt det mig givne Tilsagn om Fritagelse for alle større Roller. Det var kun i de forholdsvis meget faa Sygdomstilfælde, der indtraf i Herrepersonalet, jeg kom til at optræde som andet end Repliksigter, men i saadant Nødsfald var der intet Rollefag, hvori man betænkte sig paa at lade mig dublere den Forfaldhavende, og det uanset, hvor lang Rollen var, og hvor kort Tid jeg fik til at lære den i.

Naar jeg til disse Dubleringsroller vil lægge dem, som man var nødt til at lade mig spille „paa Grund af ingen Andens Havelse“, kan jeg alligevel ikke klage over, at mit Repertoire var for lille, eller endnu mindre over, at det var for ensformigt. Foruden det faste Rollefag, der indskrænkede sig til at „gøre Meldinger og bringe Breve ind“, havde jeg

Lejlighed til at prøve mine Ævner i henimod 30 Roller, der omtrent gik ind i alle Fag: ældre Figurer som værdige Fædre, nedrige Aagerkarle og gamle Komikere — yngre Personer som Vildmanden Alaster („Ørkenens Søn“) og den ene af de elegante Lorder i „Kvækeren og Danserinden“ — Forførere som Melville („Kean“) og Stakler som Ernest i „De Danske i Paris“. I „Jeppe paa Bjerget“ spillede jeg den ene Lakaj, den ene Doktor, Ridefogdens Kone og Dommeren. Det gik altsammen efter Opskriften i „En Komædie i det Grønne“:

Vi spiller Stort, vi spiller Smaat,
Og Alting spiller vi lige godt!

Jeg behøver næppe at tilstaa, at jeg først og klarest fik Øjnene op for de Andres Fejl og Mangler, mens jeg kun senere og med større Vanskelighed kom efter, hvad der fattedes mig selv, ti det gik naturligvis mig, som det gaar alle Skuespillere: af mit eget Spil saa jeg Intet, men var mig kun det Tilstræbte bevidst, mens jeg med kold Kritik kunde bedømme, hvad de Andre præsterede. Alligevel havde jeg en Følelse af, at min Selvkritik ikke var saa svagsynet, som den er hos de fleste Teaterfolk.

Jeg blev mig snart bevidst, at jeg havde et ganske godt Teaterydre, talte et rent Dansk, havde et fejlfrit Organ og forstod at maskere mig. Jeg trode ogsaa, at jeg havde en mere korrekt Diktion end de Fleste, og at jeg havde et meget hurtigt Nemme og en paalidelig Hu-kommelse — men dermed var min Begavelse for Scenen forbi. Det Vigtigste fattedes mig. Jeg manglede den Frejdighed, der er Betingelsen for, at man kan give sig helt hen i Situationen og udtrykke Lidenskaben med fuld Kraft. Jeg manglede det frodige Lune, der udfylder de overdrevne Konturer i Komikerens Tale, Mine-spil og Bevægelser, saaledes at Figuren bliver naturlig og troværdig og Lystigheden smit-tende, og endelig manglede jeg paa Grund af de smaa og trange Forhold, hvori jeg havde levet, den Frihed og Ugenerthed i min Op-træden, som man i Reglen kun erhverver ved lang Øvelse, hvis man nogensinde opnaar den! Det største Haab, jeg saaledes turde gøre mig om en Teaterfremtid, var omtrent, at jeg om nogle Aar kunde blive en scenevant Routine-skuespiller, og med det Bekjendtskab, jeg alle-rede havde til Teaterlivets Skyggesider, var en saadan Udsigt ikke synderlig fristende. Alle-

rede før det lakkede mod Slutningen af Sæsonen, var jeg helt kureret for mine Teaterillusioner og enig med mig selv om, at jeg maatte prøve min Lykke paa en anden Vej — men hvilken? — Derom havde jeg ingen Anelse.

Tiden gik eller rettere løb hurtig under idelige Rejser og Smaaæventyr à la Bohème ved Selskabet. Den til Deling bestemte Nettoindtægt blev mindre og mindre efter som Aftenerne blev lysere og lysere, snart kunde Direktørerne ikke mere enes om Taraens Beregning, og Miller, der var økonomisk uafhængig — som han selv tilstod ved Hjælp af en aarlig Understøttelse fra Kristian den Ottende — forlod først Selskabet. Kort efter fulgte vor anden Direktør hans Eksempel og medtog Repertoire og Garderobe — nu stod vi der — oppe i Vestergötland — de Fleste af os uden Penge til Hjemrejsen.

Der var nu ikke Andet for, end at give en Abonnementsforestilling med et Repertoire, som vi kunde spille uden Sufflørbog og i egne Klæder. Den indbragte de fornødne Penge. Disse blev afleverede om Aftenen til Rejsekassen og Kl. 7 næste Morgen skulde Afrejsen foregaa.

Nyt Changement.

Der var paa den Tid fra en Brugspatron, som ejede store Skove oppe i Nordland og førte en betydelig Tømmerhandel med Danmark, gjort mig et meget fordelagtigt Tilbud, naar jeg vilde tage en Plads paa hans Kontor og føre hans danske Korrespondance, og skønt jeg just ikke følte mig særlig tiltalt ved de Fremtids-Udsigter, denne Anbringelse aabnede, tænkte jeg stærkt paa at modtage Tilbudet. Skuespillerlivet fristede mig ikke mere, og Skolelærerstillingen havde jeg jo faaet en vis Rædsel for. Som Følge deraf vilde jeg hellere prøve min Lykke i et andet Land og et andet Fag, end vende tilbage til Danmark — især med Resterne af det opløste Selskab, og det er derfor let forklarligt, at jeg afstod min Part af Afskedsforestillingens Indtægt til Rejsekassen,

og fortalte mine Ulykkesfæller, at jeg ikke kunde følge med dem, da jeg rimeligvis for det Første vilde blive i Sverige.

Klokken seks om Morgenen — altsaa en Time før Afrejsen var bestemt, kom Selskabets gamle Suffløse paa Vejen til Gæstgivergaarden ind til mig i „Stadshuset“, hvor jeg logerede, for at sige mig det sidste, tunge Farvel.

Hun var et af Teatergudindernes ulykkelige Ofre. I sin tidligste Ungdom havde hun af Sværmeri for Elskeren ved et rejsende Selskab løbet fra Hjem og Familie og ladet sig engagere som Skuespillerinde. Dengang havde hun nok været ualmindelig smuk, og endskønt hun aldrig havde haft dramatisk Talent, var hendes Attenaars-Skønhed og hendes Hebe-Figur tilstrækkelig Adkomst til Hovedrollerne i Datidens Ridderstykker: „Fridolin“, „Deodata“, „Johanna Montfaucon“ o. desl., men hverken den bedaarende Alder eller den sylfideagtige Figur havde lang Varighed. De forsvandt samtidigt, mens den manglende Begavelse ikke indfandt sig, og hendes inderlig kedsommelige sønderborgske Dialekt viste sig at være uovervindelig. Hun kom tidlig til at se matrone-agtig ud, og havde, da vi traf sammen, allerede

i flere Aar været degraderet til den underjordiske Plads i Teaterkælderen og Sufflørkassen.

Hvor gammel hun var paa den Tid, veed jeg ikke, ti ingen af Kammeraterne havde nogensinde kunnet formaa hende til at dokumentere sin Alder, end ikke naar de paastod, at hun havde fyldt det halve Hundrede, mens hun selv forsikrede, at hun endnu befandt sig i Trediverne. Et onskabsfuldt Teatersagn fortalte, at hun var født Aar 1800 og følgelig 45 Aar gammel, men at hun ikke turde fremvise sin Døbeseddel, fordi hun engang, da hun vilde gøre sig 9 Aar yngre ved at forandre Aarstallet til 1809, havde taget fejl og sat Svinget paa det første Nul, saaledes at hendes Fødselsaar blev udskudt til 1890 — men det var vel kun et Sagn.

Nok er det, at hun havde overstaaet Elskværdighedens Aar og var kommet ind i Ærværdighedens Alder — i alt Fald saa langt, at hele Personalet kaldte hende Tante, og at hun var fredlyst for alle erotiske Tilnærmelser. Derimod var hun i Følge sin Stilling i Sufflørkassen ikke fritaget for Grovheder af Enhver, der kom ud af sin Rolle. Det var altid hende, der fik Skylden, naar der blev sprunget Re-

plikker over eller givet urigtige Stikord. Overfor slige — i Reglen ufortjente — Beskyldninger havde jeg nogle Gange taget hendes Parti, og da det paa vore Rejser, hvor hver af Skuespillerne maatte dele Slæde eller Kærre med en af det kvindelige Personale, sædvanlig faldt i min Lod at sørge for „Tantes“ Befordring, var jeg efterhaanden kommet til at staa højere i hendes Kridthus end nogen af Kammeraterne.

Nu kom hun, som sagt, for at sige mig Farvel og takke for godt Kammeratskab. Da det var overstaaet, og „Tante“ havde knust et Par virkelige Taarer, begav vi os paa Vejen til Gæstgivergaarden, hvor vi ventede at se de bestilte Kærrer holde for Døren, men til vor store Forundring var der ikke en eneste af dem at opdage. Ikke en Gang Kufferterne var baarne ned.

„Nu skal Du se: Herskabet har opsat Rejsen. De har gjort sig en glad Dag for en Del af Rejsepengene, og ligger nu paa deres grønne Øre og sover Rusen ud“ — udbrøden forbavsede Tante.

„Nej, saa letsindige kan de dog vel aldrig have været“ — mente jeg.

„Ikke? — Jo, jeg har oplevet værre Ting

i de Aar, jeg har rejst med den Slags Folk. Jeg kender mine Pappenheimere!“ — forsikrede hun. „Se, der inde i Gangen staar jo endnu min Kuffert, som jeg sendte herved i Aftes! Der har vi Beviset.“

I det samme kom der en Pige ud paa Stentrappen.

„Er Skuespillerne ikke oppe endnu,“ spurgte jeg hende.

„Jo, vasserra! dom reste klockan fyra“, svarede hun, og løb ligegyldig videre.

Tante tabte Maal og Mæle ved dette Budskab. Det varede en god Stund, før hun indrømmede: „Det har jeg dog aldrig oplevet!“

„Der ser Du, at Du endnu ikke har kendt Dine Pappenheimere rigtig! Dette smukke Arrangement maa allerede have været aftalt i Aftes, siden Skydsen var bestilt til at møde tre Timer tidligere end efter den første Bestemmelse“ — bemærkede jeg.

„O, de skændige Forrædere!“ — udbrød hun med et Forsøg paa at slaa over i hendes fordums patetiske Stil, men faldt i samme Øjeblik ud af Tonearten og sukkede i sin klynkende Hverdagsdialekt: „Hvad gør vi nu?“

„Gaar hjem til mig og drikker Kaffe —

tænker jeg“ — var det eneste Forslag, jeg kunde gøre, og det blev naturligvis fulgt.

Efter at vi havde styrket os lidt ved den varme Morgendrik, begyndte „Tante Mikke“ en overflødig Undersøgelse af: hvor det var muligt, at Kammeraterne havde „kunnet være saa slette imod os.“ Hun havde nemlig saa meget tilovers for mig, at uagtet det kun var hende, der skulde have været med paa Hjemrejsen, opfattede hun ikke den skete Uret som øvet blot mod hende, men mod os begge.

Jeg mente derimod, at det var spildt Ulejlighed at gruble over den Mulighed, som var saa tydelig bevist, og søgte at vise hende, at deres underfundige Afrejse ikke var fremkaldt af nogen Uvilje eller Skadelyst overfor hende eller mig, men at den kun var et Udslag af deres sædvanlige Pappenheimer-Moral:

Wer hat, der musz uns geben —

Wer nichts hat, der soll leben!

Det var jo en almindelig Tro hos Personalet: at hun, der altid paa Grund af sin strænge Økonomi havde kunnet betale sin Gæld, naar de Andre maatte rejse fra deres, maatte have sammensparede Penge, og da jeg,

der havde gjort mest for at bringe Abonnementsforestillingen i Stand, ikke havde gjort Fordring paa Del i dens Udbytte, fordi jeg endnu havde de fornødne Rejsepenge i Behold, mente man vel ogsaa, at jeg i værste Fald kunde skaffe Penge til hendes Hjemrejse. Jeg kunde saa godt tænke mig, at en af Damerne havde sagt: „De har saamænd ingen Nød. Lad os bare beholde den Smule Penge!“ — og at ingen af de Andre har sagt hende imod. For at sætte min Ulykkesfælle i bedre Humør tilføjede jeg:

„Mig forbavser det slet ikke. De har jo saa ofte drillet Dig med, at Du havde mere end tantelige Følelser for mig, Maaske de endogsaa har rejst fra os for at overlade os til Ensomheden i de smukke Foraarsdage.“

Jeg tør ikke helt forsværge, at denne Spøg berørte et ømt Punkt i hendes gamle Hjærte. Vist er det i alt Fald, at hendes Ansigt klarede op til Smil, skønt hun endnu havde Taarer i Øjnene, og at den fremkaldte en ubeskrivelig morsom Mine midt mellem Le og Græde, der blev mere og mere karrikeret, mens hun søgte at beherske sin Fornøjelse over, at man endnu kunde tiltro hende romantiske Sværmerier, og

sin Bedrøvelse over, at „de skønne Dage i Aranjuez“ for saa lang Tid siden var forbi.

Mens jeg saaledes havde snakket for hende, havde jeg uden Hensigt — i Tanker, som man siger — spidset en Blyantspen, og gjort nogle Streger paa et Stykke Papir. Ved Synet af hendes tragi-komiske Minespil fik jeg den Indskydelse, at prøve om det var mig muligt at gengive det morsomme Fysiognomi med nogle faa Træk. Det lykkedes mig over al Forventning, og dette Forsøg blev bestemmende ikke blot for min Livsstilling i de nærmeste Aar, men gennem dem for hele min Fremtid.

Jeg havde aldrig haft Undervisning i Tegning, men arvet et lille Talent, som jeg dog kun havde anvendt til Karrikaturer, der som saadanne havde tilstrækkelig Lighed, skønt de altid var tegnede efter Hukommelsen. Det blev saaledes første Gang, at jeg forsøgte at tegne efter Model, og det blev mig en komplet ny Opdagelse: at jeg ikke blot var i Stand til at tegne et Portræt med lignende Former, men ogsaa at opfatte og gengive en øjeblikkelig Mine.

Paa min Væg hang der et Blyantsportræt, et af de Billeder, der saa fuldstændigt mangler

Individualitet, at man uden at kende deres Original kan se paa dem, at de ikke ligner. Det var ligesom flere tilsvarende Tegninger, jeg havde set der i Byen, et Værk af en rejsende Kunstner, der for nogle Aar siden havde gæstet Staden og, som man sagde, haft meget at bestille dér. Ved at sammenligne mit første Forsøg med hans Portræt af min Vært, kom jeg til den Overbevisning, at vi omtrent var lige uøvede i Blyantens Brug, man at jeg ubetinget havde større Ævne til at gengive det Karakteristiske i et Ansigt end han, og at jeg følgelig lige saa godt som han maatte kunne prøve min Lykke som Portrættegner hos det nøjsomme Provinspublikum, der havde taget til Takke med hans Tegninger. Til Forklaring over denne dristige Tanke maa jeg tilføje den Oplysning, at Fotografien paa den Tid ikke var kommet videre end til de temmelig dyre Daguerreotypier, hvoraf kun nogle faa mislykkede Prøver havde fundet Vej saa langt ind i Vestergötland.

Det følger omtrent af sig selv, at jeg ikke lod den stakkels Tante ane den forvovne Plan, jeg var i Færd med at lægge, men kun søgte at berolige hende med saadanne Godtkøbsfraser som: „Hvem kan vide, hvad det er godt for!

— Naar vi tager Sagen med Ro, hitter vi nok paa Raad“ o. s. v. For ikke at bedrøve hende alt for meget gik jeg ind paa hendes Opfattelse og sagde: vi, skønt det jo egentlig kun var hende, som de troløse Kammerater havde forladt, og kun mig, der maatte finde paa Raad og bringe Hjælp.

Endnu samme Aften averterede Byens Avis, at jeg tegnede Portrætter, og hele den følgende Dag sad jeg hjemme for at vente paa Lysthavende, men der kom ingen. Det var ikke nogen lovende Begyndelse paa min nye Levevej, men jeg trøstede mig med, at det netop var den første Maj — Svenskernes Glædesfest i Anledning af Vaarens Komme, og at Alle i Dagens Anledning havde for travlt med at more sig, til at Nogen vilde sidde Model for en Portrættegner.

Den næste Morgen ganske tidlig — Klokken var vist næppe endnu slaaet Fire — blev jeg vækket ved, at Døren til mit Værelse blev aabnet paa en temmelig voldsom Maade, og at en Herre meget hurtigt gjorde fire fem Skridt ind i Stuen.

Jeg rejste mig op i Sengen og betragtede overrasket den uanmeldte Gæst, der, da han fik Øje paa mig, lod til at blive lige saa overrasket

som jeg. Det var tydeligt nok, at han var kommet ind ad en anden Dør, end han havde villet. Jeg gættede, at det var en af „Stadshusets“ Stamgæster, der efter at have fejret Majfesten udenbys var kommet tilbage og havde forvekslet min Dør med Indgangen til Restaurationen, der laa ligeoverfor — og jeg tog ikke fejl.

Da Manden havde staaet tavs en Stund og samlet sine Tanker, der aabenbart var betydeligt adspredte, udbød han: „Undskyld, at jeg kommer saa sildigt! Er det ikke her man kan blive portrætteret?“

Jeg behøver vel næppe at fortælle, hvor hurtigt jeg kom op af Sengen, og hvor travlt jeg fik for at fastholde denne første, uventede Kunde. Allerførst skyndte jeg mig at berolige ham med den Oplysning, at det ingenlunde var silde, men tvertimod meget tidligt paa Dagen, og at jeg var parat til straks at give mig i Lag med Portrættingen.

„Tiden maa være løbet fra mig, mens vi sad ved Sexa'en. Jeg trode, at det endnu var første Maj og gik herind paa Stadshuset for at faa mig en 'Sängfjösare'. Vær saa god at sige

mig: Hvad skriver vi i Dag?“ — bad han for at komme à jour med Tidsregningen.

Jeg oplyste ham nu om, at den korte Majnat var forbi, og at den 2den Maj var oprundet.

„Kors! Saa er det jo Tid, at vi tager en Morgensup. Hvad siger Herren om et Glas Portvin med Bittert i?“ — foreslog han nu.

„Det kunde være meget tidssvarende“ — indrømmede jeg for at være saa behagelig som muligt. Jeg vilde jo ikke for nogen Pris vise mig uvillig mod min første Kunde.

Næppe havde jeg gjort denne Indrømmelse, før min Gæst var ude af Døren og ovre i Restaurationen, hvorfra han lidt efter vendte tilbage med Jomfru Lotta, der bær en hel Opdækning af Flasker og Glas.

Vi drak nu først den bittre Morgensup — derpaa Porter — saa Portvin — og saa, da jeg havde vundet hans Hjerte ved saa uforbeholdent at gaa ind paa alle hans Propositioner, foreslog han Brorskål, og den drak vi ogsaa — i mere Portvin!

Nu fulgte den gensidige Præsentation, hvoraf jeg erfarede, at min nye „Bror“ ikke var nogen ringere Person end Stadens konstituerede 'Kronofoged'. Han sagde mig naturligvis sit virkelige

Navn, men betrode mig tillige, at han fra Upsala-Tiden desuden havde faaet Titelen Rex (underforstaaet *bibendi!*) hvoraf jeg kunde slutte, at den glade Broder havde gjort mig Besøg i en Stemning, der var karakteriserende for ham.

Da Portrætteringen skulde begynde, betragtede jeg det dog som min Skyldighed at gøre ham opmærksom paa, at han var noget medtaget af saaledes at have fortsat 1ste Maj ind i 2den Maj, og at tilraade ham at hvile sig ud, førend jeg satte hans Billede paa Papiret, der let kunde komme til at minde om, hvad man i Sverrig kalder „Dagen derpå“.

„Bryd Dig ikke om det, Bror! Kan Du tegne mig netop, som jeg ser ud nu, saa kender Folk mig aller bedst, for jeg vil betro Dig: jeg kan synge som Wilhelm von Braun:

Ack „dagen derpå“ är hvar endaste dag —
Hvad punschen är stark, och hvad menskan är svag!

svarede han, og da jeg var beroliget i den Henseende, satte jeg mig til at tegne ham, saaledes som han sad, taaget, smilende, med Glas og Flaske foran sig.

Det lykkedes mig over Forventning, og mens han sov ind — og sov ud — i min

Lænestol, fuldførte jeg Billedet. Det var kun en løst skitseret Profiltegning, men Ligheden var slaaende — efter hvad jeg kunde se.

Spørgsmaalet var nu, om Andre kunde se det samme, ti jeg havde saa ofte set Portrætter, som Kunstneren, der havde udført dem, fandt udmærket lignende, mens hverken den Portrætterede eller hans Nærmeste kunde genkende dem, og naar fagmæssigt uddannede Kunstnere kunde være udsatte for et saadant Uheld, hvor let maatte det da ikke kunne hænde mig, den uøvede Dilettant!

Jeg gik derfor over til det paa den anden Side af Gaden liggende Apothek, med hvis Ejer jeg havde gjort Bekendtskab, for at høre hans Dom. Saa snart han saa' Billedet, gav han sig til at le, og bad mig laane ham det et Øjeblik, saa skulde jeg faa Svar paa mit Spørgsmaal. Han bar det nu ind i den bag Apoteket liggende store Sal, og et Øjeblik efter hørte jeg et mangelstemmigt Latterkor og som Tekst dertil en Mængde Udraab, der lige som i et Kanon gængtog: „Det er Rex, det er Rex, det er vor herlige Rex — aa saa fuld, saa fuld!“

Dette opmuntrende Udbrud kom fra en Flok af Byens unge Herrer, der havde samlet

sig hos Apotekeren for at bortskylle de nagende Minder om Gaarsdagens Jubel i hans fortræffelige Sodavand og hans andre antikrapulitiske Midler. I Sverig plejer nemlig Andendags-Angereren at være mere dybt følt end hos os — vi kender jo kun til „Tømmermænd“, mens vore Naboer tror at høre Kobbetsmede („kopparslagare“).

Det leende Selskab havde allerede overstaaet Gaarsdagens Paamindelser og begyndt at forberede sig saa smaat til Morgendagens, da Portrættet blev forevist. Jeg blev straks indbudt til at tage Del i Laget, og førend det endte havde jeg faaet 30 Bestillinger paa Portrætter.

Dagen efter overraskede jeg den forladte Tante med at udbetale hende de fornødne Rejsepenge. Hun saa' paa mig med en Forundring, der næsten saa' ud som Forfærdelse, og spurgte, hvordan jeg havde faaet dem.

„Ganske ærligt!“ — svarede jeg. — „Det er de Rejsepenge, som jeg altid har sørget for at have i Baghaanden til min egen Hjemrejse, og som jeg nu kan undvære, da jeg ikke agter at vende tilbage til Danmark for det Første.“

Nej, dem vilde hun paa ingen Maade skille

mig af med. Hun vilde meget heller blive i sit Logis, til hun kunde faa Penge tilsendt fra Venner og Bekendte i Danmark.

„Men sæt nu, at disse Penge udebliver, og jeg rejser min Vej, saa risikerer Du at blive hjemsendt med „Kronskyds“ — ti rejse sammen kan vi ikke uden at blamere Dit gode Navn og Rygte. Selv om jeg vedblev nok saa standhaftig at kalde Dig „Tante“, vilde Ingen tro mig, ti hvem rejser omkring med en Faster eller Moster, der er dobbelt saa gammel som han selv? Man vilde naturligvis tro, at Du var min Moder, og da dit Pas titulerer Dig „Jomfru“, vilde den Mistanke jo være skandaliserende for os begge To. Altsaa: tag Du Pengene, og lad os skilles ad i Mindelighed!“ — vedblev jeg, men det var næsten ikke muligt at bevæge det skikkelige Væsen til at modtage Hjælpen. Al min Logik blev skyllet bort i Taarestrømme, og det var først da jeg blev „saa umenneskelig haard“ at true hende med, at hvis ikke hun vilde rejse Dagen efter, saa rejste jeg selv fra Byen — at hun gav efter.

Næste Morgen fulgte jeg hende atter til Stationen, og denne Gang holdt Kærren parat. Det var mig en sand Befrielse, da jeg saa' den

rulle bort med hende, og uagtet hun var et ærligt Menneske, der altid havde ment mig det godt, var jeg uskønsom nok til at mindes det klassiske: *Obit anus, abit onus*.

Adolf Rosenkilde har frit benyttet dette lille Æventyr til sit Lystspil „En Jøde i Mandal“. Som jeg nu har fortalt det, er det derimod korrekt fortalt efter Virkeligheden.

Friluftsliv.

Hvis jeg i de paafølgende tre—fire Aar havde gjort Dagbogsoptegnelser og bevaret dem, vilde jeg maaske i dem have haft et Stof, der, naar det blev sigtet, tilrettelagt og poetiseret, kunde bearbejdes til en Kæde af „Dichtung und Wahrheit“ med uberegnelig mange Led, men de vilde ikke have hjulpet mig til at give et enkelt karakteriserende Billede af mine Livsforhold i dette Tidsrum i Lighed med de foregaaende Smaaskildringer. Jeg kan imidlertid give mig selv det Vidnesbyrd, at jeg aldrig har følt mig fristet til det Slags Forfatterskab — allermindst i den Tid, da jeg havde alt for travlt med at opleve.

Mine Livsforhold var nemlig i denne Periode saa overvældende i Forskellighed og hurtig Omskiftning, at jeg næsten lige saa gerne kunde

have forsøgt paa at gengive et Kalejdoskops vekslende Billeder, som paa i ordnet Rækkefølge at optegne alle de Bekendtskaber, hvori jeg blev indført, de Hændelser, jeg oplevede, de Stemninger, jeg gennemgik, og de Erfaringer, jeg gjorde. Uagtet — eller vel rettere sagt: fordi — denne æventyrlige Del af mit Liv fik den største og mest afgørende Indflydelse paa min Udvikling, er jeg ikke i Stand til at udstykke den i Enkeltheder, som de andre Afsnit af min Historie. Jeg maa derfor uden at kunne anføre nogen anden Grund end *embarras de richesse* indskrænke mig til flygtigt at antyde de Forhold, hvorunder jeg levede, mens jeg ikke gør noget Forsøg paa at optegne den Mængde af Episoder, der med ubestemte Omrids smelter sammen i et for min Erindring uadskilleligt Æventyrtableau.

Hvor forunderligt det endogsaa kan lyde for Andre — ja, hvor urimeligt det endogsaa nu synes mig selv! — gjorde mine Blyantsportrætter saa megen Lykke, at jeg overalt, hvor jeg kom hen, havde fuldt op at gøre og nok at leve af. De var naturligvis dilettantagtigt udførte, men de lignede, de var billige, og mit Publikum var nøjsomt — hvilket til-

sammen resulterede, at jeg kom til at tegne 1680 Portrætter i den Tid jeg dyrkede Kunsten.

Om Sommeren var det saa godt som udelukkende Herregaardene, „Brukene“ (Jern- og Tømmerværkerne) og Brønd- og Badeanstalterne, jeg gæstede. Gæstfriheden var saa stor, at jeg stadigt var indbudt til et nyt Sted, førend jeg var færdig paa det foregaaende, og som oftest havde jeg svært nok ved at rive mig løs fra det ene elskværdige Hjem, førend Vognen holdt for Døren for at hente mig til det andet. Naar jeg havde aftegnet alle Medlemmerne i en Familie, blev sædvanligt Slægt og Venner og Naboer indbudne for at se paa Kontrafejerne, og saa fejlede det sjælden, at Anerkendelsen af disses Lighed skaffede mig Bestillinger fra Højre og Venstre, saa det af og til hændte, at jeg havde tegnet et halvt Hundrede Portrætter, førend jeg forlod en Bygd, hvortil jeg var kommet som aldeles ubekendt og kun adresseret til en enkelt Familie. Jeg havde som Følge af dette Gæsteliv saa godt som ingen Udgifter om Sommeren, og var derfor ret godt forsynet med Penge, naar jeg om Efteraaret tog fast Bopæl for Vinteren i en eller anden Købstad, men naar Foraaret

kom, var i Reglen min Reservekasse tømt, og jeg havde da Bestillinger og Indbydelser nok til at begynde mit Sommerliv paa Landet.

Under dette Rejseliv kom jeg i Berørelse med en Mængde Mennesker i de mest forskellige Samfundsklasser, Formuesvilkaar, Aldere, Dannelsenstrin, Temperamenter og Karakterer, og jeg nød fra alle Sider en Venlighed og en Tilslutning, som jeg kun kan forklare derved: at man i mig saa' en ung, livsglad Æventyrer, som man med Fornøjelse viste sin Sympati under den korte Samværen, uden Frygt for at komme til at fortryde det, da man vidste, at jeg snart rejste bort for aldrig mere at komme tilbage.

Enhver ved jo, hvor hurtigt Rejsebekendtskaber bliver sluttede, og med hvor let Sind man ofte til en Rejsekammerat, fra hvem man skal skilles om et Par Dage for aldrig mere at mødes, udtaler sig med en Uforbeholdenhed, hvorpaa man vilde betænke sig overfor en mangeaarig Bekendt i Hjemmet.

„Der er et sælsomt Trylleri
 I det, der flager let forbi —
 Det Flygtige, det Ubekendte.
 Grib det i Hast, før det forgaar!
 Nyd det saa fuldt, som Du formaar!

Alt det, som Aar
 For Aar bestaar,
 Det haster ikke, det kan vente!“

var en af de Romancer, som jeg oftest sang paa den Tid, og skønt den var efemerisk som jeg selv, gjorde den megen Lykke hos de unge, musikalske Damer — de unge Damer, som nu — hvis nogen af dem endnu lever — har naat de Syv Gange Ti! Jeg var i denne Periode saa letforelsket som nogen Trubadur, men om jeg end ikke altid har kunnet skjule denne Upasselighed, der, som Italienerne siger, er lige saa svær at dølge som Hoste, saa har jeg dog bjerget den Bevidsthed, at jeg aldrig lod den komme til Ord, som jeg maatte lade i Stikken.

Det er næppe nogen Overdrivelse, naar jeg tror, at dette idelig afvekslende Rejseliv, der førte mig sammen med saa mange yderst forskellige Mennesker, gav mig Lejlighed til at se og lære meget Andet og meget mere i de faa Aar, end en hel Levealder under stationære Forhold vilde have formaaet.

Den ene Uge tilbragte jeg f. Eks. hos en adelig Familie, hos hvem en traditionel Noblesse gjorde sig gældende i alle Retninger, den

anden mellem Storbønder, der ogsaa har deres nedarvede aristokratiske Ejendommeligheder, den tredie hos en alvorlig halvengelsk (jeg kunde næsten sige puritansk) Fabrikejer og den fjerde hos en lystig Rigmand, der kun tænkte paa at købe Fornøjelse for sine arvede Grunker. Snart var jeg hos en lærd Videnskabsmand, der havde faaet et stort Præstekald til Præbende, snart paa en ældgammeldags, afsidesliggende Herregaard, hvor den mest fantastiske Overtro endnu stod i fuldt Flor, og snart omgikkes jeg med et lille Koteri af unge, fritænkende og frielskende Republikanere *in spe*. En Gang var jeg endogsaa kommen under stærk Paa-virkning af en særdeles begavet Mand, der under et Ophold i Frankrig og Schweitz var blevet Socialist og i lang Tid arbejdede paa at overbevise mig om den nye Samfundsordens herliggende Virkninger, hvilket dog ikke lykkedes ham, skønt han i Begyndelsen, da det galdt om at paavise den bestaaende Ordens Mangler og Ulemper, gjorde gode Fremskridt. Ligeledes var jeg en anden Gang udsat for et meget energisk Omvendelsesforsøg i spiritistisk Retning af en forhenværende Videnskabsmand, der var gaaet over til Swedenborgianismen, og

agiterede for dens Mystik med en overlegen Dialektik og en fast Overbevisnings hele Energi.

Det følger omtrent af sig selv, at et ungt Menneske, der nød saa megen Venlighed og Tillid og til Gengæld omtrent betragtede alle sine skiftende Omgivelser som en Vennekreds, en Gang imellem maatte betale Bøde for sin Lettroenhed og købe en Erfaring dyrere end han var belavet paa, men det Slags Lærepenge er jo ikke spildte, og det vilde være uskønsomt, om jeg ikke erkendte, at jeg kun oplevede meget faa saadanne Skuffelser. Jeg skal kun fortælle en eneste lille Hændelse af denne Art — og naar jeg undtagelsesvis optegner denne Episode af mit Rejseliv, er det nærmest fordi den, samtidig med at den karakteriserer dets Vovelighed, mit ubekymrede Sind, og det Held, som altid har været en Følge af mine Uheld, viser hvor lidt Betydning den lidte Skuffelse har ved Siden af den Elskværdighed, der vistes mig fra saa mange Sider.

Jeg havde tilbragt det meste af Efteraaret i en af Sverrigs Søsteder, og paa Hotellet, hvor jeg bode, gjort et, som jeg trode, temmelig intimt Bekendtskab med en ung Mand, lidt ældre end jeg selv, men meget mere erfaren

og berejst. Jeg hørte ham tale Engelsk og saa' ham læse i spanske Bøger, han var yderst interessant og lod til at have faaet en særlig Godhed for mig. Efter hvad han fortalte, var han født og opdraget i Sverrrig men bosat i Sydamerika, som han skildrede som et sandt El Dorado. Penge ødslede han med, og han forsikrede mig, at naar jeg vilde rejse derover med ham, skulde jeg om faa Aar kunne vende tilbage med en Formue, hvis jeg ikke foretrak at blive derovre og gifte mig med en Millionærinde. Det klang jo ganske fristende, og da jeg paa den Tid havde lagt nogle Hundrede Kroner op og slet ikke var bange for at friste Lykken, naar der var Tale om Æventyr, saa tænkte jeg virkelig ret alvorligt over Forslaget, skønt Resultatet blev, at jeg fandt det voveligt.

En smuk Dag, da vi fulgtes ned ad Gaden, kom vi, mens han var midt inde i en af sine interessante Historier, forbi en Banquierbutik, hvor han skulde ind at købe Guldpenge. Da jeg vilde vente udenfor for at faa Resten af Fortællingen med det Samme, bad han mig følge med derind. — „Det var jo ikke noget Hemmeligt, der skulde forhandles — altsaa:

jeg fulgte ham. Under Handelen viste det sig, at der var et større Antal Guldpenge at faa, end min Ledsager havde gjort Regning paa. Han spurgte mig derfor, hvor mange Penge jeg havde hos mig, og om han maatte laane dem, til vi kom hjem, og det betænkte jeg mig ikke et Øjeblik paa, da jeg ubetinget stolede paa hans Redelighed og vidste, at han havde Penge i Mængde liggende i Hotellet. Jeg bar den Gang lige som den græske Vismand „alt hvad jeg ejede, paa mig“ og afleverede den hele Sum. Da det var gjort, fik jeg Resten af Fortællingen, men uagtet jeg blev opfordret dertil, vendte jeg ikke tilbage til Hotellet for at faa Pengene. De var jo i gode Hænder!

Jeg gik derimod efter truffet Aftale hen til en Familie, hvor jeg skulde tegne Fruens Portræt, og da det var gjort, fulgte jeg med Herren hen paa Källaren, hvor vi i Forening med nogle af hans Venner indtog en „bättre sexa“, der med tilhørende Efterspil varede saa længe, at jeg først kom hjem efter Midnat, gik ufortøvet til Ro og nød de Ubekymredes Søvn til næste Morgen.

Mens jeg var i Færd med at staa op og

klæde mig paa, bragte Opvarteren mig et Brev fra Amerikaneren, hvori han indbød mig til en lille udsøgt Middag Kl. 2 paa Hotellet ved Havnen. Han havde ladet sin Bagage bringe ombord i den store engelske Damper, der skulde afgaa Dagen efter, men han haabede i vort Mellemværende at have en Garanti for, at jeg ikke afslog Invitationen.

Jeg mødte naturligvis paa Klokkeslaget men blev ikke lidt forundret, da Opvarteren paa mit Spørgsmaal om, hvor den omskrevne Middag var arrangeret, svarede, at der ikke var bestilt nogen saadan, men at det jo kunde ske endnu, da man altid var belavet paa at servere et elegant Maaltid paa kort Frist. Hvis jeg blot vilde vente, saa kom Selskabet nok.

Jeg ventede saa taalmodig som muligt, men da der var gaaet en Timestid uden at min amerikanske Indbyder viste sig, blev jeg lidt urolig og spurgte, hvor den store engelske Damper laa, og fik da den fyldestgørende men ganske uventede Forklaring, at den var rejst Klokken 5 om Morgenen — altsaa: at min „Vän och bror“ og med ham mine Penge var paa Vejen til Mexiko.

Min Appetit havde han dog ikke taget

med sig, og heldigvis tillod Indholdet af min Portemonnæ mig endnu til Erstatning for „den udsøgte Middag“ at tilfredsstille den med en Bøf og en Porter; men jeg vil indrømme, at dette respektable Maaltid kunde have smagt mig bedre end det gjorde. Kødet syntes mig sejgt og Drikken sur. Maaske var det dog mest Stemningen, der manglede mig.

I Stedet for at angre min Letsindighed og ærgre mig over hans Lumpenhed, bestræbte jeg mig alligevel snart for at se Sagen fra dens lyse Side — om den havde en saadan — og det blev mig derved klart: at Tabet af mine Sparepenge var en Ubetydelighed mod de Genvordigheder, jeg vilde have været udsat for, hvis jeg havde ladet mig lokke til at rejse til en anden Verdensdel og betro min Fremtid til en saa upaalidelig Ven. Det var jo altid en Trøst. Efter mit Bekendtskab med Manden var jeg jo ogsaa overbevist om, at det ikke var noget planlagt Bedrageri, der var øvet mod mig, men at kun Skibets uventede Afgang i Forening med hans Uefterrettelighed og Forsømmelighed havde Skylden for det Skete. Havde jeg, som han opfordrede mig til, fulgt ham tilbage til Hotellet, vilde han —

det tror jeg endnu — øjeblikkelig have tilbagebetalt det korte Laan, og alt, hvad jeg kunde bebrejde mig selv, var saaledes kun, at jeg uden Mistro havde givet ham nogle Timers Kredit.

Min Stilling var imidlertid blevet temmelig ubehagelig ved dette Tab. Jeg plejede hver Maanedsdag at betale min Regning i Hotellet, og nu var Maaneden snart ude. Penge nok hverken havde jeg eller kunde jeg fortjene der i Byen i de faa Dage, som var tilbage, og jeg vilde for ingen Pris betro mine Værtsfolk min Forlegenhed. Jeg gjorde derfor, hvad jeg tidligere havde gjort — begav mig paa en lille Udflugt til et Værk i Nærheden, hvorfra jeg havde Bestillinger og medtog som sædvanlig kun min lille Vadsæk. Da Maanedsdagen kom, havde jeg allerede tegnet adskillige Portrætter og havde Bestillinger paa saa mange flere, at jeg kunde skrive til Hotellet efter min Regning, og samtidig med at jeg kort efter betalte dens Beløb, opsagde jeg mit Logis og udbad mig min Bagage om otte Dage afsendt til en anden By oppe i Landet.

I denne By blev det, at mit æventyrlige Ungdomsliv i Sverig kom til at kulminere, og jeg skal derfor allermindst forsøge paa

enkeltvis at udstykke den overvældende Mængde af Erindringer, jeg har derfra. Kun to skal jeg optegne, fordi de danner en Afslutning til mit Æventyr med Meksikaneren.

Den ene er, at Dagen efter at jeg havde fortalt en af mine Bordfæller dette Æventyr, fik jeg fra to forskellige Forretningsmænd Breve, hvori de udtalte deres Harm og Beklagelse over deres amerikaniserede Landsmands Opførsel og tilbød mig, hvis den skulde have sat mig i Pengeforlegenhed, den fornødne Assistance. Det var et Træk af svensk Elskværdighed, som jeg altid skal mindes med dobbelt Taknemlighed, fordi det var to Herrer, der ikke kendte mere til mig, end at de en eneste Gang havde set mig som Gæst i Klubben. Ved Siden af dette Minde blegner fuldstændig Erindringen om den upaalidelige Person, der gav Anledning til, at man uopfordret gav mig det Bevis paa Tillid og Velvilje.

Den anden Erindring drejer sig om et Træk af den blinde Slumpelykke — eller om man vil — af den upaaregnelige Gudinde Nemesis, der satte mig i Stand til kun at takke de to Herrer for deres noble Tilbud uden at benytte mig deraf.

Det var under Juletravlheden og de korte, mørke Dage, jeg var kommen til Byen, og det gik derfor i Begyndelsen temmelig smaat med Portrætteringen. Dagen anvendte jeg mest til Læsning og Aftenerne tilbragte jeg sædvanlig i Klubben, hvor Byens Herrer samledes til Spillepartier, der jævnlig begyndte med Vira, Whist eller Boston, men efter Souperen gik over til et fælles Parti *Vingt-et-un*, hvor der ikke sjælden blev vovet Summer saa store, at det forbavsede mig. Jeg havde nogle Gange deltaget i dette Spil, vist nok temmelig forsigtigt men dog i det Hele taget med Tab, og havde derved haft Lejlighed til nøje at studere de stadige Spilleres karakteristiske Fysiognomier. I Løbet af et Par Dage udførte jeg nu en Skitse, der fremstillede 21 af de ældre Herrer siddende om Spillebordet med forskellig Mine efter de forskellige modtagne Kort, og var meget heldig med Ligheden af dem alle, uagtet de kun var tegnede efter Hukommelsen. Da en af de Afbildede fik Billedet at se, kendte han dem alle igen og bad om at laane det, og da han om Aftenen tog det med sig op i Klubben, gjorde det saa megen Lykke, at det blev købt med det samme. Man bød mig 100 Kroner for

selve Skitsen og 50 for en Kopi deraf — et Bud, som jeg straks modtog — og nu satte man sig til at spille „Kille“ (Gnavspil med Kort i Stedet for Brikker) om *Vingt-et-un*-Billedet med den Forudbestemmelse, at Selskabet skulde have Originalskitsen, den Vindende Kopien og jeg Puljen. Under Spillet blev man ivrig og flere af de Strøgne købte sig paa ny ind i Spillet, hvorved Puljen blev ikke saa lidt større end den var paaregnet. Det saaledes fremkomne Overskud af Spillepengene syntes mig ligefrem bestemt til at bortspilles, og jeg satte mig derfor til Hazardbordet, saa snart det var arrangeret, beredt til at ofre Fru Fortuna det ved hendes Gunst fremkomne Tillæg til Honoraret, men som bekendt er den høje Dame i høj Grad lunefuld. Hun vilde aldeles ikke have noget Offer fra min Haand. Jeg vandt den ene Gang efter den anden, selv paa de urimeligste Kort: købte jeg til 16, saa fik jeg en Fem'er, og blev jeg staaende, saa „sprak“ Taljøren. Jeg havde allerede vundet en hel Bunke Bankosedler, skønt jeg kun, naar der blev doublet, havde overskredet den laveste Indsats en Tobankoseddel (3 Kroner), og jeg skal ikke nægte min

Svaghed: Jo mere jeg vandt, jo mindre Lyst fik jeg til at tabe. Da købte en rig Brugs-patron Taljen. Han begyndte med at opfordre de Spillende til at gøre lidt flottere Indsatser, for at han ikke skulde behøve at forlange dem fordoblede, hvortil han efter Stedets Spilleregler var berettiget. Jeg rettede mig straks efter Opfordringen og lagde tre Trekronesedler paa mine ubesete Kort. „Dubbelt på de nio!“ — sagde Taljøren, „Naa ja!“ svarede jeg nok saa kæphøj: „Dobbelt en Gang til!“ — „Dubbelt på de trettisex!“ vedblev Hr. Patronen — naturligvis for at lære mig Beskedenhed. Og det lykkedes for saa vidt, som jeg ikke havde et Ord mere at sige. Hvis jeg havde sagt „Dobbelt!“ en Gang til, vilde han have været i Stand til at fordre den fordoblede Sum fordoblet, og saa vilde jeg have kunnet tabe det tredobbelte Beløb deraf. Det vilde sige 864 Kroner ved en eneste Kortvending. Den Tanke gjorde mig næsten svimmel. Jeg skyndte mig at fordoble min Indsats og sagde ganske spagfærdig: „Dette er min sidste Indsats, hvad enten jeg vinder eller taber!“ — allerede temmelig hed om Ørene ved at vide, at der stod indtil 3 Gange 72 Kroner paa Spil. Jeg vendte

mine Kort, og se, der laa et Herrekort og et Es — født *vingt-et-un*. Spillelykken havde altsaa denne Gang fulgt mig til det Sidste. Taljøren var saa heldig at faa købt *vingt-et-un*, altsaa det dobbelte af omtrent alle de Andres Indsatser, men min maatte han betale tredobbelte — følgelig vilde jeg, selv om jeg havde faaet to Herreblade og var blevet staaende paa 20, have tabt 144 Kroner, mens jeg nu vandt 216, en Forskel af 360 Kroner paa een Kortvending, og det for en pekuniær Stymper, som jeg var!

Denne ene Aften gav mig for bestandig Afsmag for Hazardspil, men samtidigt dermed havde jeg vundet saa nær som muligt en Sum, der svarede til den, der var gaaet til Mexiko.

Jeg satte mig under mit Ophold der i Byen aldrig mere til *Vingt-et-un*-Bordet, og den Sky, jeg havde faaet for Hazardspil, har været saa grundig, at naar jeg siden ved et eller andet udenlandsk Badested er gaaet ind i Spillesalen med det Forsæt at prøve Lykken med en lille forud bestemt Sum, har jeg altid, efter en kort Stund at have set paa Spillet, vendt om uden at føle mig fristet til Forsøget.

Endnu en Velgører.

Jeg havde om Sommeren gennemkrydset det skønne Vermland og alle Vegne levet i Glæde og Herlighed, og da Efteraaret kom, havde jeg som sædvanlig slaaet mig ned i en af Byerne. Ogsaa her befandt jeg mig udmærket. Vermlændingerne er jo baade i By og paa Land det elskværdigste, livligste og velvilligste Folkeslag, man kan tænke sig. Naar man har kaldt Svenskerne „Nordens Franskmænd“, saa passer denne Benævnelse for det lette, muntre Sinds Vedkommende særlig Beboerne af dette natur-skønne, men ikke synderlig frugtbare Landskab. Dog tror jeg, at en Fremmed meget sjælden i Frankrig vil finde den Hjærtelighed, hvormed han her bliver modtaget overalt. I Munterhed og Skæmt giver Vermlændingerne derimod næppe Franskmændene meget efter. Hvis Nogen skulde

tvivle derom, kan jeg henvise ham til Skitserne: „En Dag i Vermland“ og „Det lysande ovädret“*) som er et Par omtrent korrekte Gengivelser af, hvad jeg selv har oplevet.

Efter hvad jeg trode, stod jeg i det venkabeligste Forhold til alle de Indbyggere i Byen, hvis Bekendtskab jeg havde gjort, og havde hverken haft Lyst eller Lejlighed til at fortrædige nogen af dem, jeg ikke kendte. Jeg havde derfor ikke Anelse om, at mit Ophold dér kunde genere Nogen, og blev derfor paa den mest forbløffende Maade overrasket, da Byens „Fiskal“ en Aften besøgte mig og med sin mest embedsmæssige Mine spurgte mig, hvor længe jeg havde opholdt mig i Sverrig. — og da jeg svarede: Noget over 3 Aar — gjorde mig det endnu mere uventede Spørgsmaal: Om jeg havde søgt og faaet kongelig Tilladelse dertil?

Om Nødvendigheden af en saadan Tilladelse havde jeg aldrig hørt Tale, og sagde ham derfor, at det vist var en overflødig Ulejlighed han gjorde sig med at forelægge mig disse Spørgsmaal.

---

*) Se Udvalgte Fortællinger af E. B. 2den Del.

Nej bevares! Han kom paa Embeds Vegne, og maatte, hvis jeg ikke havde Tilladelsen, af-fordre mig mit Pas.

Ingen havde siden min Ankomst til Sverrig spurgt mig om Pas, og jeg havde heller ikke anskaffet mig et saadant Dokument. Jeg begyndte nu at forstaa, at der maatte ligge en eller anden Chikane skjult bag denne Fordring og mente, det var bedst at vinde Tid til at raadføre mig med en Jurist. „Man plejer ikke at udføre den Slags Forretninger om Aftenen“ — sagde jeg derfor — „Er det ikke tidsnok, naar jeg bringer mine Papirer i Orden i Morgen tidlig?“

„Jo—o—o! Det kunde det vel være“ — indrømmede han.

Jeg skyndte mig nu hen til en god Ven, der var Vice-Häradshöfding, fortalte ham det Passerede og bad om Forklaring derover. Den fik jeg straks for saa vidt, som han fortalte mig, at der gaves en gammel Forordning, i Følge hvilken en saadan Tilladelse skulde erhverves, men at den i Praxis aldrig gjordes gældende, da den betragtedes som forældet, skönt den ikke paa lovlig Maade var sat ud af

Kraft. Hvorfor og af hvem den var bragt i Anvendelse paa mig var ogsaa ham uforstaaeligt.

„Har Du ingen Uven her i Byen?“ — spurgte han efter at have tænkt sig om nogle Øjeblikke.

„Ikke en eneste, det jeg veed!“ — forsikrede jeg i fuld Overensstemmelse med Sandheden.

„Højst besynderligt! — udbrød han, og fortsatte efter en lille Pavse: „Vor brave Fiskal kender næppe denne gamle Forordning, og det kunde i alt Fald aldrig falde ham ind af sig selv at anvende den mod Dig. Jeg kender kun een Person her i Byen, hvem det kunde ligne . . . Sig mig: har Du slet ikke noget Udestaaende med N. N. —?“ — Her nævnte han en ældre Herre, der havde et Slags Øvrighedsfunktion.

— Tvertimod! Vi har altid været yderst behagelige mod hinanden!

— Ligemeget! Nu har jeg det! Du kommer ofte hos Familien omme paa Hjørnet?

— Ja, jeg besøger af og til en Ven, som er Informator hos Børnene.

— Det er tilstrækkeligt. Den ene af de konfirmerede Døtre er meget smuk.

— Hun er en komplet Skønhed endogsaa!

— Veed Du ikke, at den omtalte gamle Fyr „slår krokar“ for hende?

— Jo det har jeg hørt sige, men jeg agter ikke at staa i Vejen for hans Lykke.

— Det kan han ikke stole paa. Han er en gammel, tvær Pebersvend, og Du en ung, glad Æventyrer, følgelig er Du farlig, og følgelig maa Du af Vejen, og nu har han udfundet dette Middel til at faa Dig bort.

— Men hvad har jeg da at gøre?

— Din Ven, vor Doktor, rejser i Morgen tidlig til Karlstad. Rejs med ham, gaa op til Landshøvdingen, fortæl ham alt, og bed ham om et nyt Pas. Han er en elskværdig, tjenstvillig Mand, og hvis han aner, hvem der staa bag ved Historien, vil det være ham en Fornøjelse at yde Dig Hjælp mod Vedkommende, som han har et godt Øje til i Forvejen.

Jeg fulgte det gode Raad, og da Fiskalen næste Morgen kom for at fuldføre sit Ærinde, var Fuglen fløjet.

Landshøvdingen modtog mig særdeles venligt, og da jeg havde fortalt ham, hvorledes jeg ganske uventet var blevet sat i Forlegenhed, spurgte han ganske gemytligt, hvorved jeg havde lagt mig ud med N. N.

Jeg svarede, at der med mit Vidende aldrig havde været noget imellem os, men at rigtignok en Ven havde gættet paa, at det maatte være ham, der havde sendt mig Fiskalen paa Halsen.

„Ham og ingen Anden er det, derpaa kan De stole. Der er i hele Byen Ingen, der har saaledes Rede paa alle Kroglove, som den gamle „Krængelmakare“, og han forstaar bedre end nogen Anden at faa Fiskalen til at løbe Ærinder for ham“ — forsikrede Landshøvdingen, der lod til at kende ham ret nøje. „Det skulde vel ikke være for en eller anden lille Dames Skyld, at han vil have Dem jaget ud af Landet?“ — gættede han spøgende, i det han som Jurist og Menneskekender mindedes den gamle Kvæstion: *Où est la femme?*

„Min Ven var rigtignok af den Mening, men jeg . . .“

„Deres Ven har nok haft Ret“ — afbrød han mig. „Men hvorledes kan jeg hjælpe Dem?“

„Ved at give mig et Pas til Norge,“ svarede jeg. „Vermland ligger jo ved Grænsen, og jeg kunde nemmest gøre en lille Tur derind.“

„Det skal De faa! Og hvis De saa har Lyst til at ærgre Hr. N. N., behøver De kun fra den nærmeste Øvrighed derinde at lade Dem

udstede et Pas til Sverrig, saa kan De komme tilbage igen, og trods den Kroglov, han har gravet op, kan De slaa Dem ned i hans Nabolav et Halvaar til — og saa fremdeles.“

Efter denne Anvisning gav han Ordre til Udfærdigelsen af det ønskede Pas og ønskede mig en lykkelig Rejse og en fornøjelig Tilbagekomst.

Nu var altsaa Sagen i Orden: „Krångel-makaren“ havde blot opnaaet at tvinge mig til nogle Dages Ophold paa norsk Grund — og det fik han kun en daarlig Fornøjelse af, men da det ikke er hans Hændelser, jeg vil optegne, kan jeg spare mig den Ulejlighed at fortælle, hvilket Sammenstød af Forhold og Tildragelser, der i Forening med min Tilstedeværelse i Norge — særlig denne! — bragte en af hans listigste og dristigste Planer til at strande. For mig blev derimod den paataente Chikane i sine Følger en Velgerning, i det min ufrivillige Rejse til Norge førte til Bekendtskab og Forlovelse med den Pige, der blev min Hustru, og saaledes gav Anledning til, at jeg i Tide opgav det fristende, æventyrlige Rejseliv og slog ind paa en bedre Virksomhed.

I Norge.

Da jeg kom til Norge gik det i det Hele taget ganske paa samme Maade som i Sverrig, saa længe jeg opholdt mig ude i Landsbygden: Jeg havde saa fuldt op med Arbejde, at jeg ikke fik Tid til at tænke paa Tilbagerejsen til Vermland, og skønt der var en ganske mærkværdig Forskel paa Befolkningen paa den ene og paa den anden Side af den Landsgrænse, der i Geografien omtales som en Bjergkæde ved Navn Kölen, men som jeg kun lærte at kende som en af Finner beboet Skovbygd „Finskoven“, befandt jeg mig omtrent lige vel paa begge Sider.

Det varede imidlertid ikke længe, før jeg følte mig draget til den norske Hovedstad. Her indsaa' jeg dog snart, at mine Blyants-tegninger ikke kunde konkurrere med de nye

Fotograferingsmetoder, og det gjaldt følgelig at finde en ny Levevej.

Mens jeg spekulerede paa at opdage en saadan, kom jeg en Gang til at læse et paa den Tid meget omtalt Teaterstykke, der var opført i den foregaaende Saison. Det hed „Salonen eller Intrigen i Kræmmerhuset“. Handlingen foregik i Kristiania, og efter hvad man fortalte skulde Personerne karrikere en af Byens større Købmandsfamilier. At dette Stykke havde gjort *succes de vogue*, var mig næsten ubegribeligt, ti det var ubehjælpsomt sammenlavet og blottet for Vid, Lune og Opfindsomhed*), kort sagt: et mindre end middelmaadigt Dilettantarbejde.

Læsningen af dette Stykke gav mig et Mod, der overvandt al den Mistillid jeg nærrede til mine Forfattere vner. Overfor et Publikum, der var nøjsomt nok til at tage til Takke med et saa tarveligt Arbejde, ja endogsaa havde ladet det gøre Lykke, syntes det mig ikke noget Vovestykke at prøve mine Kræfter. I alt Fald var jeg mig bevidst, at jeg havde for

---

*) Det blev siden under Langes Direktorat opført en eneste Gang paa Kasino, men gjorde total Fiasko.

udviklet Smag og for megen Selvkritik til at gøre mig skyldig i en saa grov dramatisk Fadaise.

Jeg havde i Sverig set Aug. Blanche's Revue „1844—45“ og besluttede nu at gøre et Forsøg i samme Genre, der var ukendt i Norge.

Stof manglede jeg ikke. Det var i Slutningen af det bevægede Aar 1848. Ogsaa Kristianias Befolkning var i stærk Bevægelse. — To Partier stod kæmpende mod hinanden i Norge: „Intelligentsen“ og „Bondepartiet“. Det første, der den Gang indbefattede saa godt som hele Studenterverdenen og det overvejende Fler-tal af Stadboerne, var „liberalt“ og sympatiserede med Danmark i Kampen for Slesvig. Dets Organ var „Kristianiaposten“. Det andet havde med Undtagelse af en lille Klikke, der sluttede sig sammen om „Morgenbladet“ kun et lille Antal Tilhængere i Hovedstaden, men et stort Publikum ude i Bygderne. Det var radikalt, brugte Adjektivet „intelligent“ som Skældsord og nægtede sig ikke nogen Lejlighed til at lægge sit antiskandinaviske Sindelag for Dagen. De to Blade førte naturligvis en yderst forbittret Kamp mod hinanden, men „Morgenbladet“, der skrev for sine troende Læsere langt ude paa

Landet, havde den Fordel, at disse ikke læste noget Blad, som kunde rokke deres Tillid til dets Referater og Paastande, og deraf benyttede dets Redaktion sig med den største Ugenerthed. Det var ikke engang bange for at traktere dem med Fortællinger om, at den havde hele Hovedstadens Befolkning paa sin Side, mens dens Modstanderes Hærstyrke indskrænkede sig til „Kristianiapostens“ Medarbejdere og nogle faa af deres Kammerater — hvilket, som sagt, var det Stikmodsatte af de virkelige Forhold.

Det var dels af denne Kamp, der endte med, at den massive, materialistiske Bygdepatriotisme tog den spinkle, ridderlige Skandinavisme af Dage, dels en Mosaik af Aarets mindre Begivenheder, hvorfra jeg hentede Indholdet til mit første Forsøg paa at skrive en Revue, og for at undgaa Beskyldningen for at sigte til bestemte Personer havde jeg ligesom mit Forbillede ladet de Handlende optræde som Personifikationer som: Journalistikken, Kritikken, Industrien osv., hvilket dog ikke i mindste Maade hindrede Publikum fra at oversætte disse Benævnelser til bestemte Navne: Journalistikken til Morgenbladets Redaktør, Kritikken til en af hans mest bidske Medarbejdere o. s. fr. Og det

var naturligvis hverken den eneste eller den største Ubehjælpssomhed i dette Begynderarbejde, der havde hele sin Styrke i en munter Dialog og lette Kupletter.

Da jeg havde indleveret det til Teaterbestyrelsen og Dagen efter traf et af Medlemmerne, overraskede han mig med den glædelige Efterretning, at Stykket var enstemmig antaget uden nogen som helst Fordring paa Rettelser eller Udstrygninger. Han roste endogsaa den versificerede Del og trode baade i den og Kupletterne at se et Tegn paa, at Stykket ikke var mit første Forsøg.

Jeg maatte indrømme, at dette heller ikke var Tilfældet. En Gang for over et Aar siden havde jeg i Sverig til en Selskabsforestilling skrevet en Vaudeville, og af den havde jeg sendt en Oversættelse til Kristiania Teater, men aldrig hørt noget om dens Skæbne og deraf sluttet, at den maatte være forkastet, hvad der ikke kunde forundre mig.

„Hvad hed det Stykke?“ — spurgte han.

„Ægtemandens Repræsentant“ — svarede jeg.

„Ægtemandens Repræsentant“? gentog han et Par Gange, som om han genkaldte en halvt udslettet Erindring. „Men det synes jeg blev

antaget . . . Ja ganske rigtig! Nu husker jeg det tydeligt. Gaa De hen til min Kollega Majoren. Hils ham fra mig og spørg ham, hvad der er blevet af Deres Stykke. Han maa vide det.

Jeg gjorde som sagt.

Teatret blev den Gang styret af tre, fire Direktører — frivillige og ulønnede — som havde nok at gøre med deres egne civile og militære Embeder, og derfor kun var i Stand til at ofre Kunsten en Rest af deres Tid og Interesse, og da jeg i al Beskedenhed forelagde Hr. Majoren Spørgsmaalet om Stykkets Skæbne, fik jeg den Forklaring, at det virkelig var antaget, og at han havde faaet det hjem med sig for at underrette mig derom og besørge Rollerne udskrevne, men at han undervejs havde tabt det sidste Ark af Stykket tilligemed det Brev, hvori jeg havde opgivet min Adresse. Jeg behøvede saaledes blot at supplere Manuskriptet, saa vilde ogsaa dette Stykke komme til Opførelse, og det vilde endogsaa blive bragt frem før Revuen, der skulde gemmes til Nytaarsaften.

Det var jo den ene Glæde ovenpaa den anden.

Men de ophøjede Teatermuser — eller de chikanøse Teaternisser, hvem det nu er! — sørger i Almindelighed for, at deres Dyrkere ikke skal faa mere ublandet Glæde, end de kan taale, og de har derfor gerne en Dunk Malurt i Baghaanden til at bøde paa Sødmen i den berusende Mjød.

Det havde de ogsaa denne Gang.

Hele Personalet ved Kristiania Teater bestod paa den Tid udelukkende af Danske, og da de hørte, at en ung, tilrejsende Landsmand havde faaet to splinternye Stykker antagne til Opførelse, var det temmelig naturligt, at de viste ham en vis Interesse — selv om det kun var Nysgerrighedens. Jeg gjorde derfor hurtigt Bekendtskab med Skuespillerne, der alle var særdeles venlige mod mig.

Det hændte saaledes, at Teatrets elskværdige Ingenue og hendes Mand — en af dets første Komikere — der begge skulde spille i mine nye Stykker, bad mig hjem til dem en Aften og overtalte mig til at oplæse „Ægte-mandens Repræsentant“, hvis Slutning jeg samme Dag havde faaet færdig, men endnu ikke afleveret. Herpaa gik jeg dog kun ind under

den Betingelse. at der ingen fremmede Tilhørere var til Stede, hvilket de lovede at sørge for.

Da jeg efterkom Indbydelsen var det mig imidlertid en mindre behagelig Overraskelse, mod Aftalen foruden Ægteparret at træffe en tredie Person, som var mig aldeles fremmed. Jeg havde tegnet alt for mange Portrætter og studeret for mange Ansigter til at jeg ikke skulde have udviklet et fysiognomisk Instinkt, og dette følte sig ved første Blik i høj Grad frastødt af denne forøvrigt ret pæne, yngre Mand. Kunstnerparret præsenterede ham imidlertid som en meget intim Ven baade af Familien, Teatret og den dramatiske Kunst, betegnede ham med den lidet oplysende Titel Kandidat og et almindeligt Efternavn paa „—sen“. Jeg maatte endelig ikke genere mig for denne udmærkede Ven — og for ikke at synes uhøflig var jeg omtrent nødt til at gøre gode Miner til slet Spil og oplæse min Vaudeville.

Da jeg Dagen efter fortalte Aftenens Begivenhed til en af de andre Skuespillerinder og spurgte denne, hvem den upaaregnede Tredie-mand kunde være, svarede hun straks: „Det var naturligvis Fruens ivrigste platoniske Til-

beder“, og saa nævnte hun baade hans For- og Efternavn.

Først da jeg hørte dem begge, begyndte jeg at forstaa Situationen.

— Det var altsaa „Morgenbladets“ Anmelder?

— Ja vel!

— Forfatteren til „Salonen eller Intrigen i Kræmmerhuset“?

— Netop!

— Og til den antagne, men endnu ikke opførte Vaudeville „Kontrolløren“?

— Ganske rigtigt!

— Men det var jo et Forræderi?

— Aa nej! Det er kun et af Fruens uskyldige Smaafif. Deres Fjende har ønsket at høre Deres Stykke, og nu har hun skaffet ham Lejlighed dertil. Han har formodentlig hørt, at De har faaet to Arbejder antagne paa en Gang, og at De skriver bedre Vers end han. Det tilgiver han Dem aldrig. De skal se, hvordan Deres Vaudeville bliver modtaget i „Morgenbladet“ —!

Forudsigelsen slog til, endogsaa før det kunde ventes. Et Par Dage derefter, endnu før noget af Stykkerne var bleven opført, stod

der i Bladets svenske Artikel et Spark til Teaterdirektionen i Kristiania, fordi den kompromitterede Scenen ved at „antage de mest umodne Produkter af Skoledrenge og omrejsende Aventuriers“.

Det var den første Bladkritik, der var rettet mod mig, og jeg var følgelig ikke vant til at tage et saadant Overfald saa ligegyldigt som jeg senere lærte. Jeg syntes, at den strænge Hr. Kunstdommer i det Mindste kunde have ventet med at bedømme mine Stykker, til de var opførte, og indsaa' ikke, at det i mindste Maade kunde lægges mine Arbejder til Last, at jeg var Rejsende og havde prøvet Lykken paa forskellig Maade. Titelen Skoledreng var ikke rettet mod mig, men mod en ung Studerende, der havde faaet et Lille Proverbe „M. S.“ antaget, men det havde jeg jo ikke nødvendig at forstaa, og da jeg fandt det passende til min Plan, tog jeg ogsaa det til Indtægt i en polemisk Artikel mod den anonyme, men af hele det bladlæsende Publikum nok som bekendte Chikanør i „Morgenbladet“.

I denne gik jeg nemlig ud fra, at den harmfulde Kunstdommer, da han ikke var Medlem af den af ham lastede Teaterstyrelse, kun

kunde fælde Dom over de opførte Stykker og ikke over de antagne, der endnu ikke var komne paa Scenen, og følgelig maatte de to haanende Benævnelser gælde en af Forfatterne til det allerede kendte Repertoire fra de sidste Saisoner, og da dette næsten udelukkende bestod af Oversættelser fra udenlandske Digtere med respekterede Navne, kunde det ikke være til nogen af disse, der var sigtet. Det maatte være norske, originale Forfattere, til hvem Haansordene var adresserede, og af saadanne var der kun to som havde faaet Stykker opførte: en ældre, højtaget Præst i Hovedstaden, der havde skrevet en Tragedie, og Forfatteren til „Salonen“. Det kunde altsaa kun være det sidste Stykke, der var betegnet som det „umodneste Produkt“, og dets Avtor, der var tituleret Skoledreng og „omrejsende Aventurier“ — og at det var uberettiget maatte Enhver erkende, da han havde taget tilstrækkelig mange Examina — han var nemlig flere Gange faldet igennem ved den praktiske Prøve i Jura og næppe havde fristet andre Rejseæventyr end et Par mislykkede, politiske Emissioner. Vel kunde Ingen nægte, at „Salonen“ havde sine store Svagheder, men da „Morgenbladet“s Anmelder i sin

Tid havde tildelt dets Forfatter Rang og Værdighed som en „norsk J. L. Heiberg“, saa skulde dette Blad være det sidste, der nu lod ham staa Skoleret. Motivet til, at det nu efter et Aars Forløb uden paaviselig Anledning overfaldt den stakkels Digter, kunde næppe være andet end Misundelse. Rimeligvis havde det faaet udspioneret, at han havde et nyt Stykke paa Stabelen, og derfor søgt paa Forhaand at stemme Publikum imod det — hvilket jo slet ikke var kammeratligt.

Denne ironiske Artikel — mit første polemiske Indlæg — blev forstaaet overalt og gjorde ved sin moderate Form saamegen Opsigt, at det nærmest var den, der skaffede mig Ansettelse som Medarbejder ved „Kristianiaposten“.

Midt i December kom „Ægtemandens Repræsentant“ til Opførelse. Vaudevillen blev modtaget med ublandet Bifald. Anmeldelsen i „Morgenbladet“, der var undertegnet „C“, karakteriserede Stykket som „en ganske udramatisk Indfatning af nogle Sangnumre uden Indhold, Figurer og Karakterer — alle de handlende Personer var overflødige, de havde intet Andet at gøre end at synge, men Sangene var intetsigende og pointløse — Planen var ubehjælpelig og umotiveret,

og det Hele løb sammen i et rent Galimatias. — Med alt dette blev Stykket stærkt beklappet.“

Saaledes blev min Forfatterdebut anmeldt. Den sidste Notits, der var ubestridelig, trøstede mig imidlertid over de foregaaende, der var saa upaalidelige, at selve „Morgenposten“ i sin Kristianiarubrik noterede, at „Publikum gentagende havde underkendt Hr. C.s Kritik.“

Anden Juledag kom Turen til min Konkurrents Vaudeville „Kontrolløren eller Æventyr paa Landet“. At den blev venligere omtalt i „Morgenbladet“, behøver jeg ikke at notere, men uagtet det Publikum, der gaar i Teatret paa denne Helligaften, plejer at være usædvanlig nøjsomt, er det faktisk, at det udhyssede Stykket, og at det sædvanlige Tilskuerfolk ikke siden „underkendte dets Kritik“.

Nytaarsaften var det atter min Tur. Nu blev min Revy opført. Den gjorde al tænkelig Lykke. Jeg blev endogsaa fremkaldt efter Forestillingen, og selv „Morgenbladet“ fandt Stykket „ganske kvikt og morsomt paa de uheldige politiske Allusioner nær“.

Angaaende disse kan jeg fortælle et ret betegnende Apropos.

Mens jeg skrev paa Stykket, fik jeg Besøg

af en Ven, hvem jeg tidligere havde lært at kende som Redaktør af en Provinsavis — den senere som Forfatter bekendte Hans Schulze.

„Du her?“ udbrød jeg overrasket.

„Som Du ser!“ — svarede han. — „Jeg har endogsaa opgivet mit Blad og agter at gøre min Lykke her i Hovedstaden. Foreløbig har jeg ladet mig engagere ved Pressen.“

„Ved „Rigstidenden“ formodenlig?“ —

„Tvertimod, Kammerat! Ved „Morgenbladet“. Hvad siger Du til det?“

„Jeg har den Ære at forbavses. Er Du, som var saa fastgroet til Intelligensen, gaaet over til Bondepartiet? Du aspirerer altsaa ikke mere til en Ministertaburet?“

„Nej“ — svarede han spøgende. „Det er saa sjælden, at Højre har nogen at bortgive, og saa skal man forstaa sig paa saa Pokkers mange Ting, som jeg ikke kender, for at holde sig paa en Plads i Statsraadet. Venstre bortgiver derimod Statsrevisorposterne, og dem hører der ikke noget Hekseri til at besørge. Kan Du saa forstaa det?“

„Aa jo — og Du skal have Tak for Underretningen! Den giver mig et nyt Vers til min Gratulationsvise!“ — sagde jeg og skrev:

Endvidere jeg ønsker her
 En Statsrevisorpost til hver
 Af vore Journalister —
 Mærk vel:
 Som ikke bli'r Minister —
 I forstaar mig vel? —

Da dette Vers blev sunget ved Opførelsen, blev Visen afbrudt af et saa stormende og langvarigt Bifald, at jeg aldeles ikke kunde forstaa Meningen dermed. Først Dagen efter fik jeg Forklaringen af en Mand, som forsikrede mig, at det var den vittigste og ondskabsfuldeste Pointe i hele Stykket, og da jeg aabent og ærligt tilstod, at jeg selv ikke havde nogen Anelse om, at der var noget særligt Vittigt eller Ondt i dette almindelige Ønske, gav han sig til at le og spurgte, om jeg vilde bilde ham ind, at det ikke med fuld Bevidsthed var adresseret til „Morgenbladet“s Redaktør, om hvem hele Verden vidste, at han for ikke længe siden havde gjort en paafaldende Svingning til Højre af Lyst til en Portefølje, og da denne ikke blev ham tilbudt, havde gjort sig fortjent til en Statsrevisorpost af Venstre.

Alle mine Forsikringer om, at jeg aldrig havde hørt denne Historie før, var forgæves, og at dette Vers særligt er blevet henregnet til

de „uheldige Allusioner“, der har skurret i hans Personales Øren, fik jeg et Bevis for i en Artikel, der under Titel „Groft Plagiat“ beskyldte mig for at have „stjaalet“ Ordene „Mærk vel:“ og „I forstaar mig vel?“, der gik gennem alle Versene, fra en nævnt Forfatter. En saadan Beskyldning kunde jeg kun betragte som latterlig, og fandt det blot nødvendigt at oplyse, at den nævnte Forfatter lige som jeg og alle de, der før ham havde skrevet Viser til den valgte Melodi, havde benyttet den oprindelige svenske Folkevises Omkvæd, der saaledes var blevet saa godt som uadskilleligt fra Melodien, men denne Oplysning førte kun til, at der kom et nyt Overfald, hvori der under Overskriften: „Literært Tyveri tilstaaet“ refereredes, at jeg „uden videre var gaaet til Bekendelse“.

Stykket, der efter den oprindelige Bestemmelse kun skulde have været opført tre Gange i de første Dage af Aaret, vedblev imidlertid at gaa for fuldt Hus den ene Aften efter den anden. At det stadig blev modtaget med bragende Bifald, skal jeg være den Sidste, der noterer som et Tegn paa dets dramatiske Fortrin — ti Ingen kan bedre end jeg se, at det havde nok at ef Begynderarbejdes Svagheder. Den afgørende

Aarsag til dets overdrevne Succes var tydeligt nok den; at Teatrets Publikum følte en inderlig Fornøjelse ved at applaudere enhver Replik, der paa nogen Maade kunde opfattes som sigtende til „Morgenbladet“ og dets Klikke.

Bladet kunde tilsidst ikke skjule sin Harm over den vedvarende Lykke, Nytaarsfarcen gjorde, og efter omtrent fjorten Dages Forløb mødte det med en mægtig Kritik paa 5^{1/2} høje Spalter over det lille Arbejde. Den var skrevet af en Anmelder, der havde set Stykket den første Aften, og havde faaet Grund til at være utilfreds med det, saasom det, efter hvad han selv fortalte, havde givet Anledning til, at han var blevet knubset af nogle brutale Klappere, da han vilde pibe ad det.

Men denne vel motiverede Vredesudgydelse forslog ikke. I syv forskellige Numre fortsatte Bladet sit Felttog mod Farcen, og endnu i Slutningen af Februar kom det tilbage til Nytaarsrevyen med en Supplementkritik paa 4^{1/2} Spalte, der især gik ud paa at bevise, hvor nærgaaende den havde været mod dets Redaktørs Personlighed.

I Markedsugen, da en stor Mængde udenbys Folk kom til Hovedstaden ligesom hos os

i Terminstiden, skulde Stykket genoptages til een Opførelse for Markedsgæsterne, og da Forestillingen var fastsat, sendtes der et skriftligt Opraab ud til Bønderne i Akers Sogn, hvori de opfordredes til at møde i Teatret paa den bestemte Aften og demonstrere imod det skammelige Angreb paa deres Stortingsmand og Forkæmper i Pressen. Denne Opfordring blev ikke givet forgæves. Allerede Dagen i Forvejen vidste man, at der næste Aften vilde møde et Par Hundrede Demonstranter paa Tilskuerpladsen, og at der vilde komme til at staa et Teaterslag, som skulde fordunkle den store Kamp ved Opførelsen af Wergelands „Campbellerne“.

Dette Minde om utalte blaa Øjne, sønderrevne Frakker og afbrudte Stolerygge gjorde Teaterstyrelsen hed om Ørene, da man vidste, at Stridslysten var stor paa begge Sider, og at den indkaldte Landmilits ikke forstod Spøg, naar den havde været til Mønstring hos Vinhandleren paa Torvet. Men hvad var der at gøre for at forhindre Sammenstødet? — Tilbagekalde Forestillingen fandt man for fejgt, og at opsætte Stykkets Opførelse til en følgende Aften vilde kun være at udsætte Bataljen. Man fandt derfor paa et mere praktisk Middel,

nemlig: Aftenen før det var ansat at fingere en Sygemeldelse, der umuliggjorde Opførelsen af det ansatte Helaftensstykke og følgelig nødsagede Teatret til at ombytte dette med Morgendagens Repertoire: Scribes Lystspil: „Joblot og Babiøle“ og „Nytaarsaften 1848“.

Ombyttet blev bekendtgjort saa silde, at der ikke var Tid til at indkalde Landmilitzen, men saasnart Efterretningen naaede Hovedkvarteret hos den omtalte Vintapper, blev der straks truffet Anstalter til at samle den tilfældig tilstedeværende Hærstyrke og med den rykke ind i Teatret. Den beløb sig vistnok kun til omtrent 30 Personer — en Forringelse, der jo betydeligt maatte modificere Slagplanen, men en hensynsløs Blødtørst og en utrættelig Tapperhed bøder altid paa et ringere Antal af de Kæmpende, og disse lod hverken i den ene eller den anden Retning Noget tilbage at ønske.

En af de Tappre, der var kommet temmelig sent i Teatret, spurgte mig i al Troskyldighed, da anden Akt af Scribes Lystspil begyndte, „om det var den Komædie, der skulde pibes ud?“ — „Jå, hvis den keder Dem,“ svarede jeg, og da Akten var ude, gav han under almindelig

Munterhed en lille Solo til Bedste — meget forundret over, at han ikke fik Assistance.

En anden, bedre instrueret Landproprietær, som jeg kendte personlig og stod paa en ret venskabelig Fod med, kom til at sidde ved Siden af mig i første Parket. „Møder De ogsaa til Pibning?“ — spurgte jeg spøgende. „Javel,“ svarede han i samme Tone. „Jeg har set Stykket to Gange og klappet ad det, men i Aften skal vi pibe ad Studenterne og de andre uforskammede Klappere.“ Og det var ikke Spøg, men Alvor. Saa snart Publikum gav sig til at klappe ad en af de Scener, hvorom Striden drejede sig, tog han to Piber frem og gav sig til at blæse i dem begge paa en Gang. Jeg kunde ikke andet end le ad denne Stemme-fordobling og spurgte ham gemytligt: „Er det nu rigtig korrekt, at De blæser for To, naar De kun har betalt een Tilskuerplads?“ — „Nej, De har Ret, snilde De“ — svarede han forpustet og rakte mig den ene Fløjte. „Nu kan De blæse i den!“ —

Efter Tæppets Fald brød dog først Tumulten ud i hele sin Styrke. De tredive Pibere opførte paa Vægterpiber, Gadedørsnøgler, Nattergale, Klarinetmundstykker og „Stuthorn“ en

Koncert, hvortil jeg aldrig har hørt Mage. De Udpibninger, jeg har hørt i Danmark af langt større Orkestre, var kun at regne for „en douce Musik“ i Sammenligning med denne, og det vilde være Uret at sige, at Klappernes Hundreder ikke gjorde Alt for at hævde deres Majoritet. Da de syntes, at Haandklap og Bravoraab ikke gjorde tilstrækkelig Effekt, gav de sig til at klappe med de bevægelige Stolesæder, og da Gassen blev slukket og Piberne gik i sluttet Kolonne, omringede Klapperne dem i en Hob, der optog hele Gadens Bredde, under fuld Musik fra begge Sider. Dog var Striden i de ti Aar, der var forløbne siden „Campbellerslaget“ blevet saa meget mere civiliseret, at den aldeles ikke gik til Haandgribeligheder.

Dermed havde min første Nytaarsfarces korte Saga faaet en meget mere storstilet Afslutning, end den havde fortjent. At den Opmærksomhed, hvormed det tidtnævnte Blad vedblev utrættet at følge mig, ikke svigtede, før jeg ved Sommerens Begyndelse — sidst i Maj eller først i Juni — saa' mig nødsaget til en Opgørelse for 20 — siger og skriver: tyve Artikler, der var ofrede min tarvelige, dramatiske Virksomhed — skal jeg kun tilføje som en af-

sluttende Notits, uden at indlade mig paa nogen yderligere Detaljering, der let kunde paadrage mig Mistanke for at ville konkurrere med „Reisers Forfølgeshistorie“.

Hertil har jeg imidlertid ikke mindste Grund. At jeg blev angrebet af det Parti, til hvilket jeg i Stemning fra 1848 selv havde kastet Handsken, det var jo ganske naturligt, og har jeg dvælet for længe ved Polemikken, er det fordi det var den første Dravat af de mange, jeg har været ude for. Publikum viste mig derimod en Velvilje og ydede mine Begynder-Arbejder et opmuntrende Bifald, som jeg stadig maa være taknemlig for, ligesom jeg i Norge altid fandt Støtte og Velvilje hos det Parti, jeg sluttede mig til — et Held, som jeg ikke altid har haft herhjemme.

Jeg skrev endnu to Teaterstykker under mit Ophold i Kristiania. Det første „Ingen Mandfolk med i Spillet“ gjorde megen Lykke ved Oplæsningen og var efter min egen Mening ulige bedre skrevet end de foregaaende; men den Skuespillerinde, som ved min egen Fadæse havde faaet Hovedrollen, skilte sig saa uheldigt fra en Forklædningsscene, som hun ikke havde villet prøve i Kostume, at hun blev udhysset, derover syg af Harme og ude af Stand til at

spille Resten af Stykket manerligt. Dermed var dets Fiasko afgjort, men af den havde jeg lært meget, der siden kom mig til Nytte.

Det andet Stykke „Teaternissen“ blev først opført efter min Bortrejse. Det havde den Fejl, at der var for mange Hjul i Maskineriet, men Konstruktionen var ret original, og det var netop for at vise min Opfindsomhed, at jeg havde gjort Intrigen for kompliceret. Det gik senere paa Kasino i en noget simplificeret Omarbejdelse og blev godt modtaget.

Min Forlovelse havde imidlertid gjort det til en Pligt for mig at grundlægge en mindre interimistisk Stilling end den, jeg hidtil havde indtaget. Knytte noget sikkert Haab til Kristiania Teater turde jeg ikke, ti jeg indsaa godt, at den Tid vilde snart komme, da Nationalfølelsen ikke længer vilde slaa sig til Taals med det daværende udelukkende danskfødte og tildels kjøbenhavnsktalende Personale. Jeg rejste derfor i September 1849 tilbage til København, og kan betragte denne Rejse som Vendepunktet, der afsluttede mine „unge Dage“.

Den danner i alt Fald et Punktum mellem den Del af min Livshistorie, som er mindst kendt af mine Læsere, og den, de har haft

mest Lejlighed til at gøre Bekendtskab med gennem Literaturen, Journalistiken og Teatrene, og den slutter for saa vidt den Del, der nærmest er min egen individuelle Historie, mens den endnu uskrevne Del — hvis den bliver skrevet — snarest vil blive mine Arbejders Historie. Jeg har derfor i de her foreliggende Optegnelser kun undtagelsesvis anført Navne paa de Personer, med hvem jeg paa forskellig Maade er kommet i Berørelse, da det kun var min egen — ikke deres Historie — jeg vilde belyse. I en eventuel anden Del, indser jeg derimod, at dette Princip ikke vil kunne gennemføres.
